

BELÜGYI SZEMLE

BELÜGYMINISZTERIUM

A Belügyminisztérium szakmai,
tudományos folyóirata

Academic Journal
of Internal Affairs

73. ÉVFOLYAM
2025.12

BELÜGYI SZEMLE

A Belügyminisztérium szakmai,
tudományos folyóirata

Academic Journal
of Internal Affairs

BELÜGYMINISZTERIUM

73. ÉVFOLYAM
2025.12

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

ELNÖK:

Dr. Felkai László, közigazgatási államtitkár, c. egyetemi tanár, Belügyminisztérium

TITKÁR:

Prof. Dr. Dános Valér ny. r. vezérőrnagy, egyetemi magántanár

TAGOK:

Prof. Dr. Finszter Géza, a Magyar Tudományos Akadémia doktora

Prof. Dr. Gál István László, tanszékvezető egyetemi tanár

Prof. Dr. Haller József, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár

Prof. Dr. Hamza Gábor, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, egyetemi tanár

Prof. Dr. Herke Csongor, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár

Prof. Dr. Kecskés László, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja

Prof. Dr. Kerecsi Klára, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, egyetemi tanár

Prof. Dr. Koltay András, a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság

és a Médiatanács elnöke, egyetemi tanár

Prof. Dr. Korinek László, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja

Prof. Dr. Maróth Miklós, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja

Prof. Dr. Mezey Barna, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, egyetemi tanár, megbízott egyetemi oktató

Dr. Nagy Gábor Bálint, legfőbb ügyész

Prof. Dr. Patyi András, alkotmánybíró, egyetemi tanár

Prof. Dr. Polt Péter, az Alkotmánybíróság elnöke, egyetemi tanár

Prof. Dr. Sándor István, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár

Prof. Dr. Tóth Mihály, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár

NEMZETKÖZI SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

Dr. h.c. Detlef Schröder, az Európai Unió Rendészeti Képzési

Ügynökségének korábbi ügyvezető igazgatója (Németország)

Prof. Dr. Lam Kwok Yan, Nanyang Műszaki Egyetem (Szingapúr)

Dr. Ludek Michalek, a Cseh Rendőrákadémia tagja, egyetemi tanár (Csehország)

Prof. Dr. Mathieu Deflem, Dél-Karolinai Egyetem, egyetemi tanár (Amerikai Egyesült Államok)

Dr. habil. Philipp Fluri ügyvezető, Genfi Biztonságpolitikai Központ (Svájc)

Prof. Dr. Wei Changdong, Kelet-Kínai Állam- és Jogtudományi Egyetem, Shanghai, egyetemi tanár (Kína)

SZAKMAI TANÁCSADÓ TESTÜLET

Dr. Bakai Kristóf Péter PhD, püör. dandártábornok, Nemzeti Adó- és Vámhivatal Vámszakmai és Nemzetközi elnökhelyettese

Dr. Balogh János r. altábornagy, az Országos Rendőr-főkapitányság vezetője

Dr. Bolcsik Zoltán r. altábornagy, a Belügyminisztérium rendészeti államtitkára

Scott Donovan, a budapesti Nemzetközi Rendészeti Akadémia (ILEA) igazgatója

Dr. Góra Zoltán t. altábornagy, az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság vezetője

Dr. Gömbös Sándor r. dandártábornok, az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság főigazgatója

Hajdu János r. altábornagy, a Terrorelhárítási Központ főigazgatója

Dr. Hatála József ny. r. altábornagy, a Nemzeti Bünmegelőzési Tanács elnöke

Dr. Hegyaljai Mátyás rendőr dandártábornok, a Belügyminisztérium európai uniós és nemzetközi miniszteri főtanácsadója

Herczeg Mónika, a Belügyminisztérium európai uniós és nemzetközi helyettes államtitkára

Prof. Dr. Janza Frigyes ny. r. vezérőrnagy, c. egyetemi tanár, a Belügyminisztérium oktatási főszemlézője

Prof. Dr. Kovács Gábor r. vezérőrnagy, a Nemzeti Közszerológiai Egyetem, Rendészettudományi Kar dékánja, tanszékvezető egyetemi tanár

Láng István, az Országos Vízügyi Főigazgatóság vezetője

Prof. Dr. Sallai János ny. r. ezredes, Nemzeti Közszerológiai Egyetem, professor emeritus

Christopher Simon, az Osztrák Szövetségi Belügyminisztérium belügyi attaséja

Dr. Szabó Marcel alkotmánybíró, nemzetközi jogász

Dr. Tomin Szilvia r. vezérőrnagy, a Nemzeti Védelmi Szolgálat főigazgatója

Dr. Tóth Tamás bv. altábornagy, a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság vezetője

Dr. Túrós András ny. r. altábornagy, az Országos Polgárőr Szövetség elnöke

SZERKESZTŐSÉG

FŐSZERKESZTŐ: Prof. Dr. Dános Valér ny. r. vezérőrnagy, egyetemi magántanár

FŐSZERKESZTŐ-HELYETTES: Dr. Szabó Csaba PhD r. alezredes, egyetemi docens

FELELŐS SZERKESZTŐ: Krenner József r. őrnagy, doktorandusz

OLVASÓSZERKESZTŐ: Végh Zsuzsanna

IDEGENNYELVI SZAKLEKTOR: Prof. Dr. Boda József ny. nb. vezérőrnagy, c. egyetemi tanár

NEMZETKÖZI ÉS FORDÍTÁSI SZERKESZTŐ: Dr. Németh Viktor PhD

MUNKATÁRSÁK: Luda Henrietta, Csányi Liza

SZERKESZTŐSÉG: 2090 Remeteszőlős, Nagykovácsi út 3.

Telefonszám +36 (26) 795-922; BM: 24-626

belugyiszemlejournal.org

ISSN: ISSN 2062-9494 (Nyomtatott) 2677-1632 (Online)

LXXIII. évfolyam

FELELŐS KIADÓ: Belügyminisztérium

<https://kormany.hu/kormanyzat/belugyiszerkesterium>

H-1014 Budapest, Szentháromság tér 6.

NYOMDA: Duna-Mix Kft. **FELELŐS VEZETŐ:** Szabó Bálint bv. alezredes, ügyvezető

MEGJELENIK HAVONTA

ACADEMIC JOURNAL OF INTERNAL AFFAIRS

VOLUME LXXIII

ISSUE 12, 2025

EDITORIAL BOARD

PRESIDENT:

Dr. László Felkai, under-secretary for public administration, Honorary Professor, Ministry of Interior of Hungary

SECRETARY:

Prof. Dr. Valér Dános, ret. Pol. Major General, Professor

MEMBERS:

Prof. Dr. Géza Finszter, Doctor of the Hungarian Academy of Sciences

Prof. Dr. István László Gál, Head of Department, University Professor

Prof. Dr. József, Haller Doctor of the Hungarian Academy of Sciences, Head of Department, University Professor

Prof. Dr. Gábor Hamza, Full Member, Hungarian Academy of Sciences, University Professor

Prof. Dr. Csongor Herke, Doctor of the Hungarian Academy of Sciences, Head of Department, University Professor

Prof. Dr. László Kecskés, Full Member, Hungarian Academy of Sciences

Prof. Dr. Klára Kerecsi, Doctor of the Hungarian Academy of Sciences, University Professor

Prof. Dr. András Koltay, President of National Media and Informations Authority, University Professor

Prof. Dr. László Korinek, Full Member, Hungarian Academy of Sciences

Prof. Dr. Miklós Maróth, Full Member, Hungarian Academy of Sciences

Prof. Dr. Barna Mezey, Doctor of the Hungarian Academy of Sciences, University Professor

Dr. Gábor Bálint Nagy, Prosecutor General, Adjunct Lecturer

Prof. Dr. András Patyi, Constitutional Court Judge, University Professor

Prof. Dr. Péter Polt, President of the Constitutional Court, University Professor

Prof. Dr. István Sándor, Doctor of the Hungarian Academy of Sciences, Head of Department, University Professor

Prof. Dr. Mihály Tóth, Doctor of the Hungarian Academy of Sciences, Head of Department, University Professor

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

Dr. h.c. Detlef Schröder, former Executive Director of the European Union Agency for Law Enforcement Training (Germany)

Prof. Dr. Kwok Yan Lam, Nanyang Technological University (Singapore)

Dr. Ludek Michalek, member of the Police Academy of the Czech Republic, University Professor (Czech Republic)

Prof. Dr. Mathieu Deflem, University of South Carolina, University Professor (United States of America)

Dr. habil. Philipp Fluri, Executive Director, Geneva Centre for Security Policy (Switzerland)

Prof. Dr. Changdong Wei, East China University of Political Science and Law, Shanghai, University Professor (China)

PROFESSIONAL ADVISORY BOARD

Dr. Kristóf Péter Bakai, PhD, Brigadier General of the Customs and Finance Guard, Deputy President for Customs and International Affairs of the National Tax and Customs Administration of Hungary

Dr. János Balogh, Lieutenant General of Police, Chief of the Hungarian National Police Headquarters

Dr. Zoltán Bolcsik Pol. Lieutenant General, State Secretariat of Law Enforcement of the Ministry of the Interior

Scott Donovan, Director of the International Law Enforcement Academy (ILEA) in Budapest

Dr. Zoltán Góra, Lieutenant General of Fire Service, Director General of the National Directorate General for Disaster Management

Dr. Sándor Gömbös, Police Brigadier General, Director General of the National Directorate-General for Aliens Policing

János Hajdu, Lieutenant General of Police, Director General of the Counter Terrorism Centre

Dr. József Hatala, retired Lieutenant General of Police, President of the National Crime Prevention Council

Dr. Máttyás Hegyaljai, Police Brigadier General, Chief Adviser for European Union and International Affairs, Ministry of the Interior

Mónika Herczeg, Deputy Secretary of State for European Union and International Affairs, Ministry of the Interior

Prof. Dr. Frigyes Janza, retired Major General of Police, Honorary University Professor, Chief Education Inspector of the Ministry of Interior

Prof. Dr. Gábor Kovács, Major General of Police, Dean of the Faculty of Law Enforcement at the University of Public Service, Head of Department and University Professor

István Láng, Director General of the General Directorate of Water Management

Prof. Dr. János Sallai, Pol. Colonel (Ret.), Head of Department, Professor Emeritus, National University of Public Service

Christopher Simon, Interior Attaché of the Federal Ministry of the Interior of Austria

Dr. Marcel Szabó, Constitutional Judge, International Lawyer

Dr. Szilvia Tomin, Pol. Major General, Director General, National Defense Service

Dr. Tamás Tóth Lieutenant General, Leader of the National Headquarters of the Hungarian Prison Service

Dr. András Tűros, retired Police Lieutenant General, President of the Nationwide Civil Self-Defence Organization

EDITORSHIP

EDITOR-IN-CHIEF: Prof. Dr. Valér Dános, ret. Pol. Major General, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF: Dr. Csaba Szabó PhD, Pol. Lieutenant Colonel, Associate Professor

MANAGING EDITOR: József Krenner, Pol. Major PhD student.

READER EDITOR: Zsuzsanna Végh

PEER REVIEWER: Prof. Dr. József Boda ret. State Sec. Major General, Professor

INTERNATIONAL AND TRANSLATION EDITOR ASSOCIATES: Henrietta Luda, Liza Csányi, Dr. Viktor Németh PhD.

EDITORSHIP: H-2090 Remeteszőlős, Nagykovács út 3., Phone: +36 (26) 795-922; BM: 24-626

belugyiszemlejournal.org

ISSN: ISSN 2062-9494 (Print) ISSN 2677-1632 (Online)

Volume LXXIII

PUBLISHER: Ministry of Interior of Hungary
<https://kormany.hu/kormanyzat/belugyminiszterium>
H-1014 Budapest, Szentháromság tér 6.

TYPOGRAPHY: Duna-Mix Kft. **RESPONSIBLE MANAGER:** Bálint Szabó, Prison Lieutenant Colonel, Executive Director

PUBLISHED MONTHLY

TARTALOM

Előszó	2403
--------------	------

TANULMÁNYOK

MAJER MILÁN: A magyar műszaki határzár építése és üzemeltetése	2405
MIKLÓSI MÁRTA: A skandináv büntetőpolitikai modell sajátosságai, jellemzőinek megjelenése Izlandon, különös tekintettel az alternatív megoldásokra és a kihívásokra	2421
VÁRI VINCE: Nyomozási erőforrások elosztásának elve és logikája a magyar rendőrségen	2441
ERDŐS ÁKOS: A rendőrök ellen elkövetett, sérülést okozó fegyveres támadások elkövetőinek jellemzői amerikai populációban	2461
ÁRPÁS BÉLA – LIPPAI ZSOLT: Láthatatlan biztonság a sporteseményeken: a sportbiztonság bűnügyi vonatkozásai ..	2481
GÁSPÁR ZSOLT: Az internetes agresszió büntetőjogi megítélése	2499
KRENNER JÓZSEF: A mikromobilitás mint kriminogén környezeti tényező Az elektromos rollerek integrációja a szituációs bűnmegelőzés perspektívájából	2513
SZILÁGYI BÉLA: Meghaladható-e a természeti katasztrófa terminológia? A katasztrófákat kiváltó veszélyek osztályozásának modern megközelítése	2529

STUDIES

MÁRTA MIKLÓSI: Characteristics of the Scandinavian Criminal Policy Model, its Features in Iceland, with a Special Focus on Alternative Solutions and Challenges	2555
BÉLA ÁRPÁS – ZSOLT LIPPAI: Invisible Security at Sport Events: The Criminal Aspects of Sport Security	2573

KÖNYVISMERTETÉS

ÁZSÓTH SZILVIA: Tanulmányok Nagy Zoltán András habilitált egyetemi docens tiszteletére	2591
--	------

INTERJÚ

SZABÓ CSABA: Schengen, határigazgatás és nemzetközi együttműködés. Interjú Herczeg Mónika asszonnyal a Belügyminisztérium európai uniós és nemzetközi helyettes államtitkárával	2599
SZABÓ CSABA: A korrupciós kockázat láthatóvá tétele. Interjú dr. Temesi Máriával és Kocsis Lászlóval a KAR-MAP rendszer megalkotóival	2607

RECENZIO

BARTUS GÁBOR: Az elterelés és/vagy börtönből való szabadulás. (Katherine Beckett cikkének ismertetése) Diversion and/as decarceration	2621
--	------

ELŐSZÓ

Kedves Olvasó!

„A problémák nem oldhatók meg ugyanazzal a gondolkodásmóddal, amely létrehozta őket.”

Albert Einstein

Einstein figyelmeztetése különösen érvényesnek tűnik a Belügyi Szemle decemberi lapszámának írásait olvasva, amelyek közös vonása, hogy a megszozott keretek újragondolására, a bevett kategóriák kritikájára és a rendészeti, jogi, valamint társadalmi kihívások komplexebb értelmezésére törekednek. A lapszám tanulmányai között szerepel a magyar műszaki határzár jogi, üzemeltetési és fejlesztési kérdéseinek átfogó elemzése, valamint a skandináv büntetőpolitikai modell izlandi sajátosságainak bemutatása, különös tekintettel az alternatív büntetésekre és a szabadságvesztés ultima ratio jellegére. Kiemelt figyelmet kap a nyomozási erőforrások elosztásának problémája a magyar rendőrségen, a bűnügyi kárindex alkalmazhatóságának lehetőségeivel együtt. Empirikus alapú kutatás vizsgálja az amerikai rendőrök ellen elkövetett fegyveres támadások elkövetőinek jellemzőit, míg egy másik tanulmány a sportesemények „láthatatlan” biztonsági dimenzióit és bűnügyi vonatkozásait tárja fel. A lapszám jogelméleti és jogalkalmazási reflexiókat is kínál az internetes agresszió új büntetőjogi tényállásáról, valamint kriminológiai perspektívából elemzi a mikromobilitás – különösen az elektromos rollerek – rendészeti és közlekedésbiztonsági kockázatait. Elméleti súlypontot képvisel a „természeti katasztrófa” terminológia meghaladását sürgető írás, amely a katasztrófák mögötti strukturális sebezhetőségekre irányítja a figyelmet. A számot könyvismertetés, recenzió, valamint két interjú egészíti ki, amelyek a tudományos élet, a kormányzati döntéshozatal és az innovatív korrupciómegelőzési megoldások metszéspontjait világítják meg. A decemberi lapszám egésze azt üzeni, hogy a rendészet és a kapcsolódó tudományterületek előtt álló problémák csak kritikus, bizonyítékokra épülő és multidiszciplináris gondolkodással közelíthetők meg érdemben – valóban új szemléletet teremtve a jövő józan eszéhez.

Szerkesztőség

A magyar műszaki határzár építése és üzemeltetése

The Hungarian border lock system: construction and operation

Majer Milán

doktorandusz, kiemelt főnyomozó, rendőr őrmagy
Győr-Moson-Sopron Vármegyei Rendőr-főkapitányság,
Büntügyi Osztály
Óbudai Egyetem,
Biztonságtudományi Doktori Iskola
majerm@gyor.police.hu

Absztrakt

Cél: A tanulmány bemutatja a magyar műszaki határzár építését lehetővé tevő jogszabályi hátteret, az építkezés folyamatát, az elkészült építmény üzemeltetését, illetve igazolni kívánja, hogy szükséges a határzár fejlesztése, hatékonyságának növelése.

Módszertan: A műszaki rendszerek működésének ismertetése azzal, hogy szenzitív adat megosztására nem kerül sor, mivel a határzár jelenleg is működik, és védi Magyarországot az illegális migrációval szemben. A tanulmány elkészítéséhez személyes tapasztalatok, statisztikák, illetve a szakirodalom elemzése nyújtott segítséget.

Megállapítások: A határzár megfelel a hazai normáknak, hatással van a migrációra, azonban az eredményes működéshez folyamatosan szükséges reagálni az állandóan változó kihívásokra.

Érték: A tanulmány arra a következtetésre jutott, hogy mind a legális, mind pedig az illegális népvándorlás jelenleg is zajlik, változó útvonalakon és intenzitással, a csökkenése nem várható. A határzár üzemeltetése a továbbiakban is szükséges.

Kulcsszavak: határzár, jogszabály, üzemeltetés, migráció

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2025. 09. 08. Átdolgozás: 2025. 09. 16.
Elfogadás: 2025. 09. 23.

Abstract

Aim: The study presents the legal background enabling the construction of the Hungarian technical border barrier, the construction process, and the operation of the completed structure, since the goal is to decide whether the border barrier can be improved and its efficiency increased.

Methodology: Explaining the operation of the technical systems with the fact that no sensitive data will be shared, as the border lock is still in place and protects Hungary against illegal migration. Personal experiences, statistics, and the analysis of the literature helped to prepare the study.

Findings: The border closure complies with domestic standards and has an impact on migration. But in order to operate effectively, it is necessary to constantly respond to constantly changing challenges.

Value: The study came to the conclusion that both legal and illegal migration is still taking place, with varying routes and intensity, and its decrease is not expected. Operation of the border lock will continue to be necessary.

Keywords: borderclosure, law, operation, migration

Bevezetés

A hazánkban alkalmazott határzár nem egyedi a világban, több ország is épített már ilyen védelmi berendezést. Európán kívül a leghíresebb a Marokkó által épített több ezer kilométer hosszú falrendszer, a Berm, amely a Polisario gerillák mellett a szubszaharai migráns áradatokat is sikeresen feltartóztatja (Besenyő, 2017). Az európai országok közül Észtország és Finnország az orosz, Bulgária pedig a török határon alkalmaz védelmi berendezéseket. Természetesen a felsoroltakon kívül jóval több állam hozott már létre különféle rendszereket, záratokat.

A műszaki határzáraknak több típusa van, s ezek közül az egyik fontos csoport a sérülést nem okozó zártípusok, tehát a kerítések. A kerítés a magyar határvédelem esetében egy veszélyeztetett személy vagy szervezet védelmi erőforrásainak alkalmazása következményeként jött létre, emelve Magyarország biztonságának szintjét, csökkentve a veszélyeztetetésének mértékét.

A kerítéseket önmagukban, illetve kiegészítve egyéb védelmi jelző és riasztó berendezésekkel is lehet használni, s akár élőerős őrésszel kombinálva lehet fejleszteni. E tanulmányban a szükséges humán erőforrás nem kerül bemutatásra, az további publikációk tartalmát képezheti.

A kerítések alkalmasak arra, hogy korlátozzák vagy akadályozzák, kizárják vagy megszüntessék az emberek mozgási lehetőségeit. A kerítés mint zár legtöbbször

esetben egyes területek vagy ingatlanok védelmére is szolgál. A kerítés önmagában egy mechanikus védelmi berendezés, mely először kerül kapcsolatban a jogellenes tevékenységgel. Elsődleges védelmi berendezés is egyben, mivel a tiltott cselekmény elkövetésekor ezt kell leküzdeni elsőként (Berek et al., 2016).

A magyar határzár létrejöttének az oka a növekvő mértékű, illetve magas szinten zajló illegális migráció. A Magyarország Rendőrsége honlapján nyilvános információként hozzáférhető a jogellenes határátlépések száma évenkénti lebontásban.

Az építkezés jogi háttere

2015 januárjától nagymértékben megnőtt a Magyarországra belépni kívánó migránsok száma. Ebben az időszakban vált szükségessé annak eldöntése, hogy Magyarország déli határán műszaki határzár kerüljön kialakításra. A határzárnak az lett a célja és feladata, hogy az illegális migránsok magyar területre történő belépését megnehezítse, mivel azt teljesen megakadályozni lehetetlen.

Magyarország Kormánya 2015. június 17-én döntést hozott arról, hogy a zöldhatárt, a rendkívüli bevándorlási nyomás kezelése érdekében, lezárja a magyar–szerb határszakaszon. Ennek célja az volt, hogy a bevándorlók lehetőség szerint a kijelölt, legálisan üzemelő határátkelőhelyeket, illetve belépési pontokat vegyék igénybe, valamint a zöldhatár illegális átjárhatósága megszűnjön.

A 1401/2015. (VI. 17.) Korm. határozat a rendkívüli bevándorlási nyomás kezelése érdekében szükséges egyes intézkedésekről alapján magyar területen 175 km hosszú, négy méter magasságú „határőrizeti célú ideiglenes kerítés” kivitelezése valósult meg.

A szerb viszonylat 2015. szeptember 15-én történt teljes lezárását követően az illegális migráció iránya azonnal a horvát viszonylat felé fordult, melyet a rendőrség statisztikája (a továbbiakban: RS) is igazol. Októbertől a jogszerűtlen határátlépések száma drasztikusan lecsökkent. 2015. október 16-án a horvát viszonylatban is befejeződött az ideiglenes biztonsági határzár (a továbbiakban: IBH) kiépítése, amellyel megvalósult a zöldhatár fizikai akadállyal történő lezárása a teljes déli határszakaszon.

Az Országgyűlés ezt követően elfogadta az államhatárról szóló 2007. évi LXXXIX. törvény kiegészítését, később pedig a Kormány egy rendeletben szabályozta a „közérdekű használati jogokkal összefüggő kártalanítást”. Megemlítendő, hogy az említett kormányrendelet 2015. év augusztusában kétszer is módosításra került: a „kerítés” megnevezést megváltoztatták, az új megnevezés „ideiglenes biztonsági határzár” lett.

Az elektromos kerítésvédelmi rendszer létrehozását a 1165/2016. (IV. 5.) Korm. határozat a magyar–szerb határszakaszon építendő manőver út kivitelezéséhez és a megbízható áramellátás biztosítása érdekében szükséges költségvetési források biztosításáról írta elő, melyben az volt definiálva, hogy a magyar és szerb–horvát határszakaszon manőver utat szükséges kiépíteni, amely a rendszer ellátásához biztosítja a kellő logisztikát, illetve a határozat előírta, hogy a költségvetés az ehhez szükséges pénzügyi forrásokat rendelkezésre bocsátja. A műszaki határázár legitimitását az is biztosította, hogy a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.) meghatározta a határázár tiltott átlépését a 352/A. §-ban, a határázár megrongálását a 352/B. §-ban, a határázárral kapcsolatos építési munka akadályozását a 352/C. §-ban, illetve az embercsempészetet a 353. §-ban.

Az államhatárról szóló törvény 5. §-a rögzíti, hogy a magyar hatóság „*külső határ szerinti határvonaltól, illetve a határjeltől számított 8 km-es sávon belül feltartóztathatja a Magyarország területén jogellenesen tartózkodó külföldit, és az (1) bekezdés szerinti létesítmény legközelebbi kapuján átkísérheti*” 2016. július 5-étől. Továbbá „*az ország teljes területén feltartóztathatja a jogellenesen tartózkodó külföldit, és az IBH-n átkísérheti*” 2017. március 28-ától.

Megállapítható, hogy a határázáráépítés jogi hátterének kialakítása megtörtént, az új normák beilleszthetők a hazai illegális migráció (Resperger, 2013) elleni fellépéssel, illetve a terrorizmus (Besenyő et al., 2016) megelőzésével kapcsolatos szabályokba.

Az ideiglenes határázár építése

Az IBH-rendszer első verzióját 2015 nyarán kezdték el építeni. A kivitelezésben a Magyar Honvédség ([URL1](#)), illetve a BV Holding ([URL2](#)) vett részt. Az építés 2015 augusztusában készült el. Ennek az első rendszernek a megnevezése lett a gyorsstelepítésű drótakadály. Ezt a kezdetleges műszaki határázárnak tekinthető egységet 2015 őszére megerősítették egy több méter magas drótkerítéssel is.

Az illegális migráció folyamatos növekedése miatt a 1165/2016. (IV. 5.) kormányhatározat alapján 2016 júliusában megkezdődött a műszaki határázár úgynevezett „intelligens” alkotórészeinek energiaellátását biztosító erőáramú hálózat telepítése több mint száz kilométer hosszúságban, továbbá ezzel egyidőben elkezdődött a teljes határszakasz hosszúságában a kommunikációs hálózat kiépítése. Az építkezést és telepítést 2016 szeptemberében fejezték be. Ebben az évben az RS szerint az első negyedév volt kritikus a határsértések vonatkozásában, utána ez a szám csökkenő tendenciát mutatott. Az elektromos hálózatnak

kellett felelnie a későbbre tervezett intelligens jelző rendszer (a továbbiakban: IJR) működéséért.

2016 augusztusában a Kormány döntött az IBH második verziójának megépítéséről, melynek megnevezése ideiglenes biztonsági határzár 2 (a továbbiakban: IBH2) lett. A Metalcom Zrt. (URL3) készített egy megvalósíthatósági tanulmányt, melyben foglaltak szerint a határzár akkor tud üzemelni hatékonyan, ha az IBH kiegészítésre kerül egy IJR-rel. Ezzel a védelmet együttesen biztosítja a fizikai akadály, illetve az elektronikus rendszer. A határzár kezdő szakaszát tíz kilométeres hosszúságban hozták létre Bácsszentgyörgy és Bácsborsód között. Az építkezés másfél hónap alatt lett kész, az átadás 2016 decemberében történt meg.

Mivel az elkészült IBH szakasz beváltotta a hozzá fűzött reményeket, vagyis képes volt befolyásolni az adott határszakaszon jelenlévő és folyamatosan zajló illegális migrációt, így az építéséből levont következtetések alapján 2017 januárjában döntést született arról, hogy a teljes szerb–magyar határszakaszon telepíteni kell az IBH és IJR rendszert. Az aktuális statisztika is a korábbi éveknek volt megfeleltethető az RS szerint. A kiépítés első ütemében a Csikéria és Röske közötti szakaszt telepítették, összesen 60 nap alatt, majd második ütemben a maradék szakaszokon történő építés valósult meg, összesen 90 nap alatt. Így elmondható, hogy a rendszer létrehozása gyorsan történt.

Összességében megállapítható, hogy Magyarország hatékonyan tudott reagálni a migráció okozta fenyegetésre. A munkálatok 2017 márciusában fejeződtek be, a rendszer működése ekkor biztosítottá vált.

A fizikai kialakítás

Maga a kerítés acél oszlopos elrendezésű, mivel a magassága, a stabilitása, a szükséges védelmi képessége, illetve az egyéb elemek későbbi egymáshoz történő rögzítése miatt ez a módszer volt a leghatékonyabb műszaki megoldás (Horváth & Kósa, 2010). Folyamatosan fejleszthető fizikai védelemként is definiálható. Az acél oszlopok öt méterenként vannak elhelyezve, az oszlopok me-revítése ferde, acél támaszokkal van megoldva tíz oszloponként. A drótfonat a magyar oldal felüli síkon került rögzítésre, több szálú, szálanként több milliméter átmérőjű feszítőhuzalon. Az oszlopok tetején a magyar és a szomszédos ország irányába is kinyúló, Y alakú nyakak lettek kihelyezve, ezek mindkét irányban több mint száz centiméter hosszúságúak. A nyakelemek pedig mindkét irányban 30–80 centiméter közötti átmérőjű, több sorban elhelyezett penge-éles dróthenger vezérdróttal lettek ellátva (Berek et al., 2016). A fizikai kialakítások pontos adatait e tanulmány nem közli, tekintettel arra, hogy a műszaki

határzár jelenleg is üzemel, a pontos információk megosztása veszélyeztetheti a hatékony működést.

A drótfonatokra a magasabb részekben betonacél térhálót rögzítettek az átvágások megakadályozása érdekében. A száraz aljára is egy pengeéles dróthenget rögzítettek. A jármű, illetve a személyi áthaladást biztosító kapuk a rendőrség, valamint a Gemenc Zrt. (URL4) kérésének megfelelően lettek kiépítve. Továbbá extrém megerősítést kapott a határzár a többet támadott területeken. A megerősítés alatt betonacél térhálót kell érteni a kerítés teljes magasságában, melyek magas minőségű kapcsokkal kerültek rögzítésre.

A kerítés teljes hosszában a manőverutat úgy alakították ki, hogy a terület sajátosságait figyelembe vegye, a természetes akadályokat kikerülje, illetve a lehető legközelebb legyen a határzárhoz a maximális hatékonyság érdekében.

Az IBH-rendszer a fizikai védelmet biztosítja az ország határán, azonban fontos megemlíteni, hogy nem teljesen a határjelek vonalában történt a kiépítés, hanem átlagosan 0 és 100 méter közötti távolságra a valós országhatáron belül, de még magyar területen. Ez egy törvényességi garancia, hiszen így a kerítésen kívüli munkálatok, vagy a migránsokkal szembeni intézkedések során nem sérti meg Magyarország a szomszédos országok területi épségét, továbbá figyelemmel kellett lenni a terepviszonyokra is.

Megállapítható, hogy a fizikai zár (Padányi, 2015) egyrészt gátolja, másrészt akadályozza az illegális migránsok bejövetelét, tehát hatékonysági szempontból is beváltotta a hozzá fűzött reményeket.

Az IBH és az IJR kapcsolata

Az IJR az IBH-t a támadó behatolási pontok felderítési, illetve detektálási képességével látja el, továbbá elrettentési képessége is van, mivel a kerítés elektromos áram alatt áll. Az IJR-rendszer biztonságosan rögzítve lett a kerítésnél, vagy annak közelében, az elektromos ellátást pedig az IBH villamos hálózatról kapja. Az IBH az IJR felügyeleti rendszerébe hálózati kábelon keresztül csatlakozik.

A műszaki határzár villamos energiaellátása

Kerítésen kívüli rendszerelemekként kell megemlíteni a középvezetési légvezeték hálózatot, amely majdnem teljesen lefedi a műszaki határzár területét. A kis- és középvezetési földkábeles hálózat teljes mértékben ellátja az érintett határszakaszt. Ezek feladata a teljes IBH aktív elemeinek árammal történő ellátása.

Kerítésen kívüli rendszerelemként lehet definiálni továbbá egyrészt az infrastruktúra-elosztó eszközöket (Bognár et al., 2019), amelyek biztosítják a rendszerelemek egyedi, külön-külön történő energiaellátását. Másrészt a kamerák, szünetmentes tápegységek, routerek, átviteltechnikai alkatrészek, kontrollerek és a kapunyitáshoz szükséges elemek együttes működését. A működtetést a Nemzeti Infokommunikációs Szolgáltató Zrt. (a továbbiakban: NISZ) végzi (URL5).

Kerítésen belüli rendszerelemek a kapuk (kiskapuk és nagykapuk), melyek a személy- és teherforgalom áthaladását biztosítják. Belső elem továbbá a vészgomb, amely a benti, tehát védettnek nyilvánított területen lehetővé teszi azt, hogy egy esetlegesen bekövetkező rendkívüli esemény során az IJR rendszere a helyszínen lekapcsolhatóvá és újraindíthatóvá váljon.

Az elektromos biztonsági kerítés azonosítása jól látható, feltűnő figyelmeztető jelzésekkel és táblákkal történik. A figyelmeztető jelzések és táblák jól olvashatóak, mind a belső, védett, mind pedig a külső, nyilvános területről. A villamos áram bevezetésével biztosított határzár elem mindkét oldalán kihelyezésre került legalább egy figyelmeztető tábla.

Olyan elemek is be lettek építve a rendszerbe, melyeknek az a feladata, hogy az IJR-rendszert elektromos árammal lássák el, derítsék fel a szabotázst, majd riasztást továbbítsanak a felügyeleti rendszerbe.

A rendszerelemek és építmények kialakítása, kábelezése során trafó körzeteket alakítottak ki. Az IBH vonala mentén az energiaellátásért viszonylag sok transzformátorkörzet felel, továbbá több darab méretlen kisfeszültségű csatlakozás, melyet a MVM Next Energiakereskedelmi Zrt. (URL6) biztosít. A transzformátorkörzetek oldalanként több darabból állnak, egy körzet 5–10 darab közötti energiaadó eszközt lát el villamossággal.

Kialakításra került olyan infrastruktúra rendszerelem is (URL7), mely egy elosztó a határzárnál. Ennek kisfeszültségű oldalához van rögzítve a felfűzött, erősáramú kábel. Az IBH vonalán három féle típusú és előre gyártott elemet telepítettek. Ezek biztosítják az energiát a rendszerelemek, vagyis a kamerák, a szünetmentes tápegységek és az erősáramú elosztók működéséhez.

Az energiaadó eszköz, vagy más néven Druid eszköz (URL8) tartalmaz több darab többzónás energiaadót, melyek közül az egyiknek a belső kerítés, a másikonak a külső kerítés energiával való ellátása a feladata. Az eszköz belső felépítése és kialakítása szenzitív adat, így ezek felsorolására jelen publikációban nem kerül sor.

Az eszközök érzékelővel, villámokkal, illetve a túlfeszültséggel szemben védelmi berendezésekkel vannak ellátva. Az IJR-rendszer túlfeszültség védelme II-III. fokozatú eszközök rögzítésével került megoldásra. Az IJR-rendszer huzaljai irányából érkező esetleges túlzott mértékű feszültség ellen a nagyfeszültségű

előremenő, illetve visszatérő szálakra villámvédelmi szikraközöket telepítettek a kivitelezők.

Az energiaadók további funkciói, hogy energiával látják el a nagyfeszültségű kerítést. Az elektromos teljesítményt másodpercenként, rövid ideig tartó, magasfeszültségű impulzusokká alakítja. A kimeneti feszültsége állítható, alacsony energiájú üzemmódban is használható. Magas energiájú üzemmódra is képes a rendszer, de itt is szabályozható a feszültség. A feszültség impulzusok hosszúsága állítható, tehát a nagyfeszültség ellenére még így is hozzátétőlegesen alacsony energiamennyiség jut a kerítésbe. Az emberi életre nézve (Zalesszkij, 1968) a szabvány, illetve a szakirodalom öt Joule ([URL9](#)) energia mennyiséget jelöl meg, a rendszer ezen értékhatáron belül üzemel. A beállított energiamennyiség olyan huzalokban (Balla et al., 2011) fut, melyek a szükséges mértékben vezetik a villamos áramot. A kerítés felületén – a már korábban említettek szerint – ki lettek helyezve azok a szabvány villamos energiára figyelmeztető jelzések, melyek mindenki számára egyértelművé teszik azt, hogy a rendszer feszültség alatt áll, továbbá több nyelven írott figyelmeztetéseket tartalmazó táblákat is kihelyeztek az építők.

Saját fejlesztésű LED-es feszültségjelzők is üzemelnek. Elhelyezésük polaritástól függetlenül lehetséges, kis- és nagyfeszültség mellett egyaránt működnek. A feszültségjelzők mindkét oldalon, több helyen is el lettek helyezve, hogy azok használata könnyebb legyen.

Az energetizáló eszközökhöz tartozik továbbá egy szoftveres kezelő felület, amely felületen a kimenő, a visszatérő és a kondenzátor méréseinek értékei jelennek meg, továbbá képesek az átlagértékek megjelenítésére is, illetve lehetőség van azok között léptetni. Minden megjelenítő fül más értékszoportot jelenít meg. Ezeken a felületeken ad a rendszer információt arról, hogy több percre visszamenőleg, szakaszonkénti lebontásban milyen feszültségnagyságok voltak mérhetők a kerítésben.

Megállapítható, hogy a rendszer energiával való ellátása biztosítottá vált oly módon, hogy az illegális migránsok részére az ne legyen észlelhető. Továbbá az emberi élet védelme is megvalósult, hiszen minden, testi épség sértésére alkalmas elem működésére figyelmeztető táblák kerültek kihelyezésre.

A műszaki határzár fizikai mozgásának jelzőrendszere

A kerítésbe integrálva lett egy további jelző eszköz is. Az eszköz a rendeltetészerű működése során 50–100 darab érzékelőt üzemeltet. Az érzékelők szegmensekbe vannak tömörítve. Egy szegmens hossza maximum száz méter,

illetve rendelkezik kanyarodási képességgel is, így az követni tudja a terepviszonyokat. Címzettek a szenzorok, egy üzemhiba esetén pontosan megállapítható a probléma helye, tehát könnyen és gyorsan lokalizálható, van lehetőség karbantartásra és alaphelyzetbe állításra.

A kerítés mozgása miatt fellépő riasztás esetén a riasztással érintett terepszakaszon a hangszórókból lejátszásra kerül egy tájékoztató angol, francia, török, arab, pastu, farszi és urdu nyelven.

A hangszórók a következő szöveget sugározzák: *„Figyelmeztetem, hogy a magyar államhatáron, a magyar állam tulajdonában lévő határzárnál tartózkodik, amely elektromos védelmi rendszerrel van ellátva. A határzár megközelítése, megérintése sérülést és fájdalmat okozhat. Amennyiben a határzárat megrongálja, a határzáron tiltott módon átkel, vagy azt megkísérli, azzal büncselekményt követ el. Felszólítom, hogy tartózkodjon a büncselekmény elkövetésétől! Menekültkérelmét Magyarország schengeni térség területén kívüli nagykövetségén terjesztheti elő.”*

A számítógépes vezérlő rendszer minden elváltozást külön riasztási fajtával jelöl. Kommunikációs hiba esetén a rendszer kapcsolatban tud maradni a kezelőeszközzel, azonban ha egy vagy több szenzor működésében probléma lép fel, akkor a rendszer felkutatja a lehetséges hibaforrást. Általában a szenzor zárlata, törése, kontakthibája, félrecímzése, áramellátási kihagyás, vagy buszkábel zárlat felelős a hibáért, mely gyorsan és hatékonyan javítható. Kontroller kiesés hibaként jelentkezhet az, hogy a rendszer nem tud kapcsolatot létesíteni. Ilyenkor áramellátási, hálózati, esetleg kontroller hiba léphet fel, mely jól javítható és detektálható.

Karbantartásjelzés-hiba fellépése esetén, ha a szenzorokat a hőtágulás (Szakmány et al., 2020) vagy más egyéb külső behatás (Restás, 2014) megmozdította, meg kell várni, hogy a szenzor alaphelyzetbe álljon, tehát igazodjon, majd a jelzés megszűnjön. A hibákat minden esetben szakaszolós módszerrel a legegyszerűbb kijavítani, mert így a leggyorsabb a hiba lokalizálása.

A jelzőeszköz belső felépítése és kialakítása szenzitív adat, így ennek részletezése jelen publikációban nem kerül sor.

Megállapítható, hogy a kerítés egy illegális behatolási kísérlet során létrejövő fizikai elváltozást is érzékelné oly módon, hogy a humán erőforrás számára az elváltozás helye pontosan lokalizálható legyen. A határzár képes a saját fizikai védelmére, illetve egy esetleges sérülés pontos lokalizálására.

Kamerák és drónok működése

A magyar műszaki határzár teljes hosszán kamera rendszer üzemel. A konstans állapotban lévő kamerák esetén meghatározott figyelési zónákban vagy vonalakban folyamatos szinképelemzés működik. Amennyiben ezeken valaki vagy valami áthalad, vagy folyamatos mozgást végez, azzal videoanalitikai riasztást generál.

A lézer kamerák értékelhető nappali látótávolsága több mint ezer méter, éjjeli látótávolsága több mint száz méter. A hőkamerák értékelhető látótávolsága ezer méter.

A védelem drón ([URL10](#)) alkalmazásával is ki van egészítve. Az eszköz használatával történő járőrszolgálat során az államhatár területét feltérképezik, az esetleges illegális útvonalak, pihenőhelyek, lehetséges alagutak felderítését elvégzi a repülő berendezés, továbbá a tiltott határátlépést elkövető személyeket is esetenként felkutatja.

A nyitásérzékelők

A nyitásérzékelő fő funkciója a kapuk nyitásának érzékelése azok bemenetein keresztül, illetve a fent említett energiával ellátó eszközök nyitásának érzékelése. Az energetizáló eszközön keresztül kap energiát a teljes vezérlőegység, a működéséhez szükséges feszültség itt 12 V. Ez a vezérlő alaplap hat bemenet és öt relékapcsolat vezérlésére képes. A nyitások érzékeléséhez nemzetközi tapasztalatok, illetve más országok határzárainak (MTA, 2015) működése alapján Reed relét ([URL11](#)), mágnesset (Patocskai, 2011) és ezekhez hasonló elven működő egyéb alkatrészeket használ a rendszer.

Routerek és kommunikációs hálózatok

Az ethernet kommunikációs hálózat leglényegesebb elemei az infrastruktúra eszközökben kerültek elhelyezésre. Mindegyik eszközben egy-egy router üzemel. A routerek nagy száma teszi lehetővé a hatékony hibaelhárítás lokalizációs módszerét.

Minden egyes eszköz, így az energiaadók, a vezérlők, bemeneti kártyák, hőmérők stb. a routereken keresztül kapcsolódnak az Országos Rendőr-főkapitányság (a továbbiakban: ORFK) hálózatához. Az ORFK hálózatát is a NISZ Zrt. üzemelteti, ők biztosítják a kapcsolatot a vezérlőtermekben elhelyezett szerverekkel.

A kommunikációs hálózat feladata a stabil és biztonságos kommunikáció biztosítása az IJR- és IBH-rendszert alkotó valamennyi berendezés között. A kommunikációs hálózat helyes működése által jutnak el a riasztások és jelzések a felügyeleti rendszerhez, továbbá ezen hálózatok garantálják az eszközök távoli ki-, illetve bekapcsolását, esetleges konfigurálását. Ez a hálózat aktív eszközökből, vagyis routerekből, switchekből, SFP modulokból, valamint az ezeket összekötő adatátviteli kábelekből, tehát optikai, UTP- vagy rézkábelekből állnak (Mentalcom Zrt. oktatási anyaga).

A hálózat optikai, UTP vagy réz adatátviteli kábeleit a biztonságos helyekre kivitelezett építményeken keresztül csatlakoznak a különböző feladatokat ellátó rendszerelemekhez. A kábelek 2–4 cm átmérőjű LPE védőcsövekbe behúzva kerültek telepítésre. A határral párhuzamosan, de Magyarország területén adatátviteli gerinc fut, a kiefeszültségű betáplálási pontoknál pedig aktív adatátviteli eszközöket telepítettek, melyek a NISZ felügyelete és üzemeltetése alatt állnak. Továbbá az IJR- és IBH-rendszerek jelző és vezérlő elemei is e hálózathoz csatlakoznak.

A kommunikációs hálózat (Molnár, 2014) internetprotokoll-cím (IP-cím) alapú. Az IP-cím egy egyedi hálózati azonosító, amelyet a hálózati protokoll segítségével kommunikáló számítógépek egymás közötti azonosítására használnak. Az IPv4 szerinti IP-címek 32 bites egész számok, amelyeket hagyományosan négy darab egy bájtos, azaz 0 és 255 közé eső, ponttal elválasztott decimális számmal lehet definiálni a könnyebb olvashatóság kedvéért. Az IJR- és IBH-rendszerek minden egyes eszközének saját IP-cím került kiosztásra.

A fentebb említett programon kívül üzemel egy távfelügyeleti szoftver is, mely folyamatosan adatokat gyűjt a határázár működéséről. A külső és belső kerítés-elemek megjelenítése a térképen ikonokkal történik. A különböző állomások kiválasztásához és a fel-, valamint lekapcsolások adatainak megjelenítéséhez is van külön kiszolgáló felület. A vezérlő programban minden objektumot különböző ikonnal mutat az alkalmazás, illetve térképen való helyét pontosan jelöli. Az ikonok színének, piktogramjainak különböző jelentése van.

Egy helyszín ikonja lehet megye, telephely stb. Az ikon alatt lévő eszközök aktuális állapotának összes információját mutatja. Az elektromos kerítésszakaszok különféle mérő- és vezérelhető eszközök halmazából tevődnek össze. Ezek az alkalmazásban mint kerítésszakaszok jelennek meg, a szakaszon telepített összes eszköz funkciójával együtt.

A kerítésszakaszokon lehetnek telepítve olyan eszközök is, amik az elektromos impulzusokat generálják, valamint detektálják a kerítés elvágását, rövidre zárását, illetve elektromos terhelését. A nyúlásérzékelők jelzik az elektromos kerítés kábeleinek elmozdítását. A kapunyitás érzékelői a kerítésszakaszon elhelyezkedő kapuk kinyitását mutatják. A kerítésszakaszok az eszközök aktuális

állapotát is jelzik. További információkat is lehet nyerni, ilyen adat a bejelentkezés, kijelentkezés, kilépés, PDF-riportok kezelése, eszközök kezelése, jelzések kezelése, napló fájlok, riportok.

Összességében megállapítható, hogy a műszaki határzár üzemeltetése szempontjából a hálózat fő feladata a kommunikációs rendszer, illetve a szoftver, valamint az infrastruktúrák felügyelete, működtetése. Az IJR-rendszerben az a szerepe, hogy felügyeli az eszközök elérhetőségét, vizsgálja az egyes eszközök hibajelzéseit, mért értékeket is figyel (például hőmérséklet), illetve hiba esetén riaszt. Különböző szolgáltatásokat lehet futtatni, amelyek egy előre beállított rendkívüli esemény bekövetkezésekor, vagy valamilyen határérték átlépésekor riasztanak. A rendszer az IJR-szerverből nyeri ki az adatokat, nem pedig az eddigiekben említett, a határzárhoz közel telepített eszközökből. A jelzőrendszer felügyeleti programja alkalmas az üzemelés folyamatos figyelemmel kísérésére, illetve az esetleges üzemzavarok vagy támadások azonnali felismerésére, lokalizálására, ezzel biztosítva a műszaki határzár (Baukó, 2023) hatékony működését.

Következtetések és javaslatok

A fentiekben bemutatásra került, hogy a magyar műszaki határzár építése és működtetése megfelel a hazai jogi normáknak. A kerítés kivitelezése mérnöktechnikai szempontból alkalmas arra, hogy az illegális migráció okozta támadásokat mérsékelje. Az építmény „okoslétesítménynek” tekinthető, mert a jelzőrendszer elemei megfelelően kommunikálnak egymással, illetve az egyéb rendszerelemekkel, továbbá a szükséges kezelőfelületek rendelkezésre állnak.

Az RS alapján megállapítható, hogy 2015–2018 között az első negyedév volt intenzív a határátlépéssel kapcsolatos jogsértések tekintetében, míg 2019–2024 között az utolsó negyedév.

A határzár fejlesztése folyamatosan szükséges, mivel állandóan új módszereket és eszközöket dolgoznak, vagy dolgozhatnak ki a támadók.

Ilyen fejlesztési lehetőség például az arcfelismerő rendszer, illetve a rendelkezésre álló kamerarendszer szoftveres szinkronizálása, mivel ha a támadók arcképe rögzítésre kerül, akkor az akár automatikusan is összevethető a rendelkezésre álló nyilvántartásokban szereplő fotókkal.

A kerítés vélhetőleg hosszabb ideig fenn fog maradni, bár a migrációs trendeket ([URL12](#)) kiszámítani nem lehetséges, azonban Románia csatlakozása a Schengeni-övezetbe biztosan változtatni fog a vándorlási dinamikán. A változáshoz alkalmazkodni mindenképp könnyeb feladat egy létező és működő határzárval, mintsem egy új építkezés megkezdésével.

Felhasznált irodalom

- Balla S., Bán K., Lovas A., & Szabó A. (2011). *Anyagismeret*. Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem.
- Baukó L. (2023). *Összefoglaló jelentés a magyar műszaki határzárról*. Országos Rendőr-főkapitányság.
- Berek L., Berek T., & Berek L. (2016). *Személy- és vagyónbiztonság*. Óbudai Egyetem.
- Besenyő, J. (2017). *Guerrilla operations in Western Sahara: The Polisario versus Morocco and Mauritania*. *Connections*, 16(3), 23-46. <https://doi.org/10.11610/Connections.16.3.02>
- Besenyő J., Prantner Z., Speidl B., & Vogel D. (2016). *Terrorizmus 2.0 – Az Iszlám Állam*. Kosuth Kiadó.
- Bognár B., Bonnyai T., & Vámosi Z. (2019). *Kritikus infrastruktúrák védelme I*. Dialóg Campus Kiadó.
- Horváth S., & Kósa Cs. (2010). *Műszaki kommunikáció*. Óbudai Egyetem.
- Molnár P. (2014). *Multicast stream vétele ethernet vezérlővel*. Óbudai Egyetem.
- MTA Migrációs Munkacsoport. (2015). *Az Európába irányuló és 2015-től felgyorsult migráció tényezői, irányai és kilátásai*. Magyar Tudományos Akadémia.
- Padányi J. (2015). *Műszaki zár a határon*. *Műszaki Katonai Közöny*, 25(3), 21–33.
- Patocskai T. (2011). *Mobil relékkel kiegészített hálózatok teljesítőképességének és energiahatékonyságának vizsgálata*. Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem.
- Resperger I. (2013). *Nemzetközi és hazai válságkezelés*. Nemzeti Közszerológati Egyetem.
- Restás Á. (2014). *Égés- és tűzoltáselemlet*. Nemzeti Közszerológati Egyetem.
- Szakmány C., Hömöstrei M., Wiener Cs., Molnár A., Pesthy S., & Jenei P. (2020). *Fizikai kiserletek*. Eötvös Loránd Tudományegyetem.
- Zalesszkij A. (1968). *A villamos ív*. Műszaki Könyvkiadó.

A cikkben szereplő online hivatkozások

- URL1: Általános információk a Magyar Honvédség feladatairól, szervezetéről és működéséről. <https://honvedelem.hu/>
- URL2: Általános információk a büntetés-végrehajtási szervezet gazdasági társaságáról és a fogvatartottak foglalkoztatásáról. <https://www.bvholdingkft.hu/>
- URL3: Általános információk a Metalcom Zrt. tevékenységéről, valamint az előállított termékekről és szolgáltatásokról. <https://metalcomzrt.eu/>
- URL4: Általános információk a Gemenc Zrt. működéséről, erdőgazdálkodási és vadgazdálkodási tevékenységéről. <https://gemenczrt.hu/>
- URL5: Általános információk a Nemzeti Infokommunikációs Szolgáltató Zrt. feladatairól és működéséről. <https://nisz.hu/>
- URL6: Általános információk az MVM Next Energiakereskedelmi Zrt. villamosenergia- és földgázszolgáltatási tevékenységéről. <https://www.mvmnext.hu/>

- URL7: Általános információk az APC hálózati szekrényeiről és áramelosztó berendezéseiről. <https://www.apc.com/hu/hu/product-range/62260-h%C3%A1ll%C3%B3zati-szekr%C3%A9nyek/>
- URL8: Overview of Apache Druid architecture and design principles. <https://druid.apache.org/docs/latest/design/architecture/>
- URL9: Általános ismertetés a Joule-kísérletekről és azok fizikai jelentőségéről. <https://www.netfizika.hu/tudas/node/6372>
- URL10: Általános információk a pilóta nélküli légitármű üzemeltető szakmérnök és szakember képzéséről. <https://uni-obuda.hu/szakok/pilota-nelkuli-legijarmu-uzemelteto-szakmer-nok-szakember/>
- URL11: Ismertető a különleges elven működő átalakítókról, különös tekintettel a reed csöves érzékelésre. <https://tudasbazis.sulinet.hu/hu/szakkepzes/gepeszet/gepeszeti-szakismeretek-3/kulonleges-elven-mukodo-atalakitok/reed-csovel-torteno-erzekeles>
- URL12: A Rendőrség hivatalos statisztikái az illegális migráció alakulásáról Magyarországon. <https://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/hatarinfo/illegalis-migracio-alakulasa>

Alkalmazott jogszabályok

- 1165/2016. (IV. 5.) Kormányhatározat a magyar-szerb határszakaszon építendő manőver út ki-vitelezéséhez és a megbízható áramellátás biztosítása érdekében szükséges költségvetési források biztosításáról
- 1401/2015. (VI. 17.) Kormányhatározat a rendkívüli bevándorlási nyomás kezelése érdekében szükséges egyes intézkedésekről
- A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény
- Az Államhatárról szóló 2007. évi LXXXIX. törvény

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

- Majer M. (2025). A magyar műszaki határzár építése és üzemeltetése. *Belügyi Szemle*, 73(12), 2405–2419. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i12.pp2405-2419>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk nyílt hozzáférésű (Open Access) közlemény, amely a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Ne változtasd! 4.0 Nemzetközi licenc (CC BY-NC-ND 4.0) feltételei szerint kerül publikálásra: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

A licenc alapján a közlemény változtatás nélkül és nem kereskedelmi célra bármely médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy a felhasználó megfelelő hivatkozással feltünteti az eredeti szerző(ke)t és a közlés helyét, valamint megadja a licenc linkjét. Származékos mű készítése (pl. átdolgozás, adaptáció, fordítás) és kereskedelmi felhasználás nem engedélyezett.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Majer Milán, aki a majerm@gyor.police.hu e-mail címen érhető el.

A skandináv büntetőpolitikai modell sajátosságai, jellemzőinek megjelenése Izlandon, különös tekintettel az alternatív megoldásokra és a kihívásokra

Characteristics of the Scandinavian Criminal Policy Model, its Features in Iceland, with a Special Focus on Alternative Solutions and Challenges

Miklósi Márta

Dr., PhD, egyetemi adjunktus
Debreceni Egyetem,
Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet
miklosimarta@unideb.hu

Magyar
Tudományok
Intézet

Absztrakt

Cél: A szerző a skandináv büntetőpolitikai modell bemutatását követően kitér annak elemzésére, miben sajátos az izlandi börtönrendszer működése. Megvizsgálja, milyen előnyökkel jár az alternatív büntetések alkalmazása ebben az egyébként is igen alacsony bűnözési rátával jellemezhető szigetországban.

Módszertan: A szerző a téma alapos megismeréséhez felkutatta a vonatkozó hazai és nemzetközi, főleg izlandi szakirodalmat. Ebben segítségére volt, hogy az Izlandi Kriminológiai Társaság meghívott előadójaként egy hetet eltölthetett a szigetországban, szakmai kapcsolatot építve ki a terület fő kutatóival.

Megállapítások: A tanulmány legfőbb megállapítása az, hogy Izland a többi skandináv államhoz képest még inkább elkötelezett a nyitott börtönök működtetése iránt, előtérbe helyezve az alternatív büntetések alkalmazását, félutas házban történő elhelyezést és a szabadságvesztés „ultima ratio”, végső eszközként való alkalmazását.

Érték: Legfőbb érték a skandináv büntetőpolitika legfőbb jellemzőinek összefoglalása mellett annak bemutatása, miben sajátos Izland a többi európai, sőt

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2025. 09. 01. Átdolgozás: 2025. 09. 12.
Elfogadás: 2025. 09. 29.

észak-európai államhoz képest, milyen eszközökkel éri el azt, hogy csökkenjenek a bebörtönzéssel járó ártalmak.

Kulcsszavak: skandináv büntetőpolitika, izlandi börtönrendszer, ultima ratio, alternatív büntetések

Abstract

Aim: In our study, after presenting the Scandinavian model of penal policy, we analyse the specific features of the Icelandic prison system. We examine the benefits of alternative sentencing in this island country, which already has a very low crime rate.

Methodology: To gain a thorough understanding of the topic, we searched the relevant national and international literature, especially Icelandic literature. I was assisted in this by spending a week in the island country as an invited lecturer of the Icelandic Society of Criminology, building up professional contacts with the main researchers in the field.

Findings: The main finding of the study is that Iceland is even more committed than other Nordic countries to running open prisons, with an emphasis on alternative sentencing, halfway houses and the use of imprisonment as an “ultima ratio”, or last resort.

Value: The main value is to summarise the main features of Scandinavian penal policy and to show how Iceland is different from other European, or even Northern European, countries, and how it achieves a reduction in the harms of imprisonment.

Keywords: Scandinavian penal policy, Icelandic prison system, ultima ratio, alternative sentences

Bevezetés

A büntetőpolitikai modellek vizsgálata során érdemes figyelmet szentelnünk a Finnországban, Norvégiában, Svédországban, Dániában és Izlandon megjelenő skandináv modellnek, amely működésének alapelve a liberalizmus és a normalizáció. Az északi országokban már évtizedekkel ezelőtt felismerték a börtön fogvatartottakra gyakorolt káros hatásait, amely jelenségről többek között Sykes (1958), Goffman (1961) és Crewe (2011) is részletesen ír, ezért alapvető célként jelent meg annak „ultima ratio”, végső eszközként való használata; ezek az államok előnyben részesítik az alternatív szankciók használatát.

Számos hazai kutató foglalkozott a skandináv büntetőpolitika vizsgálatával, így többek között Ruzsonyi Péter (2011), Gönczöl Katalin (2018), Sipos Ferenc (2017), s mindannyian pozitív példaként utaltak az északi országok büntetés-végrehajtási gyakorlatára.

Tanulmányunkban a skandináv börtönrendszer bemutatását követően kitérünk annak vizsgálatára, miben sajátos az izlandi börtönrendszer működése. A szigetországban a börtönök jelentős része nem zárt, hanem nyitott börtön, nem veszi körbe kerítés, ezzel sem korlátozva a fogvatartottak jogait. A börtönökben alapvető elvként jelenik meg annak biztosítása, hogy az elítéltek életvitele leginkább hasonlítson a szabad élethez, a lehető legkevesebb időt töltsék a zárkájukban és minél több programon vehessenek részt, ezzel is támogatva reintegrációjukat. Külön kitérünk annak bemutatására, milyen lehetőségek kínálóknak Izlandon a büntetés alternatív módon történő letöltésére. Ugyanakkor meg kell jegyeznünk, hogy a nemzetközi trendek következtében ma már egyre több nehézséggel küzd meg ez a kicsi ország is a büntetések végrehajtásának megszervezése során, így az évek óta működő – sajátosan izlandi jelenség – a várólista rendszer problémái továbbra is megoldásra várnak.

Skandináv büntetőpolitikai modell

A skandináv büntetőpolitikai modell világszerte jól ismert paradigmává vált, ebben a fejezetben alapvető jellemzőinek bemutatására vállalkozunk. Skandináviában a börtönrendszer működtetésének alapelve a liberalizmus, ez tetten érhető a börtönök kialakításának alapvető jellemzőiben, fejlesztésében, a fogvatartottakkal való foglalkozásban egyaránt (Ruzsonyi, 2011). A skandináv börtönök fő célja a fogvatartottak felkészítése a társadalomba való visszatérésre, s ezt a célt elsősorban reális életkörülmények biztosításával érik el (Pakes & Gunnlaugsson, 2018). Garland megfogalmazásában „a büntető intézkedések alkalmazása során – ahol csak lehet – a rehabilitatív jellegnek kell érvényesülnie a negatív megtorló jelleggel szemben” (Garland, 2001). A skandináv börtönökkel összefüggésben gyakran elhangzik, hogy azok a büntetés helyszínei, de azok nem a büntetés helyei („*Nordic prisons are places of punishment but not places for punishment*”). Ez a kifejezés arra utal, hogy a fogvatartottak esetében a büntetés valójában a szabadságtól való megfosztás, ugyanakkor a börtönben való tartózkodásnak elő kell segítenie a fogvatartott személyes fejlődését (Pakes & Gunnlaugsson, 2018).

A szabadságvesztés alternatív büntetési formáinak megjelenése majd előretörése számos szempontból előnyös, ebben a tekintetben kiemelhetjük akár

a börtönök működtetésével járó magas költségeket, az ezzel együtt megjelenő humán erőforrás-igényt, valamint a kifejtett káros hatások (például a megszokott társadalmi környezetéből való kiemelés, a normális élet megszakítása, bűnözői társaság, bebörtönzés személyiségre gyakorolt negatív hatásai) csökkentését, így az alternatív büntetések alkalmazásának pozitív hozadéka megkérdőjelezhetetlen (Dashti et al., 2024; Heard, 2016; Mamak, 2024; McAlinden, 2011). Az alternatív büntetések további elvitathatatlan előnye, hogy megkönnyítik a társadalmi reintegrációt, mivel az elkövetők saját környezetükben, saját közösségeikben maradhatnak, lehetővé téve az egyének számára a családi kapcsolatokat és a foglalkoztatás fenntartását, amelyek kulcsfontosságúak a jövőbeli bűncselekmények megelőzésében (Pântea, 2024; Zohren & Rösner, 2020). Azonban a szakemberek (például Jones, 2015) arra is felhívják a figyelmet, hogy az alternatív szankciók esetében a büntetési célok (az elrettentés, a megtorlás, a generális és speciális prevenció) nem minden esetben érvényesülnek, így a társadalmi elfogadottsága mind a mai napig nem teljes körű.

Számos kutató vizsgálta, miben állhat a skandináv büntetőpolitika sikere. Először John Pratt brit kriminológus foglalkozott a kérdéssel. Pratt 2006-ban az északi országokba utazott, hogy megállapítsa, vajon miben tér el a skandináv büntetőpolitika a világ büntetőjogi gyakorlatától. Ironikus módon megállapításai szerint a kivételesség kulcsfontosságú összetevője valójában annak az ellentéte, a normalizációval (Pratt, 2008), amely az arra irányuló erőfeszítésekre utal, hogy a börtönben az élet a kinti, szabad élethez a leginkább hasonlítson, célként tűzték ki a biztonsági intézkedések korlátozó hatásának minimalizálását (Crewe, 2011). A fogvatartottakról holisztikus módon gondolkodnak, úgy tekintenek rájuk, mint a szélesebb társadalom tagjaira (Gunnlaugsson, 2021; Ruzsonyi, 2011). Büntetésük időtartama alatt is teljes jogú állampolgárok maradnak, szinte összes jogukat és kötelezettségüket gyakorolhatják (Gunnlaugsson, 2021; Ruzsonyi, 2011).

Pratt (2008) kezdetben két szempontot emelt ki. Az első az az érv, hogy a skandináv országokban (Pratt 2006-ban végzett kezdeti kutatásai Finnországra, Norvégiára és Svédországra korlátozódtak) más országokhoz képest alacsonyabb volt a börtönbüntetések aránya, a börtönt végső megoldásként alkalmazták. A második szempont az ezen országok börtöneiben uralkodó körülményekre vonatkozik. Pratt úgy találta, hogy a személyzet és a fogvatartottak közötti kapcsolat kedvezőbben alakult, és inkább az egyenlőségre épült, az élelmezés jobb volt, és a fogvatartottak számára több lehetőség kínálkozott az értelmes tevékenységre (Pratt, 2008).

Pratt a későbbiekben Anna Erikssonnal közösen kutatta a skandináv büntetőpolitika körülményeit, s munkájukban e paradigma leírását tovább árnyalták (Pratt & Eriksson, 2011). Pratt és Eriksson tanulmányában (2011) hét, skandináv

büntetés-végrehajtási rendszerekre jellemző sajátosságot sorolt fel: (1) a börtönök kisebbek; (2) több a rutinszerű érintkezés a felügyelők és a fogvatartottak között; (3) jobb az életminőség (például étel, elhelyezés, higiénia); (4) a fogvatartottak nagyobb valószínűséggel dolgoznak vagy vesznek részt tanfolyamokon; (5) a fogvatartottak nagyobb arányban élnek nyitott börtönben; (6) a felügyelők körében kevésbé jellemző a katonai múlt; és (7) a biztonság kevésbé elsődleges szempont az északi börtönrendszerekben. Pratt és Eriksson tanulmányukban a szökéssel kapcsolatos lazább hozzáállást az egyik fogvatartott, Larsen történetével illusztrálták. Larsent látták, amint elhagyta a nyitott börtönterületen kívüli részt, miközben Pratt a börtönigazgatóval beszélt, de ez nem okozott semmiféle riadalmat (Pratt & Eriksson, 2011).

Prattot a módszere miatt gyakran érte kritika. Erősen támaszkodott a börtönben tett látogatásaira, vagyis a börtönturizmusra (így nevezik ezt a módszert a szakemberek) (Pakes, 2020). Azzal vádolták, hogy a futólagos látogatások során csak korlátozottan láthatott bele a börtönök működésébe, ezen kívül azt is felrótták neki, hogy brit lévén nem érti a skandináv nyelveket, így látogatásai során csak részben érthette mindazt, ami az adott intézetben elhangzott (Pakes & Gunnlaugsson, 2018).

Tény ugyanakkor, hogy Pratt elméletével nem mindenki értett egyet, számos kutató kifejezte ellenvéleményét. Ugelvik (2012) kifejezetten figyelmeztetett a skandináv büntetőjogi paradigma túlzóan pozitív jellemzésének esetleges vizszátságaira, különösen a norvég büntetőjogi rendszeren belüli és kívüli „különböző bánásmóddal” kapcsolatban. Scharff Smith (2012) a büntetőpopulizmus főleg dániai, de más skandináv országokban is megjelenő erősödésére hívja fel a figyelmet (ugyanakkor pozitívként említi a dán nyitott börtönöket és a házastársi látogatások lehetőségét, mint a hagyományosan humánus skandináv büntetés-végrehajtási szemlélet példáit). Mathiesen (2012) arra figyelmeztet, hogy ne gondoljuk, hogy a skandináv büntetőpolitika kialakítása minden északi államban egységesen harmonikus és megegyezően alapuló, és azt is megjegyzi, hogy a börtönkörülmények börtönöknként erősen eltérőek lehetnek. Barker (2013) szerint az északi államok (főleg Svédországról beszél írásában) mindig egyszerre voltak kíméletesek és elnyomók, nagylelkűek és intruzívak: egy szóval, Janus-arcúak. A keménységet, szigorot gyakran a kívülállókka, a külföldi állampolgárokkal szemben tartják fenn, míg saját állampolgáraikkal enyhébbek, megengedőbbek. Barker ezen állítása megkérdőjelezi a jóléti állam nagylelkűsége és az enyhe büntetőjogi szemlélet közötti kapcsolatot (Barker, 2013; Pakes & Gunnlaugsson, 2018).

Scharff Smith és Ugelvik (2017) közös munkájukban külön megemlítik az északi nyitott börtönök vizuális vonzerejét. Ezek az intézetek erősen „*különböznek*

az archetipikus nyugati börtöntől, számos konkrét intézet régi gazdasági épületekben, laktanyákban stb. működik, néha kerítés vagy fal nélkül, ami szintén hozzájárul ahhoz, hogy nagyon nyitottnak tűnjenek” – fogalmazzák meg (Scharff Smith & Ugelvik, 2017).

A börtönépületek fizikai jellemzői mellett kulcsfontosságú a személyzet meghatározó szerepének vizsgálata, amely tekintetben a skandináv büntetőpolitika szintén eltérést mutat más államok hasonló rendszeréhez képest. Bár meghatározó jelentőségű az épület, annak jellegzetességei mellett igazán az ott dolgozó munkatársak jelenítik meg azt a szemléletmódot, ami áthatja a skandináv börtönrendszer működését (Ruzsonyi, 2011). Sokat elárul a rendszerről az a tény, hogy a fogvatartottakról „kliens”-ként beszélnek. Skandináviában a felügyelő munkaköre erőteljesen eltér más országok gyakorlatától, mintegy „személyes tisztviselővé” válik (időnként ezt a területet ellátó munkatársat „kontakt tisztviselőnek” – contact officer – is nevezik). Munkájuk során a felügyelők maximum három fogvatartott támogatásáért felelősek, feladatuk nem csupán őrzés, hanem aktív szerepvállalás a fogvatartottak fejlődésében és társadalmi beilleszkedésük elősegítésében. Feladataik ellátása során nemcsak a fogvatartott intézetbeli mindennapjaival foglalkoznak, hanem hangsúlyt fektetnek a társadalomba történő visszailleszkedés szempontjából kulcsfontosságú szabadulás utáni tervek kidolgozására és támogatására egyaránt. A paradigma lényege, hogy az északi börtönrendszer egyik legnagyobb értékének a személyzet és a fogvatartottak közötti emberi kapcsolat kialakítását tekintik (Ruzsonyi, 2011). A felügyelet tagjaitól elvárt a következő négy kiemelt feladat teljesítése: „*biztonsági feltételek biztosítása, gondozói/szociális segítségnyújtás, munkáltatási felügyelet és a szabadidős tevékenység irányítása*” (Ruzsonyi, 2011). A skandináv büntetőpolitika sajátosságainak bemutatása után a következő fejezetben az izlandi börtönrendszer jellemzőivel, felépítésével foglalkozunk.

Izlandi börtönrendszer bemutatása

Izlandon az összes börtönlétesítményt az állam működteti, a szervezet neve Fangelsismálastofnun Ríkisins (angolul: Prison and Probation Administration, a cikkben a továbbiakban Büntetés-végrehajtási Igazgatóság) ([Prison and Probation Administration, 2020](#)). A szerteágazó szerepkörrel bíró szervezet 1989-ben jött létre hasonló skandináv szervezetek mintájára. Elsődleges feladata a börtönök irányítása és a büntetések végrehajtásának felügyelete az Alpingi (izlandi parlament) által 2016-ban elfogadott 15/2016. sz. büntetés-végrehajtási törvénynek megfelelően és az annak alapján kiadott rendeletek rendelkezéseivel

összhangban. Ugyanakkor feladatköre az összes létesítmény napi szintű működésének felügyelete mellett kiterjed azon bűnelkövetők ellenőrzésére is, akik büntetésüket közérdekű munka keretében töltik és elektronikus megfigyelés alatt állnak (Prison and Probation Administration, 2020).

2019-ben Izlandon öt büntetés-végrehajtási intézet működött – ez a szám mára négyre csökkent –, összesen közel 200 zárkával (Pakes & Gunnlaugsson, 2018). A börtönök, illetve férőhelyek számának alakulását mutatja be az 1. számú táblázat.

1. számú táblázat

Büntetés-végrehajtási intézetek számának alakulása Izlandon 2018 és 2022 között

	2018	2019	2020	2021	2022
Nyitott börtönök száma	2	2	2	2	2
Férőhelyek száma	22	22	21	21	21
Zárt börtönök száma	3	3	2	2	2
Férőhelyek száma (legkisebb börtön – legnagyobb börtön férőhelyei)	10–78	10–78	56–78	56–83	56–83
Összesen	5	5	4	4	4

Forrás. Kristoffersen, 2024.

Egy börtön Reykjavík környékén (Hólmsheiði börtön) található, a többi az ország különböző régióiban szétszórva – három Délnyugat-Izlandon [Litla-Hraun, Sogn és Kópavogur (megszűnt)], egy Nyugat-Izlandon (Kvíabryggja) és egy Észak-Izland legnagyobb városában [Akureyri (megszűnt)]. Eredetileg csak az új reykjavíki börtön épült börtönnek, a többi épületet más célokra tervezték, később átalakításra kerültek, hogy börtönként működhessenek.

A reykjavíki börtön Hólmsheiðiben 2016 végén nyílt meg, magas fokozatú, zárt börtönként működik, maximum 56 fogvatartott elhelyezésére alkalmas. Az épületkomplexum három szárnyra oszlik, elkülönítve a letartóztatásban lévő, a rövidebb büntetést töltő fogvatartottakat, valamint a hosszútávú női fogvatartottakat (Gunnlaugsson, 2021). A börtönben mindent megtesznek annak érdekében, hogy minél kevesebb időt töltsenek az elítéltek a zárkában, és minél több programon vehessenek részt, tanuljanak, sportoljanak, dolgozzanak, könyvtárba menjenek (Pétursson, 2024).

A letartóztatás foganatosítására szolgáló intézmény sokáig a legnagyobb börtön, Litla-Hraun volt, de 2017-ben ez a funkció átkerült a Hólmsheiði börtönbe. A Litla-Hraun börtön egy magas biztonsági fokozatú létesítmény, Reykjavíktól mintegy 60 km-re délkeletre található, magas fémkerítés veszi körül. Az izlandi teljes börtönpopuláció létszámának körülbelül a fele – 87 férőhelyes – tölti itt

büntetését. Itt működött a letartóztatásban lévőknek kialakított létesítmény is, amely most új funkciót kapott a börtönszemélyzet elhelyezésére és a családlátogatások számára (Gunnlaugsson, 2021).

A Kvíabryggja nyitott börtön Izland észak-nyugati részén, Snæfellsnesben helyezkedik el, inkább hasonlít egy tanyára, mint börtönre, 23 fogvatartott befogadására alkalmas. Olyan fogvatartottak helyezhetők el itt, akiknek kevesebb mint két év van hátra a büntetésükből, képesek minimális felügyelet mellett letölteni a büntetést, és nem szenvedélybetegek. Az elítéltek dolgoznak, vagy oktatásban részesülnek (Gunnlaugsson, 2021). Végül 2012-ben a Litla-Hraun-tól nem messze megnyitották a Sogn nevű új nyitott börtönt, amely húsz elítélt befogadására alkalmas (Gunnlaugsson, 2017). Ezt a két nyitott börtönt, a Kvíabryggját és a Sognt nemrégiben egy nemzetközi kutató is tanulmányozta, részletesen írt tapasztalatairól (Pakes, 2020).

Röviden bemutatunk két olyan börtönt is (Kópavogur és Akureyri), amely már nem működik, a közelmúltban kerültek bezárásra. A Kópavogur börtönt 1989-ben nyitották meg nők számára, és több mint negyedszázadon át minden női elítélt ott töltötte büntetését, amíg 2015-ben be nem zárták. A Kópavogur börtönben általában kevesebb mint tíz női fogvatartott töltötte egy időben a büntetését, a maximálisan tizenkét fős befogadóképesség fennmaradó részét pedig férfi elítéltek töltötték ki. A Hólmsheiði új börtönben külön részleg van a női fogvatartottak számára, és ők 2016 novemberében kezdték meg ott a büntetésüket tölteni (Gunnlaugsson, 2017). Az Izland északi részén, Akureyriben található börtön a helyi rendőrőrsön működött, tíz fogvatartott befogadására volt alkalmas, akik többnyire rövidebb büntetésüket töltötték itt. Az Igazságügyi Minisztérium 2020-ban bejelentette, hogy a kis egység működtetésének magas költségei miatt végleg bezárja ezt a létesítményt, ez 2020 szeptemberében meg is valósult (Ólafsdóttir, 2020; Ciric, 2020), így Izlandon öt helyett összesen négy börtön maradt. A börtönhatóságok 2020-ban az Akureyri börtön bezárásával és a finanszírozás Hólmsheiði börtön költségvetésébe való átcsoportosításával azt tervezték, hogy bővítik a Hólmsheiði börtön személyi állományát a létesítmény jobb kihasználása érdekében. Ez utóbbi intézet gazdaságosabb, mint az Akureyriben lévő kis egység, és így húsz fővel több fogvatartott tudja itt büntetését tölteni (Gunnlaugsson, 2021).

Az izlandi büntetés-végrehajtási intézetek két csoportba sorolhatók, megkülönböztetjük a zárt és nyitott börtönöket, valamint létezik egy félutas ház is. A jelenleg Izlandon működő négy börtönből kettő nyitott, kettő pedig zárt börtön. Nyitott börtönök a sogni és a kvíabryggjai börtön, míg a zárt börtönök a hólmsheiði és a litla-hraun-i börtön. A nyitott börtönök körül nincsen kerítés, kevesebb kamerával találkozhatunk, és a helyiségeket éjszaka sem zárják

be. Ezenkívül a látogatásokra a fogvatartottak zárkáiban kerül sor, nem egy külön látogatóhelyiségben, emellett az internet-hozzáférés is kevésbé ellenőrzött, mint a zárt börtönökben. A zárt börtönökre jellemző, hogy az elítéltek elhelyezésére szolgáló épületeket kerítéssel határolják el, a zárkák éjszaka zárva vannak és a látogatásokra külön látogatószobákban kerül sor (Daviðsdóttir & Jóhannsdóttir, 2024).

Az izlandi büntetés letöltése leggyakrabban zárt börtönben kezdődik, (általában a Hólmsheiði börtönben), ahol a Büntetés-végrehajtási Igazgatóság ezt követően értékeli, hogy az egyénnek nyitott vagy zárt börtönben kell-e tovább töltenie a büntetését. Ez azonban nem teljesen egyértelmű, mivel azok, akik zárt börtönbe kerülnek, lehetőséget kaphatnak arra, hogy áthelyezzék őket nyitott börtönbe, valamint azok, akik nyitott börtönbe kerülnek, átkerülhetnek zárt börtönbe is, ha a magatartásuk nem elfogadható (Daviðsdóttir & Jóhannsdóttir, 2024).

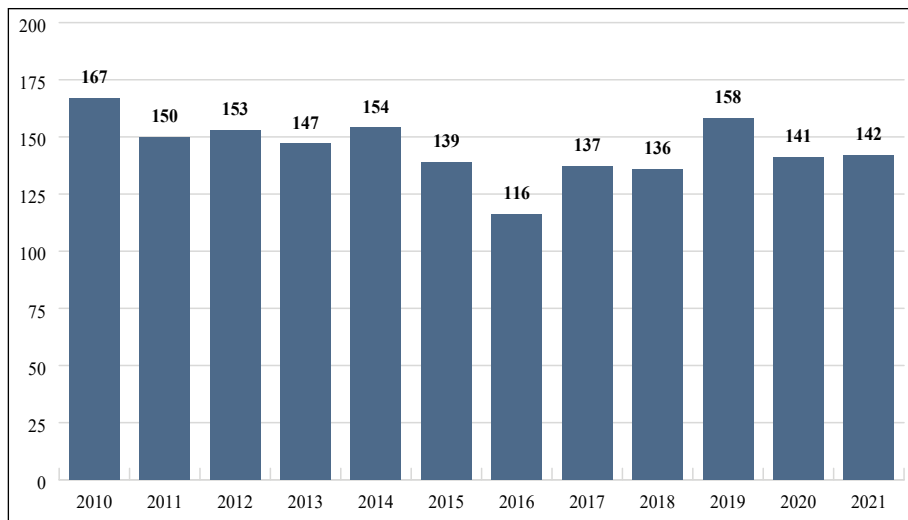
A verndi félutas ház az izlandi büntetés-végrehajtási rendszer részét képezi, Reykjavíkban található és átmeneti otthonként működik. A nyitott vagy zárt börtön elhagyása után a reintegrációs folyamat részeként 20–25 fő maximum 18 hónapot tölthet el itt, ez beleszámít a büntetés idejébe, annak szerves részét képezi (Vernd Fangahjálp, 2025). Lakóinak nagy része alkohol-, illetve droproblémákkal küzd, rendszeresen részt vesznek AA gyűléseken, terápiás csoportokba járnak. Legtöbbször dolgoznak, alapvető szabály, hogy napközben mindenki vagy a munkahelyén, vagy a terápiás csoportban, foglalkozáson tartózkodik (Farestveit, 2021).

Az egy főre jutó izlandi börtönbüntetési ráta viszonylag alacsony, 100 ezer lakosra vetítve 35 fő, ami szinte az összes többi európai nemzetenél alacsonyabb, beleértve a skandináv országokat is (World Prison Brief, 2024).

A fogvatartottak számának alakulását a szigetországban az 1. számú ábra szemlélteti, láthatjuk, hogy a 2016-os alacsonyabb létszámot követően 2017-től stagnálás figyelhető meg, egyedül a 2019-es év mutat kiugró értékeket.

1. számú ábra

Fogvatartottak számának alakulása Izlandon

Forrás: Statista, 2025.

Bár a fogvatartottak száma nem feltétlenül tükrözi a társadalom bűnözési szintjét, ez a szám implicit módon azt az elképzelést támasztja alá, hogy Izland alacsony bűnözési rátájú ország. Izland még a többi skandináv államhoz képest is kivételes helyzetben van (Pratt, 2008). Izlandon a börtönök aránya – a Feröer-szigetekhez és Ålandhoz hasonlóan (Lauritsen, 2019) – alacsonyabb, mint a többi északi országban, és a börtönök még kisebbek is. Ráadásul Izland csekély börtönállománya a Vernd nevű félutas intézet mellett nyitott börtönöket is magában foglal, ami arra utal, hogy Izland a többi skandináv nemzethez hasonlóan támogatja a nyitott, pozitív börtönrendszer működtetését (Gunnlaugsson, 2021).

Az izlandi börtönrendszer sajátosságai: szabadságelvonással nem járó szankciók és alternatív megoldások

Izlandon egyre fontosabb szerep jut a börtönbüntetés letöltése mellett a szabadságelvonással nem járó szankciók alkalmazásának, ilyen lehetőségként jelenik meg a feltételes szabadságra bocsátás, a félutas ház, az elektronikus nyomkövetési rendszer és a közérdekű munka.

A feltételes szabadságra bocsátás aránya folyamatosan nő. A 2000–2008 közötti időszakban a fogvatartottak mintegy 60 százaléka hagyhatta el a büntetés-végrehajtási intézetet a teljes büntetés letöltése előtt (40 százalékuk töltötte le a teljes büntetést a börtönben), 2008-ban ez a szám emelkedett, több mint 70 százalékukat helyezték feltételes szabadságra (körülbelül egynegyedük töltötte le a teljes büntetés időtartamát) (Gunnlaugsson, 2021). A feltételes szabadságra bocsátás alkalmazásának növekedési tendenciája már korábban elkezdődött. Az 1980-as és 1990-es években egyre több elítéltet helyeztek feltételesen szabadlábra, ez a szám az 1985-ös 36 százalékról 1998-ra 57 százalékra emelkedett (Gunnlaugsson & Galliher, 2000).

Az elmúlt évtizedekben arányaiban több elítélt kapott feltételes szabadságra bocsátást, ugyanakkor a börtönbüntetések száma is emelkedő tendenciát mutat. A korábbi izlandi büntető törvénykönyv (1940. évi 19. sz. törvény) szerint a feltételes szabadságra bocsátás akkor volt lehetséges, ha a fogvatartott a büntetés kétharmadát letöltötte (és ez legalább két hónap börtönbüntetés jelentett). Ennek ellenére gyakoriak voltak a kivételek, és sok elítéltet már a büntetés felének letelte után szabadon engednek (Gunnlaugsson, 2021). Az új, 15/2016. sz. büntetés-végrehajtási törvény (80. cikk) előírja, hogy a 21 évnél fiatalabb elítéltek a büntetésük egyharmadának letöltése után feltételes szabadságra bocsáthatók, felnőttkorú elkövetők esetében a büntetés felének letöltése után van erre lehetőség.

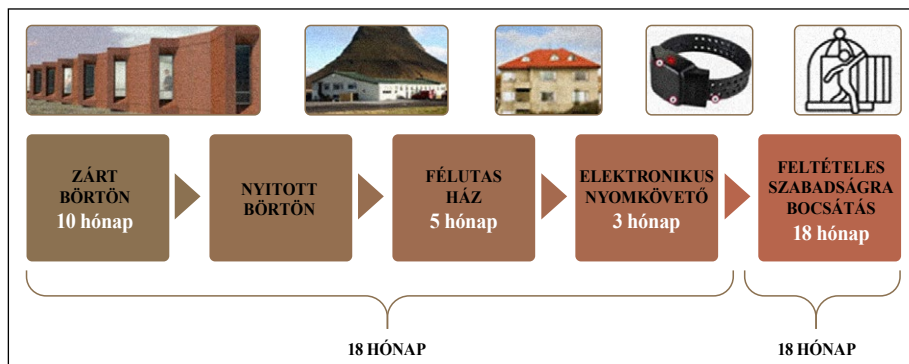
Azok, akik hosszú börtönbüntetésük letöltéséhez közelednek, és munkát szereztek, vagy oktatási programban vesznek részt, jogosultak arra, hogy büntetésüket a Verndben, a reykjavíki félutas házban töltsék le, amelyet egy nonprofit szervezet működtet, mielőtt elektronikus nyomkövetővel követik mozgásukat lakó-, illetve munkahelyükön (Gunnlaugsson, 2021).

Izlandon az elektronikus nyomkövetési rendszer 2012 óta működik. Jelenleg azon elítéltek számára érhető el, akik több mint 12 hónapos vagy annál hosszabb börtönbüntetést kaptak és ez lehetővé teszi az előzőeknél korábbi szabadulást a börtönből (back-door policy).

Ha egy olyan személyt veszünk példának, akit a büntetőbíróság három év börtönbüntetésre ítél, akkor a börtönben letöltött három év felét követően feltételesen szabadlábra helyezhetik, ami Izlandon a nem erőszakos, első bűntényes elkövetők esetében tipikus eljárás. Ez a személy összesen tíz hónapot tölthet le nyitott vagy zárt börtönben, öt hónapot a reykjavíki félutas házban, és végül három hónapot elektronikus megfigyeléssel (tehát ez összesen 18 hónap, másfél év), mielőtt feltételes szabadságra bocsátják (Gunnlaugsson, 2021), ezt illusztrálja a 2. számú ábra.

2. számú ábra

Börtönbüntetés alternatív letöltése Izlandon

Forrás. A szerző saját szerkesztése.

Izlandon az elmúlt évtizedekben egyre gyakrabban alkalmazzák a szabadságelvonás alternatívájaként a közösségi munka büntetést. A közösségi munka büntetés 1995 óta létezik, korábban csak azok számára, akik 12 hónapos, ma már azon elkövetők számára, akik 24 hónapos, vagy annál rövidebb feltétel nélküli börtönbüntetést kaptak (Daviðsdóttir & Jóhannsdóttir, 2024). A börtönbüntetés letöltése helyett a közösségi munkára vonatkozó döntést a Büntetés-végrehajtási Igazgatóság hozza meg, nem pedig a büntetőbíróságok, ami más skandináv országokban jellemző eljárás. A Büntetés-végrehajtási Igazgatóság dönthet úgy, hogy a büntetést legalább 40 és legfeljebb 480 óra időtartamú, nem fizetett közmunka formájában lehet végrehajtani. Izlandon évente akár kétszáz személy is közösségi munka formájában tölti le a büntetését szabadságvesztés helyett, így az ilyen jellegű statisztikákban sem jelennek meg, nem terhelik a börtönrendszert (Gunnlaugsson, 2021).

A börtönbüntetés számos alternatívájának alkalmazása azt mutatja, hogy Izlandon a bűnözés megfékezésére törekedve a hatóságok olyan büntetések kiszabását preferálják, amelyek elősegíthetik a fogvatartottak társadalomba történő reintegrációját, akár a félutas házra, a közérdekű munkára, akár az elektronikus nyomkövetési rendszerre gondolunk.

Ezen intézkedések alkalmazásának további előnye, hogy kiszabásukkal csökkentik a börtönökre fordított állami kiadásokat, mivel kevésbé költségesek, és így politikailag vonzóak. Ezen túlmenően ezek az alternatívák segítenek csökkenteni a börtönökre nehezedő nyomást. A legtöbb elítélt, akit a korai időszakban kiválasztottak e programokba, nem erőszakos bűncselekmények elkövetője volt, akit vagyon elleni bűncselekményekért vagy közlekedési szabályok

megszegéseért ítélték el. Később az alternatív büntetések lehetősége a súlyosabb bűncselekmények elkövetői számára elérhetővé vált, tovább segítve a börtönrendszerre nehezedő nyomás mérséklését (Gunnlaugsson, 2021).

Az izlandi börtönhelyzetet vizsgálva ugyanakkor nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy e kétségtelenül nagyvonalú, alternatív megoldásokra törekvő szabályozás ellenére is akadnak nehézségek, főleg az elmúlt években egyre növekvő várólista és a külföldi bűnelkövetők számának emelkedésével összefüggésben.

Az izlandi börtönrendszer működésének kihívásai: várólista és a külföldi elkövetők emelkedő száma

A skandináv kriminálpolitika célja a bűnözés okozta káros hatások és költségek csökkentése, ugyanakkor a nemzetközi trendek következtében, a bűncselekmények számának emelkedésében, az egyre több – főleg külföldi – bűnelkövető miatt az eddig működő, várólistán alapuló rendszer egyre kevésbé tartható.

Várólista

Izlandon abban az esetben, ha valakit szabadságvesztésre ítélnék, de nincsen szabad zárka egyetlen börtönben sem, várólistára kerül. Hónapokkal, de lehet, hogy évekkel később tudja elkezdni letölteni a büntetését (Pakes & Gunnlaugsson, 2018). A várólista egyre hosszabbá válásával összefüggésben (2009-ben 200 fő szerepelt a várólistán, de ez a szám folyamatosan emelkedett) felmerülő elmentmondásos helyzet miatt épült meg részben az új, Hólmsheiði börtön, illetve kerültek elfogadásra a 15/2016-os büntetés-végrehajtási törvényben a szabadságvesztés büntetés letöltését kiváltó, illetve enyhítő szabályok. Azonban ezek a változások sem voltak elegendőek, mert a várólista a folyamatos növekedést követően 2017 elején elérte az 500 főt, míg 2020-ban már 600 főt számlált (Gunnlaugsson, 2021). Az igazságügyi miniszter 2020 márciusában szakértői bizottságot nevezett ki, hogy készítsen javaslatokat az elkövetők várólistájának lerövidítésére. A növekedés oka, hogy az elmúlt években több büntetőbíróvási határozat érkezett a büntetés-végrehajtási hatóságokhoz. Ezen túlmenően az a tendencia is megfigyelhető, hogy a büntetőügyek kivizsgálása során egyre nagyobb arányban kerülnek letartóztatásba a feltételezett elkövetők. Ezenfelül a Hólmsheiði börtönt sújtó pénz- és személyzetihiánnyal összefüggő problémák szintén hozzájárultak a rendszerben megjelenő feszültségek kialakulásához (Gunnlaugsson, 2021).

A bizottság első feladata az volt, hogy feltárja a várólista jellegét és azt, hogy milyen elkövetők kerülnek fel a listára. A túlnyomó többség kisebb bűncselekmények

miatt kapott rövid, legfeljebb néhány hónapos börtönbüntetést. Ha a közösségi munkára kötelezetteket és az Izlandot már elhagyott személyeket nem vesszük számításba, a várólista kevesebb mint 300 főre csökkenhet, akik arra várnak, hogy a büntetésük végrehajthatóvá váljon és bevonulhassanak egy börtönbe letölteni azt. Néhányan közülük (akár 30 személy) már több mint három éve szerepelnek ezen a listán. A bizottság megfogalmazott néhány ajánlást, hogyan lehetne rövidíteni a várólistát. A megfogalmazott javaslatok legfőbb célja az volt, hogy a börtönbüntetés letöltésének alternatívájaként több, nem szabadságelvonással járó lehetőséget keressenek (Gunnlaugsson, 2021). A bizottság javasolta, tegyék lehetővé, hogy több elítélt végezhesen közérdekű munkát a börtönbüntetés letöltése helyett. Azoknak, akik egy év helyett legfeljebb kétéves börtönbüntetést kapnak, lehetőséget kellene biztosítani arra, hogy közérdekű munkára jelentkezhesenek. Másodszor, nagyobb hangsúlyt kell fektetni a helyreállító igazságszolgáltatási intézkedések alkalmazására, érdemes lenne jogszabály-módosítást javasolni ennek büntető törvénykönyvbe való felvétele céljából. Harmadszor, a felfüggesztett büntetés ne csak a fiatal elkövetők számára legyen lehetséges, hanem minden korosztályra kiterjedjen. A legsúlyosabb bűncselekmények kivételével fő szabályként a börtönben letöltött fél év után feltételesen szabadlábra kell helyezni az elítéltet (Gunnlaugsson, 2021). A kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények, a kábítószer előállítása, behozatala és értékesítése azonban nem tartozik ide. A legtöbb ilyen típusú ügyben a feltételes szabadlábra helyezés csak a büntetés kétharmadának börtönben való letöltése után lehetséges, ami azt mutatja, hogy az izlandi hatóságok komolyan veszik a kábítószer-bűncselekményeket (Gunnlaugsson, 2021). Gyakrabban kellene alkalmazni különböző terápiás lehetőségeket a feltételes szabadságra bocsátás előtt, annak mintegy feltételeként a letöltendő szabadságvesztés büntetés helyett. Végezetül, a több mint három éve a várólistán lévőket kegyelemben kell részesíteni, ha megfelelnek bizonyos kritériumoknak (például ilyen feltétel lehet, hogy ne legyen folyamatban lévő más büntetőügye az adott személynek) (Gunnlaugsson, 2021). Ezen javaslatok mindegyikének vagy többségének életbe léptetésével a szakértői csoport becslése szerint jelentősen lerövidülne a lista és a várakozási idő is. Az igazságügyi miniszter sajtótájékoztatón pozitívan fogadta mindezen ajánlásokat (Justice Ministry, 2020), és bejelentette, hogy tervezi azok végrehajtását. Példaként említette, tervbe vették, hogy kegyelemben részesítik mindazokat, akik három éve vagy annál hosszabb ideje szerepelnek a listán (World News, 2020).

Külföldiek az izlandi börtönökben

Az Izlandon az elmúlt években megjelenő és erősödő problémákat, börtönnyomást, amely az elítéltek hosszú várólistáját eredményezte, nagyrészt az izlandi

társadalom egyre növekvő heterogén jellege okozta. Az új évezred első évtizedének gazdasági fellendülése idején Izlandra rengeteg külföldi látogató érkezett és sokan költöztek ide. A lakosság mintegy 2,4 százaléka volt külföldi származású 1999-ben, ami 2010-re megötszöröződött, 10 százalékra emelkedett. A 2008-as gazdasági válságot követően, majd a turizmus robbanásszerű növekedése által ösztönzött fellendülés után a bevándorlók száma 2020-ra 15 százalékos csúcsra emelkedett ([Statistics Iceland, 2020](#)). A legtöbb bevándorló Kelet-Európából érkezett, elsődleges motivációjuk a pénzkeresés volt, dolgozni érkeztek a szigetországba. Izland lakosságszáma mára már meghaladja a 365 ezer főt, népességnövekedése az elmúlt évtizedekben tehát nagyrészt külföldiekből származik. A külföldi bevándorlók és az Izlandra érkező turisták számának emelkedése tükröződik a szigetország büntetőjogi statisztikájában is, megnövelve a nem izlandi állampolgárok által elkövetett bűncselekmények számát (Gunnlaugsson, 2019).

Míg 2000-ben átlagosan naponta körülbelül két külföldi állampolgár töltötte büntetését izlandi börtönben, 2008-ban már 24 főről beszélhettünk, ami a teljes fogvatartotti létszám mintegy 17 százalékát tette ki ([Prison and Probation Administration, 2017](#)). Ezen felül hat külföldi állampolgár letartóztatásban volt, amíg ügyükben a rendőrség nyomozott (Gunnlaugsson, 2019). 2011-ben a külföldi állampolgárságú fogvatartottak száma 89-re nőtt, akik az egész év során börtönbüntetésüket töltötték, ami az adott évben börtönbüntetésüket töltő teljes fogvatartotti populáció mintegy 24 százaléka volt. A külföldi fogvatartottak aránya azonban az utóbbi években valamelyest csökkent, 2019-ben mintegy 22 százalékuk volt külföldi születésű, összesen 70 fő (Gunnlaugsson, 2019).

A külföldi állampolgárságú elítéltek által elkövetett bűncselekménytípusok általában hasonlóak a helyi elítéltek által elkövetett bűncselekményekhez, leggyakrabban vagyon elleni, valamint kábítószerrel összefüggő, illetve erőszakos bűncselekményeket követnek el (Gunnlaugsson, 2019).

Összegzés

Az északi országokban már évtizedekkel ezelőtt felismerték a börtön fogvatartottakra gyakorolt káros hatásait, ezért alapvető célként jelent meg annak végső eszközként való használata, emellett központi feladatként fogalmazták meg az ártalmak csökkentésének kidolgozását (Gunnlaugsson, 2019; Ruzsonyi, 2011). A skandináv országok büntetőpolitikája bár részletkérdésekben eltér egymástól, azonban büntető igazságszolgáltatási rendszerük az alternatív szankciók alkalmazására helyezi a hangsúlyt (Lappi-Seppälä, 2007).

Izland egy kis és viszonylag homogén szigetország, amely még a skandináv országokhoz képest is alacsony bűnözési rátával jellemezhető (Gunnlaugsson & Galliher, 2000; Ólafsdóttir & Bragadóttir, 2006). Az alacsony bűnözési ráta mellett az ország nyitott az alternatív büntetések alkalmazására a többi skandináv államhoz hasonlóan, a bűnözéssel kapcsolatos vélemények Izlandon nem oszlanak meg politikai pártok mentén, egyik párt részéről sem jelenik meg szigorításokra való törekvés (Gunnlaugsson, 2021). Izland a következetesen alacsony arányú börtönbüntetésekkel és viszonylag rövid ítéletekkel megtestesíti azt, amit Pratt (2008) skandináv kivételességként ír le. Izlandon a börtönök kicsik, a négy börtönből kettő nyitva van, kerítés sem veszi körbe. A személyzet és a fogvatartottak közötti kapcsolatot pozitív hozzáállás és közvetlenség jellemzi (Pakes, 2020), ráadásul a hosszú börtönvárólista eltűrése hallgatólagosan azt sugallja, hogy nem igazán okoz kellemetlenséget, mivel sok elítélt egyszerűen hazamegy, miután megkapja ítéletét és hónapokkal vagy évekkel később vonul be letölteni büntetését. A várólisták csökkentésére létrehozott bizottság javaslataira adott reakciók pozitívak, egyértelműen arra utalnak, hogy a várólistaválság megoldása során a szakemberek ahelyett, hogy több börtönférőhelyet követelnének, a szabadságelvonással nem járó, alternatív lehetőségek keresése felé mozdulnak.

A skandináv büntetőpolitika számos pozitív hozadéka megkérdőjelezhetetlen, egyes elemeinek alkalmazása hasznos lehet konzervatív, megtorló börtönrendszerrel működtető államok számára is. Az alternatív szankciók előnyben részesítésének hatására csökken a börtönök fenntartási költsége, alkalmazásuk hozzájárulhat ahhoz, hogy ne következzenek be azok a negatív hatások a fogvatartottak életében, személyiségében, amelyek a büntetés-végrehajtási intézetben eltöltött hosszabb-rövidebb időszaknak egyértelmű következményei. Végül, de nem utolsósorban az alternatív szankciók alkalmazása az izoláció, elkülönítés helyett a reintegrációra, társadalomba való visszailleszkedésre összpontosítva nagyobb eséllyel segítheti elő a visszaesés csökkenését (Pântea, 2024).

Felhasznált irodalom

- Barker, V. (2013). Nordic exceptionalism revisited: Explaining the paradox of a Janus-faced penal regime. *Theoretical Criminology*, 17(1), 5–25. <https://doi.org/10.1177/1362480612468935>
- Ciric, J. (2020, July 9). Prison closure in Akureyri faces opposition. *Iceland Review*. <https://www.icelandreview.com/politics/prison-closure-in-akureyri-faces-opposition/>
- Crewe, B. (2011). Depth, weight, tightness: Revisiting the pains of imprisonment. *Punishment & Society*, 13(5), 509–529.

- Dashti, M. S., Jamadi, A., & Janipour, A. (2024). The moral and social effects of implementing alternative punishments of imprisonment. *International Journal of Ethics and Society*, 6(1), 43–54.
- Davíðsdóttir, R. J. B., & Jóhannsdóttir, A. S. (2024). *The prison system in plain language = Fangelsiskerfið á mannamáli*. <https://vernd.is/all-articles/fangelsiskerfidh-a-mannamali>
- Farestveit, Þ. B. (2021, May 14). *Þú ert víst fangi (You are probably a prisoner)*. Vernd. <https://www.vernd.is/component/content/article/fangi-2?catid=20&Itemid=101>
- Garland, D. (2001). *The culture of control: crime and social order in contemporary society*. Oxford University Press.
- Goffman, E. (1961). *Asylums: Essays on the social situation of mental patients and other inmates*. Anchor Books.
- Gönczöl K. (2018). Megőrizhető-e a skandináv büntetőpolitikai modell? *Acta Universitatis Szegediensis: acta juridica et politica*, 81, 349–357. https://acta.bibl.u-szeged.hu/53981/1/juridpol_081_323-331.pdf
- Gunnlaugsson, H., & Galliher, J. F. (2000). *Wayward Icelanders: Punishment, boundary maintenance, and the creation of crime*. University of Wisconsin Press.
- Gunnlaugsson, H. (2021). Criminal justice in a small Nordic country: The case of Iceland. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 108(1), 27–45.
- Gunnlaugsson, H. (2017). Criminal justice in Iceland: A case of Scandinavian exceptionalism? In *Nordisk Samarbeidsråd for Kriminologi* (pp. 155–166). Nordisk Samarbeidsråd for Kriminologi.
- Heard, C. (2016). *Alternatives to imprisonment in Europe: A handbook of good practice*. Penal Reform International.
- Jones, C. (2015). Does alternative sentencing reduce recidivism? A preliminary analysis. *Xavier Journal of Politics*, 5(1), 18–31.
- Justice Ministry. (2020. június 29.). *Kynnti aðgerðir til að stytta boðunarlista [Introduced action plans to shorten waiting list]*. Stjórnarráðið. <https://www.stjornarradid.is/gogn/rit-og-skyrslur/stakt-rit/2020/06/29/Kynnti-adgerdir-til-ad-stytta-bodunarlista/>
- Kristoffersen, R. (2024). *Correctional statistics of Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden 2018–2022*. University College of Norwegian Correctional Service. https://www.fangelsi.is/media/skjol/Nordic-Statistics-2018_2022_final.pdf
- Lappi-Seppälä, T. (2007). Penal policy in Scandinavia. *Crime and Justice*, 36(1), 217–295.
- Lauritsen, A. N. (2019). *Crime and crime control in four Nordic island societies: The Faroe Islands, Greenland, Iceland and the Åland Islands*. Scandinavian Research Council for Criminology.
- Mamak, K. (2024). A new opening for the alternative punishments debate: Applying the extended mind thesis. *Ratio Juris*, 37(3), 248–268.
- Mathiesen, T. (2012). Scandinavian exceptionalism in penal matters: Reality or wishful thinking? In T. Ugelvik & J. Dullum (Eds.), *Nordic prison practice and policy: Exceptional or not?* (pp. 13–37). Routledge.
- McAlinden, A. M. (2011). Transforming justice: Challenges for restorative justice in an era of punishment-based corrections. *Contemporary Justice Review*, 14(4), 383–406. <https://doi.org/10.1080/10282580.2011.616369>

- Ólafsdóttir, H., & Bragadottir, R. (2006). Crime and criminal policy in Iceland: Criminology on the margins of Europe. *European Journal of Criminology*, 3(2), 221–253.
- Ólafsdóttir, K. (2020, July 6). *Loka fangelsinu á Akureyri (Akureyri Prison to be closed)*. Visir.is. <https://www.visir.is/g/20201988680d/loka-fangelsinu-a-akureyri>
- Pakes, F. (2020). Old-fashioned Nordic penal exceptionalism: The case of Iceland's open prisons. *Nordic Journal of Criminology*, 21(2), 113–128. <https://doi.org/10.1080/2578983X.2020.1809199>
- Pakes, F., & Gunnlaugsson, H. (2018). A more Nordic Norway? Examining prisons in 21st century Iceland. *The Howard Journal of Crime and Justice*, 57(2), 137–151. <https://doi.org/10.1111/hojo.12244>
- Pántea, A. (2024). The effectiveness of alternative sanctions through the lens of the punitive system. *Acta Universitatis Danubius. Juridica*, 20(3), 76–91.
- Pétursson, V. Ö. (2024). A constant struggle against not having people in isolation. *Visir.is*. <https://www.visir.is/g/20242597699d/-stans-laus-bar-atta-vid-thad-ad-vera-ekki-med-menni-ein-angrun->
- Pratt, J. (2008). Scandinavian exceptionalism in an era of penal excess: Part I: The nature and roots of Scandinavian exceptionalism. *British Journal of Criminology*, 48(2), 119–137. <https://doi.org/10.1093/bjc/azm072>
- Pratt, J., & Eriksson, A. (2011). 'Mr. Larsson is walking out again': The origins and development of Scandinavian prison systems. *Australian & New Zealand Journal of Criminology*, 44(1), 7–23. <https://doi.org/10.1177/0004865810393105>
- Prison and Probation Administration. (2017). *Ársskýrslur (Annual reports)*. <https://www.fangelsi.is/english>
- Prison and Probation Administration. (2020). *The Prison and Probation Administration home page*. <https://www.fangelsi.is/english>
- Ruzsonyi P. (2011). A skandináv országok büntetés-végrehajtási rendszerének elemzése. *Börtönügyi Szemle*, 30(1), 1–19.
- Scharff Smith, P., & Ugelvik, T. (2017). Introduction: Punishment, welfare and prison history in Scandinavia. In T. Ugelvik & P. Scharff Smith (Eds.), *Scandinavian penal history, culture and prison practice* (pp. 3–31). Palgrave Macmillan.
- Scharff Smith, P. (2012). A critical look at Scandinavian exceptionalism: Welfare state theories, penal populism and prison conditions in Denmark and Scandinavia. In T. Ugelvik & J. Dullum (Eds.), *Nordic prison practice and policy: Exceptional or not?* (pp. 38–57). Routledge.
- Sipos F. (2017). A közérdekű munka szerepe a börtönnépesség csökkentésében: a finn tapasztalatok. *Pro Futuro*, 7(2), 81–96. <https://doi.org/10.26521/Profuturo/2017/2/4764>
- Statista. (2025). *Number of people in prison in Iceland from 2010 to 2021*. Statista. <https://www.statista.com/statistics/1269089/number-prisoners-iceland/>
- Statistics Iceland. (2020). *Immigrants and persons with foreign background 2020*. <https://www.statice.is/publications/news-archive/inhabitants/immigrants-and-persons-with-foreign-background-2020/>

- Sykes, G. M. (1958). *The society of captives: A study of a maximum security prison*. Princeton University Press.
- Ugelvik, T. (2012). The dark side of a culture of equality: Reimagining communities in a Norwegian remand prison. In T. Ugelvik & J. Dullum (Eds.), *Penal exceptionalism? Nordic prison policy and practice* (pp. 119–138). Routledge.
- Vernd Fangahjálp. (2025). *Introduction*. <https://www.vernd.is/index.php/vernd/starfsemi>
- World News. (2020, October 3). *Vill náða þá sem beðið hafa lengi eftir afplánun (Plans to pardon all who have waited a long time for the completion of their sentence)*. <https://theworld-news.net/is-news/vill-nada-tha-sem-bedid-hafa-lengi-efrir-afplanun>
- World Prison Brief. (2024). *Iceland*. <https://www.prisonstudies.org/country/iceland>
- Zohren, D., & Rösner, V. (2020). *Alternative punishments: The impact of prison sentences and the necessity of alternative punishments for convicts*.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Miklósi M. (2025). A skandináv büntetőpolitikai modell sajátosságai, jellemzőinek megjelenése Izlandon, különös tekintettel az alternatív megoldásokra és a kihívásokra. *Belügyi Szemle*, 73(12), 2421–2439. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i12.pp2421-2439>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A tanulmány a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj (azonosítószám: BO/00099/24/2) támogatásával készült.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk nyílt hozzáférésű (Open Access) közlemény, amely a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Ne változtasd! 4.0 Nemzetközi licenc (CC BY-NC-ND 4.0) feltételei szerint kerül publikálásra: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

A licenc alapján a közlemény változtatás nélkül és nem kereskedelmi célra bármely médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy a felhasználó megfelelő hivatkozással feltünteti az eredeti szerző(ke)t és a közlés helyét, valamint megadja a licenc linkjét. Származékos mű készítése (pl. átdolgozás, adaptáció, fordítás) és kereskedelmi felhasználás nem engedélyezett.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Miklósi Márta, aki a miklosimarta@unideb.hu e-mail címen érhető el.

Nyomozási erőforrások elosztásának elve és logikája a magyar rendőrségen

The principle and logic of allocating investigative resources in the Hungarian police

Vári Vince

Dr. PhD, egyetemi docens, rendőr alezredes
Nemzeti Közszerológati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
vari.vince@uni-nke.hu

Absztrakt

Cél: A tanulmány célja a nyomozási erőforrások elosztásának elveit és logikáját vizsgálni a magyar rendőrségen belül, különös tekintettel a hatékony működésre és a társadalmi hatások szempontjaira.

Módszertan: A kutatás a rendőrségi hatáskör és illetékességi szabályozás részletes elemzésére épült, valamint a Crime Harm Index (CHI) vagyis a bűnügyi kárindex koncepciójára támaszkodik. A gyakorlatias megközelítés mellett más releváns jogszabályok és a kriminológiai szakirodalom elemzését alkalmazza.

Megállapítások: A tanulmány megállapítja, hogy a nyomozási erőforrások elosztása jelenleg nem igazodik megfelelően a tényleges bűnözési helyzetekhez, ami aránytalan munkaterhelést eredményez a rendőrség nyomozó hatóságai között. A bűnügyi kárindex hazai alkalmazása elősegíthetné a nyomozási kapacitások hatékonyabb allokálását és a bűnözés társadalmi hatásainak jobb kezelését.

Érték: A tanulmány hozzájárul a rendőrségi hatékonyság javításához, rávilágítva a jelenlegi rendszer korlátaira, valamint javaslatokat tesz egy modern, tudományosan megalapozott nyomozás erőforrási allokációs módszer bevezetésére, amely figyelembe veszi a bűnözés társadalmi és gazdasági hatásait is.

Kulcsszavak: nyomozási erőforrás elosztás, bűnügyi kárindex, hatáskör és illetékesség, bűnügyi statisztika

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2025. 08. 04. Átdolgozás: 2025. 08. 12.
Elfogadás: 2025. 08. 25.

Abstract

Aim: The study aims to examine the principles and logic of the distribution of investigative resources within the Hungarian police, particularly regarding efficient operation and aspects of social effects.

Methodology: The research is based on a detailed analysis of the police authority and jurisdiction regulation and relies on the Crime Harm Index (CHI) concept. In addition to the practical approach, it analyses other relevant legislation and the criminological literature.

Findings: The study finds that the allocation of investigative resources is currently not correctly aligned with actual crime situations, resulting in a disproportionate workload among police investigative agencies. Applying the Criminal Damage Index in Hungary could facilitate a more efficient allocation of investigative capacities and a better management of the social effects of crime.

Value: The study contributes to improving police efficiency by highlighting the current system's limitations and making recommendations for introducing a modern, scientifically based investigation resource allocation method that considers the social and economic effects of crime.

Keywords: Investigative resource allocation, Crime Harm Index (CHI), Scope and jurisdiction, criminal statistics

Bevezetés

A hatékonyság absztrakt fogalma az elmúlt évtizedek magyar nyelvű büntető igazságszolgáltatással kapcsolatos kutatásaiban is meghatározó tényezővé vált (Barabás, 2019; Inzelt et al., 2009; Szabó, 2007; Vári, 2016). A kutatások rámutattak arra, hogy az időszerűség és az eredményesség követelménye gyakran verseng az alkotmányos normák, a garanciális szabályok, valamint a felek számára biztosított jogok betartásának szükségességével (Farkas, 2007). A hatékonyságot többféle szempontból lehet vizsgálni, a jogtudomány területén elsősorban az alapjogok és a garanciális szabályok biztosítása körüli problémák állnak a kutatások középpontjában. Mindazonáltal létezik egy másik dimenzió, amelyet a hazai szakirodalom gyakran mellőz: a bűnüldözési erőforrások elosztásának és allokálásának kérdése. Ennek fontosságát alátámasztja, hogy a modern empirikus rendészeti kutatások egy jelentős része már nem az egyes bűncselekménytípusok alapján vizsgálja a beavatkozások hatékonyságát (például rendőri jelenlét, kamerás megfigyelés), hanem a sértetti szempontokat középpontba helyező Crime Harm Index (CHI) alkalmazásával (Sherman et al.,

2016; van Ruitenburbg & Ruiter, 2022; Renys et al., 2023). Magyarország ezzel szemben nem alkalmazza a CHI-t, a bűnüldözési erőforrások elosztása a Büntető Törvénykönyv szerinti büntetési fenyegetettség mértékén alapul. Ez az erőforrás-gazdálkodás különösen problematikus az egyre szűkösebb humán és technikai kapacitások tekintetében. Holott a nemzetközi kutatások alapján megállapítható, hogy egy sérelemalapú rangsorolási rendszer sikeresen támogatná a stratégiai célmeghatározást és döntéshozatalt (Harmati, 2020).

A jelen tanulmány nem vállalkozik a nyomozó hatóságok hatáskörének és szervezeti lehetőségeinek részletes elemzésére. A vizsgálat kizárólag a nyomozások legnagyobb hányadát végző általános nyomozó hatóságokra fókuszál, amelyek a rendőrség általános feladatait ellátó szervezeti egységek részét képezik [25/2013. (VI. 24.) BM rendelet, 1. § (1) bekezdés – BM rendelet]. A téma árnyalását tovább gazdagítaná, ha a Magyarországon működő valamennyi nyomozással foglalkozó hatóság és szervezet teljes kapacitásának eloszlását vizsgálnánk. E tekintetben nemcsak a rendőrség általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervének nyomozó hatósági feladatok ellátására kijelölt szerveit [Büntetőeljárásról szóló törvény (Be.) 34. § (1) bekezdés] kellene figyelembe venni, hanem a különös hatáskörrel rendelkező Nemzeti Adó- és Vámhivatalt (NAV) is, amely a Be. 34. § (2) bekezdése alapján szintén nyomozó hatóságnak minősül. További kutatások szempontjából szintén releváns lenne megvizsgálni a Be. 36. § (1) bekezdésében említett, a büntetőeljárásban közreműködő egyéb szervek szerepét és feladatkörét. Ide tartozik különösen a rendőrség belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szervének, valamint a rendőrség terrorizmuselhárítási szervének tevékenysége. Ezeket a szerveket a gyakorlatban a Nemzeti Védelmi Szolgálat (NVSZ) és a Terrorelhárítási Központ (TEK) képviselik. Bár ezek a szervek nem minősülnek nyomozó hatóságnak, a törvény által biztosított jogosítványaik lehetővé teszik számukra, hogy büntetőeljárási feladatokat lássanak el, például előkészítő eljárásokat végezzenek. Az 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről (Rtv.) részletesen meghatározza azokat a bűncselekménytípusokat, amelyek e szervek hatáskörébe tartoznak, és amelyek vonatkozásában az előkészítő eljárásokat, illetve bizonyos esetekben a felderítési tevékenységeket is elvégezhetik [lásd Be. 339. § (3) bekezdés]. Emellett elengedhetetlen megemlíteni az ügyészség szerepét is, amely az eljárási törvényben meghatározottak szerint bizonyos bűncselekmények – különösen speciális alanyokat érintő ügyek – esetében kizárólagos nyomozati jogkörrel rendelkezik. Ezáltal az ügyészség nemcsak a büntetőeljárás felügyeleti funkcióját látja el, hanem aktívan részt is vesz annak meghatározott szakaszaiban.

Anyag és módszertan

Elsődlegesen a rendőrség nyomozó hatóságainak hatásköri és illetékességi szabályozását vizsgáltam rendszertani szempontból. A hatásköri és illetékességi szabályozás szoros kapcsolatban áll a rendőrségnél domináló statisztikai szemlélettel, amely a statisztikai mutatók teljesítését helyezi előtérbe a társadalmi hatások, valamint a bűncselekmények tényleges következményeinek figyelembevétele helyett.

A kutatásom fő megállapítása, hogy a nyomozó hatóságok hatáskörét és illetékességét meghatározó szabályozás hatékonysága megkérdőjelezhető, mivel az jelen formájában idejétmúlt. A szabályozás figyelmen kívül hagyja a tudományos és racionális elvek alkalmazását, még akkor is, ha a BM rendelet [8. § (1) bekezdés] tartalmaz bizonyos célszerűségi elveket. Ezek azonban önmagukban nem elegendőek ahhoz, hogy biztosítsák a rendelkezésre álló személyi és tárgyi erőforrások hatékony allokációját az egyes nyomozó hatóságok között.

Feltételezésem szerint a BM rendelet által kialakított hierarchikus és központosított struktúra nem alkalmas a nyomozó hatóságok hatásköri és illetékességi körében fennálló kapacitáelosztási egyenlőtlenségek kiegyensúlyozására. Az ilyen jellegű problémák megoldására egy tudományosan megalapozott, megfelelő adatminőségre épülő, empirikus kutatásokkal alátámasztott, valamint gyorsan reagáló ügyelosztási módszertan lenne szükséges.

Erre a CHI, amely már 12 országban sikeresen működik, kiváló alapot nyújthatna. A CHI alkalmazása azonban csak akkor lehet hatékony, ha egy olyan statisztikai adatszolgáltatási rendszerrel párosul, amely legalább részben független a rendőrségi szervezetektől. Ez a függetlenség biztosítaná az adatok objektivitását, ezáltal lehetővé téve egy kiegyensúlyozott és rugalmas erőforrás-elosztási rendszer kialakítását.

A rendőrség nyomozó hatóságainak hatásköre és illetékessége – szabályozás és a gyakorlat

A rendőrség nyomozó hatóságainak hatásköri és illetékességi szabályozása egy erősen hierarchikus struktúrát mutat, amelyet a jogalkotó a bűnüldözési hatékonyság növelése érdekében alakított ki. Az alábbiakban a legfontosabb jellemzők kerülnek részletes elemzésre.

Háromszintű munkamegosztás

A nyomozási feladatok ellátása három szinten történik, amelyek közül a helyi szintű nyomozó hatóságok, jellemzően a rendőrkapitányságok rendelkeznek

hatáskörrel az ügyek döntő többségében. Tehát ügyszám tekintetében a legnagyobb terhelést ezek a nyomozó hatóságok kapják, hiszen a helyben elkövetett bűncselekmények nyomozása az illetékességi főszabály miatt helyben is történik. A középső vagy területi szinten a Vármegyei Rendőr-főkapitányságok és a Budapesti Rendőr-főkapitányság, a Repülőtéri Rendőr Igazgatóság, a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Irodája található meg. Addig a legfelső szinten a központi nyomozó hatóság helyezkedik el, amely az Országos Rendőr-főkapitányság. Ráadásul Magyarországon egy olyan speciális helyzet áll fenn, hogy a központi, országos szervhez a BM rendelet már nem rendel konkrét ügyekben önálló nyomozati feladatokat, kizárólag szakirányítási tevékenységet végez. A legkomolyabb bűncselekmények nyomozását a BM rendelet alapján az egyébként területi szintű, de a valóságban regionális szervezeti egységekkel a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda teljesíti, országos lefedettséggel. A háromszintű munkamegosztás célja a bűncselekmények gyors és hatékony felderítése, valamint a nyomozó hatóságok erőforrásainak megfelelő elosztása (Bartkó, 2024).

Bűncselekménytípusok és a hatáskör

A BM rendelet és azok mellékletei határozzák meg, mely bűncselekmények tartoznak a területi nyomozó hatóságok hatáskörébe (BM rendelet 1. § 2. bekezdés 1–4. melléklet). A szabályozás alapját az egyes bűncselekmények büntetési tételének maximuma képezi: az öt évnél súlyosabb szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekményeket rendelik a területi nyomozó hatóságokhoz. Ugyanakkor a gyakorlati tapasztalatok rámutatnak, hogy az ügyek társadalmi kárait nem feltétlenül az absztrakt büntetési fenyegetettség mértéke határozza meg, hanem sokkal inkább a tényleges következmények, például a bűncselekménnyel okozott kár mértéke és annak megtérülése. Ezen kívül a kiszabott büntetési tételek gyakran nem állnak összhangban a Büntető Törvénykönyvben (Btk.) meghatározott fenyegetettségi szintekkel. A területi nyomozó hatóságokhoz rendelt bűncselekmények esetében a bíróságok sokszor lényegesen enyhébb büntetéseket szabnak ki. Továbbá számos olyan bűncselekmény tartozik a területi szervek hatáskörébe, amelyek a gyakorlatban ritkán fordulnak elő, és nem tekinthetők magas társadalmi veszélyességűnek – például a Btk. 162. §-ában szabályozott öngyilkosságban közreműködés büntette. Ezzel szemben olyan gyakori és magas társadalmi veszélyességgel rendelkező bűncselekmények, mint a Btk. 164. § (5) bekezdése szerinti maradandó fogyatékkosságot okozó testi sértés, a helyi szintű, gyakran túlterhelt kapitányságok hatáskörébe tartoznak. Ez a helyzet rámutat arra, hogy a legfeljebb öt évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetett

bűncselekmények helyi szintű nyomozó hatóságokhoz rendelése nem minden esetben érvényesül konzisztensen. Továbbá a szabályozásban nem jelenik meg a büntetési tételektől független társadalmi és egyéni károk szempontja, ahogyan a ténylegesen kiszabott büntetések és intézkedések közötti eltérések sem kapnak kellő hangsúlyt. Szintén problematikus, hogy az illetékességi szabályok nem veszik figyelembe a bűnözés földrajzi megoszlását és az ebből fakadó egyenletes terhelés biztosításának szempontját. Ez vezethet ahhoz, hogy például egy fővárosi kerületben lényegesen kevesebb ügyet kezelnek ugyanazon illetményért, mint egy vidéki kapitányságon. Egy friss hazai tanulmány (Harmati, 2020) rámutatott, hogy a legnagyobb társadalmi sérelmet okozó bűncselekmények közé tartoznak a vagyon elleni bűncselekmények (például lopás, csalás, rongálás, sikkasztás, jogtalan elsajátítás), a vagyon elleni erőszakos bűncselekmények (kifosztás, rablás), az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni bűncselekmények (zaklatás, magánlaksértés), valamint a közbizalom elleni bűncselekmények (például hamis magánokirat felhasználása, közokirat-hamisítás, okirattal visszaélés). Ezek nyomozása azonban jellemzően a gyengébb nyomozati kapacitással rendelkező helyi hatóságokra hárul, ami tovább növeli a rendszer kiegyensúlyozatlanságát.

Hatáskörrelvonás és áttételi szabályok

A hatáskörök átruházása jellemzően a hierarchia magasabb szintjéről alacsonyabb szintre történik, ami lehetőséget ad a magasabb szintű hatóságok számára, hogy bizonyos ügyeket saját hatáskörükbe vonjanak, vagy más hatóságok hatáskörébe utaljanak. Ez azonban nem automatikusan történik, hanem az adott ügy sajátosságaitól függően, főként a célszerűség vagy a hatékony bűnüldözés elve alapján. A folyamatot a BM rendelet 10. § (1) bekezdése korlátozza, amely kimondja, hogy ha egy ügyet elvonnak, vagy más szerv hatáskörébe utalnak területi vagy országos szinten, azt később már nem lehet visszaadni ugyanannak a nyomozó hatóságnak. Ez a szabály azonban nem alkalmazható korlátlanul, különösen az ORFK és részben a KR kivételei miatt. Általánosságban megállapítható, hogy a jogalkotó kizárólag egyedi ügyekben, illetve magasabb szintű nyomozó hatóságok kezdeményezésére biztosítja az ügyek átvételének vagy más hatáskörbe utalásának lehetőségét. Fontos azonban kiemelni, hogy a BM rendelet nem tartalmaz olyan jogszabályi rendelkezést, amely az erőforrások elosztásának általános szempontját artikulálná. Ennek hiánya következtében a szabályozás nem nyújt megfelelő mechanizmusokat a rendszerben fennálló terhelési különbségek feloldására.

A bűnüldözés hatékonysága és munkamegosztás

A kilencvenes évek végére, amikor a bűnözés robbanásszerűen megnövekedett (Lőrincz, 2011), a bűnüldözés és a hatásköri szabályozás nem követte a változó bűnözési trendeket. A jogalkotó a munkamegosztás stabilitása mellett döntött, amit az akkori bűnügyi helyzet nem igazán indokolt, és nem reagált a kisebb társadalomra veszélyes, de gyakori vagyon elleni és erőszakos bűncselekmények elterjedésére. A bűnüldözési trendek nem befolyásolták érdemben a hatásköröket és illetékességeket. Az ügyszámok csökkentése ugyan elindult a 2010-es évekre, a bűnüldözési terhek azonban nem csökkentek, sőt, az új típusú, kvalifikáltabb bűncselekmények – például az internetes bűnözés – az ügyek kezelését még bonyolultabbá tették. Magyarországra jellemző, hogy a bűncselekmények a nagyobb városokra összpontosulnak, különösképpen Budapestre, ez a nyomozati létszám arányos elosztásában nem jelenik meg markánsan és adaptív módon (Vári, 2019a).

Az informatikai fejlődés hatása

A bűnügyi munkamegosztás egyik legnagyobb kihívása a 21. század informatikai fejlődése, amely teljesen új típusú nyomozásokat igényel (Mezei, 2018). A 2017. évi CX. törvény a büntetőeljárásról jelentős újítást hozott, többek között az elektronikus kapcsolattartás, a telekommunikációs eszközök használata és a különleges bánásmód bevezetése révén. Mindezek a nyomozások végzésére és dokumentálására vonatkozó elvárásokat növelik, míg az ügyek bonyolultsága jelentősen megnöveli a rendőrségi hatóságok munkaterhelését. Mindazonáltal a büntetőeljárás munkateher nem a büntetési tétellel történő fenyegetettségtől függ, így könnyen belátható, hogy nincs különbség a nyomozati tevékenységek és cselekmények számában, sőt minőségében sem, függetlenül a hatásköri szintektől. Ebben az értelemben teljesen mindegy, hogy helyi vagy területi nyomozó hatóság végzi a nyomozást egy ügyben, a büntetőeljárás ugyanazt írja elő minden egyes nyomozó hatóság számára. Hiszen a nyomozati szakaszt munkatevékenység oldaláról általánosságban könnyítő, rövidítő vagy egyszerűsítő külön eljárást a magyar Be. törvény nem tartalmaz (Be. Huszadik Rész, Külön eljárások).

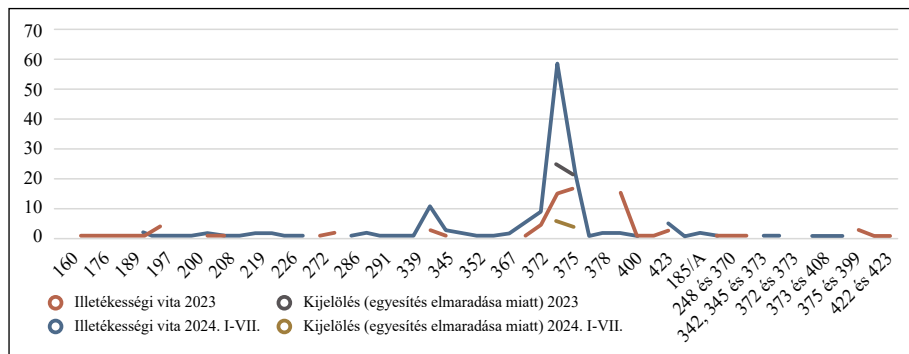
Kényszerű megoldások a leterheltség csökkentése érdekében

Az egyik ilyen lehetséges megoldás a téves minősítés vagy helytelen illetékességi feltétel alkalmazása. Ez alatt azt kell érteni, hogy az a nyomozó hatóság

rendelkezik az elsődleges tényállási minősítés és ütköztetés lehetőségével, amelyiknek legkorábban tudomására jut a tényállás. Következésképpen a túlterhelt nyomozó hatóság ezzel a megoldással tudja csökkenteni folyamatban lévő ügyeinek számát és áttételről határozni a hatáskör vagy az illetékesség hiánya miatt [Be. 350. §. (1) bekezdés]. Ez gyakran eredményezi a nyomozó hatóságok negatív illetékességi összeütközését, mely esetekben leggyakrabban az Országos Rendőr-főkapitányságnak kell a (BM rendelet, 4. §.) döntést meghozni a hatáskör és az illetékesség megállapításáról. További eljárásjogi eszköz az ügyterhelés javítására az egyes ügyek egyesítéséről vagy elkülönítéséről hozott döntés [Be. 147. §. (1) bekezdés]. Ez utóbbi gyakori helyzet, és rendkívül aktuális az internetes csalások elszaporodása miatt. Ennek oka, hogy a jelenlegi illetékességi elvek alapján olyan anomáliák alakultak ki a rendőrségen, hogy gyakran több ezer különálló ügyet lenne szükséges akár egy kisebb nyomozó hatóságnál folyamatban lévő üggyhöz egyesíteni. Ennek elkerülése érdekében az egyes nyomozó hatóságok más nyomozó hatóságokat érintően az ilyen ügyekben való betekintési jog korlátozásáról döntenek, amennyiben ezt a jogot nem korlátoznák, úgy a többi nyomozó hatóság észlelhetné, hogy máshol már indult eljárás ugyanazon elkövetési jellemzőkkel bíró ügyben, és az áttételről vagy az egyesítésről határozná, így az ügy ahhoz a nyomozó hatósághoz kerülne, amelyik már elsődlegesen intézkedett az ügyben [BM rendelet, 3. § (2) bekezdés].

1. számú ábra

*Illetékességi összeütközések és egyesítések elmaradása miatti döntések az Országos Rendőr-főkapitányságon**

*A függőleges oszlopban lévő számok az ügyek darabszámát, a vízszintes sorokban található számok a Btk. szakaszszámokat jelölik, melyekben az ügyek elsődlegesen minősítésére kerültek.

Forrás. ORFK Korruptió és Gazdasági Bűnözés Elleni Osztály, dr. Nagy Richárd r. alezredes osztályvezető

Ahogy az 1. számú ábra szemlélteti, különösen a kiemelt, illetve előre meg nem állapítható számú sértettet és bűncselekményi rendbeliséget magában foglaló, valamint nehezen vagy egyáltalán nem felderíthető elkövetőkkel jellemzett bűncselekménytípusok esetében figyelhető meg negatív hatásköri összeütközés az egyes nyomozó hatóságok között. Ennek következményei elsősorban a szakirányítási folyamatok szintjén, döntően az ORFK-nál jelentkeznek [BM rendelet, 3. § (2) bekezdés].

Ezen bűncselekmények tipikus példái – különösen az online elkövetési formák térnyerése következtében – a Btk. 373. §-ában szabályozott csalás, valamint a Btk. 375. §-ában meghatározott információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás. Bár az említett bűncselekmények kapcsán hozott hatáskördöntések száma százas nagyságrendű, a rendbeliségek magas száma miatt ezek esetenként több száz tényleges elkövetést takarnak. Ez érthetővé teszi az egyes nyomozó hatóságok azon törekvéseit, hogy kapacitáshiányukat negatív hatásköri összeütközéssel vagy a szükségszerű egyesítések elkerülésével próbálják orvosolni.

Fontos hangsúlyozni, hogy jelen tanulmány nem a hatáskörök és illetékesség meglétét mint elvet kérdőjelezi meg. Ezek ugyanis alapvető és nélkülözhetetlen elemei minden szervezeti működésnek, így a bűnüldözés hatékony rendszerének is. A tanulmány fókuszában inkább az elosztó funkció működése áll: az a kérdés, hogy a hatásköröket és illetékességet meghatározó szabályozás, valamint az abból következő gyakorlat milyen hatékonysággal tölti be eredeti rendeltetését, és milyen mértékben osztja el eredményesen az erőforrásokat.

Ennek elemzése során kiemelt figyelmet kell fordítani a következő szempontokra:

- Az adott bűnözés térbeli és időbeli eloszlása, valamint mértéke és gyakorisága.
- A potenciális sértettekre gyakorolt hatások.
- Az elkövetett bűncselekményekért várható büntetési tételek igazodása az említett tényezőkhez.

Ezek a szempontok lehetőséget nyújthatnak arra, hogy a hatályos szabályozás átfogó vizsgálat tárgyává váljon, különös tekintettel annak hatékonyságára és célszerűségére.

Bizalmi tőke, költséghatékonyság, teljesítményértékelés és a bűnözésföldrajz

A bizalmi tőke, a költséghatékonyság, a teljesítményértékelés és a bűnözésföldrajz közötti összefüggések kulcsfontosságúak a bűnüldözés hatékonyságának

és társadalmi elfogadottságának javításában. Az alábbiakban bemutatom, hogyan kapcsolódnak ezek a tényezők egymáshoz és hogyan befolyásolják a bűnüldözési rendszert.

Bizalmi tőke

A rendőrségbe vetett közbizalom a társadalmi rend és a közösségek biztonságának alapköve (Vári, 2019b). Ez a bizalom nemcsak a bűncselekmények visszaszorításában és a törvények betartatásában játszik szerepet, hanem a rendőrség legitimitásának és hatékonyságának záloga is. Ha a lakosság úgy érzi, hogy a rendőrség igazságosan és átláthatóan működik, nagyobb hajlandóságot mutat az együttműködésre, ami a bűnüldözés és a társadalmi stabilitás kulcsa (Schap, 2021; Pryce & Chenane, 2021). Az átláthatóság és az elszámoltathatóság a közbizalom megőrzésének legfontosabb eszközei. A média által közvetített információk, valamint az egyéni tapasztalatok és közösségi demográfiai jellemzők mind befolyásolják a rendőrség megítélését (Vian, 2020). Ugyanakkor a modern rendőri munka egyre inkább a közösségépítésre és a lakossági igények kielégítésére összpontosít, ami erősíti a kölcsönös tiszteletet és együttműködést (Malone & Dammert, 2021). A bizalom elvesztése azonban komoly következményekkel járhat: a lakosság ellenállása, az együttműködés hiánya és a növekvő konfliktusok gyengíthetik a rendőrség legitimitását (Debbaut & De Kimpe, 2023). Ezért elengedhetetlen, hogy a rendőrség folyamatosan törekedjen a bizalom megerősítésére, példát mutatva az igazságosságban, a felelősségvállalásban és az innovációban. Egy olyan rendőrség, amelyet a lakosság támogatása és tisztelete övez, képes hatékonyan szolgálni és védeni a közösségeket.

Költséghatékonyság

A modern rendfenntartás alapvető céljai a bűnözés elleni küzdelem, a közrend fenntartása, valamint a közszolgáltatások biztosítása, amelyek a társadalmi problémák megelőzését szolgálják. A szűkös költségvetési források korában a rendvédelmi szerveknek prioritásként kell kezelniük, hogy professzionális és költséghatékony szolgáltatásokat nyújtsanak, miközben a közbiztonság színvonalát megőrzik. Fontos szempont, hogy minden társadalmi réteg – beleértve a legkiszolgáltatottabbakat is – egyenlő mértékű védelmet kapjon, amit a rendőrség képes biztosítani (McCarty & Sumner, 2024; Dario et al., 2022). A modern technológiai innovációk és az új bűnmegelőzési stratégiák alkalmazása nemcsak a bűnözési mutatók csökkentésében játszik kulcsszerepet, hanem a hatékonyság növelésében is. Ugyanakkor a túlzott költségvetési kiadások

alááshatják a közbizalmat, és hosszú távú károkat okozhatnak a közösségi kapcsolatokban (Graham & Makowsky, 2021). Ennek elkerülése érdekében elengedhetetlen az átlátható és hatékony forrásfelhasználás. A rendszeres auditok és teljesítményértékelések segíthetnek a közösség bizalmának növelésében és a rendőrség elszámoltathatóságának erősítésében (Pu et al., 2021). Egy szervezet hatékonysága azonban nem csupán a technológiai fejlesztésektől, hanem az emberi erőforrások megfelelő kezelésétől is függ. A rendvédelmi szervek számára kulcsfontosságú, hogy kiemelt figyelmet fordítsanak az alkalmazottak anyagi és erkölcsi megbecsülésére, valamint a motiváció fenntartására. A munkavégzés minőségét befolyásolhatja a nem megfelelően működő rendszerek visszahatása, amelyek csökkenthetik az elégedettséget és a teljesítményt. Ennek elkerülése érdekében folyamatosan fejleszteni kell a képzési rendszereket, különösen a jövő vezetőinek felkészítésére, valamint a költséghatékonyság kultúrájának előmozdítására (Park & Brunjes, 2022).

A közösségek elvárása, hogy a rendőrségi szolgáltatások fejlesztése ne járjon aránytalanul magasabb költségekkel, ezért a rendőri szervezeteknek arra kell törekedniük, hogy tevékenységeik a hatékonyságot és a közbizalom erősítését szolgálják. A költséghatékonyság a rendőrségi erőforrások optimális elosztását és felhasználását jelenti. A rendőri erők közötti hatékony költség- és munkamegosztás kialakítása alapvetően meghatározza a rendszer fenntarthatóságát és társadalmi elfogadottságát.

Teljesítményértékelés

A rendfenntartás összetett terület, amely sokrétű mutatók gondos figyelembevételét követeli meg. Az objektív értékelés érdekében alapvető fontosságú az eredményalapú menedzsment és az „evidence-based”, vagyis bizonyítékalapú rendészet alkalmazása (Harmati, 2021). Ehhez szükség van egy egységes keretrendszerre, amely a legmodernebb technológiákon alapul, valamint az inputok, outputok és eredmények pontos meghatározására (Piza & Welsh, 2021). A rendőrségi munka teljesítményének értékelése gyakran statisztikai mutatók, például a felderítési arányok, a befejezett ügyek száma és a bejegyzett bűncselekmények figyelembevételével történik (Gorby, 2013). Azonban a teljesítmény nemcsak a megoldott ügyek számától függ, hanem a minőségüktől is, és azoktól a szolgáltatásoktól, amelyek lehetővé teszik a közösség valódi bizalmának elnyerését. Ez utóbbiak alatt olyan módszertani mutatókat értünk, amelyek a rendőrség hatékonyságát nem a rendőrség által előállított tradicionális statisztikai mérőszámokkal közelítik meg, hanem a lakosság és a rendőrség viszonyrendszerben formálódó, a rendőrség tevékenységének megítélését szolgáló valamilyen

közvetett kutatási eredménnyel. A minőségi indikátorok főleg a rendőrséggel kapcsolatos lakossági vélemények attitűdbeli változókval való korrelációjára építenek, amelyek kölcsönhatásukban és statisztikai összefüggésekkel mutatják meg a rendőrség társadalomban elfoglalt pozícióját (Vári, 2020).

Bűnözésföldrajz

A bűnözésföldrajz a bűnözési minták térbeli eloszlását és azok társadalmi, gazdasági összefüggéseit vizsgálja (Mátyás, 2020). A bűnözési forrópontok és a helyi problémák figyelembevétele lehetővé teszi a rendőrség számára, hogy a helyi erőforrásokat és a beavatkozásokat a leghatékonyabban ossza el (Anselin et al., 2008). A bűnözés geográfiai eloszlása segíthet meghatározni, hogy hol van szükség gyors reagálásra és több rendőri jelenletre. Az intelligens, adatvezérelt döntéshozatal segíthet optimalizálni a rendőrségi források elosztását, és javítani az általános bűnmegelőzési stratégiákat. Drake és Simper végezte a „leghatékonyabb” összehasonlítást ebben a témában, amikor negyvenhárom rendőri erőt vizsgáltak meg bűnözésföldrajzi szempontból a Data Envelopment Analysis (DEA) módszer alkalmazásával. Ez az elemzési technika lehetővé tette, hogy a környezeti tényezők hatásait is figyelembe vegyék az intézkedések eredményessége és hatékonysága szempontjából. Kutatásuk azt mutatta, hogy a környezeti tényezők jelentősen befolyásolják a rendőri erők relatív teljesítményrangsorát. Például az észak-walesi rendőrség relatív teljesítménye a 30. helyről az 1. helyre ugrott, amikor olyan tényezőket is figyelembe vettek, mint az átlagnépesség, az egyszülős háztartások aránya, valamint a népességhianyosság (Drake & Simper, 2005).

A CHI lehetséges szerepe a bűnüldözés erőforrásainak elosztásában

A CHI egy innovatív mérőeszköz, amelyet a bűncselekmények súlyosságának és társadalmilag negatív értékelésére használnak. A bűnözési szint vizsgálatához legtöbbször a hivatalos statisztikák szolgálnak alapul, amelyek információt nyújtanak az adott időszakban elkövetett bűncselekmények típusairól és számáról. Fontos azonban megjegyezni, hogy ezek a statisztikák kizárólag azokat az eseteket tartalmazzák, amelyek a nyomozó hatóság tudomására jutottak. Az ilyen adatokon alapuló, úgynevezett esetszámalapú trendvizsgálatok korlátait és hiányosságait már számos kutatás feltárta. Ezekre a problémákra megoldást nyújthat a CHI alkalmazása. Az index megalkotásának célja az volt, hogy

kiküszöbölje azokat a torzításokat, amelyek abból adódnak, hogy a hivatalos statisztikák nem mindig tükrözik pontosan a bűncselekmények tényleges számát és alakulását (bővebben lásd: [Ashby, 2018](#); [Sherman, 2013](#)). Az index lényege, hogy más szemléletet adjon a bűnözés vizsgálatához és súlyosságának megítéléséhez, ezáltal a beavatkozási területek meghatározásához. Statisztikai szempontból a bolti lopás és az emberölés is 1–1 db bűncselekménynek számít, azonban az emberölés káros hatása jóval nagyobb a bolti lopásénál. Az index egy hozzárendelt számértéket jelent minden elkövetett bűncselekménynél. A számérték az első büntényes elkövetőre a bírói gyakorlat alapján az adott bűncselekményre kiszabott letöltendő szabadságvesztés napokban meghatározva. Egyszerű példával, a bolti lopás első büntényesnél 10 nap elzárást ér, ezért 10 pontot kap, az emberölés első büntényesnél 10 év szabadságvesztést ér, ezért 3650 pontot kap (10×365 nap). Ha egy ilyen indexszel ellátott bűnügyi statisztikára pillantunk rá, vagy ez alapján vizualizáljuk a bűncselekmények térbeli eloszlását egy térképen, akkor teljesen más képet kapunk a bűnözésről és a kezelendő bűnügyi problémákról, mintha csak a bűncselekmények egyszerű számát (count) vizsgálnánk. A bűncselekmények egyszerű száma (count) és a bűncselekményekkel okozott mentális és anyagi kár (harm) mellett még fontos, hogy a bűncselekmények nyomozásának vannak költsége (cost) is. Ez egy adott bűncselekmény nyomozásának költsége, amely az államot terheli, és emberölésénél például több milliós tételt jelent. Ellentétben a hagyományos bűnügyi statisztikákkal, amelyek csupán a bűncselekmények számát rögzítik, a CHI célja, hogy a bűncselekmények valódi (társadalmi, gazdasági) hatását mérje, figyelembe véve azok összességben és súlyozott módon megjelenő következményeit és a társadalomra gyakorolt hatásait ([Sherman et al, 2016](#)). A CHI minden bűncselekményhez egy súlyozási értéket rendel, amely a bűncselekmény súlyosságát tükrözi. Ezek a súlyok általában az igazságszolgáltatási rendszer ítéleteiből és büntetési tételeiből származnak. A súlyok meghatározásához az alábbi tényezőket veszik figyelembe.

- Büntetési időtartam: az egyik leggyakrabban használt súlyozási tényező a bűncselekményért kiszabott börtönbüntetés hossza. Például egy emberölés súlya magasabb, mint egy kisebb lopásé, mivel az emberölésért hosszabb börtönbüntetés jár.
- Áldozatok száma és sérülés mértéke: a bűncselekmény által érintett áldozatok száma és a sérülés mértéke szintén befolyásolja a súlyozást.
- Gazdasági hatások: a bűncselekmény gazdasági hatásai, például a lopás vagy csalás által okozott anyagi kár szintén része lehet a súlyozásnak ([Sutherland & Mueller-Johnson, 2019](#)).

A CHI megalkotásához és karbantartásához széles körű és folyamatos adatgyűjtés szükséges. Az adatgyűjtés során figyelembe veszik a rendőrségi statisztikákat, és ebben meg kell különböztetnünk a hivatalos rendőrség által kiadott statisztikákat az olyan statisztikáktól, mint amilyen akár a British Crime Survey (BCS), amely elfogulatlanabbnak tekinthető adatokat tartalmazott (Farrell & Pease, 2007). A BCS, vagyis 2012-től a Crime Survey for England and Wales (CSEW), egy széles körű és átfogó lakossági felmérés, amely az Egyesült Királyságban élők bűncselekményekkel kapcsolatos tapasztalatait és észleléseit gyűjti össze. A CSEW célja, hogy kiegészítse a rendőrségi bűnügyi statisztikákat, és átfogóbb képet adjon a bűnözés valós mértékéről és természetéről (Office for National Statistics, é. n.). A felmérés különösen fontos, mert sok bűncselekményt nem jelennek be a rendőrségen, így a CSEW révén ezek a „rejtett” bűncselekmények is napvilágra kerülnek. A CSEW a bűnözési trendek, a viktimizáció és a lakosság biztonságérzetének átfogó vizsgálatára szolgáló eszköz, amely kiegészíti a hivatalos statisztikákat, és segíti a közpolitikák tervezését a közbiztonság javítása érdekében (Hope, 2005). Magyarországon csak egyetlen, a rendőrség és az ügyészség által előállított statisztikai rendszer áll rendelkezésre, ez az Egységes Nyomozó Hatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika (ENYÜBS), ami egy úgynevezett követő statisztika, vagyis minden esetben a tárgydőszakban lezárt eljárások számáról ad tájékoztatást. Az adatbázis nem az elkövetési idő, hanem a statisztikában való rögzítés időpontja szerint tartalmazza a bűncselekményeket (Kertész, 2002). A magyarhoz hasonló típusú statisztikai adatok lényegében tartam-, vagyis állapotadatok, és nem az adott év releváns jogi történéseit mutatják be, hanem csupán időbeli és jogi konstrukciók homogenizált együttesének átlagát. Ha egy modern, rugalmas és alkalmazkodó rendszert szeretnénk, akkor az első lépés egy, a rendőrségtől részben függetlenül működő, a britek által működtetett statisztikai értékelő rendszer kialakítása kell legyen. A rendőrségi statisztikák mellett éppúgy fontos az ítéletek és a kiszabott büntetések információi, amelyek szintén segítenek a bűncselekmények súlyozásában. Nem utolsósorban figyelembe kell venni a CHI megalkotása során a kriminológiai kutatásokban megjelenő bűnügyi statisztikák elemzéseit, amelyek bűnözésföldrajzi oldalról is rámutatnak a bűncselekmények intenzitására, gyakoriságára és súlyosságára.

Az Egyesült Királyságban a CHI széles körben alkalmazott eszköz a rendőrségi munkában és a bűnmegelőzésben. A Cambridge University tanulmánya részletesen bemutatja a CHI használatát, amely segítette a rendőrségi erőforrások hatékonyabb elosztásában és a súlyos bűncselekmények megelőzésében (Barnes & Hyatt, 2020). A Cambridge Crime Harm Index a Cambridge-i Egyetem által kifejlesztett mutató (Sherman & Cambridge University Associates, 2020), amely a bűncselekmények súlyosságának mérésére szolgál az Egyesült Királyságban.

Ausztráliában (Kerr, et al. 2017), Dániában (Andersen & Mueller-Johnson, 2018) a CHI szintén fontos szerepet játszik a bűnügyi statisztikák elemzésében és a közösségi biztonság javításában. A Canadian Crime Harm Indexet a rendőrségi jelentések és a bírósági ítéletek alapján fejlesztették ki. A CHI-t ugyancsak alkalmazzák a helyi bűnmegelőzési programok hatékonyságának növelésére. Az USA-ban a CHI szintén egyre nagyobb figyelmet kap, különösen a bűnmegelőzési politikák kialakítása során (van Ruitenburg & Ruiter, 2022). Több államban kísérleti projektek keretében vizsgálják a CHI alkalmazását a helyi rendőrségi munkában. A CHI pontosabb képet ad a bűncselekmények hatásairól, mint a hagyományos statisztikai módszerek, ezzel segít az erőforrások igazságosabb és hatékonyabb elosztásában a rendőrségi munkában, s nem mellékesen támogatja a súlyos bűncselekmények megelőzését és kezelését. Azonban a CHI egy folyamatos karbantartást igénylő rendszer, mivel a gazdaság, a társadalom és ezáltal a bűnözés állandó változásához igazodó módon kialakítása és folyamatos karbantartása bonyolult és időigényes feladat (Curtis-Ham, 2022). Az ausztrál Crime Harm Index (ACHI) kidolgozását és alkalmazását bemutató tanulmány célja a bűncselekmények gazdasági hatásainak mérésére szolgáló eszköz létrehozása volt. A kutatás során a szerzők az ausztrál bűnügyi statisztikák és gazdasági adatok alapján értékelték a bűncselekmények költségeit és hatását. A tanulmány bemutatta, hogyan lehet a CHI-t alkalmazni a bűnmegelőzési és rendőrségi stratégiák javítására (House & Neyroud, 2018).

Ahogy az itt ismertetett kutatások rámutattak, a CHI egy sokoldalú és rendkívül modern és hatásos mérőeszköz, mely megalkotása a következő felismerésekből fakadt: a bűnildőzés kapacitása véges, a bűnözés térben és időben állandóan változik, ahogy változnak az arra adott társadalmi válaszok is. Továbbá a bűnözésnek jelentős költségkeletkeztető hatásai vannak, amelyek nem csupán az igazságszolgáltatási alrendszerek fenntartásában artikulálódnak, hanem más terekben is, mint akár a börtönök működtetésének költségében vagy az egészségügyi rendszert érintő következményekben. Nem utolsósorban, nem csupán a reaktív, hanem megelőzési jelleggel proaktív módon is használható a CHI, vagyis az erőforrások telepítése már a későbbi negatív hatások csökkentésének is konstruktív eszközévé válhat.

Összegzés

A tanulmány rávilágít a magyar rendőrség nyomozási erőforrásainak elosztásában tapasztalható problémákra, amelyek jelentősen befolyásolják a bűnildőzés hatékonyságát és a társadalom biztonságérzetét. Elemzésem során

arra a következtetésre jutottam, hogy a jelenlegi rendszer nem tükrözi megfelelően a bűnözési helyzetek valódi dinamikáját, ami egyenlőtlen munkaterhelést és nem megfelelő erőforrás-allokációt eredményez a nyomozó hatóságok között. A kutatás alapját a rendőrségi hatásköri és illetékességi szabályozás elemzése képezte, amelyet bűnügyi statisztikai adatokkal és kriminológiai szakirodalommal egészítettem ki. A jelenlegi rendszer elsősorban a büntetőjogi tényállások alapján határozza meg a rendőrségi nyomozó hatóságok hatáskörét és illetékességét, figyelmen kívül hagyva a bűncselekmények által okozott társadalmi sérelmeket. Ez a megközelítés rugalmatlanságot eredményez, és megnehezíti a nyomozati kapacitások hatékony elosztását. Rámutattam továbbá, hogy az esetszámok és a sérelemalapú rangsorok között jelentős eltérés feltételezhető. A CHI alkalmazása Magyarországon javíthatná a rendőrségi munkát, mivel lehetőséget biztosítana az erőforrások jobb priorizálására a súlyosabb társadalmi hatásokkal járó bűncselekmények felderítése és kezelése érdekében. A magyar bűnügyi statisztikai rendszer jelenlegi formájában nem képes hatékonyan megjeleníteni a bűnözés valós állapotát, és gyakran torz képet ad a bűnözési trendekről. Ezért szükségesnek tartom egy a CSEW-hez hasonló, független statisztikai adatbázis létrehozását, amely pontosabb és objektívebb adatokat nyújtana a döntéshozók és a nyomozó hatóságok számára. Amennyiben sikerülne észszerűsíteni a nyomozások hatásköri és illetékességi rendszerét, valamint figyelembe venni a bűncselekmények által okozott társadalmi és gazdasági sérelmeket, jelentősen növelhetnénk a rendőrség hatékonyságát. Mindez nemcsak a költséghatékonyság javításához, hanem a közbizalom erősítéséhez is hozzájárulna, elősegítve egy igazságosabb és fenntarthatóbb bűnüldözési rendszer kialakítását.

Felhasznált irodalom

- Andersen, H. A., & Mueller-Johnson, K. (2018). The Danish Crime Harm Index: How it works and why it matters. *Cambridge Journal of Evidence-Based Policing*, 2(1–2), 52–69.
- Anselin, L., Griffiths, E., & Tita, G. (2008). Crime mapping and hot spot analysis. In R. Wortley & L. Mazerolle (Eds.), *Environmental criminology and crime analysis* (1st ed., p. 20). Willan.
- Ashby, M. P. J. (2018). Comparing methods for measuring crime harm/severity. *Policing: A Journal of Policy and Practice*, 12(4), 439–454. <https://doi.org/10.1093/police/pax049>
- Barabás, A. T. (2019). Alternatív büntetések hatékonysága a magyar igazságszolgáltatás rendszerében. *Miskolci Jogi Szemle*, 14(2), 43–48.
- Barnes, G. C., & Hyatt, J. M. (2020). Policing and crime harm: Applying the crime harm index to police resource allocation. *Journal of Experimental Criminology*, 16(3), 347–372.

- Bartkó R. (2024). A nyomozás általános eljárási szabályai. In Bartkó R., Elek B., Fantoly Zs., & Herke Cs. (Szerk.), *A büntető eljárásjog tankönyve* (pp. 251–265). ORAC Kiadó Kft.
- Curtis-Ham, S. (2022). Measuring harm with crime harm indices. In Bland, M., Ariel, B., & Ridgeon, N. (Eds.), *The crime analyst's companion* (pp. 177–192). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-94364-6_13
- Dario, L. M., Cesar, G. T., & Crichlow, V. J. (2022). Reappreciating the varieties of police behavior: A national examination of contemporary police mission statements. *Policing: An International Journal*, 46(6), 893–906. <https://doi.org/10.1108/PIJPSM-02-2022-0026>
- Debbaut, S. & De Kimpe, S. (2023). Police legitimacy and culture revisited through the lens of self-legitimacy. *Policing and Society*, 33(6), 690–702. <https://doi.org/10.1080/10439463.2023.2183955>
- Drake, L. M., & Simper, R. (2005). The measurement of police force efficiency: An assessment of UK Home Office policy. *Contemporary Economic Policy*, 23(4), 465–482.
- Farkas Á. (2007). A büntető igazságszolgáltatási rendszer hatékonyságának korlátai. In Harsági Viktória & Wopera Zsuzsa (Szerk.), *Az igazságszolgáltatás kihívásai a XXI. században: Tanulmánykötet Gáspárdy László professzor emlékére* (pp. 77–90). HVG-ORAC.
- Farrell, G., & Pease, K. (2007). The sting in the tail of the British Crime Survey: Multiple victimisations. In M. Hough & M. Maxfield (Eds.), *Surveying crime in the 21st century. Crime Prevention Studies* (Vol. 22, pp. 33–53). Criminal Justice Press.
- Gorby, D. M. (2013). The failure of traditional measures of police performance and the rise of broader measures of performance. *Policing: A Journal of Policy and Practice*, 7(4), 392–400. <https://doi.org/10.1093/police/pat023>
- Graham, S. R., & Makowsky, M. D. (2021). Local government dependence on criminal justice revenue and emerging constraints. *Annual Review of Criminology*, 4, 299–320. <https://doi.org/10.1146/annurev-criminol-061020-021824>
- Harmati B. (2021). Categorisation and relevance of policing models in the literature. *Magyar Rendészet*, 21(4), 83–99.
- Harmati B. (2020). A bűncselekmények okozta sérelmet számszerűsítő index. *Statistikai Szemle*, 98(9), 1066–1081.
- Hope, T. (2005). What do crime statistics tell us? A comparison of the British Crime Survey and police recorded crime data. *Crime Prevention and Community Safety*, 7(1), 7–22.
- House, P. D., & Neyroud, P. W. (2018). Developing a crime harm index for Western Australia: The WACHI. *Cambridge Journal of Evidence-Based Policing*, 2, 70–94. <https://doi.org/10.1007/s41887-018-0022-6>
- Inzelt É., Kerecsi K., Kó J., & Gosztonyi G. (2009). A fiatalkorúak büntető igazságszolgáltatásának hatékonysága: A fiatalkorú elítéltek utánkövetéses visszaesési vizsgálata. *Család Gyermek Ifjúság*, 18(4), 35–37.
- Kerr, J., Whyte, C., & Strang, H. (2017). Targeting escalation and harm in intimate partner violence: Evidence from Northern Territory Police, Australia. *Cambridge Journal of Evidence-Based Policing*, 1(2–3), 143–159.

- Lőrincz J. (2011). Börtönügyünk a rendszerváltozás időszakában. *Rendvédelem-Történeti Füzetek – Acta Historiae Praesidii Ordinis: Tudományos Periodika*, 20(23), 91–98.
- Malone, M. F. T., & Dammert, L. (2020). The police and the public: Policing practices and public trust in Latin America. *Policing and Society*. <https://doi.org/10.1080/10439463.2020.1744600>
- Mátyás Sz. (2020). *Bűnözésföldrajz*. Didakt.
- McCarty, S., & Sumner, J. L. (2024). The political consequences of corporate donations for public service provision. *Business and Politics*, 26(1), 27–46. <https://doi.org/10.1017/bap.2023.27>
- Mezei K. (2018). Az informatikai bűnözés elleni nemzetközi fellépés – különös tekintettel az Európai Unió és az Egyesült Államok szabályozására. *JURA*, 24(1), 349–360.
- Office for National Statistics. (é.n.). *British Crime Survey methodology*. <https://www.gov.uk/government/statistics/british-crime-survey-methodology>
- Park, G., & Brunjes, B. M. (2022). Engaging citizens in government contracting: A theoretical approach for the role of social service nonprofits. *Perspectives on Public Management and Governance*, 5(4), 317–329.
- Piza, E. L., & Welsh, B. C. (2021). Evidence-based policing: Research, practice, and bridging the great divide. In *The globalization of evidence-based policing* (1st ed., p. 18). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003027508>
- Pryce, D. K., & Chenane, J. L. (2021). Trust and confidence in police officers and the institution of policing: The views of African Americans in the American South. *Crime & Delinquency*, 67(6–7), 808–838. <https://doi.org/10.1177/0011128721991823>
- Pu, G., Qamruzzaman, M., Mehta, A. M., Naqvi, F. N., & Karim, S. (2021). Innovative finance, technological adaptation and SMEs sustainability: The mediating role of government support during COVID-19 pandemic. *Sustainability*, 13(16), 9218. <https://doi.org/10.3390/su13169218>
- Renys, B. W., Randa, R., & Brady, P. (2023). Identifying and explaining the harmful effects of stalking victimization: An analysis of the National Crime Victimization Survey. *Justice Quarterly*, 1–24. <https://doi.org/10.1080/15614263.2022.2125873>
- Schaap, D. (2021). Police trust-building strategies: A socio-institutional, comparative approach. *Policing and Society*, 31(3), 304–320. <https://doi.org/10.1080/10439463.2020.1726345>
- Sherman, L. (2013). The rise of evidence-based policing: Targeting, testing, and tracking. *Crime and Justice*, 42(1), 377–451.
- Sherman, L., Neyroud, P. W., & Neyroud, E. (2016). The Cambridge Crime Harm Index: Measuring total harm from crime based on sentencing guidelines. *Policing: A Journal of Policy and Practice*, 10(3), 171–183. <https://doi.org/10.1093/police/paw003>
- Sherman, L. W., & Cambridge University Associates. (2020). How to count crime: The Cambridge Harm Index consensus. *Cambridge Journal of Evidence-Based Policing*, 4(1–2), 1–14. <https://doi.org/10.1007/s41887-020-00043-2>
- Sutherland, J., & Mueller-Johnson, K. (2019). Evidence vs. professional judgment in ranking “power few” crime targets: A comparative analysis. *Cambridge Journal of Evidence-Based Policing*, 3(1–2), 54–72.

- Szabó I. (2007). A hatékonyság megvalósítható cél vagy eljárási elv? In Harsági V., & Wopera Zs. (Szerk.), *Az igazságszolgáltatás kihívásai a XXI. században: Tanulmánykötet Gáspárdy László professzor emlékére* (pp. 363–378). HVG-ORAC.
- van Ruitenburt, T., & Ruiter, S. (2022). The adoption of a crime harm index: A scoping literature review. *Police Practice and Research*, 24(4), 423–445. <https://doi.org/10.1080/15614263.2022.2125873>
- Vári V. (2014). Bűnügyi statisztika és a bűnüldöző szervezet teljesítményértékelése – avagy hatékony-e, ami „objektív”? In 13. *PhD tanulmányok* (pp. 389–422). Pécsi Tudományegyetem ÁJK Doktori Iskola.
- Vári V. (2016). A bűnüldözés relatív hatékonysága és a rendőrség. In Szabó Cs. (Szerk.), *Studia Doctorandorum Alumnae: Válogatás a DOSZ Alumni Osztály tagjainak doktori munkáiból* (pp. 477–582). Doktoranduszok Országos Szövetsége.
- Vári V. (2017). Teljesítményértékelés és hatékonyságmérés a rendőrségen: Kérdőíves kutatás a rendőrség egyéni teljesítményméréséről. *Magyar Rendészet*, 17(5), 161–183.
- Vári V. (2019a). Hatásköri szabályozás, mint a nyomozás erőforrás-elosztási eszköze a rendőrségen. *Magyar Rendészet*, 19(1), 167–180.
- Vári V. (2019b). A rendőrség hatékonyságmérése a nemzetközi szakirodalomban – különös tekintettel a bizalom és a legitim működés jelentőségére. *Belügyi Szemle*, 67(6), 7–29.
- Vári V. (2020). *A rendőrség teljesítmény- és hatékonyságmérésének keretei és a mérés indikátorai*. Nemzeti Közszerológiai Egyetem Közigazgatási Továbbképzési Intézet.
- Vian, T. (2020). Anti-corruption, transparency and accountability in health: Concepts, frameworks, and approaches. *Global Health Action*, 13(sup1), 1694744. <https://doi.org/10.1080/16549716.2019.1694744>

Alkalmazott jogszabályok

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

2017. évi XC. törvény a Büntetőeljárásról

25/2013. (VI. 24.) BM rendelet a Rendőrség nyomozó hatóságainak hatásköréről és illetékességéről

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Vári V. (2025). Nyomozási erőforrások elosztásának elve és logikája a magyar rendőrségen. *Belügyi Szemle*, 73(12), 2441–2460. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i12.pp2441-2460>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk nyílt hozzáférésű (Open Access) közlemény, amely a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Ne változtasd! 4.0 Nemzetközi licenc (CC BY-NC-ND 4.0) feltételei szerint kerül publikálásra: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

A licenc alapján a közlemény változtatás nélkül és nem kereskedelmi célra bármely médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy a felhasználó megfelelő hivatkozással feltünteti az eredeti szerző(ke)t és a közlés helyét, valamint megadja a licenc linkjét. Származékos mű készítése (pl. átdolgozás, adaptáció, fordítás) és kereskedelmi felhasználás nem engedélyezett.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Vári Vince, aki a vari.vince@uni-nke.hu e-mail címen érhető el.

A rendőrök ellen elkövetett, sérülést okozó fegyveres támadások elkövetőinek jellemzői amerikai populációban

Characteristics of Perpetrators of Armed and Injurious Assaults on Police Officers in the US Population

Erdős Ákos

Dr. PhD, osztályvezető, rendőr alezredes
Nemzeti Közsolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
erdos.akos@uni-nke.hu

Magyar
Tudomány
Akadémia

Absztrakt

Cél: A tanulmány célja az amerikai rendőri szervek tagjai ellen intézett, sérülést okozó fegyveres támadások (2010–2019 között) elkövetőinek vizsgálata volt.

Módszertan: A szerző másodlagos adatelemzést végzett a Law Enforcement Officers Killed and Assaulted (LEOKA) program adatainak felhasználásával. A kutatás során a 2010 és 2019 között elkövetett olyan támadások ismert elkövetőit vizsgálta, amelyekben az intézkedést végrehajtó rendőri szerv tagja megsérült.

Megállapítások: Az ismert fegyveres elkövetők ($n = 903$) túlnyomó többsége férfi (94,1%) volt. A férfi elkövetők aránya számottevően magasabb volt a nők-höz viszonyítva ($p < 0,0001$; $OR = 267,2$). A támadók átlag életkora 33 év volt. A támadók többsége a 18–35 éves korcsoportból került ki. A különböző korcsoportok arányai között szignifikáns különbség volt ($p < 0,0001$). Az ismert támadók mintegy négyötöde (81,2%) a támadást megelőzően is volt már személyi szabadságot korlátozó rendőri intézkedés alatt. Az elkövetők többségének nem volt ismert mentális zavara (90,4%) és korábban nem állt kapcsolatban a megtámadott személlyel (89,4%). Alkohol vagy kábítószer használata a támadók 28,7%-ánál volt igazolt. A korábbi kutatások szerint a rendőrök ellen elkövetett támadások esetében egyértelmű elkövetői profil nem állítható fel. Jelen vizsgálat eredményei azonban arra utalnak, hogy bizonyos jellemzők szignifikánsan

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2025. 09. 30. Átdolgozás: 2025. 10. 07.
Elfogadás: 2025. 10. 13.

nagyobb arányban fordulnak elő az elkövetők között (fiatal, férfi, büntetett előélet, a sértettel nem állt korábban kapcsolatban, nincs ismert mentális zavara). **Érték:** A tanulmány a rendészeti gyakorlat számára kiemelten fontos problémát vizsgál. A kutatásban amerikai adatok feldolgozására kerül sor, azonban az eredmények hasznosíthatók a magyar rendészeti szervek és kutatók számára is.

Kulcsszavak: rendészet, támadó, hivatalos személy elleni erőszak, fegyveres támadás

Abstract

Aim: The aim of the study was to examine the characteristics of known perpetrators of armed and injurious assaults on members of the US police agencies (2010-2019).

Methodology: A secondary data analysis was conducted using data from the Law Enforcement Officers Killed and Assaulted (LEOKA) program. The research focused on known perpetrators of assaults between 2010 and 2019 in which a member of the US law enforcement agencies was injured.

Findings: The majority of known armed offenders ($n = 903$) were male (94.1%). The proportion of male perpetrators was significantly higher compared to females ($p < 0.0001$; $OR = 267.2$). The average age of the perpetrators was 33 years. The majority of offenders were in the 18-35 age group. There was a significant difference between the proportions of the different age groups ($p < 0.0001$). About four-fifths (81.2%) of the known perpetrators had been arrested prior to the assault. The majority of perpetrators had no known mental disorder (90.4%) and had no previous contact with the victims (89.4%). Alcohol or drug use was confirmed in 28.7% of offenders. Previous research has shown that there is no clear perpetrator profile for assaults on police officers. However, the results of the present study suggest that certain characteristics are significantly more prevalent among perpetrators (young, male, criminal record, no previous contact with the victim, no known mental disorder).

Value: The study examines a particular important issue in law enforcement practice. The research is based on US data, but the results are also useful for Hungarian law enforcement agencies and researchers.

Keywords: law enforcement, perpetrator, assault on a public official, armed assault

Bevezetés

A rendészet társadalmi rendeltetése a közösséget fenyegető veszélyek elhárítása (Finszter, 2018). A veszély elhárításának felelőssége – annak természetéből adódóan – az egyén, vagyis a rendészeti szervek tagjainak oldalán a veszély vállalásának kötelezettségeként jelentkezik (Nádori, 2021). A közösség biztonságos üzemelése ellen ható veszélyek hivatásszerű elhárítása szükségképpen együtt jár a legsúlyosabb, akár az életet kockáztató veszélyek vállalásával (Finszter, 2018). Ennél fogva a rendőri hivatás a legveszélyesebb foglalkozások egyike (Mayhew, 2001; White et al., 2019). A rendőrök gyakran szembesülnek erőszakkal munkájuk során. A fizikai erőszak alkalmazásának potenciális lehetősége (például a rendőr által történő fegyverhasználat), a rendőr létét fenyegető erőszaknak, illetve az erőszakos és megrázó eseményeknek való kitettség, valamint a szolgálat során elszenvedett fizikai sérülések kockázata valós fenyegetést jelent és komoly stresszforrás (Kukić et al., 2022; Violanti et al., 2006; 2017).

A rendőrök számos esetben, így különösen elfogások, gépjárművel történő üldözések, családi botrányok (Crifasi et al., 2016) vagy tüntetések kezelése során (Kroe & Ilic, 2018) maguk is áldozatokká válnak. Az átlag népességhez viszonyítva a rendőrök körében háromszor nagyobb az esélye annak, hogy munkájuk során végzetes támadás áldozatai lesznek (Tiesman et al., 2010). Az Amerikai Egyesült Államok (USA) Igazságügyi Minisztériumának adatai szerint 2015 és 2019 között a munkahelyeken bekövetkezett emberölések 19%-ában az áldozat a köz- és magánrendészeti szférából került ki. Ezzel a rendészet, a különböző foglalkozási kategóriák körében a második helyet foglalta el a kereskedelmi ágazat (21%) mögött (Harrell et al., 2022).

Jóllehet, a rendőri intézkedések többségében nem kerül sor erőszakra, az elmúlt öt év során azonban a rendőri szervek világszerte azt tapasztalták, hogy nő az intézkedők ellen elkövetett támadások száma. Egyes esetekben 25%-os növekedés is megfigyelhető volt 2019-hez viszonyítva (den Heyer, 2024). Yanich és Gibbs (2024) kutatásukban szintén azt találták, hogy a vizsgálatban részt vevő rendőrök percepciói szerint az elmúlt öt évben jellemzőbbé váltak a rendőrök elleni támadások. Az amerikai Szövetségi Nyomozóiroda (Federal Bureau of Investigation, FBI) adatai szintén ezt a tendenciát támasztják alá. Miközben a különböző rendőri szervek tagjait ért támadások aránya 2019-ben 12,7 volt 100 rendőrré vetítve, addig 2023-ban a 100 főre eső támadási ráta már elérte a 13,2-t (URL1).

A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) adatai szerint 2019 óta Magyarországon is folyamatosan növekszik a hivatalos, illetve a közfeladatot ellátó személyek

sérelmére elkövetett regisztrált bűncselekmények száma.¹ 2019-hez viszonyítva, 2023-ban 57,1%-kal több ilyen cselekményt regisztráltak a hatóságok (URL2). Más országokhoz hasonlóan a hivatalos személyek ellen – beleértve a rendészeti szervek tagjait is – intézett jogtalan támadásoknak súlyos büntetőjogi konzekvenciái lehetnek (Fantoly, 2015; Mészár, 2015). Ennek ellenére az Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK) hivatalos tájékoztatása szerint – más hivatalos személyek mellett – az elmúlt öt év során egyértelmű növekedés figyelhető meg a rendőrök ellen intézett támadások, fenyegetések számában is (URL3).

A kedvezőtlen tendenciák ellenére a nemzetközi adatok arra utalnak, hogy éves szinten a végrehajtott intézkedések számához viszonyítva a rendőrök ellen intézett támadások aránya alacsonynak mondható, de semmiképp sem elhanyagolható (White et al., 2019). Korábbi nemzetközi tanulmányok szerint évente a rendőrök alig 10%-a tapasztal támadást (Bierie, 2017). Annak az esélye, hogy egy intézkedés során az intézkedő támadás áldozata lesz, alig 5%-ra tehető (Bierie, 2017). A nemzetközi adatok szerint az esetlegesen bekövetkezett támadások többsége nem jár együtt a rendőrök sérülésével vagy halálával (Bierie, 2017; NPCC, 2020; Sierra-Arévalo & Nix, 2020).

Ugyanakkor az esetek egy részében a megtámadott rendőrök maguk is megsérülnek. Az áldozatok legtöbbször könnyebb sérüléseket szenvednek el (Bierie, 2017). A súlyos, illetve végzetes kiemmelű atrocitások kisebb arányát magyarázhatja, hogy a rendőrök elleni támadások többségét fegyvertelenül – jellemzően kézzel, ököllel, harapással stb. – követik el (Baier & Ellrich, 2016; Brandl, 1996; Covington et al., 2014; Minjina, 2014). A löfegyverrel vagy más, az élet kioltására alkalmas eszközzel végrehajtott támadások ugyanakkor – mégha nem is vezetnek szükségszerűen a rendőr halálához (Sierra-Arévalo & Nix, 2020) – jelentősen megnövelik a sérülés vagy halál bekövetkezésének kockázatát (Crisafi et al., 2016; Kuhns et al., 2016; Tiesman et al., 2010; Swedler et al., 2014).

Az FBI 2021-es kimutatásai arra utalnak, hogy az esetek mintegy negyedében löfegyvert, szűrő-, vágóeszközt vagy más, súlyos sérülés okozására, illetve az élet kioltására alkalmas veszélyes fegyvert használnak a támadók (URL4). Magyarországon 1990 óta több mint egy tucat rendőr halt hősi halált. A rendőrök egy része közúti, illetve légi közlekedési balesetet szenvedett szolgálatteljesítés közben. A többség azonban halálos gázolás, robbantás, illetve löfegyverrel vagy késsel elkövetett támadás áldozata lett.

¹ A KSH adatai a rendőrség és más rendvédelmi feladatokat ellátó szervek tagjain kívül tartalmazzák a 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről 459. § 11., illetve 12. pontjában meghatározott más hivatalos és közfeladatot ellátó személyek ellen elkövetett bűncselekményeket is.

Mindamellett, hogy minden egyes támadás önmagában véve súlyos tragédia, a rendőri szervek tagjai ellen elkövetett atrocitásoknak nagyon jelentős egyéni, társadalmi és gazdasági következményei vannak. A szolgálat során tapasztalt erőszak, illetve az elszenvedett sérülések hozzájárulhatnak a munkahelyi stressz növekedéséhez, a kimerültséghez, a kiégéshez (West et al., 2017; Wolter et al., 2018), valamint a poszttraumás stressz zavar kialakulásához (Ellrich & Baier, 2016). Csökkenthetik az állomány tagjaiban a munkahelyi elégedettséget és elköteleződést (Manzoni & Eisner, 2006). Ezen túlmenően az egyenruhások elleni támadások közvetlenül növelik a rendvédelmi szervek, ezáltal pedig az adófizetők költségeit is. A támadások kapcsán járulékos költségként jelentkeznek különösen a sérülések ellátásának egészségügyi költségei, a támadással kapcsolatos adminisztratív és eljárási cselekmények (például jelentéskészítés, kihallgatás stb.) elvégzéséhez szükséges többletmunkaidő bérköltségei, valamint az egészségügyi szabadságolásból származó erőforrás kiesés és az ehhez kapcsolódó kiadások (Bierie, 2017).

A rendőrök ellen elkövetett fegyveres támadások vizsgálata tehát kiemelt jelentőségű, különösen azokat az eseteket tekintve, amelyeknél sérülés is történt. Ezeknek a vizsgálatoknak az eredményei ugyanis hozzájárulhatnak a hatékonyabb megelőzési és elhárítási stratégiák, módszerek kialakításához.

Módszertan

A kutatás célja

Szakmai és társadalmi jelentősége miatt tanulmányunkban kifejezetten a rendőrök ellen fegyveresen elkövetett támadásokra fókuszálunk. A tanulmányban bemutatott kutatás célja az amerikai rendőri szervek tagjai ellen intézett, sérülést okozó fegyveres támadások (2010–2019 között) ismert elkövetőinek vizsgálata volt.

Adatgyűjtés és -elemzés

Másodlagos adatelemzést végeztünk a Law Enforcement Officers Killed and Assaulted (LEOKA) program adatainak felhasználásával a 2010 és 2019 közötti időszakra vonatkozóan. A LEOKA program célja, hogy áttekintést nyújtson az Amerikai Egyesült Államok (USA) különböző szintű rendőri szerveinek tagjait szolgálatuk közben ért támadások adatairól, lehetőséget biztosítva az események részletes és idősoros elemzéséhez (URL5), állami (Swedler et al., 2015), regionális (Fridell & Pate, 1995) és megyei (Kaminski, 2008) szinten egyaránt.

Az adatbázisban kizárólag azok a sérüléssel vagy halállal járó támadások szerepelnek, amelyeket az alábbi kritériumoknak megfelelő hivatásos állományú személyek sérelmére követtek el:

- szolgálati jelvénnel rendelkeztek (általában),
- lőfegyver viselésre jogosultak (általában),
- szabályszerűen feleltek és teljes intézkedési joggal (letartóztatási jogkörrel²) rendelkeztek,
- valamely bűnüldöző szerv tagjai voltak,
- az incidensek idején hivatalos minőségben jártak el – akár szolgálatban, akár szolgálaton kívül,
- amennyiben meghaltak, akkor a halál az eseményekkel közvetlenül összefüggő sérülések eredményeként állt be.

A módszertani szakirodalom (Wickham, 2019) ajánlásai szerint, a másodlagos adatelemzés során a kiválasztott adatkészletből (LEOKA; URL7) összeállításra került egy olyan adatbázis, amelynek elemzése alkalmas volt a kutatási cél eléréséhez. Tekintettel arra, hogy a kutatás célja a támadók egyes jellemzőinek vizsgálata volt, az elemzés során használt adatbázisban kizárólag az ismert elkövetők szerepeltek.

Az adatokat kvantitatív módszertannal elemeztük, és statisztikai eszközök alkalmazásával vizsgáltuk a 2010 és 2019 között elkövetett támadások kapcsán az elkövetőkre vonatkozó mintázatokat.

A kutatásban alkalmazott változók

A LEOKA program adatbázisában szereplő személyeket különböző szociodemográfiai, egészségügyi és jogi státuszt érintő változók mentén vizsgáltuk. Szociodemográfiai változóként szerepelt a vizsgálatban a rassz, továbbá a támadók neme és életkora. Az egészségügyi státuszhoz kapcsolódóan vizsgáltuk az ismert mentális zavar jelenlétét (pszichés státusz), illetve a pszichoaktív szer okozta befolyásoltságot (szerhasználat). A vizsgálatban a pszichoaktív szer általi befolyásoltság körébe tartozott az alkohol, valamilyen tiltott vagy ellenőrzött anyag, illetve ezek együttes használata. A jogi természetű változók körében értékeltük a támadók bünyügyi előéletét aszerint, hogy az elkövető korábban volt-e már érintett valamely rendőri szerv által foganatosított személyi

2 A kényszerintézkedések idegen nyelvi megelégedését, az alkalmas ekvivalensek kiválasztását a külföldi országok magyartól eltérő hagyományai és jogszabályi környezete jelentősen befolyásolja (Tamás, 2019). Jelen esetben a rendőrök által alkalmazott letartóztatás („arrest”) a magyar terminológiában leginkább a személyi szabadságot korlátozó rendőri intézkedéseknek (elfogás, előállítás) feleltethető meg.

szabadságot korlátozó intézkedéssel (arrest) valamilyen bűncselekmény elkövetése miatt. Változóként került továbbá a vizsgálatba a támadóknak az elkövetéskor aktuális igazságügyi státusza is. Az aktuális igazságügyi státusz mentén megkülönböztettünk az elkövetéskor igazságügyi/hatósági intézkedés alatt álló, illetve igazságügyi/hatósági intézkedéssel nem érintett támadókat. Igazságügyi/hatósági intézkedéssel érintett volt az a személy, aki az elkövetés időpontjában bíróság vagy hatóság által elrendelt, a következőkben nevesített korlátozó intézkedések valamelyikének hatálya alatt állt: feltételes szabadságra bocsátás; zárt egészségügyi vagy büntetés-végrehajtási intézetből megszökött, házi őrizet, próbára bocsátás, más típusú bírósági vagy hatósági felügyelet.

Statisztikai elemzés

Az ismert elkövetőkre vonatkozó egyes változók (nem, kor, rassz, kriminális előélet, mentális státusz, szerhasználat) mentén z-tesztet (z), illetve khi-négyzet próbát (χ^2) végeztünk a különböző kategóriák arányai közötti statisztikai különbség vizsgálatára, továbbá esélyhányadost (odds ratio, OR) számoltunk. Az elemzés során az eredményeket minden esetben $p = 0,01$ szinten értékeltük szignifikánsnak.

Etikai megfontolások

A kutatás a LEOKA program adatainak másodlagos elemzésével történt, így előzetes kutatásetikai engedélyeztetésre nem volt szükség. Az adatbázis személyes adatokat nem tartalmaz. Az elemzés eredményei aggregált adatok formájában kerültek bemutatásra, így az adatbázisban szereplő személyek anonimitása nem sérült (Babbie, 2013).

Eredmények

Az amerikai rendőri szervek szolgálatot teljesítő tagjainak sérülést okozó ismert fegyveres elkövetők száma a vizsgált időszakban (2010 és 2019 között) összesen 903 volt (1. számú táblázat). Évente átlagosan 90,3 (SD = 16,49; 95% CI: 78,50–102,09) olyan fegyveres támadó vált ismertté a hatóságok számára, akik erőszakos magatartásukkal sérülést okoztak. A támadásoknak összesen 1031 rendőri áldozata volt, vagyis egy támadó átlagosan 1,14 rendőrrel szemben lépett fel támadólag.

Az ismert elkövetők túlnyomó többsége férfi (94,1%) volt. A férfi elkövetők aránya számottevően magasabb volt a nőkhöz viszonyítva [$z(1) = 37,576$; $p < 0,0001$; $OR = 267,2$]. Az elkövetők adatait rasszok szerint vizsgálva megállapítható, hogy a fehérek szignifikánsan felülreprezentáltak (58,9%) voltak a többi rasszba tartozó támadókhoz viszonyítva [$\chi^2(2) = 440,940$; $p < 0,0001$; $OR = 2,16$].

A támadók átlagéletkora 33 év volt. A különböző korcsoportok ugyanakkor szignifikánsan eltérő arányban képviseltették magukat [$\chi^2(3) = 672,31$; $p < 0,0001$]. Az elkövetőknek 4,8%-a fiatalok (18 év alatti) volt, 6,5%-uk pedig már elmúlt 56 éves. A támadóknak csaknem harmada (29,0%) a 36–55 év közötti korosztályba tartozott. A regisztráltaknak több mint a fele (57,5%) viszont a fiatal felnőttek (18–35 év közöttiek) köréből került ki. A 18 és 35 év közötti korosztályból kétszer nagyobb eséllyel ($OR = 2,03$) kerültek ki támadók, az összes többi korcsoporthoz viszonyítva.

Az elkövetőket vizsgáltuk kriminális előéletük, illetve a támadáskor aktuális igazságügyi státuszuk alapján is. E szerint a támadók mintegy négyötöde (81,2%) a hivatalos személy elleni erőszak elkövetését megelőzően volt már érintve személyi szabadságot korlátozó rendőri intézkedéssel egy vagy akár több alkalommal is. A támadók körében tehát szignifikánsan nagyobb arányban voltak azok, akik korábban már álltak személyi szabadságot korlátozó rendőri intézkedés alatt valamilyen bűncselekmény elkövetése miatt [$z(1) = 351,01$; $p < 0,0001$; $OR = 18,59$]. A korábbi személyi szabadságot korlátozó rendőri intézkedések hátterében legnagyobb arányban kábítószerrel való visszaélés (45,4%; $n = 410$), erőszakos bűncselekmény (súlyos testisértés, nemi erőszak, rablás) (40,0%, $n = 362$), fegyveres erőszak (37,5%; $n = 339$), illetve a személyi szabadságot korlátozó intézkedésnek való ellenszegülés (24,6%; $n = 223$) állt. További 126 esetben pedig a korábbi személyi szabadságot korlátozó intézkedésekre rendőrök elleni erőszak elkövetése miatt került sor.

Az elkövetés időpontjában a támadók 21,0%-a volt valamilyen igazságügyi, hatósági intézkedéssel érintett, vagyis feltételes szabadlábra helyezés, próbaidő, próbára bocsátás, illetve háziőrizet hatálya alatt állt, esetleg szökésben volt. Az elkövetők között ugyanakkor szignifikánsan nagyobb arányban (79,0%) voltak azok, akikkel szemben semmilyen hatósági, igazságszolgáltatási intézkedés nem állt fent a hivatalos személy elleni erőszak elkövetésének időpontjában [$z(1) = -33,60$; $p < 0,0001$; $OR = 0,07$].

Az erőszakos cselekmények elkövetésének vizsgálatakor jelentősége lehet annak, hogy az elkövető és az áldozat ismerte-e már korábban egymást. A vizsgált időszakban elkövetett fegyveres támadások esetében ugyanakkor az elkövetők döntő hányada (89,4%) korábban sem hivatalos (például korábbi intézkedés,

hatósági eljárás), sem pedig magánjellegű (például ismerős, rokon, szomszéd) kapcsolatban nem állt az áldozattal. Az elkövetőknek mindössze 10,3%-a állt korábban hivatalos vagy magánjellegű kapcsolatban az általa megtámadott hivatalos személlyel.

A pszichés státuszt tekintve megállapítható, hogy a támadók túlnyomó többsége (90,4%) nem szenvedett semmilyen ismert mentális zavarban. Az elkövetők körében a mentális betegséggel diagnosztizált személyek jelentősen kisebb arányban voltak jelen a pszichés problémával nem rendelkezőkhöz képest [$z(1) = -34,30$; $p < 0,0001$]. A vizsgált időszakban ismert mentális zavar alig 1%-os eséllyel ($OR = 0,011$) fordult elő a támadók között.

Ezzel szemben a pszichoaktív szerek használatának jelenléte meghatározóbbnak mutatkozott. Az elkövetők 28,7%-ánál megállapítható volt, hogy a támadás időpontjában alkohol vagy valamilyen kábítószer hatása alatt állt, 14,2%-uk esetében pedig ezt egyértelműen ki lehetett zárni. Fontos ugyanakkor kiemelni, hogy a regisztrált cselekmények többségénél (57,1%) az alkohol vagy tiltott szer okozta befolyásoltságot nem vizsgálták. Azon elkövetők körében viszont, akiknél az alkohol vagy kábítószer okozta befolyásoltságot vizsgálták, számottevően nagyobb volt azok aránya, akik valamilyen pszichoaktív anyag hatása alatt követték el az erőszakos cselekményt [$z(1) = 4,913$; $p < 0,0001$]. Azon esetekben, amikor a szerhasználat általi befolyásoltság vizsgálat tárgya volt, ez utóbbiak négyszer nagyobb eséllyel ($OR = 4,09$) fordultak elő azokhoz viszonyítva, akiknél a befolyásoltságot egyértelműen kizárták. A pszichoaktív szer által befolyásolt elkövetők 42,1%-a kábítószer, 29,7%-a alkohol hatása alatt állt, míg 28,2%-uk esetében poliszerhasználat volt megállapítható. A tiltott szerek használata szignifikánsan nagyobb arányban volt jelen a befolyásolt elkövetők körében az alkoholt vagy a különböző drogokat együttesen használókhoz viszonyítva [$\chi^2(2) = 9,019$; $p < 0,0001$].

A vizsgált adatok szerint az amerikai rendőri szervek tagjai ellen 2010 és 2019 közötti időszakban intézett fegyveres támadások ismert elkövetőinek többsége a következők szerint jellemezhető:

- fiatal (18–35 éves) fehér férfi;
- korábban már volt személyi szabadságot korlátozó rendőri intézkedéssel érintett, de az elkövetéskor nem állt igazságügyi/hatósági felügyelet alatt;
- korábban nem volt kapcsolata a sértettel;
- az elkövetéskor nem volt ismert mentális zavara.

1. számú táblázat

A sérülést okozó ismert fegyveres támadók (N = 903) szociodemográfiai és egyéb jellemzői

		N	%	z / χ^2
Neme	Férfi	850	94,1	37,576*
	Nő	52	5,8	
	NA/NV	1	0,1	
Rassz	Fehér	532	58,9	440,94*
	Fekete	340	37,7	
	Egyéb	22	2,4	
	NA/NV	9	1,0	
Korcsoport (év)	< 18	43	4,8	672,31*
	18–35	519	57,5	
	36–55	262	29,0	
	56–	59	6,5	
	NA/NV	20	2,2	
Bűnügyi előélet	Korábban állt személyi szabadságot korlátozó intézkedés alatt (arrest)	733	81,2	26,496*
	Nem állt még személyi szabadságot korlátozó intézkedés alatt (arrest)	170	18,8	
Igazságügyi státusz	Igazságügyi/hatósági intézkedés alatt állt	190	21,0	-24,613*
	Nem állt igazságügyi/hatósági intézkedés alatt	713	79,0	
Korábbi kapcsolat a sértettel	Volt korábbi kapcsolata a sértettel	93	10,3	-33,602*
	Nem volt korábban kapcsolata a sértettel	807	89,4	
	NA/NV	3	0,3	
Pszichés státusz	Ismert mentális zavara volt	87	9,6	-34,308*
	Nem volt ismert mentális zavar	816	90,4	
Szerhasználat	Befolyásolt volt	259	28,7	4,913*
	Nem volt befolyásolt	128	14,2	
	NA/NV	516	57,1	

NA/NV: nincs adat/nem vizsgálták

* $p < 0,001$

Forrás. A szerző saját szerkesztés a LEOKA (2010–2019) adatai alapján.

Következtetések

A rendészet differentia specificáját az állam hatalmából származó legitim fizikai erőszak alkalmazásának joga adja (Finszter, 2018). A rendészet e monopóliumából következik, hogy a rendőrnek joga van erőszakot alkalmazni, illetve kilátásba helyezni az állampolgárok közötti vagy az állampolgárokkal szemben fennálló konfliktusok rendezésére. Ennek eredményeként a rendőri feladatellátás során számos olyan élethelyzet adódik, amikor fokozottan fennáll az erőszak

alkalmazásának vagy épp a bántalmazás elszenvedésének kockázata (Bittner, 1975). Egyes európai vizsgálatok eredményei szerint a rendőrök többsége is tart attól, hogy szolgálat során támadás éri őket (Bragason, 2007).

A rendőrök biztonságos és professzionális feladatellátása különböző módszerek, eszközök alkalmazásával javítható. Az intézkedések biztonságosabbá tételéhez hozzájárulhatnak a megfelelően kialakított oktatási, képzési programok és belső eljárásrendek, a ruházati és felszerelési eszközök korszerűsítése, a kommunikációs rendszerek fejlesztése, valamint a biztonságot szolgáló jogszabályi környezet megerősítése. Mindezek mellett azonban a tudományos kutatások eredményei is hozzájárulhatnak a rendőrök biztonságának növeléséhez (Chapman, 1986; Erdős, 2020).

Jelen tanulmány az amerikai rendőri szervek tagjai ellen elkövetett fegyveres támadások ismert elkövetőit vizsgálta. A vizsgált időszakban (2010–2019) a rendőrök elleni fegyveres támadások ismert elkövetői túlnyomórészt férfiak voltak, annak ellenére, hogy a demográfiai adatok szerint ugyanebben az időszakban a nők aránya rendre meghaladta a férfiakét a teljes népességen belül (URL6). Egyes vizsgálatok eredményei arra utalnak, hogy általában a rendőri intézkedésekkel szembeni jogtalan ellenszegülés elkövetői körében nincs számottevő különbség a férfiak és nők között (Engel, 2003; McClusky et al., 1999). A súlyos vagy halálos támadások esetében ugyanakkor a férfi elkövetők nagyobb kockázatot jelenthetnek (Bierie et al., 2016). Baier és Ellrich (2016) a német rendőrök ellen elkövetett támadások elkövetői körében is kiemelkedően magasnak (92,9%) találták a férfiak arányát. Amerikai mintán végzett korábbi kutatásokban pedig a férfiak aránya 71% (Bierie, 2017), 85% (Covington, 2010), illetve 87,5% volt a támadók körében (Covington et al., 2014). Jelen kutatás eredményei szintén azt jelzik, hogy az amerikai rendőri szervek tagjai ellen elkövetett támadások esetében a férfiak nagyobb eséllyel váltak fegyveres támadóvá.

Életkorukat tekintve az ismert elkövetők többsége (57,5%) a fiatal felnőtt (18–35 év közötti) korosztályba tartozott. Korábbi amerikai és európai kutatásokban hasonlóan magas volt a fiatal felnőttek aránya a támadók körében (Baier & Ellrich, 2016; Bierie, 2017; Covington et al., 2014; Krobe & Lobnikar, 2015). Krobe és Lobnikar (2015) vizsgálatukban azt találták, hogy a szlovén elkövetők túlnyomó többsége a 14–30 év közötti, fiatal felnőtt népességből került ki. Bierie (2017) nagymintás amerikai vizsgálatában az elkövetők átlagéletkora szintén 30 év alatt alakult. Egy másik amerikai kutatásban pedig az elkövetők 68%-a a 18–34 éves korosztályból került ki (Covington, 2010). A rendőrök ellen elkövetett fegyveres és fegyvertelen támadások esetében egyaránt a fiatal – különösen 30 év alatti – korosztály tehát kockázati csoportnak minősül.

A fegyveres támadók körében különösen magas volt azok aránya (81,2%), akik korábban már álltak személyi szabadságot korlátozó rendőri intézkedés hatálya alatt (arrest) valamilyen bűncselekmény elkövetése miatt. Más hasonló vizsgálatok eredményei szintén arra utalnak, hogy a rendőrök megtámadó személyek többsége nem volt ismeretlen a hatóságok előtt (Baier & Ellrich, 2016). A mostani eredmények tehát megerősítik azon megállapításokat, miszerint a korábbi bűncselekmény – különösen erőszakos cselekmény – miatt elítélt személyek a rendőrök elleni támadások szempontjából kockázati csoportot jelenthetnek (den Heyer, 2024).

Az elkövetés idején hatályban lévő igazságügyi, illetve hatósági intézkedéssel azonban csak az elkövetők 21,0%-a volt érintett. Hasonló eredményekre jutottak egy korábbi vizsgálatban is, amelyben a halálos kimenetelű támadások elkövetőinek egynegyede (25%) volt próbaidő vagy feltételes szabadlábra helyezés hatálya alatt (Marotta & Caplan, 2013). Az eddigi kutatások és a mostani vizsgálat eredményei tehát arra utalnak, hogy a korábbi bűncselekmény elkövetése miatt hatályban lévő hatósági intézkedés kockázati tényező lehet a rendőrök ellen elkövetett támadásokban. Más tanulmányok megállapításai nyomán ugyanakkor arra következtethetünk, hogy a támadás bekövetkezésének kockázatát a hatályban lévő hatósági intézkedés mellett más tényezők, így különösen a rendőri intézkedés helyszínének jellege (például problémás lakókörnyék) is szignifikánsan befolyásolhatja (Caplan et al., 2014).

Az erőszakos bűncselekmények esetében különös jelentősége van annak, hogy az elkövető és az áldozat milyen kapcsolatban álltak egymással. Egy korábbi kutatás szerint az erőszakos bűncselekmények (szexuális erőszak, rablás, testi sértés) több mint felében (57%) az elkövető egyáltalán nem, vagy legfeljebb látásból ismerte áldozatát. A tanulmány ugyanakkor megállapította azt is, hogy az áldozat és az elkövető közötti kapcsolat mentén vizsgálva a különböző erőszakos bűncselekményeket, azok jelentősen különböznek egymástól. A legnagyobb arányban a rablásokra volt jellemző, hogy az áldozat és az elkövető nem ismerte egymást. Az emberölések esetében azonban az elkövető és áldozata a legtöbbször rokoni vagy ismerősi kapcsolatban állt egymással (Timrots & Rand, 1987). Harrell (2012) 2010-es adatokat elemezve azt találta, hogy az összes nem halálos kimenetelű erőszakos bűncselekménynek mindössze 38%-ában nem ismerte egymást az áldozat és az elkövető. Legnagyobb arányban a könnyű testi sértésre (60%), a súlyos testi sértésre (20%) és a rablásra (17%) volt jellemző, hogy elkövető és áldozata között nem volt korábbi kapcsolat (Harrell, 2012). A mostani vizsgálat eredményei arra utalnak, hogy a rendőrök ellen elkövetett támadásokban az elkövető és az áldozat esetleges korábbi kapcsolatának nincs meghatározó jelentősége. A vizsgált esetekben ugyanis az elkövetők túlnyomó többségének

(89,4%) nem volt semmilyen korábbi kapcsolata a megtámadott rendőrrel. Feltehetően tehát, hogy a rendőrök ellen intézett támadások többsége nem személyes indíttatású, illetve nem is előre eltervezett. A korábbi kutatások eredményei szintén arra utalnak, hogy az intézkedés alá vont személyek hosztilis magatartása leggyakrabban a rendészeti intézkedés közben, előre nem tervezetten, spontán módon alakul ki, és váratlanul éri az egyenruhásokat (Brown, 1994; Marotta & Caplan, 2013; Schouten & Brennan, 2016). Pinizzotto, Davis és Miller (1997) kutatásában a rendőröket megtámadó személyek 64%-a állította azt, hogy cselekményét nem előre eltervezetten, hanem impulzív, opportunista módon követte el. Mindössze 33%-uk nyilatkozott úgy, hogy előre megfontolt szándékkal hajtott végre a támadást (Pinizzotto et al., 1997). Az elkövetők kétharmadában tehát csak az intézkedés ideje alatt, a helyzet és körülmények adta lehetőségek függvényében alakul ki a támadási szándék. A intézkedések biztonságának növelése szempontjából ezért kiemelt jelentősége van a védőfelszerelések használatának (Liu & Taylor, 2016), valamint a szükséges éberség fenntartásának, függetlenül az intézkedés alá vont személy jellemzőitől. Különösen, mert a rajtaütésszerű, váratlan támadások két-háromszor nagyobb eséllyel eredményezhetik a megtámadott rendőr halálát (Crifasi et al., 2016).

Egyes pszichoaktív szerek – így különösen az alkohol, pszichostimulánsok – különböző biológiai mechanizmusok révén, az önkontroll, a félelemérzet csökkentésével hozzájárulhatnak az agresszív viselkedés kialakulásához, egyéb „ösztönző” körülmények (például konfliktushelyzet) jelenléte mellett (Heinz et al., 2011; Kretschmar & Flannery, 2007; Pihl & Peterson, 1993). Számos korábbi tanulmány eredményei arra engednek következtetni, hogy az alkohol vagy más pszichoaktív szerek használata növelheti a rendőrök elleni támadások elkövetésének esélyét (Baier & Ellrich, 2016; Bieri, 2017; Bieri et al., 2016; Covington, 2010; Covington et al., 2014; den Heyer, 2024; Engel, 2003; Stetser, 2001). Krobe és Lobnikar (2015) ugyanakkor nem találták meghatározó jelentőségűnek az alkohol- vagy kábítószer-fogyasztást a szlovén rendőröket megtámadó elkövetők körében. Jelen vizsgálatban az elkövetők több mint egynegyede (28,7%) volt valamilyen pszichoaktív szer hatása alatt. A pszichoaktív szer által befolyásolt személyek többsége (42,1%) valamilyen tiltott szert, közel egyharmaduk (29,7%) pedig alkoholt fogyasztott. Az eredmények arra utalnak, hogy a legális és illegális pszichoaktív szerek használatának kockázatnövelő hatása lehet a rendőrök elleni támadásokban. A következtetések levonása során fontos ugyanakkor figyelemmel lenni arra, hogy a regisztrált támadók többségénél (57,1%) a pszichoaktív szerek általi befolyásoltságot nem vizsgálták a hatóságok. Az elkövetők több mint a felénél tehát nem tisztázott, hogy történt-e szerhasználat a támadást megelőzően.

Ahogy az általános népességben, úgy a rendőrök körében is megfigyelhető jelenség a negatív, előítéletes viszonyulás a mentális zavarral rendelkező személyekkel szemben (Bell et al., 2022; Mengual-Pujante et al., 2022). Habár egyes mentális zavarok (például skizofrénia, személyiségzavarok) és az agresszív viselkedés között összefüggés mutatkozik, az átfogó kutatások eredményei azt jelzik, hogy e kockázat jelentőségét nem szabad túlbecsülni (Girasek et al., 2022; Whiting & Fazel, 2020). Cornaggia és munkatársai (2011) szisztematikus irodalomlemezésének következtetése szerint rendkívül nehéz meghatározni, hogy a pszichiátriai betegek közül kik válnak nagyobb valószínűséggel agresszívvé, és hogy mely konkrét pszichiátriai zavar esetében jelezhető előre az agresszív viselkedés. Az agresszív viselkedés kialakulásában ugyanis a konkrét pszichiátriai zavar mellett egyéb tényezők jelenlétének (például nem, életkor, társadalmi-gazdasági státusz, társbetegségek, a már meglévő agresszív viselkedés) jelentős befolyásoló hatása van (Girasek et al., 2022). Jelen vizsgálatban az ismert mentális zavarok jelenléte rendkívül alacsony volt (9,6%) a támadók körében.

A korábbi, hasonló vizsgálatok a mentális zavarral küzdő személyek arányát szintén alacsonynak (1–2%) találták a rendőröket megtámadók körében (Covington, 2010; Marotta & Caplan, 2013). A különböző pszichiátriai zavarok jelenléte tehát önmagában nem képes előre jelezni a lehetséges támadás bekövetkezését. Marotta és Caplan (2013) következtetése szerint elsősorban azokban a helyzetekben és területeken számolhatunk nagyobb kockázattal, ahol a mentális zavarok, illetve a problémás viselkedésformák csoportosan és koncentráltan vannak jelen (például pszichiátriai gondozó, szociális ellátó helyek). Az intézkedések biztonsága és eredményessége ugyanakkor növelhető olyan célzott képzések biztosításával, amelyek segítenek a rendőröknek abban, hogy a mentális zavarral küzdő személyekkel képesek legyenek az állapotuknak megfelelő módon kommunikálni, viselkedni, illetve megközelíteni őket az intézkedések során (Johnson, 2019).

Az amerikai rendőrök ellen elkövetett támadások korábbi elemzései során a kutatók arra következtettek, hogy ezekben az esetekben egyértelmű elkövetői profil nem állítható fel (Pinizzotto & Davis, 1992; Pinizzotto et al., 1997). Jelen vizsgálat eredményei ugyanakkor arra utalnak, hogy bizonyos jellemzők szignifikánsan nagyobb arányban fordulnak elő az elkövetők között (fiatal, férfi, büntetett előélet, a sértettel nem állt korábban kapcsolatban, nincs ismert mentális zavara).

Ugyanakkor azt is fontos megjegyezni, hogy az elkövetők többsége nem előre eltervezetten indít támadást a rendőrök ellen. A körülmények nagyban befolyásolják a támadás bekövetkezését. Egy korábbi vizsgálat is azt találta, hogy az intézkedés helyszíne, illetve a támadó által az intézkedést megelőzően

elkövetett cselekmény jellege jelentős kockázati tényezőnek minősül (Bierie, 2017). Az elkövetők vizsgálata mellett tehát szükséges a környezeti tényezők hatásait is figyelembe venni.

A kutatás korlátai

A tanulmányban bemutatott kutatásnak számos limitációja van. Először is a kutatásban kizárólag az USA rendőri szerveinek tagjai ellen elkövetett fegyveres támadások elemzése történt, ezért az eredményeink teljes egészében nem általánosíthatók más országokra. Másodsorban a vizsgálatban használt adatbázis kizárólag az ismert elkövetőket tartalmazza. Az ismeretlen elkövetők jellemzőit a vizsgálatban nem lehetett figyelembe venni. Harmadrészt az elemzett adatbázis rekordjai a rendőri szervek jelentése alapján kerülnek az adatkészletbe, ebből következően az esetlegesen előforduló hibás adatrögzítések miatt téves vagy hiányzó tételeket tartalmazhatnak.

Mindezek ellenére a tanulmányban bemutatott eredmények hozzájárulhatnak a hazai rendészeti szervek eredményesebb működéséhez. Egyrésztől azzal, hogy a tanulmányban feltárt kockázati tényezőket a hazai viszonylatoknak és tapasztalatoknak megfelelően figyelembe veszik a képzés vagy a napi gyakorlat során. Másrésztől azzal, hogy az eredmények újabb kutatásokat ösztönözhetnek a magyarországi adatok feldolgozására is, amely által következtetéseket is le lehet vonni az egyes kockázati tényezők univerzális vagy országspecifikus jellegére is.

Felhasznált irodalom

- Babbie, E. (2013). *The practice of social research* (15th ed.). Cengage Learning.
- Baier, D., & Ellrich, K. (2016). Police officers as victims of violence: Findings of a Germany-wide survey. In D. Baier & C. Pfeiffer (Eds.), *Representative studies on victimisation: Research findings from Germany (Interdisziplinäre Beiträge zur kriminologischen Forschung*, Vol. 48, pp. 141–162). Nomos Verlagsgesellschaft. <https://doi.org/10.5771/9783845273679-139>
- Bell, S., Palmer-Conn, S., & Kealey, N. (2022). ‘Swinging the lead and working the head’ – An explanation as to why mental illness stigma is prevalent in policing. *The Police Journal*, 95(1), 4–23. <https://doi.org/10.1177/0032258X211049009>
- Bierie, D. M. (2017). Assault of police. *Crime & Delinquency*, 63(8), 899–925. <https://doi.org/10.1177/0011128715574977>
- Bierie, D. M., Detar, P. J., & Craun, S. W. (2016). Firearm violence directed at police. *Crime & Delinquency*, 62(4), 501–524. <https://doi.org/10.1177/0011128713498330>

- Bittner, E. (1975). *The functions of the police in modern society*. Jason Aronson.
- Bragason, Ó. Ö. (2007). *Assaults against police officers: A self-report study among Icelandic police officers*. The Office of the National Police Commissioner.
- Brown, B. (1994). Assaults on police officers: An examination of the circumstances in which such incidents occur. In G. Laycock (Ed.), *Police Research Group: Police Research Series* (Paper No. 10). Home Office Police Research Group.
- Caplan, M. J., Marotta, P., Piza, E. L., & Kennedy, W. L. (2014). Spatial risk factors of felonious battery to police officers. *Policing: An International Journal*, 37(4), 823–838. <https://doi.org/10.1108/PIJPSM-04-2014-0045>
- Chapman, S. G. (1986). Reducing attacks on police. *The Police Journal*, 59(4), 300–320. <https://doi.org/10.1177/0032258X8605900403>
- Cornaggia, C. M., Beghi, M., Pavone, F., & Barale, F. (2011). Aggression in psychiatry wards: A systematic review. *Psychiatry Research*, 189(1), 10–20. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2010.12.024>
- Covington, M. (2010). *Correlates and causes of violence against police officers: A criminal events analysis* (Doctoral dissertation). University of Central Florida. <https://stars.library.ucf.edu/etd/4281>
- Covington, M. W., Huff-Corzine, L., & Corzine, J. (2014). Battered police: Risk factors for violence against law enforcement officers. *Violence and Victims*, 29(1), 34–52. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.VV-D-12-00022>
- Crifasi, C. K., Pollack, K. M., & Webster, D. W. (2016). Assaults against U.S. law enforcement officers in the line-of-duty: Situational context and predictors of lethality. *Injury Epidemiology*, 3(1), 29. <https://doi.org/10.1186/s40621-016-0094-3>
- den Heyer, G. (2024). Examining assaults on police officers: An international review of the factors that influence the occurrence of these attacks. In J. F. Albrecht & G. den Heyer (Eds.), *Special topics in policing* (pp. 17–39). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-56347-8_2
- Ellrich, K., & Baier, D. (2016). Post-traumatic stress symptoms in police officers following violent assaults. *Journal of Interpersonal Violence*, 32(3), 331–356. <https://doi.org/10.1177/0886260515586358>
- Engel, R. S. (2003). Explaining suspects' resistance and disrespect toward police. *Journal of Criminal Justice*, 31, 475–492.
- Erdős Á. (2020). Tudományos eredmények a közterületen végzett rendészeti tevékenység szolgálatában – irodalmi áttekintés. In Csaba Z. & Szabó A. (Szerk.), *Közös kihívások – egykor és most. Tanulmánykötet* (pp. 70–93). Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozat. <https://doi.org/10.37372/mrtvtpt.2020.1.4>
- Fantoly Zs. (2015). A rendőrök sérelmére elkövetett hivatalos személy elleni erőszak egyes büntetőeljárási kérdései. *Magyar Rendészet*, 15(3), 149–154.
- Finszter G. (2018). *Rendészettan*. Dialóg Campus Kiadó.
- Fridell, L. A., & Pate, A. M. (1995). *Death on patrol: Felonious homicides of American police officers* (Final report, NCJ 159609). Police Foundation.

- Girasek, H., Nagy, V. A., Fekete, S., Ungvari, G. S., & Gazdag, G. (2022). Prevalence and correlates of aggressive behavior in psychiatric inpatient populations. *World Journal of Psychiatry*, 12(1), 1–23. <https://doi.org/10.5498/wjp.v12.i1.1>
- Harrell, E. (2012). *Violent victimization committed by strangers, 1993–2010*. Bureau of Justice Statistics, Office of Justice Programs, U.S. Department of Justice.
- Harrell, E., Langton, L., Petosa, J., Pegula, S., Zak, M., Derk, S., Hartley, D., & Reichard, A. (2022). *Indicators of workplace violence, 2019*. Bureau of Justice Statistics, Office of Justice Programs, U.S. Department of Justice; Bureau of Labor Statistics, Office of Safety, Health, and Working Conditions, U.S. Department of Labor; National Institute for Occupational Safety and Health, Centers for Disease Control and Prevention, U.S. Department of Health and Human Services.
- Heinz, A. J., Beck, A., Meyer-Lindenberg, A., Sterzer, P., & Heinz, A. (2011). Cognitive and neurobiological mechanisms of alcohol-related aggression. *Nature Reviews Neuroscience*, 12, 400–413.
- Johnson, L. A. (2019). *Understanding assaults against police officers: A study of conflict escalation in police encounters with the public* (Doctoral dissertation). University of Leeds.
- Kaminski, R. J. (2008). Assessing the county-level structural covariates of police homicides. *Homicide Studies*, 12(4), 350–380. <https://doi.org/10.1177/1088767908323863>
- Kretschmar, J. M., & Flannery, D. J. (2007). Substance use and violent behavior. In D. J. Flannery, A. T. Vazsonyi, & I. D. Waldman (Eds.), *The Cambridge handbook of violent behavior and aggression* (pp. 647–663). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511816840.035>
- Kroe, S. F., & Ilic, V. (2018). Assaults on police officers in Slovenia between 2007 and 2017. *Journal of Criminal Justice and Security*, 20(2), 237–258.
- Krope, S. F., & Lobnikar, B. (2015). Assaults on police officers in Slovenia – The profile of perpetrators and assaulted police officers. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 66(4), 300–306.
- Kuhns, J. B., Dolliver, D., Bent, E., & Maguire, E. R. (2016). *Understanding firearms assaults against law enforcement officers in the United States*. Office of Community Oriented Policing Services.
- Kukić, F., Streetman, A., Koropanovski, N., Čopić, N., Fayyad, F., Gurevich, K., Zaborova, V., Krikheli, N., Dopsaj, M., & Heinrich, K. M. (2022). Operational stress of police officers: A cross-sectional study in three countries with centralized, hierarchical organization. *Policing: A Journal of Policy and Practice*, 16(1), 95–106. <https://doi.org/10.1093/policing/paab065>
- Liu, W., & Taylor, B. (2016). The effect of body armor on saving officers' lives: An analysis using LEOKA data. *Journal of Occupational and Environmental Hygiene*, 14(2), 73–80. <https://doi.org/10.1080/15459624.2016.1214272>
- Manzoni, P., & Eisner, M. (2006). Violence between the police and the public. *Criminal Justice and Behavior*, 33(5), 613–645. <https://doi.org/10.1177/0093854806288039>
- Marotta, P., & Caplan, J. M. (2013). *Felonious assault and injury to law enforcement: Epidemiology and spatial risk factors*. Center on Public Security, Rutgers University School of Criminal Justice.

- Mayhew, C. (2001). *Occupational health and safety risks faced by police officers*. Australian Institute of Criminology. *Trends & Issues in Crime and Criminal Justice*, No. 196, 1–6.
- McClusky, J., Mastroski, S., & Parks, R. (1999). To acquiesce or rebel: Predicting citizen compliance with police requests. *Police Quarterly*, 2, 389–416.
- Mengual-Pujante, M., Morán-Sánchez, I., Luna-Ruiz Cabello, A., & Pérez-Cárceles, M. D. (2022). Attitudes of the police towards individuals with a known psychiatric diagnosis. *BMC Psychiatry*, 22(1), 614. <https://doi.org/10.1186/s12888-022-04234-1>
- Mészár R. (2015). A hivatalos személy elleni erőszak megítélése a bírói gyakorlatban. *Magyar Rendészet*, 15(3), 171–177.
- Minjina, B. (2014). Survival stress management through mental skills training in law enforcement. *European Police Science & Research Bulletin*, 11, 10–16.
- Nádori P. N. (2021). A rendőri hivatás története és elemei. *Belügyi Szemle*, 69(7), 1181–1208. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.7.6>
- NPCC. (2020). *Officer and staff safety review: A review of the arrangements to secure the safety of police officers and police staff engaged in frontline policing*. College of Policing.
- Pihl, R. O., & Peterson, J. (1993). Alcohol/drug use and aggressive behavior. In S. Hodgins (Szerk.), *Mental disorder and crime* (263–283). Sage.
- Pinizzotto, A. J., & Davis, E. F. (1992). *Killed in the line of duty: A study of selected felonious killings of law enforcement officers*. Department of Justice, Federal Bureau of Investigation.
- Pinizzotto, A. J., Davis, E. F., & Miller, C. E. III. (1997). *In the line of fire: Violence against law enforcement*. U.S. Department of Justice, Federal Bureau of Investigation.
- Schouten, R., & Brennan, D. V. (2016). Targeted violence against law enforcement officers. *Behavioral Sciences & the Law*, 34(5), 608–621. <https://doi.org/10.1002/bsl.2256>
- Sierra-Arévalo, M., & Nix, J. (2020). Gun victimization in the line of duty. *Criminology & Public Policy*, 19(3), 1–26. <https://doi.org/10.1111/1745-9133.12507>
- Stetser, M. (2001). *The use of force in police control of violence*. LFB Scholarly Publishing.
- Swedler, D. I., Kercher, C., Simmons, M. M., & Pollack, K. M. (2014). Occupational homicide of law enforcement officers in the US, 1996–2010. *Injury Prevention: Journal of the International Society for Child and Adolescent Injury Prevention*, 20(1), 35–40. <https://doi.org/10.1136/injuryprev-2013-040799>
- Swedler, D. I., Simmons, M. M., Dominici, F., & Hemenway, D. (2015). Firearm prevalence and homicides of law enforcement officers in the United States. *American Journal of Public Health*, 105(10), 2042–2048.
- Tamás D. M. (2019). *Bevezetés a jogi terminológiába a terminológus szemüvegén át* (2. kiadás). Országos Fordító és Fordításhitelesítő Iroda Zrt.
- Tiesman, H. M., Hendricks, S. A., Bell, J. L., & Amandus, H. A. (2010). Eleven years of occupational mortality in law enforcement: The census of fatal occupational injuries, 1992–2002. *American Journal of Industrial Medicine*, 53(9), 940–949. <https://doi.org/10.1002/ajim.20863>
- Timrots, A., & Rand, M. R. (1987). *Violent crime by strangers and nonstrangers*. Bureau of Justice Statistics. <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/violent-crime-strangers-and-nonstrangers>

- Violanti, J. M., Burchfiel, C. M., Miller, D. B., Andrew, M. E., Dorn, J., & Wactawski-Wende, J., Trevisan, M. (2006). The Buffalo Cardio-Metabolic Occupational Police Stress (BCOPS) Pilot Study: Methods and participant characteristics. *Annals of Epidemiology*, 16(2), 148–156. <https://doi.org/10.1016/j.annepidem.2005.07.054>
- Violanti, J. M., Charles, L. E., McCanlies, E., Hartley, T. A., Baughman, P., Andrew, M. E., Fekedulegn, D., Ma, C. C., Mnatsakanova, A., & Burchfiel, C. M. (2017). Police stressors and health: A state-of-the-art review. *Policing*, 40(4), 642–656. <https://doi.org/10.1108/PIJPSM-06-20160097>
- West, C., Fekedulegn, D., Andrew, M., Burchfiel, C. M., Harlow, S., & Bingham, C. R., Violanti, J. (2017). On-duty nonfatal injury that lead to work absences among police officers and level of perceived stress. *Journal of Occupational and Environmental Medicine*, 59(11), 1084–1088. <https://doi.org/10.1097/jom.0000000000001137>
- White, M. D., Dario, L. M., & Shjarback, J. A. (2019). Assessing dangerousness in policing. *Criminology & Public Policy*, 18(1), 11–35. <https://doi.org/10.1111/1745-9133.12408>
- Whiting, D., & Fazel, S. (2020). Epidemiology and risk factors for violence in people with mental disorders. In B. Carpiniello, A. Vita, & C. Mencacci (Eds.), *Violence and mental disorders: Comprehensive approach to psychiatry, Vol. 1* (pp. 49–64). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-33188-7_3
- Wickham, R. J. (2019). Secondary analysis research. *Journal of the Advanced Practitioner in Oncology*, 10(4), 395–400. <https://doi.org/10.6004/jadpro.2019.10.4.7>
- Wolter, C., Santa Maria, A., Wörfel, F., Gusy, B., Lesener, T., Kleiber, D., & Renneberg, B. (2018). Job demands, job resources, and well-being in police officers – a resource-oriented approach. *Journal of Police and Criminal Psychology*, 34, 45–54. <https://doi.org/10.1007/s11896-018-9265-1>
- Yanich, D. B., & Gibbs, J. C. (2024). Police perception of their assault victimization risk and advice to cope with the risk. *Policing: A Journal of Policy and Practice*, 18, paac025. <https://doi.org/10.1093/polic/paac025>

A cikkben szereplő online hivatkozások

- URL1: Official FBI press release about the “Officers Killed and Assaulted in the Line of Duty, 2023 Special Report” and related counts. <https://www.fbi.gov/news/press-releases/fbi-releases-officers-killed-and-assaulted-in-the-line-of-duty-2023-special-report-and-law-enforcement-employee-counts>
- URL2: A Központi Statisztikai Hivatal STADAT adatoldala a regisztrált sértettek és a sértetté válások számáról. https://www.ksh.hu/stadat_files/iga/hu/iga0005.html
- URL3: Hungarian news article reporting on a police press briefing stating that violence against police officers has increased. https://hvg.hu/itthon/20230123_rendorseg_rendorgyilkossag_tajekoztato

URL4: *FBI Law Enforcement Bulletin* article summarizing crime data on law enforcement officers assaulted in 2021. <https://leb.fbi.gov/bulletin-highlights/additional-highlights/crime-data-law-enforcement-officers-assaulted-in-2021>

URL5: *FBI Privacy Impact Assessment for the Law Enforcement Officers Killed and Assaulted (LEOKA) program*. <https://www.fbi.gov/file-repository/pia-leoka-program.pdf>

URL6: *Statista* statistical page showing the total population of the United States by gender from 2010 to 2027. <https://www.statista.com/statistics/737923/us-population-by-gender/>

URL7: *FBI LEOKA 2019 "Detailed Assault Data" topic page (official UCR/LEOKA publication on archive)*. <https://ucr.fbi.gov/leoka/2019/topic-pages/detailed-assault-data>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Erdős Á. (2025). A rendőrök ellen elkövetett, sérülést okozó fegyveres támadások elkövetőinek jellemzői amerikai populációban. *Belügyi Szemle*, 73(12), 2461–2480. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i12.pp2461-2480>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A TKP2021-NVA-18 számú projekt a Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzetközi Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, a TKP2021 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk nyílt hozzáférésű (Open Access) közlemény, amely a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Ne változtasd! 4.0 Nemzetközi licenc (CC BY-NC-ND 4.0) feltételei szerint kerül publikálásra: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

A licenc alapján a közlemény változtatás nélkül és nem kereskedelmi célra bármely médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újrapublikálható, feltéve, hogy a felhasználó megfelelő hivatkozással feltünteti az eredeti szerző(ke)t és a közlés helyét, valamint megadja a licenc linkjét. Származékos mű készítése (pl. átdolgozás, adaptáció, fordítás) és kereskedelmi felhasználás nem engedélyezett.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Erdős Ákos, aki az erdos.akos@uni-nke.hu e-mail címen érhető el.

Láthatatlan biztonság a sporteseményeken: a sportbiztonság bűnügyi vonatkozásai

Invisible Security at Sport Events: The Criminal Aspects of Sport Security

Árpás Béla

mesteroktató, rendőr alezredes
Nemzeti Közszerológati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
arpas.bela@uni-nke.hu

Lippai Zsolt

Dr., PhD, adjunktus, rendőr alezredes
Nemzeti Közszerológati Egyetem
Rendészettudományi Kar
lippai.zsolt@uni-nke.hu

Absztrakt

Cél: A tanulmány bemutatja azokat az intézkedéseket alkotó „triáaszt”, amely az ókortól napjainkig szolgálta a kiemelt sportesemények biztonságát: a jogi, fizikai és személyi biztonsági eszközök fejlődését és alkalmazását. A dolgozat áttekinti a 20. század sportját és kiemelt sporteseményeit, valamint ezek jelentőségét, amelyek alapvető feltétele a biztonság megteremtése. A munka kitér a magán- és közbiztonsági szervezetek hatásköreire, valamint a precízen összehangolt, együttműködésen alapuló feladatellátás fontosságára.

Módszertan: A szerzők bemutatják azokat a 20. századi fejlődési folyamatokat, amelyek Magyarországon a nagy sportesemények biztonságos megszervezéséhez vezettek, és áttekintést adnak arról, hogy az egyes tényezők miként befolyásolják a sportesemények biztonságát. Ismertetik, hogy mely bűncselekménytípusok kapcsolódnak a sportesemények szűkebb és tágabb környezetéhez, és mely kockázati tényezőket szükséges figyelembe venniük a biztonsági szakembereknek. Kiemelik a bűnügyi szakértők tevékenységének jelentőségét, továbbá bemutatják a preventív és proaktív intézkedések elemeit, valamint a nyomozók és bűnügyi felderítők rejtett feladatainak lényegét.

Megállapítások: A sporteseményeken előforduló biztonsági incidensek köre széles, ugyanakkor jól körülhatárolható bűncselekménytípusokat foglal magában. A változások korszakában a biztonság garantálásának hatékonysága növelhető

Magyar nyelvű utánközlés. Jelen cikk angol változata megjelent a Belügyi Szemle 2025. évi 12. számában. DOI link: <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i12.pp2573-2589>

a kiegészítő jellegű rendészeti együttműködéssel, valamint a rendőrség bűnügyi szolgálati ágánál rendelkezésre álló, évszázadok óta alkalmazott eszközökkel, illetve a jövőbe mutató technológiai megoldásokkal.

Érték: A szerzők meglévő rendészeti és bűnügyi ismereteire, valamint kutatási eredményeikre alapozva – túlmutatva az egyszerű szemléltetésen – olyan rendészeti eszközrendszer vázolható fel, amely a jövőben alkalmazható a sportesemények biztonságának garantálására, és amely elősegíti a biztonságos sportesemény lebonyolítását.

Kulcsszavak: kiemelt sportesemény, biztonság, bűnügyi szolgálat, jövőbeli biztonságtechnikai megoldások

Abstract

Aim: The article presents the triumvirate of measures used in each age to guarantee the safety of major sport events from ancient times to the present day; the development and application of legal, physical and personal security tools. The thesis presents the sport and prominent sport events in the 20th century. It's importance in the 20th century, the fundamental condition of which is the creation of security. The work touches on the scope of competence of private and public security organizations, and the importance of precisely coordinated cooperative task execution.

Methodology: The authors present the 20th century evolutionary processes that led us to the safe organization of major sport events in Hungary, and give an overview of how individual factors influence the security of sport events, which crimes are related to the narrower and wider environment of the event, and which security professionals must consider as risk factors. We highlight the importance of the activity carried out by criminal experts; outline the elements of preventive and proactive measures, the substance of the conspiratorial tasks of detectives and criminal intelligence officers.

Findings: Security incidents at sporting events are broad but well-defined crimes. In the age of changes, the solution to ensuring security can be enhanced by complementary policing and the tools that available for the criminal service branch of the police, which have been used for centuries and millennia, and by future-oriented technological tools.

Value: Based on the authors' existing knowledge and policing knowledge, as well as the results of the research, beyond simple visualization, a system of policing tools that can be used in the future to guarantee the safety of sporting events can be predicted, which will facilitate the conduct of a safe sporting event.

Keywords: major sport event, security, criminal service, future security solutions

Bevezetés

A sporttal, biztonsággal és bűnügyi tevékenységgel kapcsolatos publikálás felelősségteljes és összetett feladat. Felelősségteljes, mert a bűnügyi szolgálat munkatársai napjainkban is gyakran alkalmazzák az e témakörhöz tartozó eszközöket, hogy rendkívül veszélyes helyzetekben fenntartsák a közbiztonságot – így ezek gondatlan közlése akár veszélybe sodorhatja a nyomozókat és bűnügyi felderítőket. Bonyolult is, mert a téma sokrétű, sokszereplős, nagy tömegeket érint, és rendkívül változó. E publikáció terjedelmi korlátai miatt nem vállalkozhatunk a téma teljes körű feldolgozására. Bemutatjuk a sportbiztonság fejlődését, a mai bűnügyi tevékenységek történeti gyökereit, majd ismertetjük a bűnügyi szolgálat speciális eszközeit. A kutatás során megismert módszertani és technológiai újításokat rendőri és bűnügyi szakmai tapasztalatainkkal összevetve olyan gondolatébresztő impulzusokat szeretnénk adni, amelyek hozzájárulhatnak a sportesemények biztonságának további növeléséhez.

Kutatási módszer

A vizsgált témakör összetettségéből adódóan kutatási módszerünk több elemből áll. A munka alapját hazai és nemzetközi tanulmányok, tankönyvek, szakcikkek és online források feldolgozása képezi. Ezt követően interjúkat készítetünk gyakorló magánbiztonsági szakemberekkel és közfeladatot ellátó rendészeti szakemberekkel a sportesemények biztosításának aktuális helyzetének feltárása érdekében. Végül saját tapasztalatainkkal kiegészítve körvonalazzuk a legmodernebb bűnmegelőzési és bűnüldözési eszközök, módszerek bevezetésével kapcsolatos gondolatainkat.

Történeti áttekintés

Az ókori Görögországban a *kalokagathia* (tökéletes test – nemes lélek) nevelési eszménye képezhette az emberek és a sport kapcsolatának alapját. A pánhellén játékok és kiemelten az olimpiai játékok eredete ugyan a múlt homályába vész, mégis elmondható, hogy ezek teremtték meg a mai, „gigaméretű” sportesemények alapját. Hellászban a biztonságot különféle, az Areiospagosz által felhatalmazott rendészeti szervek látták el. Az ókori Római Birodalomban is tömegeket vonzó sportesemények zajlottak. A kezdetekben a szakrális események a sport- és szórakoztató funkció mellett pszichés feszültségelevezető szerepet is betöltöttek. Ezt jól érzékelteti Iuvenalis híres mondása: *panem et circenses* (kenyeret és cirkuszt), amely bizonyos társadalmi berendezkedésekben ma is

érvényes. Már ekkor is léteztek a résztvevőkre és nézőkre vonatkozó szabályok, például az alkoholfogyasztás és a fegyverviselés tilalma. A fizikai biztonsági megoldások is megjelentek: a nézőket védőháló és fegyveres katonák választották el a vadállatokkal vívott küzdelmeiktől (Tóth, 2011).

A középkori Európában az egyházi dogmák térnyerésével a test gondozása és edzése világi hiúságnak számított, a lélek halhatatlansága mellett pedig jelentéktelenné vált. Míg az alsóbb rétegek a túlélésért küzdöttek és alkalomszerűen játszottak népi játékokat, addig az arisztokrácia sportéletét a vadászat, a párviadatok és a lovagi tornák határozták meg. A turizmus és vendéglátás központjai a várak, fogadók, kocsmák voltak, a biztonságot a király emberei szavatolták (Erdősi, 2009).

A 14–19. század között, a reneszánsz tudósainak és művészetének hatására, ismét előtérbe került az ideális test eszménye, és fontossá vált annak fejlesztése. A testnevelés később még hangsúlyosabb szerepet kapott a hadseregek kiképzésében. Az úszás, futás, ökölvívás, lövészet mind harci eredetű sportok. Az ipari forradalom nyomán kialakuló urbanizáció, a városokba áramló tömegek és az egészségtudatosság növekedése egyre szélesebb körben teremtett igényt aktív kikapcsolódásra. Megalakultak a sportegyesületek és sportszervezetek, amelyek versenyeikkel hozzájárultak a sport népszerűsödéséhez. A 20. század végül meghozta azt a fordulatot, amely a versenysport és a szabadidős sport szétválását eredményezte.

Sportbiztonság

Véleményünk szerint egy fogalom jelentősége leginkább annak társadalmi funkcióján keresztül ragadható meg. A sport számos funkcióval bír: az egészségmegőrzés, rehabilitáció, szórakozás, rekreáció, kulturális és nevelési funkció, valamint politikai és gazdasági funkció egyaránt ide tartozik. Utóbbihoz szorosan kapcsolódik például a reklámtevékenység.

Napjainkban a sport önmagában is jelentős társadalmi és gazdasági tényező, amelyet tovább erősít az adott sportág reklámértéke.

Az információtechnológia és a telekommunikáció fejlődésének köszönhetően a világháló ma már több millió ember számára teszi lehetővé az egyes sporteseményeken való virtuális jelenlétet, amelyek így exponenciális médiamegjelenésük révén hatalmas bevételi forrássá váltak.

A globalizáció következtében a több ezer kilométeres utazások leegyszerűsödtek, a stadionok befogadóképessége többszörösére nőtt, így ma egy sportesemény szervezésekor több tízezer nézővel kell számolni.

Rendkívüli események

A 20. században a biztonságot számos aspektusból lehet vizsgálni. Beszélhetünk környezeti, egészségügyi, társadalmi és gazdasági biztonságról, kiber- és adatbiztonságról – azonban e tanulmány szempontjából a legfontosabb tényező a közbiztonság.

A Rendészettudományi Szaklexikon meghatározása szerint – jelen tanulmány fókuszához igazítva – a fizikai biztonság „többtényezős, komplex fogalom, amely az állam és a társadalom érdekeinek, értékeinek, az ország területének és lakosságának külső és belső veszélyektől, fenyegetésektől való mentességét fejezi ki” (Boda et al., 2019). A közbiztonság pedig „a társadalmi együttélés jogilag és fizikailag védett állapota, amelyet a rendvédelmi szervek biztosítanak” (Boda et al., 2019).

Fontos azonban kiemelni, hogy a biztonság nem állandó, univerzális érték, hiszen térben és időben relatív, valamint jelentősen függ az egyén értékrendjétől – így a biztonság egyik meghatározó eleme a szubjektív biztonságérzet.

A világ legnagyobb sporteseményének sok tekintetben az olimpia tekinthető. A 2020-as – 2021-ben megrendezett – tokiói olimpia már „az első streaming-olimpia” néven vált ismertté. A nézők 1,3 milliárd percnyi olimpiai tartalmat fogyasztottak, és Európában több mint 372 millióan követték a versenyeket televízión és különféle digitális platformokon (URL1).

A sportesemények ilyen mértékű tömegesedése jelentősen növelte a biztonsági kockázatokat, így maga a kiemelt sportesemény is befolyásolja a közbiztonság állapotát a helyszínen és az esemény idején egyaránt. A sportesemények méretének növekedésével nem csupán a rendkívüli események előfordulási valószínűsége nőtt, hanem azok nagyságrendje is.

Huliganizmus

Az olimpiák mellett a professzionális labdarúgó-mérkőzések kiemelt sportesemények. Fontos megjegyezni, hogy a sporthoz kapcsolódó agresszió gyökerei akár az itáliai középkorig (Harpastum), akár az angol „*Medieval Folk Football*” hagyományáig visszanyúlnak (Lippai & Nagy, 2023). James Bannon szavaival élve: „*Mindössze 90 évvel azután, hogy Anglia megadta a világnak a futball csodálatos játékát, életre hívta annak torz gyermekét is: a futballhuliganizmust.*” (Bannon, 2013).

Az 1960-as és 1980-as években a futball a szegényebb társadalmi rétegek fő szórakozásának számított. A nézők itt csoportban, arctalanul, következmények nélkül szabadulhattak meg a mindennapok feszültségétől – ez közvetlenül

vezetett a futballhuliganizmus kialakulásához. Ebben az időszakban a futball infrastruktúrája elmaradott volt: a stadionok műszaki állapota rossz, a szervezés és a biztonsági intézkedések agresszívek, de mégis kezdetlegesek voltak.

Három súlyos tragédia – amelyek során közel 200 ember vesztette életét és közel 1000-en megsérültek – vezetett ahhoz az átfogó szabályozáshoz, amely feltárta a hiányosságokat, és végül nemzetközi szinten jelentett megoldást.

E tragédiák egyértelműen szervezési, biztonsági és infrastrukturális hiányosságokra voltak visszavezethetők. A sorozatos események és az ekkorra már nemzetközi felháborodást kiváltó angol huliganizmus hatására Margaret Thatcher brit miniszterelnök 1989-ben megbízta Lord Peter Taylort, hogy vizsgálóbizottságot hozzon létre, amely 1990 januárjában tette közzé jelentését.

A jelentés 76 ajánlást fogalmazott meg a sportesemények szervezésével kapcsolatban, és kilenc jogszabály született nyomán. Taylor felismerte, hogy a probléma megoldása nem kezelhető pusztán rendészeti kérdésként: a szurkolók nem fékezhetők meg kizárólag büntetőjogi eszközökkel. A Taylor-jelentést követően a sportági szövetségek és államok több szintű szabályozást hoztak létre. A nemzetközi gyakorlatnak megfelelően Magyarország is növelte a sportbiztonság színvonalát, egyértelműen meghatározva a magán- és közbiztonsági szereplők feladatait és felelősségi köreit, valamint bevezetve a biztonságért felelős személyek szelekcióját, naprakész képzését és folyamatos továbbképzését.

Terrorizmus

A terrorizmus szintén jelentős kockázati tényezőt jelent a nagy sporteseményeknél – de a sporton kívüli tömegrendezvényeknél is. A tömegek fizikai jelenléte és a média által biztosított, hatalmas nézettség ideális terepet kínál a terrorszervezetek számára erődemonstrációra és ideológiáik terjesztésére.

A 20. század első súlyos sporthoz köthető terrortámadása 1972. szeptember 5-én történt: a Fekete Szeptember nevű terrorszervezet túszejtést hajtott végre a müncheni olimpiai faluban, amely tizenhat halálos áldozattal végződött.

1996-ban pokolgép robbant az atlantai olimpiai parkban, amelyben egy fiatal édesanya és egy riporter vesztette életét, és több mint százan megsérültek; a rendőrség két további bombát hatástalanított. 2013. április 15-én két csecsen származású testvér robbantást hajtott végre a Boston Marathon célvonalánál: három ember életét vesztette és 264-en sérültek meg. 2015. november 13-án az Iszlám Állam összehangolt terrortámadás-sorozatát indított Párizsban, amelynek első eleme a Franciaország–Németország futballmérkőzés helyszíne volt. A támadások során 128-an meghaltak, 200-an megsérültek.

Magyarország

Bár Magyarországnak számos világsikert elért sportolója volt, az 1989-es rendszerváltást megelőző időszakban a hazai tömegsport gyakorlatilag kizárólag a nyári olimpiai játékokra és a labdarúgásra összpontosított, ráadásul alacsony állami támogatás mellett. A politikai enyhülés időszakában azonban a sporttal kapcsolatos globális trendek hazánkban is megjelentek: 1986-ban megrendeztük az első Forma–1 Magyar Nagydíjat.

A mindenkori magyar kormány kiemelt ügyként kezelte a sportot – és ez ma is így van. Megszületett a sporttörvény, amely az amatőr szinttől kezdve a stadionüzemeltetők és a 10 000 főnél nagyobb állami létesítmények feladatellátásáig teljes körűen szabályozza a sportot. 2010-ben a sport „nemzeti stratégiai ágazattá” vált, 2011-ben pedig az adójogszabályok módosításával megnyílt a lehetőség arra, hogy a látványsportok civil forrásból is pénzügyi támogatást kapjanak. Az intézkedések hatására a sportesemények száma ugrásszerűen növekedett, amivel párhuzamosan a kockázati tényezők is jelentősen emelkedtek. A növekedés jól megfigyelhető volt a korábban kialakult ultracsoportok és huligánközösségek jogellenes tevékenységeiben is: 2022. augusztus 22. és 2023. május 27. között összesen öt, zavargásszerűen szervezett tömeges összecsapás történt.

Sajnos Magyarországot sem kerülte el a terrorizmus. Az első terrortámadásra 1931. szeptember 13-án került sor, amikor Matuska Szilveszter pokolgépes merényletet hajtott végre a biatorbágyi viadukton áthaladó bécsi gyorsvonat ellen. A tettes helyszínen hagyott üzenete alapján a támadás politikai indíttatású volt. A robbanás következtében közel két tucat ember vesztette életét.

A szakirodalom a második magyarországi terrortámadásként tartja számon az 1973-as balassagyarmati túszejtést, amelyben az egyik túszejtőt a beavatkozó rendőri erők lelőtték, a másikat pedig a bíróság 15 év szabadságvesztésre ítélte. Ezt követte az 1991-es Ferihegyi úti buszrobbantás, amely során a buszra rögzített pokolgép idő előtt működésbe lépett – többen megsérültek, de nem volt halálos áldozat. Sajnos 2016 szeptemberében újabb merénylet történt: a budapesti VI. kerületi Teréz körúti robbantásban három ember – köztük két rendőr – sérült meg.

A sporttörvény elfogadásáig a sportesemények biztosítása állami monopóliumnak számított, és jellemzően az egyenruhás rendőrség hatáskörébe tartozott. Ezen a sporttörvény változtatott: kimondta, hogy az állam – az Alaptörvényben foglaltak szerint – a stadionokon kívüli közbiztonságért felel, míg a stadionokon belüli rend fenntartása a magánbiztonsági szervezetek feladata, kiegészítő jelleggel, a rendőrség munkáját támogatva.

A bűnügyi szolgálati ág mai feladatai

Magyarország Alaptörvényének 46. cikk (1) bekezdése kimondja: „*A rendőrség alapvető feladata a bűncselekmények megelőzése és felderítése, a közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének védelme.*” A közbiztonság és a közrend fenntartása a közterületeken kizárólagos állami feladat. A rendőrsegről szóló 1994. évi XXXIV. törvény – mint ágazati norma – a rendőrség feladatai között meghatározza többek között a terrorizmus elleni küzdelmet, a bűnmegelőzési és bűnfelderítési tevékenységet. A közrendvédelmi és a bűnügyi szolgálati ágak közösen látják el a sportesemények biztosításával kapcsolatos feladatokat.

A bűnügyi szolgálat tömegrendezvényeken való megjelenése nem új jelenség. A második világháborút követően Magyarország a keleti blokk része lett. Az 1956-os forradalom utáni időszakban a civil ruhás belső elhárítás tisztjei az egyenruhás egységekkel együtt, elsősorban a politikai rendszerrel szembeni tevékenység megfigyelését látták el. Az 1980-as évektől a politikai enyhülés és a társadalmi változások növekvő biztonsági kockázatokkal jártak együtt. A sporteseményeken nem csupán a huligánok jelentek meg egyre nagyobb számban, hanem a különféle bűnözői – a tömeg figyelmetlenségét kihasználó – ún. „parazita jellegű” elkövetők is.

A változásokra reagálva a politikai rendőrséget fokozatosan felváltotta az érdelemi bűnügyi feladatokat ellátó nyomozószolgálat. Elsődleges feladatuk a zsebtolvajlás, gépjárműfeltörések megelőzése, valamint a bűnelkövetők elfogása volt. A globális trendek következtében rövid időn belül bevonták a tűzoltóságot is a biztosítási feladatokba, napjainkban pedig a Terrorelhárítási Központ (TEK) is részt vesz ezekben.

Ma a sportesemények biztosítását komoly rendőrségi előkészületek előzik meg.

A rendezvény előkészítési szakaszában a hatóságok elvégzik a jogszabályban előírt kockázatelemzést, amely alapján kategorizálják az eseményt. Ezt követően – az összes releváns körülményt figyelembe véve – elkészítik a biztosítási tervet, amely meghatározza a rendőrség szolgálati ágaira, a speciális szolgálatokra és a parancsnoki rendre vonatkozó feladatokat.

A biztosításban részt vevő bűnügyi állomány feladatai lényegében megegyeznek a közrendvédelmi állomány feladataival, azonban a bűnügyi szolgálatra jellemző speciális eszközökkel és módszerekkel egészülnek ki. Fontos hangsúlyozni, hogy az alkotmányos jogokat súlyosan érintő különleges eszközök – például lehallgatás vagy internetes kommunikáció titkos megfigyelése – a sporteseményekhez tipikusan kapcsolódó bűncselekmények esetén nem alkalmazhatók (a terrorcselekmények kivételével) a jelenleg hatályos jogi környezetben.

A bűnügyi biztosítás alapvetően két fő szegmensre osztható:

- a) proaktív, preventív, operatív csoport (bűnügyi felderítő állomány),
- b) a rendkívüli események bekövetkezése után reagáló nyomozó egység (nyomozók, helyszínelők, elemző-értékelő tisztek).

A humán hírszerző tisztek feladata annak feltérképezése, hogy kik lehetnek bevonhatók együttműködő személyként – a köznyelvben informátorként. Feladatuk, hogy a rendőrséggel titokban együttműködő személyektől (informátoroktól) információkat szerezzenek eseményekről és csoportokról, ellenőrizték az információk hitelességét, rendszerezik azokat, majd szükség esetén továbbítják. Ezen túlmenően jogszabályok és vonatkozó belső normák által szabályozott – tanúsításhoz kötött, ezért itt nem részletezhető – különleges eszközöket is alkalmazhatnak a csoportok elleni fellépésre vagy bomlasztásukra.

A bűnügyi felderítő egység feladata az esemény előkészítési szakaszában technikai és nyílt forrású hírszerzés (OSINT) végrehajtása. A rendezvény ideje alatt a legkockázatosabb területek és helyszínek rejtett megfigyelése és kontrollja, valamint az ott tapasztaltak jelentése a bűnügyi parancsnok felé – különös tekintettel a veszélyes, erőszakos vagy rendbontó személyekre és csoportokra. Ez a csoport nem beépített nyomozókból áll, hanem olyan speciális rendőrökből, akik személyi és helyismerettel rendelkeznek, és rendőri mivoltukat leplezve, civil ruhában, fegyver nélkül, civil jellegű járművekkel végzik feladataikat.

A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy személyes ismereteik, felderítési információik vagy a közterületen látottak alapján a felderítők jelentést tesznek a törzsnek, és szükség esetén konspiratív módon felügyelet alá vonják a potenciálisan veszélyes csoportokat. Az operatív és a nyílt rendőri erők folyamatos kommunikációs kapcsolatban állnak, így a közrendvédelmi és beavatkozó állomány pontos és gyors irányítása könnyen megvalósítható. A bűnügyi felderítők csak közvetlen életveszély esetén avatkozhatnak be nyíltan, és ekkor kötelesek intézkedni.

A helyszínre érkező rendőri erők – akár még egy esetleges zavargás kirobbanása előtt – demonstratív jelenléttel képesek megelőzni egy súlyosabb rendbontás kialakulását.

Amennyiben a helyzet eszkalációja nem előzhető meg, a bűnügyi információk akkor is rendkívül fontosak. Egyrészt lehetővé válik a rendbontók és a tényleges bűnelkövetők elkülönítése és kiemelése a tömegből, ami kulcsfontosságú ilyen helyzetekben. Ez biztosíthatja a rendőri intézkedés alapjának jogszerűségét is. Másrészt a megfelelő létszámú, felszereltségű és képzettségű rendőri erők célzottan irányíthatók a helyszínre, ami lehetővé teszi, hogy a rendőrség alkotmányos feladatait gyorsan, hatékonyan és – feltételezhetően – szakszerűen lássa el

egy rendbontó tömeggel szemben. Emellett a tömegszállítását szolgáló kényszerítő eszközök és a gyors elszállításra alkalmas járművek időben előkészíthetők.

Kiemelten fontos az is, hogy a rendőri erők mindezt a lehető legbiztonságosabban hajtsák végre: előre tudják, mire számíthatnak, így a szükséges és elégséges mennyiségű és típusú védő- és kényszerítő felszereléssel kezdhetik meg az intézkedést.

A nyomozók által készített fényképek, hang- és videófelvevételek nemcsak az intézkedés során segítik a rendőrség munkáját, hanem a későbbi büntetőeljárásban is felhasználható, releváns tárgyi bizonyítékként szolgálnak.

A klasszikus nyomozói feladatok közé tartozik a bűncselekmények bizonyítékainak beszerzése, az ismeretlen elkövetők azonosítása, valamint a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított személyekkel szembeni szükséges intézkedések végrehajtása. A vonatkozó hatáskör és illetékesség alapján ezt az adott területért felelős rendőrkapitányság bünyügyi szolgálata végzi. Szükség esetén más kapitányságok, a megyei állomány nyomozói vagy a regionális törzs alárendeltségébe tartozó készenléti bünyügyi egységek is bevonhatók.

A helyszínelők (CSI) részt vesznek a munkában: szükség esetén szemlét tartanak, és rögzítik az igazságügyi nyomszakértéshez szükséges nyomokat. A biztonsági kamerák terjedése, az elektronikus adatok rohamos növekedése és bizonyítékként való felhasználása hozzájárul a bünyügyi eljárások sikeréhez, ugyanakkor jelentős elemzői és értékelési többletfeladatot eredményez. Ezek optimális elvégzése az elemző-értékelő tisztek feladata.

A 2001. szeptember 11-i New York-i terrortámadásokat követően a világ nemzetbiztonsági és rendészeti szervei számos új biztonsági intézkedést vezettek be. Ezek a nagy tömegeket vonzó sporteseményeken is megjelentek, hiszen ezek potenciális „puha célpontnak”, azaz könnyen támadható, kevésbé védett helyszínnek számítanak (Lippai & Thieme-Eső, 2020). A magyar biztosítási gyakorlatot figyelembe véve kijelenthető, hogy a sportesemények ma általában jó biztonsági feltételek mellett szervezhetők meg, a védett területek (ún. biztonsági zónák) pedig láthatóan kellően biztosítottak.

A stadionon belüli rendkívüli események száma napjainkra rendkívül alacsony szintre csökkent. Azonban a „jó” biztonság nem elég jó: a cél a tökéletes – bár gyakorlatilag elérhetetlen – biztonság. A bűnözési trendek változó dinamikája a huliganizmus területén is megmutatkozik.

A biztonságosabb stadionok korszakának kezdetétől megfigyelhető, hogy a jogsértések többsége nem a stadionokban, hanem azok környezetében, a mérkőzések előtt és után történik. Az utóbbi időben pedig ezek a cselekmények lényegesen szervezettebbé váltak, és e szervezettség maga is egyre konspiratívabb.

Kutatási eredményeink és a tanulmány elkészítése során szerzett tapasztalataink arra ösztönöznek bennünket, hogy felhívjuk a sport-rendészettel foglalkozó kutatók és gyakorlati szakemberek figyelmét a meglévő rendszerre épülő bűnügyi hírszerzésben és elemzésben rejlő lehetőségekre, mint egy lehetséges új paradigmaváltás alapjaira, valamint a technológiai fejlődés kínálta új eszközökre. Tekintettel arra, hogy a rendőrség és a magánbiztonság már ma is kifejezetten korszerű eszközöket és megoldásokat alkalmaz a sportesemények biztosításában, úgy véljük, hogy a szükséges – de nem túlzott – fejlesztésekhez csupán néhány további lépés szükséges. Ennek első eleme a bűnügyi szolgálat és a közrendvédelem szerepének erősítése, illetve más bűnmegelőzési területeken már alkalmazott, finomabb módszerek és eszközök bevezetése ebben a szférában.

Mielőtt azonban ezek ismertetésére rátérnénk, hangsúlyozni szükséges, hogy az alábbiakban tárgyalt, az érintett személy tudta nélkül is alkalmazható titkos információgyűjtő eszközök súlyosan érintik az alapvető jogokat. Éppen ezért ezek kizárólag akkor alkalmazhatók, ha feltétlenül szükségesek, és a kívánt cél semmilyen más módon, vagy csak aránytalanul nagy nehézség árán érhető el. Még ilyen esetben is csak akkor, ha az adott eszköz alkalmazása arányos, és nem jelent az elérni kívánt célhoz képest aránytalan jogkorlátozást.

A jogalkotó további állami kontrollt épített be a rendszerbe azáltal, hogy bizonyos, az alapvető jogokat súlyosan korlátozó titkos információgyűjtő eszközök alkalmazását – a rendőrségtől független – igazságügyi szervek (ügyészség, bíróság) jóváhagyásához kötötte. Mindezek figyelembevételével megállapítható, hogy a jelenlegi jogszabályi környezet – bár nem teljes – mégis elegendő lehetőséget biztosít a rendőrség számára ahhoz, hogy a társadalmi és gazdasági szempontból kiemelt jelentőségű sportesemények biztonságát súlyosan veszélyeztető jogsértések megelőzésére irányuló felderítési tevékenységét a jelenleginél jóval hatékonyabban végezze.

Az élet alapja ugyanakkor a változás, és – ahogyan fentebb is megfogalmaztuk – ez a kriminológiai tendenciákban is megfigyelhető, amelyekre a társadalom védőpajzsaként működő rendőrségnek folyamatosan reagálnia kell. Ugyanakkor a mai gazdasági és társadalmi környezetben az állami szervek – így a rendőrség is – egyre szűkösebb erőforrásokkal gazdálkodhatnak, ami a források pontosabb, hatékonyabb felhasználását teszi szükségessé.

Ezen túlmenően érzékelhetővé vált a társadalmi elvárás is, amely a hagyományos, reaktív, jogérvényesítő rendőri tevékenység helyett korszerű, proaktív, bűnmegelőző rendészeti munkát vár el.

A sportesemények biztosításával összefüggésben az egyik lehetséges válasz erre a meglévő komplementer (kiegészítő) rendészeti modell továbbfejlesztése. Ennek megfelelően újra kell gondolni a biztosítási modell fejlesztését és a rendelkezésre álló kapacitások optimálisabb kihasználását.

Humán hírszerzés

A világ számos országában speciális egységek látják el a sporteseményekhez kapcsolódó bünyügyi feladatokat. Magyarországon ez nem teljesen így működik: létezik ugyan egy rendészeti koordinációs egység, azonban nincs önálló, kifejezetten bünyügyi (nyomozó vagy felderítő) feladatokra szakosodott szervezeti egység.

Ahogy Pál Sándor *Régi idők focija* című filmjének klasszikus mondata is szól: „Csapat kell!” Egy lehetséges megoldás egy állandó, kis létszámú speciális bünyügyi egység létrehozása lehetne, amelynek feladata a huligánokkal, csoportos rendbontókkal, illetve manipulatív személyekkel és közösségekkel kapcsolatos információk folyamatos gyűjtése, értékelése és a bűncselekmények megelőzését célzó beavatkozás.

Az alapvető kiindulópont a sportesemények maximális biztonságának garantálása. Ennek keretében meg kell határozni a konkrét hírszerzési célokat, majd ki kell dolgozni azt az alapstratégiát vagy taktikát, amely a leginkább támogatja ezek elérését. A hírszerzési modell meghatározása tehát elsődleges feladat.

Közös álláspontunk szerint a sportesemények biztosításában megvalósuló paradigmaváltás egyik legfontosabb eszköze a humán hírszerzési tevékenység erősítése. A hírszerzési célok elérésének leghatékonyabb módja a „humán eszközök” – vagyis a célcsoport tagjaihoz vagy környezetükbe beépülő titkos együttműködők és informátorok – fokozott alkalmazása.

Az Europol meghatározása szerint:

„Az informátor olyan személy, aki a titoktartás biztosításáért cserébe információt, belső tudást ad át, vagy segítséget nyújt a rendvédelmi vagy titkosszolgálati szerveknek a bűncselekmények felderítésének és a terrorcselekmények megelőzésének elősegítése érdekében.” (EUROPOL, 2012).

A humán együttműködők alkalmazásának nagy előnye a dinamizmus és a pontosság – valamint egy harmadik, igen lényeges tényező: a kommunikáció iránya megfordítható.

A hatóság az informátorok segítségével megtévesztő vagy valótlan információt juttathat a vizsgálat célcsoportjához, ezáltal gyengítve vagy bomlasztva a szervezetet, illetve zavart keltve a bűnözői csoport működésében.

Fontos ugyanakkor megjegyezni, hogy a humán hírszerzés a rendőrséggel együttműködő személyekkel számos kockázatot hordoz. Ilyen például az

információk torzulása, ha azok nem közvetlen forrásból származnak. A jelenlegi jogi környezet több lehetőséget biztosít arra, hogy a hírszerző szerv csökkentse ezeket a kockázatokat.

Az egyik ilyen megoldás a beépített nyomozó alkalmazása. Egy speciális készségekkel és kiképzéssel rendelkező rendőr jóval megbízhatóbb információforrás, és hűsége sem kérdőjelezhető meg. Az angol rendőrség már az 1960-as évek elején alkalmazott beépített nyomozókat a futballhuliganizmus visszaszorítása érdekében. Ennek egyik legismertebb példája James Bannon, a fiatal rendőr, aki sikeresen beépült a Millwall Bushwackers szurkolói brigádjába, és később *Built-in Hooligan* címmel írt erről nagy hatású, tanulságos önéletrajzi könyvet (Bannon, 2013).

Műszaki hírszerzés (TECHINT)

Ahogy a stadionon belül telepített kamerarendszerek is eredményeket hoztak, úgy a közterületi kamerarendszerek is bizonyították hatékonyságukat a közbiztonság területén. Kiemelt sportesemények kapcsán hasznos lehet a stadionon kívüli, kockázatelemzés alapján pontosan meghatározott közterületeken is kamerákat elhelyezni, illetve az oda vezető útvonalakon olyan kamerákat alkalmazni, amelyek azonos technikai paraméterekkel rendelkeznek, és a rendszerhez kapcsolhatók. Korábban az Europol Emberölési Munkacsoportjának magyar képviselőjeként az egyik szerzőnek volt alkalma több európai fővárosba ellátogatni. Számos helyszínen tapasztalta, hogy a közterületi kamerákat mikrofonokkal és hangszórókkal is felszerelték. Rendbontás esetén ezek a rendszerek nemcsak a felismerést és a bioalapú elemzést segíthetik elő, hanem a rendbontó magatartás a rendbontó személyeknek adott hivatalos rendőri utasítással akár meg is szakítható. Számos kriminalisztikai kutatás bizonyította, hogy sok esetben éppen a lebukástól való félelem tartja vissza a potenciális elkövetőt a bűncselekmény elkövetésétől. Így ha a kamerakezelő felhívja a rendbontók figyelmét arra, hogy a kamera rögzíti a tevékenységüket, és a felvétel alapján könnyen azonosíthatók, az elrettentő hatást fejthet ki.

A technikai fejlődés másik iránya a mesterséges intelligencia (AI) bevezetése, amely a rendészetben ma már egyre nagyobb teret nyer. Ennek megértéséhez fontos, hogy tisztában legyünk az AI fogalmával. Az Európai Parlament meghatározása szerint: „*A mesterséges intelligencia (AI) olyan emberhez hasonló képességekkel bíró gépi rendszert jelöl, amely képes az érvélsre, tanulásra, tervezésre és kreativitásra. Lehetővé teszi a technológia számára, hogy érzékelje környezetét, feldolgozza a tapasztaltakat, problémákat oldjon meg, és olyan cselekvéseket tervezzen, amelyekkel elérheti a kitűzött célt. A számítógép nem*

csupán fogadja az adatokat (amelyeket előkészítve kap, vagy például kamera-érzékelői gyűjtenek), hanem fel is dolgozza és reagál rájuk. Ezek a rendszerek képesek bizonyos mértékben módosítani viselkedésüket, a korábbi lépések hatásait elemezve, és önállóan működni.” (URL2).

A mesterséges intelligencia egyrészt hozzájárulhat ahhoz, hogy a gazdaság innovatívabbá, hatékonyabbá, fenntarthatóbbá és versenyképesebbé váljon, másrészt javulást eredményezhet az állampolgárok számára a biztonság, az oktatás és az egészségügy területén. Emellett szerepet játszik a klímaváltozás elleni küzdelemben is. Ezek a rendszerek bizonyos mértékig képesek módosítani viselkedésüket, a korábbi lépések hatásait elemezve, önálló működésre alapozva.

„A sportesemény sérülékenységeinek csökkentésében a mesterséges intelligencia jelentős segítséget nyújthat, figyelembe véve, hogy a technológia jelenlegi fejlettségi szintjén a rendészeti állomány AI-alkalmazása elsősorban elemző és döntéstámogató helyzetekben valósulhat meg, és semmiképpen sem helyettesítheti az emberi döntéshozatal autonómiáját.” (Gyaraki, 2023).

Az AI elemzési és értékelési tevékenysége számos területen támogathatja a rendőrség sport-rendészeti munkáját. Egy pontos, mindenre kiterjedő elemzés, amelybe a már rendelkezésre álló adatok betáplálhatók, az esemény előkészítési szakaszában nagy segítséget jelenthet a kockázati tényezők feltárása és a tömegek kezeléséhez szükséges biztosítási személyzet létszámának meghatározása során.

Az előzőekben ismertetett audiovizuális megfigyelőrendszer AI-technológiával való összekapcsolása – a rendszerbe táplált szociológiai és pszichológiai mintázatok, illetve a korábbi eseményekből származó minták alapján – lehetővé teszi olyan valós idejű elemző tevékenység végrehajtását, amely riasztást adhat a tömegben vagy az egyének viselkedésében rejlő kockázat észlelésekor.

A kellő időben érkező jelzés a rendőri vagy magánbiztonsági biztosítás vezetőjét optimális döntési helyzetbe hozhatja, amelynek révén az illegális cselekmény megelőzhető az erők átcsoportosításával, vagy a jogsértés rendkívül gyorsan, a helyzet eskalálódása előtt felszámolható. A potenciális kockázatot jelentő személyek és csoportok mozgásának párhuzamos monitorozása szintén jelentős segítséget nyújthat, és a már megtörtént jogsértések elemzése és bizonyítása is gyorsabbá és hatékonyabbá válik.

A megfelelő erő- és eszközallokációnak köszönhetően az eseménybiztosítás precíz irányítással szervezhető meg, ami – a jelentős kezdeti beruházások megtérülése után – számottevő költségmegtakarítást eredményezhet. A megelőzés mellett az arcfelismerő képességekkel rendelkező kamerarendszerek alkalmazása természetesen segítheti a felderítést és a bizonyítást is, különösen figyelembe véve, hogy Magyarországon már működik a hivatalos nyilvántartásokhoz kapcsolt arcképminták azonosítására szolgáló rendszer.

A számítástechnikai eszközök, a mobiltelefonok, programok és alkalmazások fejlődése, valamint az internet megjelenése és elterjedése nemcsak új kommunikációs csatornákat nyitott meg, hanem a társadalom számára egy új, párhuzamos, virtuális világot is létrehozott. A különböző hírszerző szervezeteknek erre reagálniuk kellett, így a műszaki hírszerzés ebbe az irányba fejlődött tovább, és napjainkra rendkívül összetett területté vált, amely számos részterületet érint, a rádió-elektronikai jelek felderítésétől kezdve a banki adatok megszerzésén át a légi felvételeken alapuló geotérinformatikai hírszerzésig, valamint a nyílt forráskódú kibertérben végzett felderítésig.

A huliganizmus napjainkban egyre szervezettebbé válik, és jellemzően csoportosan követik el, a csoportok tagjai pedig egymással rendszeresen kommunikálnak, ami többnyire elektronikus kommunikációs eszközökön és rendszereken keresztül történik. Könnyű belátni, hogy a rendőrség számára a legkézenfekvőbb megoldás ezeknek a kommunikációs csatornáknak az ellenőrzése lenne. A hatályos hazai anyagi jog alapján azonban – ellentétben a terrorcselekményekkel – ezek a rendzavaró cselekmények nem minősülnek olyan súlyos jogsértésnek, amelyek esetében az ilyen különleges eszközök (például lehallgatás vagy információs rendszer titkos megfigyelése) bírói engedélyhez kötött alkalmazása megengedett volna. A rendészeti és bűnmegelőzési területen a műszaki hírszerzési eszközök használata a rendőrség számára rutinfeladatnak számít, azonban a sportesemények biztosításában ez egyáltalán nem, vagy csak alig jelenik meg.

Szeretnénk kiemelni az egyik már létező eszközt, a nem is olyan régen megjelent OSINT tevékenységet, vagyis a nyílt forrású hírszerzést. Az OSINT alapvető forrása ma az internet, a különböző fájlmegosztó platformok (blogok, videoblogok, kép- és videómegosztók), közösségi, kereskedelmi és egyéb oldalak. Az onnan származó elsődleges vagy másodlagos információk rendkívül hasznosak lehetnek egy csoport terveinek feltárása vagy csoportdinamikai események monitorozása során.

Az azonban tény, hogy a mesterséges intelligencia- (AI-) technológia potenciálisan olyan széles körben alkalmazható, hogy ma az emberek még nem is látják előre, mire lesz képes a jövő szakembere e technológiával. Amellett, hogy az AI alkalmazásának elsődleges feltétele az adatvédelmi jogi környezet megteremtése, némileg túlzó megállapítással azt is mondhatjuk, hogy a mesterséges intelligencia fejlődését csupán az emberi képzelet és a rendelkezésre álló – többnyire anyagi – erőforrások korlátozzák.

Összegzés

Tanulmányunk összegzéseként megállapítható, hogy az ókortól napjainkig a sport és a sportesemények kiemelkedő gazdasági és társadalmi jelentőséggel bírtak és bírnak az emberiség történetében. A sportesemények biztonságát sértő incidensek köre legalább olyan sokszínű, mint maga az emberi természet törékenysége. A változások korszakában a magánbiztonság és az állami rendvédelmi szervek komplementer együttműködéssel dolgoznak azon, hogy magas szinten garantálják a sportesemények biztonságát, ugyanakkor a teljes biztonság továbbra is csupán elérendő cél marad, nem pedig megvalósult valóság. A kriminogén, deviáns személyek és csoportok folyamatosan alkalmazkodnak a rendvédelmi szervek reaktív, követő biztonsági intézkedéseihez annak érdekében, hogy kikerüljék azokat, és jogsértő cselekményeiket szankció nélkül követhessék el. Éppen ezért a rendészeti szakembereknek folyamatosan vizsgálniuk kell az alkalmazott biztonsági modell hatékonyságát.

A tanulmány alapján a fejlődés egyik lehetséges iránya a bűnügyi szolgálat ősidők óta alkalmazott jogosítványainak és modern eszközeinek fokozottabb használata, valamint a jövőbe mutató mesterségesintelligencia-technológia bevezetése a sport-rendészet területére.

Ezeknek a proaktív bűnügyi hírszerző eszközöknek köszönhetően a sportesemények biztonsága jóval magasabb szinten garantálható, és vélhetően a rendelkezésre álló erőforrásokkal is sokkal hatékonyabban lehet gazdálkodni.

Felhasznált irodalom

- Bannon, J. (2013). *A beépített huligán: Kettős életem igaz története fedett zsaruként a rettegett Millwallnál* (Kovács G., Ford.). Candoover Kft.
- Boda J., Baksai É., Deák J., Ivaskevics K., Mátyás Sz., & Tóth N. Á. (Szerk.). (2019). *Rendészettudományi szaklexikon*. Dialóg Campus Kiadó. https://real.mtak.hu/153920/1/743_Rendeszettudomanyai_Szaklexikon_e_2020_04_28_.pdf
- Erdősi Z. (2009). *Sporttörténet* (pp. 12–16). Csanádi Árpád Általános Iskola Közép Iskola és Pedagógiai Intézet. <https://csanadi-bp.edu.hu/docs/sportjegyzet/Erd%C5%91si-Sport%C3%B6rt%C3%A9net.pdf>
- Europol. (2012). *Europol's Permanent Working Group on Informant Handling*. [Unpublished internal document].
- Gyaraki R. (2023). A Mesterséges Intelligencia felhasználási lehetősége és fejlesztésének szükségessége a jogalkalmazásban. In Kovács Z. & Gurály R. (Szerk.), *A Mesterséges Intelligencia és egyéb felforgató technológiák hatásainak átfogó vizsgálata* (pp. 393–422). Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat. https://unipub.lib.uni-corvinus.hu/8690/1/MI_2023_konyv.pdf
- Lippai Zs. & Nagy T. I. (2023). Néhány szóban a futballhuliganizmusról. *Magyar Rendészet*, 23(2), 37–59. <https://doi.org/10.32577/mr.2023.2.2>

Lippai Zs. & Thieme-Eső M. (2020). A szállodák, mint „puha célpontok”. In Zágon Cs. & Szabó A. (Szerk.), *Közös kihívások – egykor és most: Tanulmánykötet* (pp. 160–183). Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozat. <https://doi.org/10.37372/mrtvtpt.2020.1.9>

Tóth N. Á. (2011). A sportrendezvények biztosítása az antik Róma sportjogában a hatályos hazai szabályrendszer figyelembevételével. *Publicationes Universitatis Miskolcensis: Sectio Juridica et Politica*, 29(1), 153–166. http://www.matarka.hu/koz/ISSN_0866-6032/tomus_29_1_2011/ISSN_0866-6032_tomus_29_1_2011_153-166.pdf

A cikkben szereplő online hivatkozások

URL1: *A Világgazdaság* cikke az olimpiai játékok nemzetközi nézettségi rekordjairól és médiapiaci hatásairól. <https://www.vg.hu/sportgazdasag/2021/08/nemzetkozi-nezettsegi-rekordokat-dontott-az-olimpia>

URL2: *Az Európai Parlament tematikus tájékoztató oldala a mesterséges intelligencia fogalmáról, működéséről és fő felhasználási területeiről*. <https://www.europarl.europa.eu/topics/hu/article/20200827STO85804/mi-az-a-mesterseges-intelligencia-es-mire-hasznaljak>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Árpás B., & Lippai Zs. (2025). Láthatatlan biztonság a sporteseményeken: a sportbiztonság bűnügyi vonatkozásai. *Belügyi Szemle*, 73(12), 2481–2497. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJA.2025.v73.i12.pp2481-2497>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerzők nem jelentettek összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerzők nem kaptak pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk nyílt hozzáférésű (Open Access) közlemény, amely a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Ne változtasd! 4.0 Nemzetközi licenc (CC BY-NC-ND 4.0) feltételei szerint kerül publikálásra: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

A licenc alapján a közlemény változtatás nélkül és nem kereskedelmi célra bármely médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újrapublikálható, feltéve, hogy a felhasználó megfelelő hivatkozással feltünteti az eredeti szerző(ke)t és a közlés helyét, valamint megadja a licenc linkjét. Származékos mű készítése (pl. átdolgozás, adaptáció, fordítás) és kereskedelmi felhasználás nem engedélyezett..

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Árpás Béla, aki az arpas.bela@uni-nke.hu e-mail címen érhető el.

Az internetes agresszió büntetőjogi megítélése

The criminal law aspects of internet aggression

Gáspár Zsolt

Dr., PhD, egyetemi adjunktus, egyéni ügyvéd
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
ugyved@gaspar-ugyved.hu

Absztrakt

Cél: A tanulmány bemutatja az internetes agresszió jelenségét, melyet a jogalkotó a köznyugalom elleni bűncselekmények között rendel szankcionálni.

Módszertan: A Btk. 2025. január 1. napjától hatályos módosításának áttekintése és összevetése a Btk. egyes rendelkezéseivel és a vonatkozó alkotmánybíróági és jogalkalmazói gyakorlattal.

Megállapítások: Az új szabályozással kapcsolatban felmerül több kérdés és aggály, mind büntetőjogi, mind alkotmányossági vonatkozásaiban. A szerző álláspontja szerint a cselekménynek a közügyek megvitatásának körében a közszereplők sérelmére történő megvalósítása a véleménynyilvánítás szabadságának indokolatlan korlátozása.

Érték: A tanulmány az internetes agresszió tényállásának létjogosultságát vizsgálja, valamint annak alkotmányossági aggályait és a joggyakorlattal való inkonzisztenciáját. A tanulmány értékét a jogalkotás felé megjelenő kritikai észrevételei nyújtják.

Kulcsszavak: internetes agresszió, Btk. módosítás, büntetőjog, bűncselekmény

Abstract

Aim: The study presents the phenomenon of internet aggression, which the legislator orders to be sanctioned among crimes against public order.

Methodology: Review and comparison of the amendment to the Criminal Code effective from January 1st, 2025, with certain provisions of the Criminal Code and the relevant constitutional court and law enforcement practice.

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2025. 10. 07. Átdolgozás: 2025. 10. 16.
Elfogadás: 2025. 10. 21.

Findings: Several questions and concerns arise in connection with the new regulation, both in terms of criminal law and constitutional law. In my opinion, the sanctioning of the act to the detriment of public figures in the context of the discussion of public affairs is an unjustified restriction of freedom of expression.

Value: The study examines the legitimacy of the fact of internet aggression, as well as its constitutional concerns and inconsistency with legal practice. The value of the study is provided by its critical observations towards legislation.

Keywords: internet aggression, criminal law, crime, modification of the Criminal Code

Az online agresszivitás társadalmi vetületei

Az agresszió interneten (azon belül kiváltképpen az egyes közösségi oldalakon) történő megnyilvánulása – részben a jelenség interdiszciplináris jellege miatt – a nyelvészet tudományok, a pszichológia és a jogtudományok területén tevékenykedő szakemberek érdeklődését egyaránt felkeltette, melynek eredményeként számos tudományos igényű tanulmány született.

Bozsik Tamara (2023) kifejezetten a politikai cikkekkel kapcsolatos tartalmak vonatkozásában vizsgálta – főként nyelvészeti szempontból – a verbális agresszió különböző megnyilvánulási formáit a Facebook közösségi oldalon. Ennek keretében több – véletlenszerűen kiválasztott, hazai és nemzetközi – politikai tartalmú cikket megosztó bejegyzést és annak hozzászólásait vette górcső alá. A szerző rögzíti az egyes vizsgált, úgynevezett „kommentek” felépítését, melyben a tabuszavak, stigmatizált kifejezések, diszfemizmus, káromkodás, metafora és negatív érzelmi minősítettséggel rendelkező kifejezések alkalmazása egymással rendszerint keveredve jelennek meg. Kiemeli továbbá, hogy egyénenként eltérő, mit tekintünk verbálisan sértőnek, illetve, hogy milyen mértékben tekintjük annak. Ez alapján már kellőképpen érzékelhető, hogy egy-egy közlés szubjektív megítélése jelentős.

Csemáné Váradi Erika (2021) tanulmányában kiemeli, hogy a fiatal korosztályok számára a közösségi média felületei az életük fontos, szerves részét képezik, mely abban nyilvánul meg, hogy tipikusan ezeken osztják meg gondolataikat, vagy számolnak be életük főbb eseményeiről, apróbb történéseiről. Az ilyen platformoknak a szocializációs folyamatban betöltött szerepe annyira markáns, hogy az újabb generációk sokszor szívesebben írnak vagy nyilatkoznak meg ezeken a fórumokon, semmint közvetlenül más személy jelenlétében.

Ezt a tényt alapul véve okkal számíthatunk arra, hogy a bűncselekményt valószínűleg sokkal több fiatalkorú vagy fiatal felnőtt fogja elkövetni, mint az

idősebb korosztályok képviselői. Jellemző ugyanakkor, hogy a fiatalabb korosztály meggondolatlanul, felelőtlenül nyilvánul meg, komoly mögöttes szándék nélkül, mely a cselekményének társadalomra veszélyességét elenyészővé csökkenti.

Egy új büntetőjogi tényállás: az internetes agresszió

Az Országgyűlés 2024. december 17-én tartott ülésnapján elfogadta az internetes agresszió visszaszorításáról szóló 2024. évi LXXVIII. törvény tervezetét, melynek kihirdetésére 2024. december 20-án, míg hatályba lépésére 2025. január 1-jén került sor. A törvény három lényegi alcímével módosította a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló 2010. évi CIV. törvényt, a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvényt, valamint a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényt (Btk.). Jelen tanulmány kizárólag a Btk. módosítását veszi górcső alá.

A 2024. évi LXXVIII. törvény 5. §-a alapján a Btk. kiegészül az „*Internetes agresszió*” alcímével, melynek tényállása a következő:

„A Btk. 332/A. § (1) Aki nagy nyilvánosság előtt elektronikus hírközlő hálózat útján olyan kifejezést, ábrázolást vagy kép- és hangfelvételt használ vagy tesz közzé, amely beazonosítható személlyel vagy személyekkel szembeni erőszakos

a) halált okozó, vagy

b) különös kegyetlenséggel elkövetett

büntető cselekményre irányuló szándékot vagy kívánságot fejez ki, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Nem büntethető az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekmény miatt, aki azt ismeretterjesztő, oktatási, tudományos, művészeti célból vagy a történelem, illetve a jelenkor eseményeiről szóló tájékoztatás céljából követi el, feltéve, hogy a cselekmény félelemkeltésre nem alkalmas.”

A tényállás által védett jogi tárgy

A bűncselekmény rendszertani besorolását tekintve a XXXII. fejezetben, azaz a köznyugalom elleni bűncselekmények között helyezkedik el. Ennek oka, hogy a tényállás által védendő jogi tárgy elsődlegesen a köznyugalom, másodlagosan pedig az érintett személy emberi méltósága (Magyar Közlöny Indoklások Tára – MKIT, 2025). Az általános indokolás szerint e jogi tárgyakkal a tényállásban foglaltakkal kapcsolatos védelmére azért volt szükség, mivel „*a közelmúltban megszorodtak az olyan félelemkeltő, gyűlölködő megnyilvánulások,*

kommentek, melyek sértik az érintett személyek emberi méltóságát, egyúttal nélkülözik az egymás iránti kölcsönös tiszteletet, és rombolják a közügyek megvitatásának kultúráját” (MKIT, 2025).

A bűncselekmény alanyi oldala

A bűncselekmény alanya tettesként bárki lehet. Mivel az indokolás rögzíti, hogy a tényállás csak a jövőbeni cselekményekre vonatkozó szándékra, kívánságra vonatkozik, a már elkövetett bűncselekményekkel kapcsolatos egyetértésre, helyeslésre nem (MKIT, 2025), így álláspontom szerint társtettesi alakzata a bűncselekménynek nem valósítható meg. Amennyiben a cselekményt más személy valósítja meg, az eset összes körülményét mérlegelve lehet megállapítani, hogy a közzétételt megvalósító személy cselekménye felbujtásként értékelhető-e (MKIT, 2025).

A tényállás csak szándékosan követhető el, mely szándéknak a közlés tartalmára, illetve annak szándékos közzétételére kell kiterjednie. Amennyiben az elkövető igazolható szándéka a kívánt esemény végrehajtására terjed ki, úgy magatartása az előkészület keretei között értékelhető, amennyiben a cselekmény előkészülete büntetendő (MKIT, 2025).

A bűncselekmény passzív alanya szintén bárki lehet, ugyanakkor lényeges elvárás, hogy a jogsértő kifejezés beazonosítható személyre vagy személyekre vonatkozzon, tehát a tényállás kizárólag akkor valósulhat meg, ha ténylegesen és kétséget kizáróan beazonosítható személyt vagy személyeket érint. A kifejezés vonatkozhat továbbá emberek meghatározott csoportjára, közösségére is, a pontosan körülhatárolható személyi körnek ugyanakkor itt is megállapíthatónak kell lennie. Kiemelendő, hogy az egyedileg be nem azonosítható, általános megjelölés nem valósít meg tényállásszerű magatartást. Nem szükséges ugyanakkor az érintett személy vagy személyek nevének kifejezett közlése, egyértelmű utalással, körülírással vagy közismert megnevezés alkalmazásával is megvalósítható a bűncselekmény. Közömbös továbbá az is, hogy a bűncselekmény passzív alanya (a közlés címzettje) sérelmezi-e az adott közlést, de még az is, hogy arról egyáltalán tudomást szerzett-e vagy sem (MKIT, 2025).

Elkövetési magatartások

A bűncselekmény kizárólag a nagy nyilvánosság¹ előtt elektronikus hírközlő hálózaton keresztül követhető el, privát, zárt körben ugyanakkor nem valósul meg, például egy kis létszámú zárt Facebook- vagy Messenger-csoportban.

¹ A nagy nyilvánosság fogalmával kapcsolatos problémák a következő fejezetben kerülnek kifejtésre.

A tényállás elkövetési magatartása a kifejezés, ábrázolás vagy kép- és hangfelvétel használata, illetve közzététele. A kifejezés szóbeli vagy írásbeli kommunikációt jelent, nem tartoznak ide a vizuális, képi megjelenítések, szimbólumok, mozdulatok. A használat, illetve közzététel magában foglalja azt is, ha az elkövető a saját gondolatát kifejezi, használja, teszi közzé (használat), illetve azt is, ha egy másik forrásból származó tartalmat oszt meg vagy küld tovább (közzététel). Az egyetértés, például egy tényállásszerű hozzászólás „likeolása” önmagában nem tekinthető sem használatnak, sem közzétételnek, így büntetendőnek sem, ugyanakkor, ha az egyetértő vagy támogató hozzászólás önmagában is sértő tartalmat jelenít meg, az már tényállásszerűnek minősülhet (MKIT, 2025).

A közléssel kapcsolatban a jogalkotó további kritériumokat határozott meg. Mivel tényállásszerűnek a konkrét személlyel szembeni erőszakos halált okozó, büntetendő cselekményre irányuló kívánság minősül, így a kifejezésnek olyan magatartásra kell vonatkozni, amely a halálos eredményt jogellenesen, erőszakos úton és ember által okozottan valósítja meg. Ez alapján önmagában például egy testi sértés okozásának kívánalma nem valósít meg tényállásszerű magatartást pusztán azért, mert ebben az esetben is elképzelhető lehet, hogy az az összefüggésben akár halálos eredmény is bekövetkezhet. Ezzel ellentétben viszont az olyan kifejezés használata, amely a testi sértés elkövetését oly módon kívánja, hogy azzal összefüggésben a kifejezésben megnyilvánuló szándék, illetve kívánság valójában kiterjed a halálos eredmény bekövetkezésére is, már tényállásszerű lehet (MKIT, 2025).

A tényállás által büntetni rendelt másik elkövetési magatartás a különös kegyetlenséggel² megvalósuló személy elleni erőszakos büntetendő cselekmény. A Büntető Törvénykönyv tényállási elemként ezen elkövetési magatartást az emberölésnél, valamint a súlyos testi sértés esetében értékeli (MKIT, 2025).

Büntethetőséget kizáró okok

A tényállás (2) bekezdése büntethetőséget kizáró okként rögzíti, ha valaki a tényállásszerű magatartást ismeretterjesztő, oktatási, tudományos, művészeti célból, vagy a történelem, illetve a jelenkor eseményeiről szóló tájékoztatás céljából követi el, feltéve, hogy a cselekmény félelemkeltésre nem alkalmas.

2 A különös kegyetlenség fogalmát, illetőleg a bűncselekmény elkövetésének ilyen módját az indokolás szerint a jogalkalmazói gyakorlat részletesen kimunkálta, így annak fogalmi meghatározását nem tartja indokoltnak a jogalkotó. Az elkövetés ezen módjaira a bírói gyakorlat alapján következtethetünk. Kiemelendő a 3/2013. számú BJE határozat. A jogegységi határozat II. fejezetének 4. pontja az emberölés vonatkozásában rögzíti, hogy „a különös kegyetlenség fogalma alá az átlagost lényegesen meghaladó szenvedéssel járó (amilyen például a tűzhalál, az élve eltemetés stb.), rendkívüli embertelenséggel, brutalitással, gátlástalanul, az emberi méltóság mély megalázásával vagy az elkövető emberi mivoltából kivetkőzve végezvített ölési cselekmények vonhatók.”

Az indokolás rögzíti, hogy a művészet szabadsága, valamint a hiteles tájékoztatás önmagában is védendő érték, melynek vonatkozásában szükséges a büntetethez vezető ok pontos meghatározása a félreértések elkerülése végett. A művészeti, az oktatási, valamint a tájékoztatási célú közlések nélkülözik a köznyugalom és a magánélet megsértésére alkalmas megbotránkoztató eredményt, mivel a közönség a közlés céljával és környezetével tisztában van. Ebben az esetben a közlés társadalomra veszélyessége teljes mértékben hiányzik. A jogalkotó az ezzel kapcsolatos esetleges jogviták, illetve jogbizonytalanság elkerülése érdekében szükségesnek találta, hogy ne a jogalkalmazói gyakorlat, hanem egy egyértelmű jogszabályi rendelkezésként jelenjen meg ezen értékek védelmében. Másrészről a jogalkotó álláspontja szerint e tevékenységek sem szolgálhatnak jogellenes kibúvóként, ha a védendő jogtárgyak érdemben sérülnek, így a visszaélésszerű, a félelem keltésére alkalmas közlések nem képezhetnek kivételt a büntetőjogi felelősségre vonás alól (MKIT, 2025).

Kritikai észrevételek

A tényállás indokoltságának elemzése

A törvény általános indokolása – ahogyan az már fentebb is kiemelésre került – rögzíti, hogy az elmúlt időszakban megszorodtak az olyan félelemkeltő, gyűlölködő megnyilvánulások, kommentek, melyek sértik az érintett személyek emberi méltóságát, egyúttal nélkülözik az egymás iránti kölcsönös tiszteletet, és rombolják a közügyek megvitatásának kultúráját. A jogalkotó az internetes felületek, egyes közösségi oldalak által nyújtott arctalanságot okolja ezért a jelenségért. E körben a jogalkotó azt is kiemeli, hogy ez a fenomén büntetőjogi eszközeivel szankcionálandó.

Megítélésem szerint önmagában az, hogy valakinek a gondolataiban megjelenik egy, az új tényállás által büntetendőnek minősített képzet, melyet aztán közöl a közösségimédia-felületein, nem feltételez kellően megalapozott társadalomra veszélyességet. Amennyiben a közléssel az adott személyt fenyegeti meg az elkövető, abban az esetben már valós lehet a társadalomra veszélyessége a cselekménynek, viszont ezekben az esetekben a Btk. 222. § (2) bekezdése szerint minősülő zaklatás vétsége valósul meg.

A polgári jogi bírói gyakorlatról

Érdemes az indokolást összevetni a polgári peres eljárásokban, kiváltképpen a sérelemdíjas eljárásokban kialakult bírói gyakorlattal.

A BH 2024.2.36 indokolásának [67] bekezdése utal a Kúria egy korábbi, Pfv. IV.22.258/2017/6. számú határozatára, és kiemeli, hogy „*egyres kifejezések tartalma, sértő jellege a mindennapi közbeszédben éppen azok gyakori használata kapcsán „elinfálódott”, így a „bűnöző”, illetve a „maffia” kifejezések sem jelentik közvetlenül bűncselekmények elkövetésére történő utalást. Az értékelés során a bíróságnak nem a felperes személyes sértettség-érzése jelenti a mércét, arra kell tekintettel lenni, hogy a közvélemény miként értékeli ezeket a megfogalmazásokat.*”

A Kúria a sajtóhelyreigazítási perekkel kapcsolatban kihirdetett PK. 12. számú állásfoglalásának II. pontjában rögzítette, hogy annak megállapításánál, hogy megvalósult-e a Ptk. 79. §-ban meghatározott jogsértés, a kifogásolt közléseket, kifejezéseket, tényállításokat a társadalmi érintkezésben általánosan elfogadott jelentésük szerint kell figyelembe venni, és valóságos tartalmuknak megfelelően kell értékelni. Ennek okán a Kúria kiemeli, hogy nem lehet elszigetelten vizsgálni a használt kifejezéseket, tekintettel kell lenni a szövegkörnyezetre is, az egymással tartalmilag szoros összefüggésben lévő, összetartozó részeket együttesen kell vizsgálni.

Úgy vélem, hogy a hivatkozott állásfoglalás jelentősége a tényállás szempontjából kettős. Egyrészt, ha például két különálló, ugyanakkor tartalmilag szorosan összefüggő bejegyzésben, hozzászólásban vagy egyéb közlésben jelennek meg a tényállási elemek, akkor e gyakorlat alapján akár így is megvalósulhat a bűncselekmény. Másrészt viszont szükséges lenne az egyes közléseket mélyebben és azok szubjektív értelmezésében is vizsgálni, ahelyett, hogy bűncselekményként értékelnék az objektív tényállásszerűsége miatt.

Az Alkotmánybíróság vonatkozó gyakorlatának elemzése

A fenti kritikák mellett alkotmányossági aggályokat is felvet az elemzett Btk. módosítás, hiszen a véleménynyilvánítás szabadsága mint alkotmányos alapjog kerül szükségszerűen korlátozásra. Az Alkotmánybíróság 7/2014. (III. 7.) AB határozatában a Ptk. a közéleti szereplők személyiségi jogainak védelméről szóló rendelkezést vizsgálta. E körben az Alkotmánybíróság az indoklás [12] bekezdésében rögzítette, hogy: „*A véleményszabadság konstitutív igazolása az egyén önkifejezésére, az egyén autonóm cselekvésének fontosságára alapoz. Eszerint a szólásszabadsághoz való jogot nem csupán bizonyos eredmények elérésében játszott eszköz-szerepe igazolja, hanem önmagában az, hogy minden ember korlátok nélkül fejezhessen ki magát és közölhesse gondolatait, mivel a személyiség kibontakoztatásában a szabad szólásnak felbecsülhetetlen értéke van.*”

Az indokolás [17] bekezdésében kiemelte, hogy az Alkotmánybíróság a szólás- és sajtószabadság, valamint a közszereplők személyiségvédelme ütközésének kérdését korábban már vizsgálta büntetőjogi kontextusban. Itt elsősorban a 36/1994. (VI. 24.) AB határozatra utalt, melyben az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy a szólásszabadság „különleges védelmet követel akkor, amikor közügyeket és a közhatalom gyakorlását, a közfeladatot ellátó, illetve a közéletben szerepet vállaló személyek tevékenységét érinti. A közhatalom gyakorlásában résztvevő személyek védelmében a véleménynyilvánítás szabadságának szűkebb körű korlátozása felel meg a demokratikus jogállamiságból adódó alkotmányos követelményeknek” (ABH, 1994). Az Alkotmánybíróság kifejtette továbbá, hogy fokozott alkotmányos védelmet élveznek az olyan értékítéletek, amelyek a közügyekre vonatkozó vélemények ütközésében kapnak hangot, még akkor is, ha esetleg túlzóak és felfokozottak. „A demokratikus jogállam állami és önkormányzati intézményeinek szabad bírálata, működésük, tevékenységük kritikája – még ha az becsületsértő értékítéletek formájában történik is – a társadalom tagjainak, az állampolgároknak olyan alapvető alanyi joga, amely a demokrácia lényegi eleme” (ABH, 1994). Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a demokrácia intézményrendszerének kiépülése és megszilárdulása idején sem volt megállapítható olyan alkotmányos érdek, amely indokolta volna az értékítéletek közlésének büntetőjogi korlátozását a hatóságok és a hivatalos személyek védelmében. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor leszögezte, hogy a tények meghamisítására nem vonatkozhat az alkotmányos védelem.

Az indokolás [24] bekezdésében ugyanakkor a fentiek mellett rögzíti az Alkotmánybíróság, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat mások emberi méltóságának a megsértésére. Az Alkotmánybíróság szólásszabadság-értelmezésének ugyanakkor kezdettől fogva sarokköve volt az, hogy mások emberi méltósága a véleménysszabadság korlátja lehet.

Megítélésem szerint a fentiek alapján minden ügyben egyedileg szükséges vizsgálni azt, hogy adott közlés, kifejezés, ábrázolás a közügyek megvitatásának körében történik-e, vagy kizárólag az emberi méltóság megsértése a közlő célja. Az Alkotmánybíróság hivatkozott gyakorlata alapján elfogadhatatlan a törvény indoklásának azon része, miszerint az ilyen közlések „rombolják a közügyek megvitatásának kultúráját”. A hivatkozott gyakorlat alapján a közügyek megvitatásának körében fokozottan érvényesül a szólásszabadság és a véleménynyilvánítás szabadsága, melynek körében az eltúlzott, fokozottan sértő kifejezések és ábrázolások is megengedhetők. A közéleti szereplők türehsi kötelezettsége e körben jóval tágabb, mint az átlagemberé, élesebb kritikák alanyai lehetnek. Fentiek alapján tehát akkor lenne megalapozott és az alkotmányos alapelvekkel, az alkotmánybírósági gyakorlattal összeegyeztethető

a cselekmény büntetendővé nyilvánítása, amennyiben az abszolút független a közügyek megvitatásától. Ezt az álláspontot erősíti a hivatkozott 7/2014. (III. 7.) AB határozat indokolásának [47] bekezdése is, mely rögzíti, hogy „a közügyek megvitatása körében elhangzó véleménynyilvánítás és a rá vonatkozó védelem fókuszában elsődlegesen nem a szólással érintett személyek státusza áll, hanem az, hogy a megszólaló valamely társadalmi, politikai kérdésben fejtette ki nézeteit. A közéleti véleménynyilvánításra vonatkozó alkotmányos szempontok eszerint egyfelől tágabb körben lehetnek irányadók, mint a közhatalom gyakorlóit vagy a hivatásszerűen közszereplést vállalókat érintő vélemények köre, másfelől viszont nem állítható, hogy a közéleti szereplőket érintő bármely – köztük a közügyekkel semmilyen kapcsolatban nem álló – közlést e szempontok szerint kell megítélni.”

Az Alkotmánybíróság gyakorlata a fentiek vonatkozásában következetes. A 13/2014. (IV. 18.) AB határozatának indokolásában, annak [26] bekezdésében, a fentebb hivatkozott határozattal összhangban kifejtette, hogy a „politikai diskurzusok és közéleti viták elválaszthatatlan részét alkotja a közügyek alakításában résztvevő személyek nyilvános bírálata is. A közügyek szabad vitatása így szükségszerűen együtt jár a közügyek formálóinak, vagyis a közszereplők ebbéli tevékenységének adott esetben akár éles hangú vagy túlzó kritikájával, illetve nézeteik hitelességének megkérdőjelezésével, szabad cáfolatával és bírálatával. A közéleti párbeszédhez és a közügyek vitatásához ugyanis szorosan hozzátartozik, hogy a közszereplők nyilatkozatai és tettei a nyilvánosság előtt mérettetnek meg. A demokratikus társadalmakban a közhatalom és a köztiszséget gyakorlók ellenőrzésének és ellenőrizhetőségének garanciája felöleli a közszereplők bírálatának szabadságát is. Ennek érvényesüléséhez pedig nélkülözhetetlen követelmény, hogy a polgárok különféle retorziók és hátrányos következményektől való félelem nélkül vehessenek részt a közéleti vitákban.”

Az indokolás [31] bekezdése rögzíti, hogy „az Alkotmánybíróság mércéje szerint az értékítéletet és személyes meggyőződést közvetítő vélemények mindaddig, amíg összefüggésben állnak a közügyekkel, attól függetlenül élvezik a véleményszabadság alkotmányos oltalmát, hogy helyes vagy helytelen, tetsző vagy nem tetsző, értékes vagy értéktelen gondolatot tartalmaznak.”

A büntethetőséget kizáró okokkal kapcsolatos észrevételek

A törvényszövegben megjelenő büntethetőséget kizáró okok jelentősége megkérdőjelezhetetlen, mivel e tevékenységek társadalmi jelentősége kiemelkedő, illetőleg ezekben az esetekben a cselekmény társadalomra veszélyessége hiányzik. A törvény indokolása viszont hagy némi kíváncsiságot a kutatóban. Egyrésről

az indokolás rögzíti, hogy nem kívánt bizonytalanságot hagyni a jogalkalmazásra, ezért a tényállás részeként kívánta kiemelni a büntethetőséget kizáró okok körét. Másrészt azonban azt is hangsúlyozza, hogy a büntethetőséget kizáró okként rögzített tevékenységek sem szolgálhatnak jogellenes kibúvóként, illetve, hogy a visszaélésszerű, a félelemkeltésre alkalmas közlések nem számítanak kivételnek a büntetőjogi felelősségre vonás alól. Álláspontom szerint az indokolás e két eleme nem konvergens, továbbá szembe megy azon jogalkotói szándékkal, mely a törvényszöveg konkretizálását a bizonytalanság elkerülésével magyarázza. Jelen esetben ugyanis azt, hogy e tevékenységek közül mi számít visszaélésszerűnek, illetőleg „jogellenes kibúvásnak”, a jogszabálysöveg nem taglalja, hanem nemes egyszerűséggel e kérdés megválaszolását a jogalkalmazói gyakorlatra hárítja.

További észrevételek

A tényállás szerint az internetes agressziót kizárólag nagy nyilvánosság előtt, elektronikus hírközlő hálózat útján lehet elkövetni. A nagy nyilvánosság fogalmát a törvény indokolása szerint a bírói gyakorlat részletesen kimunkálta, így annak meghatározásával érdemben nem foglalkozik. A Btk. 459. § (1) bekezdésének 22. pontja ezzel szemben konkrétan rögzíti, hogy nagy nyilvánosságon a bűncselekménynek a sajtótermék, médiaszolgáltatás, sokszorosítás vagy elektronikus hírközlő hálózaton való közzététel útján történő elkövetését is érteni kell. Ez ugyanakkor szintén ellentmondásos az indokolásban rögzítettekkel, miszerint a bűncselekmény „*például kis létszámú, zárt Facebook vagy Viber csoportokban stb. nem követhető el*”. A tényállás szerint az internetes agresszió vétsége csak elektronikus hírközlő hálózat útján valósulhat meg, melyet a Btk. hivatkozott értelmező rendelkezése ipso iure nagy nyilvánosság előtti elkövetésnek minősít.

Záró gondolatok

Az internetes agresszió társadalmi és jogi hátterének, valamint a vonatkozó jogalkalmazói gyakorlatnak az áttekintése és elemzése során megállapítható, hogy az új büntetőjogi tényállás kapcsán felmerülnek mind elméleti, mind gyakorlati aggályok. Egyrészt a gyakorlati oldalról vizsgálni kell a lehetséges elkövetések számát, mely jelen esetben kiugró mértéket is ölthet. Ezzel a problémával az amúgy is leterhelt nyomozó hatóságok munkaterhelése jelentősen megnövekedhet, mely további gondokhoz vezethet.

A tanulmány másrésről a jelenség elméleti oldalára összpontosít, mely kapcsán az alábbi megállapításokat és javaslatokat foglalhatjuk össze. Szükséges megjegyezni, hogy a jogalkotó célja az emberi méltóság védelme, az arra veszélyes kifejezések szankcionálása. Véleményem szerint ugyanakkor ezen cél eléréséhez nem feltétlenül megfelelő eszköz a megalkotott tényállás. Ennek oka, hogy az emberi beavatkozástól mentes kifejezéseket, közléseket, ábrázolásokat nem szankcionálja, így viszont bizonyos büntetendőnek minősülő közlések helyett, pusztán a közlés átfogalmazásával az emberi méltóságot sokkal durvábban sértő kifejezések tehetők.³ A bírói gyakorlat, különösen a polgári jog, azon belül is a sérelemdíjas peres eljárásokban, valamint a személyiségi jogi jogvitákban ellentétes a törvény indokolásában kifejtettekkel, hiszen a tendencia az, hogy a bírói gyakorlat egyre tágabbként értelmezi az emberek tűréshatárát. A bíróságok álláspontja szerint az egyes közlések napjainkra folyamatosan „elinfálódnak”, elbagatellizálódnak, így egyre kevesebb ügyben ítélik úgy, hogy az emberi méltóságot kifejezetten sértő közlés valósult meg. Ezzel szemben a büntetőjog mint ultima ratio jellegű eszköz használata az ilyen közlések retorziójaként, véleményem szerint, aggályos lehet, a bírói gyakorlattal nem korrelál kellőképpen.

Jelentős problémakör a büntetőjogi tényállás kapcsán a közügyek szabad megvitatásához fűződő társadalmi érdek csorbulása. Véleményem szerint a törvényi indokolás kifejezetten helytelen abban a vonatkozásában, miszerint a közügyek megvitatásának ezen közlések nem adekvát formái. Az Alkotmánybíróság kiterjedt gyakorlata ezen a téren kifejezetten azt támasztja alá, hogy a közügyek szabad megvitatása körében a véleménynyilvánítás szabadsága sokkal tágabban kell, hogy érvényesüljön, ugyanis az ilyen kritika – még akkor is, ha túlzó vagy felfokozott – egy demokratikus társadalom sarokköve, mely csak kivételesen indokolt esetben korlátozható. Ettől lényegesen el kell különíteni azokat az eseteket, amikor a közügyek megvitatása nem jelenik meg a közlésben, annak célja kizárólag az emberi méltóság megsértése, a másik ember megalázása. A Kúria PK. 12. számú állásfoglalásának III. pontjában is kifejtette – a sajtóhelyreigazítási ügyek kapcsán – hogy „a társadalmi, politikai, tudományos és művészeti tárgyú vita szabad kibontakoztatása a társadalmi fejlődés nélkülözhetetlen feltétele, közéleti aktivitásra ösztönöz, társadalomformáló és személyiségalakító hatású.” Ez alapján ellenjavallott lenne a közügyek megvitatásának formáját ilyen mértékben korlátozni.

3 A gyakorlatban például a tényállás és az indokolása alapján büntetendőnek minősülne azon közlés, miszerint „Megfojtanom XY-t, ha meglátom.” Emellett ugyanakkor azon körülményekkel történő megvalósítás esetén sem minősülne büntetendőnek, ha a közlés a következőket tartalmazná: „Bár belecsapna XY-ba a villám, és kínok kínjai között élve élgne.”

Kérdéseket vet fel a törvényszövegben megjelenő büntethetőséget kizáró ok is, illetőleg az indokolás arra vonatkozó szövegezése is. E körben a jogbiztonságra hivatkozva nevesíti a (2) bekezdés az egyes büntethetőséget kizáró okokat, ugyanakkor a jogalkalmazói gyakorlatra hagyja a visszaélésszerű joggyakorlás megállapítását ugyanennek vonatkozásában, mely kifejezetten ellentmondásos.

A fentieket összefoglalva rögzítendő, hogy az internetes agresszió büntetőjogi tényállása és annak a gyakorlatban történő alkalmazása számtalan kérdést és problémát vet fel. Az egyedi esetekben az egyes közlések vizsgálata – a közlések rendkívüli szubjektivitása, valamint a közügyek szabad megvitatásának lehetősége miatt – álláspontom szerint szükségszerű lenne, ugyanakkor jelen állapot szerint, mivel az adott cselekmény a közléssel tényállásszerű, objektív büntethetőséget eredményez, nem hagy helyet a közlés szubjektív elemeinek vizsgálatára a gyakorlat számára, mint például a becsületsértés vagy a rágalmazás tényállása, ahol a becsület csorbitására alkalmas tény vagy kifejezés mint szubjektív tényállási elem jelenik meg.

Felhasznált irodalom

- Bozsik T. (2023). A verbális agresszió megnyilvánulási formái politikai tartalmú Facebook-kommentekben. *Jelentés és Nyelvhasználat*, 10(1), 57-81.
- Csemáné Váradi E. (2021). Közösségi média és auto agresszió – interdiszciplináris kitekintés. *Miskolci Jogi Szemle*, 16(5), 95-112.

Alkalmazott jogszabályok

2010. évi CIV. törvény a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól
2010. évi CLXXXV. törvény a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról
2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (Btk.)
2024. évi LXXVIII. törvény az internetes agresszió visszaszorításáról
- Magyar Közlöny Indokolások tára 2025(3) (MKIT 2025)

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

- Gáspár Zs. (2025). Az internetes agresszió büntetőjogi megítélése. *Belügyi Szemle*, 73(12), 2499–2511. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i12.pp2499-2511>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk nyílt hozzáférésű (Open Access) közlemény, amely a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Ne változtasd! 4.0 Nemzetközi licenc (CC BY-NC-ND 4.0) feltételei szerint kerül publikálásra: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

A licenc alapján a közlemény változtatás nélkül és nem kereskedelmi célra bármely médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újra közzölhető, feltéve, hogy a felhasználó megfelelő hivatkozással feltünteti az eredeti szerző(ke)t és a közlés helyét, valamint megadja a licenc linkjét. Származékos mű készítése (pl. átdolgozás, adaptáció, fordítás) és kereskedelmi felhasználás nem engedélyezett.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Gáspár Zsolt, aki az ugyved@gaspar-ugyved.hu e-mail címen érhető el.

A mikromobilitás mint kriminogén környezeti tényező

Az elektromos rollerek integrációja a szituációs bűnmegelőzés perspektívájából

Micromobility as a Criminogenic Environmental Factor

The Integration of E-scooters from a Situational Crime Prevention Perspective

Krenner József

felelős szerkesztő, doktorandusz, rendőr őrnagy
Belügyminisztérium,
Belügyi Szemle szerkesztősége
Széchenyi István Egyetem,
Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola
jozsef.krenner@bm.gov.hu

Magyar
Tudomány
Akadémia

Absztrakt

Cél: A tanulmány célja, hogy a mikromobilitási eszközök, különösen az elektromos rollerek okozta közlekedésbiztonsági kockázatokat kriminál-szociológiai és rendészettudományi szempontból vizsgálja. A cikk arra keres választ, hogyan csökkenthető a környezeti fenyegetettség a szituációs bűnmegelőzés módszertanával a hazai jogi szabályozás átmeneti időszakában.

Módszertan: A szerző a rutintevékenység és a racionális döntés kriminológiai elméletei mellett Wilson és Kelling „törött ablakok” elméletének bevonásával elemzi a közterületi rendezetlenség normaszegést generáló hatását. A kutatás nemzetközi összehasonlító elemzést alkalmaz, vizsgálva a német, a szingapúri és a párizsi szabályozási modellek rendészeti végrehajthatóságát.

Megállapítások: A jelenlegi szabályozási vákuum és az eszközök anonimitása racionális választássá teszi a szabályszegést. A rendezetlen parkolási állapotok és a megfelelő infrastruktúra hiánya nemcsak esztétikai probléma, hanem kriminogén tényező, amely erodálja a jogkövetési hajlandóságot. A biztonsággaranciája az észlelt kockázat növelése (azonosíthatóság) és a fizikai környezet preventív átalakítása.

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2025. 10. 15. Átdolgozás: 2025. 10. 30.
Elfogadás: 2025. 11. 03.

Érték: A tanulmány tudományos nívója a szituációs bűnmegelőzés technikáinak adaptálása a közlekedésrendészetre. A felvázolt prevenciók mátrix gyakorlati útmutatót nyújt a jogalkotó számára egy végrehajtható és társadalmilag elfogadott szabályozás megalkotásához.

Kulcsszavak: mikromobilitás, szituációs bűnmegelőzés, közlekedésbiztonság, környezeti fenyegetettség.

Abstract

Aim: This study examines the traffic safety risks posed by micromobility devices, in particular e-scooters, from a criminal-sociological and police science perspective. The article explores how environmental crime risk can be reduced by applying the methodology of situational crime prevention during the transitional period of the Hungarian regulatory framework.

Methodology: Drawing on the criminological theories of routine activity and rational choice, and incorporating Wilson and Kelling's "broken windows" theory, the author analyses the way public disorder generates rule-breaking. The research employs an international comparative analysis to assess the law-enforcement enforceability of the German, Singaporean and Parisian regulatory models.

Findings: The current regulatory vacuum and the anonymity associated with these devices make non-compliance a rational choice. Disordered parking conditions and the lack of appropriate infrastructure are not merely aesthetic problems but criminogenic factors that erode willingness to comply with the law. Security can be guaranteed by increasing perceived risk (through identifiability) and by preventive modifications to the physical environment.

Value: The scientific added value of the study lies in adapting situational crime prevention techniques to the field of traffic policing. The proposed prevention matrix provides a practical guide for legislators in designing a regulatory framework that is both enforceable and socially acceptable.

Keywords: micromobility, situational crime prevention, traffic safety, environmental crime risk

Bevezetés

A közlekedésbiztonság mint társadalmi érdek

A közlekedésbiztonság kérdése – ahogy azt a finn *Vision Zero* stratégia hazai adaptálhatóságát vizsgáló korábbi tanulmány is bemutatta – túlmutat a pusztá

baleset-megelőzésen; az a szubjektív társadalmi biztonságérzet egyik alapvető komponense (Krenner & Szabó, 2023). Míg a hagyományos gépjármű-közlekedés kockázatai ismertek és szabályozottak, addig az elmúlt években a hazai közlekedési környezet egy olyan dinamikával szembesült, amely alapjaiban kérdőjelezte meg a hatályos jogi kereteket: a mikromobilitási eszközök, különösen az elektromos rollerek elterjedésével.

A jelenség nem 2025-ben kezdődött, de ekkorra érte el a kritikus tömeget. A megosztott szolgáltatók már 2019-ben megjelentek Budapesten (URL1), ám 2025 végére az elektromos rollerek a nagyvárosi közlekedés domináns, mégis jogilag részben rendezetlen szereplőivé váltak. A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) adatai szerint a személysérüléses közúti közlekedési balesetek száma az új eszköztípusok megjelenésével a sérülékeny úthasználók körében aggasztó tendenciát mutat (KSH, 2024).

A problémafelvetés: szabályozási késés és rendészeti deficit

A jogalkotás szükségszerűen lemaradásban van a technológiai innovációval szemben, amit a szakirodalom „pacing problem”-ként ismer. Bár 2024. július 16-án hatályba lépett a kötelező gépjármű-felelősségbiztosításról szóló 2009. évi LXII. törvény módosítása, amely a biztosítási kötelezettséget a jármű saját tömegéhez (25 kg) és tervezési sebességéhez (25 km/h) köti, ez a lépés rendészeti szempontból komoly végrehajtási aggályokat vet fel.

Hatósági nyilvántartás és típusbizonyítvány hiányában ezen műszaki paraméterek helyszíni ellenőrzése a rendőri/hatósági ellenőrzés során alig kivitelezhető. Ezt a jogbizonytalanságot támasztja alá a Kúria joggyakorlata is (Bfv. II.442/2022/5.), amely rámutatott: amíg a KRESZ nem alkot önálló kategóriát, addig a hatóságok az elektromos rollerrel közlekedők esetében kénytelenek a büntetőjog általános járműfogalmából kiindulva, az eszköz „gépi meghajtású” jellegét alapul véve eljárni a rollert ittas állapotban vezetőkkal szemben (Gál, 2024).

Ez a szabályozatlan állapot kriminológiai szempontból anómiaként írható le, ahol a közúti közlekedés legvédtelenebb résztvevői, a gyalogosok, kettős nyomás alá kerülnek: az úttesten a gépjárműforgalom, a járdán pedig a hangtalan eszközök szorításába. A tanulmány központi hipotézise, hogy az elektromos rollerekkel elkövetett jogsértések nem véletlenszerűek, hanem a racionális döntés elmélete alapján magyarázható tudatos, haszonelvű döntések (Cornish & Clarke, 1986). A jogi szabályozatlanság és a fizikai infrastruktúra hiánya együttesen olyan környezeti fenyegetettséget generál, ahol a szabályszegés „költsége” – a lebukás észlelt kockázata – az azonosíthatatlanság miatt minimális.

A fenti elméleti modell logikáját követve: a jogsértés akkor következik be, amikor térben és időben egyszerre van jelen a motivált elkövető (a siető rolleres) és az alkalmas célpont (a védtelen gyalogos), miközben a szituációból hiányzik az alkalmas őrző (Cohen & Felson, 1979). Jelen esetben ezt a hiányt nem a rendőri állomány fizikai távolléte, hanem a jogérvényesítés technikai akadálya – az egyedi azonosíthatóság és a szankcionálhatóság hiánya – idézi elő. Hiába észleli a hatóság a szabályszegést, a visszatartó erő a felelősségrevonás kivitelezhetetlensége miatt megszűnik, ami a kockázatmentesség tudatát erősíti a használókban.

A tanulmány célja és módszertana

Jelen írás célja a szituációs bűnmegelőzés (Clarke, 1997) eszköztárának adaptálása a közlekedésbiztonság és a közlekedésrendészet területére. A kutatás nemzetközi összehasonlító elemzéssel vizsgálja a különböző szabályozási stratégiák – különösen a német hatósági jelzésre épülő modell – hatékonyságát a deviáns közlekedési magatartás visszaszorításában. A vizsgálat fókuszában nem a jogszabályok dogmatikai elemzése áll, hanem a jog a gyakorlatban elvét követve annak feltárása, hogy a technikai paraméterek (például névleges teljesítmény) helyett a kockázat észlelhetőségének növelése és a fizikai környezet alakítása milyen hatással van a jogkövetésre (BMDV, 2024).

A szabályozatlan mikromobilitás kriminológiai elméleti keretei

A közlekedési anómiák vizsgálata során elengedhetetlen a klasszikus megközelítés meghaladása. A mikromobilitási eszközökkel tanúsított magatartásformák megértéséhez a racionális döntés elmélete nyújt keretet. Cornish és Clarke (1986) modelljét a hazai helyzetre adaptálva látható: a használó döntését nem a szabályszegés szándéka vezérli, hanem a joghézag felismerése. A döntés során mérlegeli a várható hasznát (gyorsaság, kényelem, a torlódás elkerülése) és a lehetséges költségeket.

Magyarországon ez a mérleg a deviáns magatartás irányába billen, méghozzá egy sajátos okból: a szankció hiánya miatt. Ameddig a KRESZ nem tiltja teljesen és szankcionálható módon a járdahasználatot az elektromos rollerek esetében, addig a rendőri jelenlét elveszíti visszatartó erejét. A hagyományos jogsértőkkel ellentétben a rolleresnek nem kell rejtőzködni a hatóság előtt. A jelenlévő rendőr hiába észleli a cselekményt, a jogszabályi felhatalmazás hiányában nem tud érdemben intézkedni. Így a lebukás kockázata nem pusztán alacsony, hanem gyakorlatilag nem létezik.

Ezt a helyzetet a rutintevékenység elmélete az „alkalmas őrző” hiányával írja le (Cohen & Felson, 1979). A hazai kriminológiai szakirodalom e terminológia alatt nem csupán a hatóság fizikai jelenlétét, hanem minden olyan személyi vagy technikai tényezőt ért, amelynek pusztán létezése képes megakadályozni a jogsértést (Gönczöl et al., 2019). Jelen esetben ezt a hiányt nem a rendőri állomány fizikai távolléte, hanem a jogérvényesítés technikai akadályai – az egyedi azonosíthatóság és a szankcionálhatóság hiánya – idézi elő. A balesetveszélyes szituáció akkor jön létre, amikor találkozik a motivált használó és a védtelen gyalogos (mint célpont), miközben a rendészet – bár fizikailag jelen lehet – jogi eszköztelensége okán nem képes betölteni a védelmező funkciót. A racionális választás tehát a környezeti adottságok (szabályozatlanság) logikus következménye: ha a járdán haladás biztonságosabb a használónak és büntetlen marad, akkor ezt az útvonalat fogja választani.

Ezt a kriminológiai modellt a legfrissebb baleseti statisztikák empirikus adatai is alátámasztják. Bár a Központi Statisztikai Hivatal csak 2024 januárja óta rögzíti önálló kategóriaként a motoros rollereket, a tendencia aggasztó. A G7 elemzése rámutat, hogy miközben az összes személysérüléssel közúti baleset száma stagnál, az elektromos rollerekkel okozott balesetek száma rövid idő alatt drasztikus emelkedést mutatott (URL2).

Rendészettudományi szempontból azonban nem is a regisztrált esetszám, hanem a magas látencia a kritikus tényező. Mivel az eszközök nem rendelkeznek azonosító jelzéssel, a hatóság látókörébe jellemzően csak a súlyos, egészségügyi ellátást igénylő esetek kerülnek be. A kisebb sérüléssel járó balesetek, vagy a gyalogosokkal történő ütközések jelentős része rejtve marad, mivel az érintett felek be sem jelentik a balesetet, vagy rosszabb esetben az okozó a felelősségre vonás elkerülése érdekében – kihasználva az anonimitást – elhagyja a helyszínt. A statisztikában megjelenő adatok tehát csak a jéghegy csúcsát jelentik, ami igazolja az alkalmas őrző hiányáról alkotott hipotézist.

A szituációs bűnmegelőzés alkalmazása: a mikromobilitási prevenciós mátrix

A rendészeti tapasztalatok és a nemzetközi szakirodalom egyhangúlag igazolják, hogy a hagyományos, élőerős rendőri fellépés a mikromobilitási eszközökkel szemben az egyedi azonosíthatóság hiánya miatt alacsony hatásfokú (ETSC, 2023; PACTS, 2022). E rendészeti deficit feloldására a hatékony megoldás a fókusz áthelyezése az elkövetőről a szituációra: a közlekedési környezet olyan átalakítása, amely fizikailag nehezíti a szabályszegést. Jelen tanulmány

Clarke (1997) taxonómiáját alapul véve egy mikromobilitási prevenciós mátrixban rendszerezi azokat a technikai és szabályozási beavatkozási pontokat, amelyek a hazai jogalkotás számára is adaptálhatók a környezeti fenyegetettség csökkentése érdekében.

Az elkövetés nehezítése: a technológiai aszimmetria felszámolása

A szituációs bűnmegelőzés első stratégiai pillére a fizikai akadályok emelése a jogsértő szándék elé, hogy a szabályszegés nagyobb erőfeszítést igényeljen, mint a jogkövetés (Clarke, 1997). A hazai mikromobilitási piacon e tekintetben éles aszimmetria figyelhető meg. Míg a közösségi elektromos roller-megosztó szolgáltatók – nemcsak Budapesten, hanem az önkormányzatokkal kötött megállapodások alapján vidéki nagyvárosokban, például Székesfehérváron is – alkalmazzák a zóna alapú sebességkorlátozást a sétálóutcák védelmére, addig a magántulajdonú eszközök piacán teljes a technikai kontroll hiánya (URL3). A Jövő Mobilitása Szövetség adatai szerint a hazai, 100 ezret meghaladó e-roller állomány döntő többsége magántulajdonban van (URL4). Ezen eszközöknél jelenleg semmilyen szoftveres gát nem akadályozza a behajtani tilos övezetek megsértését, vagy a sebességhatárok túllépését. A prevenciós mátrix javaslata ezért a technológiai korlátok kiterjesztése a magánszektorra: a „target hardening” (célpont-megerősítés) elve alapján a szabályozásnak már a kereskedelmi forgalomba hozatal fázisában elő kell írnia a manipulálhatatlan sebességkorlátozó szoftver kötelező alkalmazását.

A kockázat növelése: az anonimitás felszámolása

A szituációs bűnmegelőzés második stratégiai iránya a lebukás észlelt kockázatának növelése (Clarke, 1997). A mikromobilitási eszközök esetében a hatékony rendészeti fellépés legfőbb strukturális akadályja jelenleg az anonimitás. Mivel a magántulajdonú elektromos rollerek nem rendelkeznek egyedi hatósági jelzéssel, az objektív felelősség elve a gyakorlatban érvényesíthetetlen, az automatizált közlekedés-ellenőrző rendszerek (például a VÉDA hálózat) pedig hatástalanok velük szemben. Ez a technikai hiányosság a használóban a büntetlenség tudatát erősíti, mivel a jogsértés utólagos bizonyítása – a helyszíni tettenérés esetét kivéve – gyakorlatilag lehetetlen (ETSC, 2023). A prevenciós mátrix e ponton a formális felügyelet eszközének bevezetését javasolja: egy távolról is leolvasható, egyedi hatósági jelzés – rendszámtábla vagy regisztrációs matrica – kötelezővé tételét. A szituációs bűnmegelőzés elmélete szerint ez a lépés nemcsak a rendőri intézkedést segíti, hanem a társadalmi kontrollt

is aktiválja, hiszen a szabályszegő a civil lakosság számára is beazonosíthatóvá válik (Clarke, 1997). Az Európai Közlekedésbiztonsági Tanács állásfoglalása is megerősíti, hogy a látható regisztrációs jelzés a leghatékonyabb eszköz a szabálykövető magatartás kikényszerítésére, mivel ez teremti meg a technikai feltételeit az objektív felelősség elvének alkalmazásához és a kamerás ellenőrzés bevezetéséhez (ETSC, 2023).

A kifogások megszüntetése: a normatív környezet tisztázása

A szituációs bűnmegelőzés harmadik eleme a kifogások lehetőségének megszüntetése (Clarke, 1997). A jelenlegi hazai közlekedési környezetben az elektromos rollerekkel kapcsolatos szabályszegések egyik leggyakoribb hivatkozási alapja a szabályok nem ismerete, vagy a jogi helyzet bizonytalansága. Mivel a KRESZ jelenleg nem tartalmaz önálló, nevesített kategóriát az elektromos rollerekre, a felhasználók egy része – a joghézagot kihasználva vagy tévesen értelmezve – játékszernek tekinti az eszközt, legitimizálva ezzel a járdahasználatot. A prevenciós mátrix ezen a ponton a jogi környezet egyértelműsítését írja elő: a KRESZ módosításával és a használati szabályok (például a közlekedésre igénybe vehető útfelületek) tételes rögzítésével a jogalkotó megszünteti a jogbizonytalanságot, és ezzel elveszi a hivatkozási alapot a normaszegő magatartás alól (Gál, 2024).

Nemzetközi modellek elemzése

A német szabályozási gyakorlat

A tanulmányban felvázolt prevenciós mátrix gyakorlati alkalmazhatóságát a nemzetközi jogalkotási tapasztalatok igazolják. Európában a legátfogóbb, a szituációs bűnmegelőzés elveit következetesen alkalmazó szabályozást Németország vezette be 2019-ben az *Elektrokleinstfahrzeuge-Verordnung* (eKFV) rendelettel. A német jogalkotó felismerte az anonimitásban rejlő kriminogén kockázatot, ezért az elektromos rollerek közötti részvételét szigorú feltételekhez kötötte: kizárólag típusengedéllyel rendelkező, és – ami rendészettudományi szempontból kulcsfontosságú – érvényes biztosítási matricával ellátott eszközök vehetnek részt a forgalomban (BMDV, 2024). Ez a hátsó sárvédőre ragasztott, évente változó színű hatósági jelzés teszi lehetővé a „képes felügyelő” funkciójának érvényesülését: a rendőr már távolról, ránézésre képes kiszűrni a jogsértő (biztosítatlan) járművet, megszüntetve ezzel a látencia egyik fő okát.

A német jogalkotás a passzív biztonsági elemeken túl a technikai prevenció – a célpont megerősítése – elvét érvényesíti a piacra lépés szabályozásánál is. Az eKfV rendelet értelmében Németországban kizárólag olyan elektromos roller vehet részt a közúti forgalomban, amely rendelkezik a Szövetségi Gépjármű-közlekedési Hatóság (KBA) által kiadott általános működési engedéllyel (Allgemeine Betriebserlaubnis – ABE). Ez a hatósági kontroll biztosítja, hogy a kereskedelmi forgalomba kerülő magántulajdonú eszközök sebessége gyárilag, szoftveresen és manipulálhatatlan módon 20 km/h-ban legyen maximalizálva. Az engedélyezési eljárás emellett – a balesetmentes közlekedés alapfeltételeként – előírja a megfelelő világítóberendezések és a kormányra integrált irányjelzők meglétét is, felismerve, hogy az instabil eszközön a karral történő jelzés önmagában is balesetveszélyes (BMDV, 2024). Ezzel a német modell a gyakorlatban bizonyítja, hogy a technológiai aszimmetria felszámolása – a bérrollerek és a magánrollerok azonos műszaki szintre hozása – jogalkotói úton kikényszeríthető és ellenőrizhető.

A tiltás kriminológiai paradoxona: a párizsi modell

A szabályozó megközelítéssel ellentétes pólust képviseli a Párizsban alkalmazott tiltó modell. A francia főváros lakossága 2023 áprilisában ügydöntő népszavazáson döntött a közösségi bérroller-szolgáltatások kivezetéséről, amely 2023. szeptember 1-jén lépett hatályba (URL5). Kriminológiai és rendészet-tudományi szempontból ez az intézkedés a bűnözés áthelyeződésének (crime displacement) kockázatát hordozza (Gabor, 1990). A tiltás ugyanis kizárólag a szolgáltatók által üzemeltetett – szoftveresen felügyelt, sebességkorlátozott és biztosítással rendelkező – flottákat érintette, a magántulajdonú eszközök használatát nem korlátozta. Ezzel a döntéssel a városvezetés paradox módon éppen azt a mikromobilitási szegmenst iktatta ki, amely felett technikai kontrollal (geofencing) rendelkezett, miközben a mobilitási igény fennmaradása miatt a felhasználói bázis eltolódása prognosztizálható a nehezebben ellenőrizhető, technikai korlátok nélküli magánesezközök irányába.

A szigorú kontroll modellje: Szingapúr

A szabályozás és a tiltás közötti átmenetet képviseli Szingapúr modellje, amely a szituációs bűnmegelőzés „szabályalkotás” (rule setting) eszközét a legszigorúbb formában alkalmazza. A városállam közlekedési minisztériuma (MOT) – válaszul a növekvő balesetszámra – 2019-ben zéró toleranciát hirdetett: november 5-től teljes tilalmat vezetett be az elektromos rollerek járdán történő használatára. A szabályszegés kockázatát a jogalkotó drasztikusan megemelte:

a tilalom megszegőit első alkalommal is 2000 szingapúri dollárig (jelenlegi árfolyamon több mint félmillió forintig) terjedő pénzbírsággal és/vagy három hónapig terjedő szabadságvesztéssel fenyegeti a törvény (LTA, 2019). A represszió azonban csak az egyik pillér; a rendszer hatékonyságát a kötelező regisztráció (egyedi rendszám/azonosító) és a kiterjedt, dedikált közlekedési úthálózat (Park Connector Network) biztosítja, amely teret ad a szabályos használatnak. Ez a modell bizonyítja, hogy az elrettentés (deterrence) csak akkor működik, ha párosul a biztos lebukás technikai feltételeivel (azonosíthatóság) és a legális alternatíva biztosításával.

Közterületi rend és a „törött ablakok” elmélete

A mikromobilitási eszközök tömeges megjelenése a nagyvárosi terekben nemcsak közlekedésbiztonsági, hanem közterületi rendvédelmi kérdéseket is felvet. Wilson és Kelling (1982) klasszikus „törött ablakok” elmélete szerint a fizikai környezet rendezetlensége – jelen esetben a járdákon szanaszét hagyott, akadályt képező vagy felborult elektromos rollerek látványa – a formális és informális társadalmi kontroll hiányának üzenetét közvetíti a lakosság felé. Ez a vizuális zűrzavar a kriminológia tanulsága szerint nem csupán esztétikai probléma, hanem kriminogén tényező: azt a képzetet kelti a közlekedőkben, hogy a szabályok betartása ezen a területen nem elvárt, a terület „gazdátlan”, így a további normaszegés (például a járdán történő száguldás) is szankció nélkül marad. A rendezetlenség nem csupán esztétikai probléma, hanem a szubjektív biztonságérzet eróziójának egyik fő oka. A járdákon akadályt képező, szanaszét hagyott eszközök a sérülékeny úthasználók – különösen az idősek, a mozgásukban korlátozottak és a látássérültek – számára közvetlen fizikai fenyegetést jelentenek. A Közlekedéstudományi Intézet (KTI) szakmai elemzése rámutat, hogy ez a környezeti állapot elkerülő magatartásra készítheti ezen csoportokat, akik a balesetveszélytől tartva inkább kivonulnak a közterületekről (URL6). A „törött ablakok” elmélete értelmében ez a visszahúzó hatás csökkenti a közterület természetes felügyeletét, ami tovább bátorítja a szabályszegőket, létrehozva ezzel egy negatív spirált a közbiztonságban.

Infrastrukturális kriminológia: az építészeti bűnmegelőzés (CPTED) szerepe

A szituációs bűnmegelőzés térbeli vetülete, az építészeti bűnmegelőzés alapvetése, hogy a fizikai környezet kialakítása közvetlenül befolyásolja a jogsértő magatartás

valószínűségét (Jeffery, 1971). A hazai közlekedési infrastruktúra jelenlegi állapota e tekintetben kriminogén tényezőként értékelhető. Mivel a védett kerékpársávok és a mikromobilitási sávok hálózata töredezett vagy hiányzik, az elektromos roller használója kényszerpályára kerül: választania kell a nagy sebességű gépjárműforgalom jelentette közvetlen életveszély (úttest) és a szabálytalan, de fizikailag védett haladás (járda) között. A Nemzetközi Közlekedési Fórum (ITF) jelentése rámutat, hogy ebben a kontextusban a járdahasználat gyakran nem a jogkövetési hajlandóság hiányából fakadó szándékos normasértés, hanem a hiányos infrastruktúra által kikényszerített defenzív magatartás (International Transport Forum [ITF], 2020).

A környezeti bűnmegelőzés elvei alapján a megoldás a forgalmi terek fizikai szeparálása. A nemzetközi tapasztalatok azt mutatják, hogy a kizárólag burkolati jellel (felfestéssel) kijelölt sávok nem nyújtanak elegendő szubjektív biztonságérzetet a rollereseknek, így a defenzív magatartás – a járdahasználat – fennmarad. Ezzel szemben a fizikailag, például patkával vagy oszlopokkal elválasztott védett sávok drasztikusan csökkentik a járdán közlekedők arányát. A Nemzetközi Közlekedési Fórum ajánlása egyértelmű: ahol a gépjárművek sebessége meghaladja a 30 km/h-t, ott a könnyű elektromos eszközök számára elválasztott infrastruktúra kiépítése szükséges (ITF, 2020). Ez a környezeti tervezés szünteti meg a motivációt a szabályszegésre, helyreállítva ezzel a közterületi rendet és a gyalogosok biztonságát.

Javaslatok a hazai szabályozás és jogalkalmazás megújítására

A tanulmány eddigi fejezeteiben feltárt kriminológiai és közlekedésbiztonsági deficit kezelése nem valósítható meg pusztán a rendőri jelenlét fokozásával; rendszerszintű, jogalkotási és jogalkalmazási beavatkozásra van szükség. A szituációs bűnmegelőzés elméleti keretrendszerére és a nemzetközi tapasztalatokra alapozva az alábbi, a jövőbeli jogalkotásra vonatkozó javaslatok fogalmazhatók meg a hazai döntéshozók számára. E javaslatok célja kettős: egyrészt megteremteni a „látható rend” technikai feltételeit, másrészt tehermentesíteni a büntető igazságszolgáltatást az adminisztratív prevenció erősítésével.

A decentralizált hatósági jelzés bevezetésének modellje

A hazai mikromobilitási szabályozás legkritikusabb hiányossága jelenleg az egyedi azonosíthatóság rendszerszintű megoldatlansága. A piacon éles aszimmetria figyelhető meg: míg a közösségi bérroller-szolgáltatók járművein – a szolgáltatás

technológiai jellegéből (applikációs azonosítás) és a helyi szabályozásokból (például Budapesten a 3/2013. Főv. Kgy. rendelet) adódóan – megtalálható az egyedi azonosító, addig a magánszektorban ez hiányzik. A Jövő Mobilitása Szövetség által becsült százezres nagyságrendű magánroller-állományra semmilyen országos törvényi előírás nem vonatkozik. Ezek az eszközök a közúti forgalomban anonim módon vesznek részt, ami lehetetlenné teszi az objektív felelősség elvének érvényesítését.

Valós jogalkotói aggály, hogy a hatalmas, folyamatosan cserélődő eszközállomány központi, okmányirodai rendszerbe történő felvétele aránytalan bürokratikus terhet róna a közlekedési igazgatásra. A megoldás kulcsa ezért a német modell adaptálása, amely a nyilvántartást decentralizálja. A kötelező gépjármű-felelősségbiztosításról szóló 2009. évi LXII. törvény már előírja a biztosítási kötelezettséget, de a jogkövetés ellenőrzését nem támogatja vizuális eszköz.

A javasolt modell lényege, hogy a hatósági jelzés (regisztrációs matrica) kiadását a biztosítótársaságok végeznék, közvetlenül a szerződés megkötésekor. A biztosító a díjfizetés igazolásaként évente változó színű, hologrammal védett, távolról is jól látható öntapadós plakettet postázna a szerződőnek. Ez a megoldás technikai feltételt teremt az „alkalmas őrző” (a rendőr) számára: a járőr a jármű megállítása nélkül, az évjáratnak megfelelő színkód alapján képes lenne kiszűrni a biztosítatlan eszközöket. Emellett az azonosító meglelte aktiválná a társadalmi kontrollt is, mivel a szabályszegő a civil lakosság és a térfigyelő kamerák számára is beazonosíthatóvá válna, megszüntetve ezzel az anonimitásból fakadó kockázatmentesség érzetét (BMDV, 2024).

Rendőrszakmai és intézkedéstaktikai ajánlások

A jogszabályi környezet megújítása mellett elengedhetetlen a rendőri végrehajtási protokollok hozzáigazítása a mikromobilitás támasztotta kihívásokhoz. Jelenleg a közterületi szolgálatot ellátó állomány intézkedési hatékonyságát korlátozza a technikai paraméterek (tömeg, teljesítmény) helyszíni mérhetetlensége. A kötelező gépjármű-felelősségbiztosításról szóló törvény 2024-es módosítása a biztosítási kötelezettséget 25 kg saját tömeghez és 25 km/h tervezési sebességhez köti, ám hitelesített mobil mérőeszközök hiányában a rendőr ezt a helyszínen nem tudja ellenőrizni.

E technikai korlát mellett a jogalkalmazást tovább nehezíti az anyagi jogi háttér hiányossága a közlekedési szabályszegések terén. Mivel a hatályos KRESZ nem definiálja az elektromos rollert, és nem tiltja tételesen a járdahasználatot ezen eszközökre vonatkozóan, a rendőrnek a helyszínen nincs jogalapja a szankcionálásra. Ez a kettős defektus (mérhetetlenség és joghézag) idézi

elő a rendészeti tehetetlenséget. A rendőrszakmai ajánlás elsődleges eleme ezért a jogalap megteremtése: a KRESZ módosításának egyértelműen rögzítenie kell a járdahasználati tilalmat, az előző alcímben javasolt hatósági jelzés pedig kiváltaná a mérési kényszert.

Amennyiben a jogalkotó biztosítja ezt a hátteret, az intézkedéstaktika alapvetően megváltozhat. A javasolt modellváltás lényege a technikai paraméterek vizsgálatáról a látható jegyekre történő fókuszáthelyezés. Az Európai Közlekedésbiztonsági Tanács (ETSC) ajánlása szerint ekkor a rendőri ellenőrzések súlypontját a nehezen bizonyítható műszaki megfelelésről a magatartási szabályszegésekre (járdahasználat) és az azonosító meglétének ellenőrzésére kell áthelyezni. Ezen feltételek teljesülése esetén vezethető be a zéró tolerancia elve, amely során a hatóság a legkisebb, a közterületi rendet zavaró jogsértés esetén is fellép, demonstrálva az „alkalmas őrző” jelenlétét (ETSC, 2023).

Összegzés

A mikromobilitási eszközök robbanásszerű elterjedése a hazai közlekedési rendszerben olyan strukturális anómiát idézett elő, amely túlmutat a közlekedérendészet hagyományos keretein. Jelen tanulmány a kriminológiai elméletek – a racionális döntés, a rutintevékenység és a „törött ablakok” – tükrében vizsgálta a jelenséget, és bizonyította, hogy a jelenlegi szabályozási vákuum és az eszközök anonimitása együttesen olyan környezeti fenyegetettséget generál, amely racionális választássá teszi a deviáns közlekedési magatartást.

A tanulmány rávilágított, hogy a „képes felügyelő” (alkalmas őrző) hiányát nem a rendőri állomány fizikai távolléte, hanem a jogérvényesítés technikai akadályai okozzák. A prevenciós mátrix alkalmazásával azonban ez a folyamat megfordítható. A nemzetközi modellek – különösen a német szabályozás – elemzése igazolja, hogy a szituációs bűnmegelőzés eszközeinek (SCP) integrálása képes helyreállítani a normakövetést. A technológiai aszimmetria felszámolása a szoftveres sebességkorlátozás kiterjesztésével, az anonimitás megszüntetése a decentralizált hatósági jelzés (matrica) bevezetésével, valamint a fizikai környezet preventív átalakítása (védett sávok) nem csupán közlekedésmérnöki, hanem bűnmegelőzési szükségszerűség.

A jogalkotó előtt álló feladat tehát kettős: egyrészt meg kell teremtenie az egyértelmű anyagi jogi alapot (KRESZ) a rendőri fellépéshez, másrészt biztosítania kell a technikai feltételeket (azonosíthatóság) az objektív felelősség érvényesítéséhez. Csak ezen komplex megközelítéssel érhető el, hogy a mikromobilitás ne a közterületi rendezetlenség és a balesetveszély forrása, hanem a fenntartható és biztonságos városi közlekedés integráns része legyen.

Felhasznált irodalom

- Bundesministerium für Digitales und Verkehr (BMDV). (2024). *Elektrokleinstfahrzeuge-Verordnung (eKFV): Fragen und Antworten*. <https://www.bmvi.de/SharedDocs/DE/Artikel/StV/Strassenverkehr/elektrokleinstfahrzeuge-verordnung-faq.html>
- Clarke, R. V. (1997). *Situational Crime Prevention: Successful Case Studies*. Harrow and Heston.
- Cohen, L. E., & Felson, M. (1979). Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach. *American Sociological Review*, 44(4), 588–608. <https://doi.org/10.2307/2094589>
- Cornish, D. B., & Clarke, R. V. (1986). *The Reasoning Criminal: Rational Choice Perspectives on Offending*. Springer-Verlag.
- European Transport Safety Council (ETSC). (2023). *Recommendations on Safety of E-scooters*. <https://etsc.eu/recommendations-on-safety-of-e-scooters/>
- Gabor, T. (1990). Crime displacement and situational prevention: Toward the development of some principles. *Canadian Journal of Criminology*, 32(1), 41–73. <https://doi.org/10.3138/cjcrim.32.1.41>
- Gál A. (2024). Az elektromos roller mint az ittas járművezetés bűncselekményi alakzatának elkövetési eszköze. *Magyar Jog*, 71(6), 369–371. <https://magyarjogfolyoirat.hu/mj/article/view/mj202406-7>
- Gönczöl K., Kerecsi K., Korinek L., & Lévy M. (Szerk.). (2019). *Kriminológia*. Dialóg Campus.
- International Transport Forum. (2020). *Safe Micromobility*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/0b98fac1-en>
- Jeffery, C. R. (1971). *Crime Prevention Through Environmental Design*. Sage Publications. <https://doi.org/10.1177/000276427101400409>
- Központi Statisztikai Hivatal. (2024). *Személyesérüléses közúti közlekedési balesetek az okozó járműfajtája szerint*. https://www.ksh.hu/stadat_files/ege/hu/ege0064.html
- Krenner J., & Szabó Cs. (2023). A közlekedésbiztonság finn modelljének elemző bemutatása. *Belügyi Szemle*, 71(12), 2253–2264. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.12.8>
- Land Transport Authority (LTA). (2019. november 4.). *E-Scooters to be Prohibited on All Footpaths Following Safety Review*. LTA News Room. https://www.lta.gov.sg/content/ltagov/en/news-room/2019/11/1/e-scooters_tobe_prohibited_on_allfootpaths_following_safety_review.html
- Parliamentary Advisory Council for Transport Safety (PACTS). (2022). *The safety of private e-scooters in the UK: Final Report*. <https://www.pacts.org.uk/wp-content/uploads/PACTS-The-safety-of-private-e-scooters-in-the-UK-Final-Report.pdf>
- Wilson, J. Q., & Kelling, G. L. (1982). Broken windows: The police and neighborhood safety. *The Atlantic*, 249(3), 29–38. <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/1982/03/broken-windows/304465/>

A cikkben szereplő online hivatkozások

URL1: *Heteken belül indul az elektromosroller-kölcsönző tesztje.* https://index.hu/tech-tud/2019/04/02/heteken_belul_indul_az_elektromosroller-kolcsenzo_tesztje/

URL2: *Már a statisztikában is látványos a sok elektromos rolleres baleset.* <https://telex.hu/g7/adat/2025/11/20/balesetek-statisztika-elektromos-rollerezes-biciklisek>

URL3: *Megérkeztek az adatok a Lime rollerhálózat eddigi fehérvári teljesítményéről. Székesfehérvár Városportal.* <https://www.szekesfehervar.hu/megerkeztek-az-adatok-a-lime-rollerh-alozat-eddigi-fehervari-teljesitmenyerol>

URL4: *Egyre általánosabb városi közlekedési eszközzé válik az elektromos roller.* <https://www.jovomobilitasa.hu/egyre-altalanosabb-varosi-kozlekedesi-eszkozze-valik-az-elektromos-roller>

URL5: *Paris becomes first European capital to ban rented e-scooters.* BBC. <https://www.bbc.com/news/world-europe-66682673>

URL6: *Mobi-pontok: hogy senki ne törje el a lábát!* <https://kozlekedesbiztonsag.kti.hu/mobi-pontok-hogy-senki-ne-torje-el-a-labat/>

Alkalmazott jogszabályok

Bfv.II.442/2022/5. számú határozat a közúti járművezetés ittas állapotban vétsége tárgyában [BH 2022.319].

2009. évi LXII. törvény a kötelező gépjármű-felelősségbiztosításról

3/2013. (III. 8.) Főv. Kgy. rendelet a Fővárosi Önkormányzat tulajdonában álló közterületek használatáról

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Krenner J. (2025). A mikromobilitás mint kriminogén környezeti tényező. Az elektromos rollerek integrációja a szituációs bűnmegelőzés perspektívájából. *Belügyi Szemle*, 73(12), 2513–2527. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i12.pp2513-2527>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk nyílt hozzáférésű (Open Access) közlemény, amely a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Ne változtasd! 4.0 Nemzetközi licenc (CC BY-NC-ND 4.0) feltételei szerint kerül publikálásra: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

A licenc alapján a közlemény változtatás nélkül és nem kereskedelmi célra bármely médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy a felhasználó megfelelő hivatkozással feltünteti az eredeti szerző(ke)t és a közlés helyét, valamint megadja a licenc linkjét. Származékos mű készítése (pl. átdolgozás, adaptáció, fordítás) és kereskedelmi felhasználás nem engedélyezett.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Krenner József, aki a jozsef.krenner@bm.gov.hu e-mail címen érhető el.

Meghaladható-e a természeti katasztrófa terminológia?

A katasztrófákat kiváltó veszélyek osztályozásának modern megközelítése

Can the ‘Natural Disaster’ Concept be Superseded?
A modern approach to classifying disaster triggering hazards

Szilágyi Béla

Dr., segéymunkás, jogász, doktorandusz
Óbudai Egyetem,
Biztonságtudományi Doktori Iskola
bela@hbaid.org

Magyar
Tudományok
Akadémiája

Absztrakt

Cél: Jelen tanulmány központi célja a katasztrófákkal kapcsolatos terminológiai és fogalmi paradigmaváltás szükségességének felvetése, különös tekintettel a „természeti katasztrófa” kifejezés használatának problematikájára, annak tömörsége és elterjedt használata ellenére. A szerző demonstrálni kívánja, hogy nem a természeti veszélyek maguk a katasztrófák, hanem ezek az emberi sebezhetőséggel, kitettséggel és kapacitáshiánnyal való kölcsönhatásuk eredményeként válnak azzá, ezért a „természeti veszély által kiváltott katasztrófa” vagy „természeti veszéllyel kapcsolatos katasztrófa” terminológia tükrözi pontosabban a valóságot.

Módszertan: A tanulmány módszertani kerete elsősorban a nemzetközi szakirodalom áttekintéséből és a nemzetközi trendek, jogi és intézményi meghatározások elemzéséből áll. A szerző az ENSZ, az Európai Unió és magyar dokumentumok katasztrófadefinícióit vizsgálja, majd a veszélyek osztályozásához az Integrated Research on Disaster Risk (IRDR) és az EM-DAT The International Disaster Database terminológiáját használja kiindulási alapként. A vizsgálat során kvantitatív adatok (statisztikai kimutatások, kutatási eredmények) és

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2025. 09. 02. Átdolgozás: 2025. 09. 10.
Elfogadás: 2025. 09. 15.

kvalitatív elemzések (fogalmak értelmezése, terminológiai összehasonlítások) integrált alkalmazása történt.

Megállapítások: A tanulmány legfontosabb megállapításai közé tartozik, hogy a katasztrófák nem pusztán természeti események következményei, hanem az emberi sebezhetőség, kitettség és kapacitáshiány komplex interakciójának eredményei. A szerző rámutat arra, hogy míg az árvizek és viharok a leggyakoribb természeti veszélyek, a földrengések okozzák a legtöbb halálos áldozatot, és a komplex veszélyhelyzetek során végzett segítségnyújtás egyre nagyobb arányban igényli a humanitárius erőforrásokat. Fontos felismerés, hogy a média jelentősen befolyásolja a humanitárius segítségnyújtás finanszírozását és prioritásait a katasztrófák aránytalan bemutatása révén.

Érték: A tanulmány tudományos értéke elsősorban abban rejlik, hogy átfogó képet nyújt a veszélyosztályozás modern megközelítéséről, és érvelést ad egy paradigmaváltás mellett, amely eltávolodik a „természeti katasztrófa” fogalmától. Az értekezés gyakorlati jelentősége abban áll, hogy hozzájárul a hatékony katasztrófakezelési stratégiák kidolgozásához azáltal, hogy hangsúlyozza a strukturális sebezhetőség csökkentésének fontosságát. A mű elméleti hozzájárulása a katasztrófakutatáshoz a fogalmi tisztázás és a terminológiai pontosítás, amely megalapozhatja a későbbi kutatásokat.

Kulcsszavak: katasztrófa, veszély, természeti veszélyek osztályozása, katasztrófa elhárítás, komplex veszélyhelyzet

Abstract

Aim: The objective of this study is to demonstrate the need for a paradigm shift in terminology and concepts related to disasters, with particular emphasis on the use of the term „natural disaster” despite its compactness and widespread use. The author aims to demonstrate that natural hazards are not disasters in themselves but become disasters as a result of human vulnerability, exposure and lack of capacity, and therefore the term „natural hazard related disaster” more accurately reflects reality.

Methodology: The methodological framework of the study consists of a comprehensive review of the literature and an analysis of predominantly international trends, legal and institutional definitions. The author examines the definitions of disasters provided by the United Nations, the European Union, and Hungarian documents, and then uses the terminology of the Integrated Research on Disaster Risk (IRDR) and the EM-DAT The International Disaster Database as a starting point for classifying hazards. The study is characterized by the integrated use of quantitative data (statistical reports, research results) and

qualitative analyses (interpretation of concepts, terminological comparisons).

Findings: Among the most important findings of the study is that disasters are not merely the consequences of natural events, but the result of complex interactions between human vulnerability, exposure, and capacity. The author points out that while floods and storms are the most common natural hazards, earthquakes cause the most fatalities, and the assistance in complex emergencies increasingly require humanitarian resources. It is important to recognize how the media significantly influences the financing and priorities of humanitarian aid through its disproportionate coverage of disasters.

Value: The scientific value of the study lies primarily in its comprehensive overview of modern approaches to hazard classification and its argument for a paradigm shift away from the concept of „natural disasters.” The practical significance of the study lies in its contribution to the development of effective disaster management strategies by emphasizing the importance of reducing structural vulnerability. The theoretical contribution of the work to disaster research lies in the conceptual clarification and terminological precision that can serve as a basis for further research approaches.

Keywords: disaster, hazard, classification of natural hazards, disaster management, complex emergencies

Bevezetés

Ez a tanulmány nem a katasztrófákat, hanem az azokat kiváltó veszélyeket osztályozza a nemzetközi katasztrófakutatás eredményeire támaszkodva, mivel szakít a „természeti katasztrófák” klasszikus vagy történelmi használatával. A szerző azon a véleményen van, hogy a katasztrófaosztályozás helyett inkább a kiváltó eseményeket, veszélyeket szükséges osztályozni. Emellett hangsúlyozza az új terminológia fontosságát; a „természeti katasztrófa” kifejezést tömörsége és elterjedt használata ellenére is a „természeti veszély által kiváltott katasztrófa” vagy „természeti veszélyekkel kapcsolatos katasztrófa” terminológiával javasolja felváltani.

A katasztrófa a veszély és a meglévő emberi sebezhetőség és kitettség csúcspontja. A veszélyek csak potenciálisan, de nem feltétlenül okoznak halált, sérülést, fizikai, társadalmi, gazdasági és környezeti károkat, csak akkor befolyásolják hátrányosan a társadalmi kockázatot, ha a társadalom vagy elemei sebezhetőségük miatt nem képesek kezelni ezeket a hatásokat. A sebezhetőségek azok a belső tényezők, amelyek „lehetővé teszik”, hogy a veszélyek katasztrófává

alakuljanak át. A sebezhetőségek határozzák meg a veszélynek a veszélyeztetett társadalomra vagy elemre gyakorolt hatását (Birkmann, 2007). A veszély azért válik katasztrófává, mert hatása veszélyezteti a sebezhető és veszélyeztetett emberek életét és megélhetését (Chmutina et al., 2019a; 2019b).

A katasztrófákat természeti katasztrófáknak és ember által előidézett katasztrófáknak (más néven civilizációs, antropogén, technológiai vagy korábban ember okozta katasztrófáknak), valamint komplex veszélyhelyzeteknek (complex emergencies) minősítették. Ez a tanulmány mindhármát definiálja, azonban a fő hangsúlyt a „természeti katasztrófákra” helyezi az új terminológiával, a természeti veszélyekkel kapcsolatos katasztrófákra. Meg kell azonban jegyezni, hogy a korábbi tanulmányok és kutatások többsége a régi terminológiát használta, így az ezekből származó adatokra és megállapításokra építve a nemzetközi irodalom a „természeti katasztrófák” és a természeti veszélyekkel kapcsolatos katasztrófák régi és új kifejezéseit is használja.

Végezetül a dokumentum tárgyalja a média ambivalens szerepét a katasztrófák és a humanitárius segítségnyújtás végrehajtásának bemutatásában.

A katasztrófavédelmi tanulmányok alapjai

Az ENSZ meghatározása szerint a katasztrófa *„egy közösség vagy társadalom működésének olyan súlyos zavara, amely széles körű emberi, anyagi, gazdasági vagy környezeti veszteségeket és hatásokat okoz, és amely meghaladja az érintett közösség vagy társadalom képességét, hogy saját erőforrásait felhasználva megbirkózzon vele”* (UNISDR, 2009).

Az Európai Unió a katasztrófa egyszerű meghatározását adja: katasztrófa *„minden olyan helyzet, amely súlyos hatással van vagy lehet az emberekre, a környezetre vagy a vagyontárgyakra, beleértve a kulturális örökséget is”* (EP/EU Council, 2013).

Magyarországon a katasztrófavédelmi törvény 3. § (5) bekezdése a katasztrófát így határozza meg: *„a veszélyhelyzet kihirdetésére alkalmas, illetve e helyzet kihirdetését el nem érő mértékű olyan állapot vagy helyzet, amely emberek életét, egészségét, anyagi értékeit, a lakosság alapvető ellátását, a természeti környezetet, a természeti értékeket olyan módon vagy mértékben veszélyezteti, károsítja, hogy a kár megelőzése, elhárítása vagy a következmények felszámolása meghaladja az erre rendelt szervezetek előírt együttműködési rendben történő védekezési lehetőségeit, és különleges intézkedések bevezetését, valamint az önkormányzatok és az állami szervek folyamatos és szigorúan összehangolt együttműködését, illetve nemzetközi segítség igénybevételét igényli”* (2011. évi

CXXVIII. törvény). A veszélyhelyzet egy különleges jogrendi fajta. Az Alaptörvény kilencedik módosítása értelmében a Kormány az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető súlyos esemény – különösen elemi csapás vagy ipari szerencsétlenség – esetén, valamint ezek következményeinek az elhárítása érdekében veszélyhelyzetet hirdethet ki (Magyarország Alaptörvényének kilencedik módosítása). Veszélyhelyzetben a döntéshozatal központja a Kormány. Az Alaptörvényben említett élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető elemi csapás és ipari szerencsétlenség lehet természeti eredetű veszély (például árvíz), civilizációs eredetű veszély, ipari szerencsétlenségek elemei, vagy pedig egyéb eredetű veszély (például humán- és állatjárvány) (M. Balázs, n. d.).

A katasztrófák hatásai közé tartozhat az emberélet elvesztése, sérülések, betegségek és az emberi fizikai, mentális és társadalmi jólétre gyakorolt egyéb negatív hatások, valamint a vagyoni károk, a vagyontárgyak megsemmisülése, a szolgáltatások elvesztése, a társadalmi és gazdasági zavarok és a környezet károsodása (UNISDR, 2009).

Az ENSZ 2009-es meghatározását használják a legszélesebb körben és leggyakrabban az akademikusok, szakemberek és gyakorlati szakemberek, azonban az ENSZ által a katasztrófára használt legújabb¹ terminológia szerint „*egy közösség vagy társadalom működésének bármilyen léptékű súlyos zavara, amely a kitettség, sebezhetőség és kapacitás feltételeivel kölcsönhatásba lépő veszélyes események miatt következik be, és a következők közül egyet vagy többet eredményez: emberi, anyagi, gazdasági és környezeti veszteségek és hatások...*” Ezek a hatások próbára tehetik vagy meghaladhatják egy közösség vagy társadalom képességét, hogy saját erőforrásaiból megbirkózzon vele, ezért külső forrásokból származó segítségre lehet szükség (United Nations General Assembly, 2016).

A veszély olyan folyamat, jelenség vagy emberi tevékenység, amely életek elvesztését, sérülést vagy más egészségügyi hatást, vagyoni kárt, társadalmi és gazdasági zavarokat vagy környezeti károsodást okozhat (United Nations General Assembly, 2016). A magyar katasztrófavédelmi törvény 3. § 9) pontja szerint a katasztrófaveszély olyan folyamat vagy állapot, amelynek következményeként okszerűen lehet számolni a katasztrófa bekövetkezésének valószínűségével, és amely ezáltal veszélyezteti az emberi egészséget, környezetet, az élet- és vagyonbiztonságot (2011. évi CXXVIII. törvény).

1 Az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének 2017. február 2-i A/RES/71/276 határozata jóváhagyta.

A veszélyek lehetnek természeti, antropogén (ember által előidézett) vagy társadalmi-természeti eredetűek.² A természeti veszélyek túlnyomórészt természeti folyamatokhoz és jelenségekhez kapcsolódnak. Az antropogén veszélyek, vagy az ember által kiváltott, ember által előidézett veszélyek teljes mértékben vagy túlnyomórészt emberi tevékenységek és döntések által előidézett veszélyek. Ez a kifejezés nem foglalja magában a fegyveres konfliktusok és egyéb társadalmi instabil vagy feszültséggel járó helyzetek előfordulását vagy kockázatát, amelyek a nemzetközi humanitárius jog és a nemzeti jogszabályok hatálya alá tartoznak. Számos veszély társadalmi-természeti jellegű, mivel a természeti és antropogén tényezők kombinációjával függ össze, beleértve a környezetromlást és az éghajlatváltozást (United Nations General Assembly, 2016).

A sebezhetőség olyan fizikai, társadalmi, gazdasági és környezeti tényezők vagy folyamatok által meghatározott feltételeket jelent, amelyek növelik az egyén, a közösség, az eszközök vagy a rendszerek érzékenységét a veszélyek hatásaival szemben. A szegénység a legsürgetőbb társadalmi-gazdasági tényező, amely meghatározza a sebezhetőséget, a városi települések növekedésével és a városok tervezetlen növekedésével, valamint a megélhetési források marginalizálódásával együtt. A fizikai tényezők közül megemlítenéd a nem megfelelő földterület, a rossz földgazdálkodás, a lakhatás és a veszélyeztetett területeken létrehozott megélhetési lehetőségek. A környezeti tényezők közé tartozik a környezetromlás, az ökoszisztéma romlása, a part menti, vízgyűjtő, mocsaras területek (United Nations General Assembly, 2016).

A kitettség a veszélyeztetett területeken élő emberek, az infrastruktúra, a lakások, a termelési kapacitások és más tárgyi emberi javak helyzete (United Nations General Assembly, 2016). A veszélyeztetett területeken a népesség növekedésével a kitettség is növekszik.

A természeti és az ember által okozott számos veszélynek való kitettség és sebezhetőség példája világszerte a gyors ütemű urbanizáció, amely nagyszámú lakosságot hozott létre viszonylag kis területen, ahol még az alacsonyan fekvő területek is intenzíven benépesültek, a házak sok esetben rossz minőségben épültek, a közművek és az egészségügyi szolgáltatások nem mindig állnak

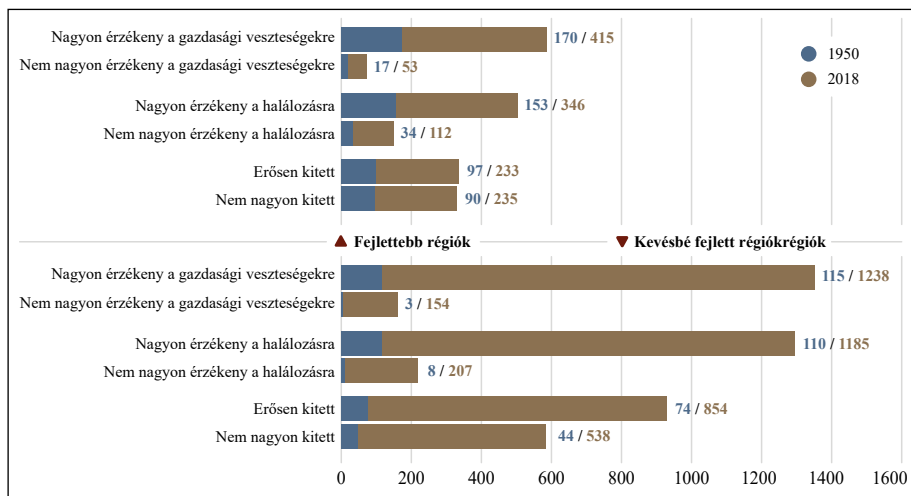
2 A magyar katasztrófavédelmi törvény (2022. november 1-ig hatályos, a 2021. évi XCII. törvény által hatályon kívül helyezett) 44. cikke a veszélyhelyzetet okozó veszélyek alábbi osztályozását tartalmazta:

- a) természeti katasztrófa, a természet által jelentett veszélyek, különösen: aa) árvíz, amely jégtorlaszokhoz vagy gátszakadáshoz is vezethet; ab) belvízi elöntés; ac) kiterjedt, folyamatos, intenzív, tartós havazás vagy hóvihár; ad) egyéb szélsőséges időjárási körülmények; ae) geológiai veszélyek;
- b) ipari balesetek, civilizációs veszélyek, különösen ba) veszélyes anyagok és hulladékok; bb) radioaktív anyagok véletlen kiszivárgása és egyéb sugárterhelés;
- c) egyéb eredetű fenyegetések, különösen (ca) emberi járvány, világjárvány és állatjárvány; (cb) ivóvízszennyezés; (cc) levegőszennyezés; (cd) kritikus infrastruktúrák meghibásodása (2011. évi CXXVIII. törvény).

rendelkezésre. Mint Danan Gu, az ENSZ Gazdasági és Szociális Ügyek Főosztályának Népesedési Osztálya által közzétett kutatásából kiderül, különösen a kevésbé fejlett régiók vannak fokozott veszélynek kitéve, hiszen az elmúlt hét évtizedben, 1950 óta tízszeresére nőtt azon városok száma, amelyek a gazdasági veszteségek és a halálozás mellett fokozottan veszélyeztetettek is (Gu, 2019).

1. számú ábra

A városok száma a természeti katasztrófáknak való kitettség és sebezhetőség szintje szerint 1950-ben és 2018-ban

Forrás. Gu, 2019.

A kapacitás egy szervezetben, közösségen vagy társadalmon belül rendelkezésre álló összes erősség, tulajdonság és erőforrás kombinációja, amely a katasztrófakockázatok kezelésére és csökkentésére, valamint az ellenálló képesség erősítésére alkalmas. A kapacitás magában foglalhatja az infrastruktúrát, az intézményeket, az emberi tudást és készségeket, valamint az olyan kollektív tulajdonságokat, mint a társadalmi kapcsolatok, a vezetés és az irányítás (United Nations General Assembly, 2016).

A megküzdési képesség az emberek, szervezetek és rendszerek azon képessége, hogy a rendelkezésre álló készségek és erőforrások felhasználásával képesek kezelni a kedvezőtlen körülményeket, kockázatokat vagy katasztrófákat. A megbirkózási képesség folyamatos tudatosságot, erőforrásokat és jó irányítást igényel, mind a normális időkben, mind katasztrófák vagy kedvezőtlen körülmények esetén. A megküzdési képességek hozzájárulnak a katasztrófakockázatok csökkentéséhez (United Nations General Assembly, 2016). A magyar

katasztrófavédelmi törvény 3. § 34. pontja szerint a katasztrófákkal szembeni ellenálló képesség azon képességek, válaszadási kapacitások összessége, amelyek a személyek, a környezet, a tulajdon védelmét, valamint a kormányzati, gazdasági, társadalmi funkciók folytonosságának megőrzését szolgálják a természeti és az ember okozta katasztrófák közvetlen, közvetett hatásaival szemben (2011. évi CXXVIII. törvény).

A katasztrófa a következők kombinációjának eredménye: a veszélynek való kitettség, a jelenlévő sebezhetőségi feltételek és a potenciális negatív következmények csökkentésére vagy kezelésére szolgáló elégtelen kapacitás vagy intézkedések (United Nations General Assembly, 2016).

A katasztrófa tehát a veszély és a meglévő emberi sebezhetőség és kitettség csúcspontja. A veszélyek (fizikai események, jelenségek vagy emberi tevékenységek) csak potenciálisan, de nem feltétlenül oltanak ki emberéletet, okoznak sérülést, fizikai, társadalmi, gazdasági és környezeti károkat, csak akkor befolyásolják hátrányosan a társadalmi kockázatot, ha a társadalom vagy elemei nem képesek kezelni ezeket a hatásokat, mert túlságosan sebezhetőek. A sebezhetőségek azok a belső tényezők, amelyek lehetővé teszik, hogy a veszélyek katasztrófává alakuljanak át. A sebezhetőségek határozzák meg a veszélynek a veszélyeztetett társadalomra vagy elemre gyakorolt hatását (Birkmann, 2007). A veszély azért válik katasztrófává, mert hatása veszélyezteti a sebezhető és veszélyeztetett emberek életét és megélhetését (Chmutina et al., 2019a; 2019b). A szegények, marginalizált és sebezhető társadalmi csoportok aránytalanul jobban ki vannak téve a katasztrófa hatásainak.

Mami Mizutori, az ENSZ-főtitkár katasztrófakockázat-csökkentésért felelős különleges képviselője kijelenti, hogy *»ideje búcsút inteni a „természeti” katasztrófáknak«*, azzal érvelve, hogy *„...nem létezik olyan, hogy természeti katasztrófa, annak ellenére, hogy a fogalmat széles körben használják...”* Katasztrófák akkor következnek be, ha egy természeti vagy ember okozta veszély olyan emberi települést ér, amely nem rendelkezik megfelelő erőforrásokkal vagy szervezettséggel ahhoz, hogy ellenálljon a hatásoknak, és amelynek lakossága a szegénység, a kirekesztettség vagy a szociálisan hátrányos helyzet miatt sebezhető. A természeti veszély akkor válik katasztrófává, ha a kitettséggel és a sebezhetőséggel együttesen életek elvesztését, sérüléseket, valamint gazdasági veszteségeket okoz (Mizutori, 2020).

2. számú ábra

A katasztrófaegyenlet mint a veszély és sebezhetőség szorzata

Forrás. A szerző saját szerkesztése.

A Blaikie és szerzőtársai által írt *At Risk: Natural Hazards, People's Vulnerability, and Disasters* című könyvben szereplő Pressure and Release (PAR) Model (nyomás és felszabadulás modell) kifinomultabb módon mutatja be, hogy a természeti veszélyeket a sebezhetőség fő gyökerei (egyenlőtlenség, szegénység, politikai ideológia, hatalmi viszonyok) változtatják katasztrófává (Blaikie et al., 2003).

Emiatt megkérdőjelezendő a „természeti katasztrófa” kifejezés használata, helyette pedig a „természeti veszély által kiváltott katasztrófa” vagy „természeti veszéllyel kapcsolatos katasztrófa” kifejezés írja le leginkább ezt az összefüggést.

A katasztrófakockázat az a potenciális életveszteség, sérülés vagy megsemmisült vagy megrongálódott vagyontárgyak száma, amely egy adott rendszer, társadalom vagy közösség esetében egy adott időszak alatt bekövetkezhet, és amelyet valószínűségi alapon, a veszély, a kitettség, a sebezhetőség és a kapacitás függvényében határoznak meg (United Nations General Assembly, 2016). A magyar katasztrófavédelmi törvény 3. § 12. pontja szerint a kockázat egy adott területen, adott időtartamon belül, vagy meghatározott körülmények között jelentkező egészség-, illetve környezetkárosító hatás valószínűsége (2011. évi CXXVIII. törvény).

A természeti veszélyeket lehetetlen megelőzni, azonban nem minden természeti veszély alakul át katasztrófává. A katasztrófakockázat vagy a katasztrófa hatásainak csökkentése érdekében a szereplőknek (kormány, társadalom, humanitárius szervezetek) csökkenteniük kell a sebezhetőséget és a kitettséget, és mindenképpen törekedniük kell a veszély csökkentésére (ha lehetséges, és amennyire csak lehetséges), miközben a kapacitásuk vagy a kezelhetőségük növelésén kell dolgozniuk.

3. számú ábra

A katasztrófakockázati egyenlet

$\text{Katasztrófa} = \frac{\text{Veszély} \times \text{Sebezhetőség}}{\text{Kezelhetőség}}$
$\text{Katasztrófa} = \frac{\text{Veszély} \times \text{Sebezhetőség} \times \text{Kitettség}}{\text{Kapacitás}}$

Forrás. A szerző saját szerkesztése.

A Vöröskereszt magatartási kódexe, amelyet a legtöbb jelentős nemzetközi segélyszervezet aláírt, már három évtizede felhívta a humanitárius szereplők figyelmét arra, hogy a „*segélyezésnek törekednie kell a katasztrófákkal szembeni jövőbeli sebezhetőség csökkentésére, valamint az alapvető szükségletek kielégítésére. Minden segélyezési tevékenység pozitív vagy negatív módon befolyásolja a hosszú távú fejlődési kilátásokat. Ezt felismerve olyan segélyprogramok végrehajtására törekszünk, amelyek aktívan csökkentik a kedvezményezettek jövőbeli katasztrófákkal szembeni sebezhetőségét, és hozzájárulnak a fenntartható életmód kialakításához. Segélyprogramjaink tervezése és irányítása során különös figyelmet fordítunk a környezetvédelmi szempontokra. Arra is törekszünk majd, hogy minimalizáljuk a humanitárius segítségnyújtás negatív hatásait, és igyekszünk elkerülni, hogy a kedvezményezettek hosszú távon külső segélyektől függjenek.*” (ICRC et al., 1994).

Két és fél évtized elteltével a Nemcselekvés ára (Cost of Doing Nothing) kiadványában a Vöröskereszt még mindig szükségesnek tartja újra hangsúlyozni, hogy a „*legkiszolgáltatottabbak gyakran azok, akiket közvetlenül érintenek az éghajlati hatások, például a viharok növekedése, és akik szegények és marginalizálódottak is. Az alkalmazkodási és katasztrófakockázat-csökkentési intézkedéseket úgy kell megtervezni, hogy azok a leginkább veszélyeztetett és leginkább rászorulókat javát szolgálják. Mi a teendő?*”

- *A hosszú távú sebezhetőség és kitettség csökkentése.*
- *A katasztrófák előrejelzése, a korai figyelmeztetés javítása és a veszélyhelyzetekre való reakció megerősítése.*
- *Újjáépítés és javítás a következő veszélyhelyzetre való tekintettel.*” (IFRC, 2019).

A humanitárius segítségnyújtás iránti igényt várhatóan két tényező fogja növelni. Először is az alacsony jövedelműek, azaz a katasztrófáknak leginkább kitett

emberek, valamint a katasztrófa hatásai. A gazdasági visszaesés csökkenti az emberek jövedelmét, és így növeli a veszélyeztetett emberek számát is. Az éghajlatváltozás hatással lesz a természeti veszélyeknek kitett emberek számára, mivel bizonyos, az éghajlattal és időjárással kapcsolatos veszélyek gyakoribbá válnak. Az olyan szélsőséges időjárási események, mint a viharok és hurrikánok gyakoribbá és/vagy intenzívebbé válnak, így az ilyen veszélyekkel fenyegetett területeken élő emberek nagyobb valószínűséggel lesznek érintettek. Ennek eredményeképpen a világ lakosságának nagyobb részét érintik az éghajlattal kapcsolatos katasztrófák.

Az elmúlt évtizedben évente átlagosan 206 millió embert érintettek a viharok, árvizek, aszályok és erdőtűzek. Becslések szerint évente 108 millió ember szorul külső segítségre. 2030-ban az International Federation of Red Cross (IFRC) optimista forgatókönyve szerint, amely gyors és inkluzív gazdasági növekedést feltételez, az éghajlatváltozás évente 21 millióval növeli a segítségre szorulókat számát, a teljes többletköltség pedig a jelenlegi szükségletek 15%-ának felel meg. Ezzel szemben a legpesszimistább forgatókönyv szerint az éghajlatváltozás a humanitárius segítségnyújtás várható költségeit a jelenlegi szükségletek 40%-ával, a humanitárius segítségre szoruló lakosság számát pedig évente több mint 50 millióval növeli, ami 2030-ra 66%-os, 2050-re pedig 85%-os növekedést jelent (IFRC, 2019).

A természeti veszélyek osztályozása

A természeti veszélyek a természetben előforduló fizikai jelenségek, amelyeket gyors vagy lassú lefolyású események okoznak, ezek lehetnek geofizikai, hidrológiai, éghajlati, meteorológiai vagy biológiai jellegűek (IRDR, 2014). Az ember által előidézett veszélyek (civilizációs, antropogén, technológiai vagy a korábbi terminológiával „ember okozta” veszélyek) emberi szándék, gondatlanság vagy hiba elemei, amelyek egy emberi rendszer meghibásodásával járnak, és lakott településeken vagy azok közelében következnek be.

Az ENSZ Katasztrófakockázat-csökkentési Hivatala és a Nemzetközi Tudományos Tanács által 2020-ban kiadott Veszélydefiníciós és osztályozási felülvizsgálat (UNDRR & ISC, 2020) nyolc kategóriába sorolja a veszélyeket, ebből hat természeti, kettő pedig emberi eredetű, civilizációs. A 6. számú melléklet 302 természeti és emberi eredetű veszélyt sorol fel: hidrometeorológiai (vagy meteorológiai és hidrológiai) veszélyek (60), geoveszélyek (35), földönkívüli veszélyek (9), környezeti veszélyek (24), biológiai veszélyek (88), kémiai veszélyek (25), továbbá technológiai veszélyek (53) és társadalmi veszélyek (8).

Ugyanakkor a 8. számú melléklet ismerteti az Integrated Research on Disaster Risk által készített veszélyek osztályozását és listáját (IRDR, 2014), amelyet az EM-DAT The International Disaster Database az ebben a tanulmányban bemutatott osztályozásának alapjául használ.

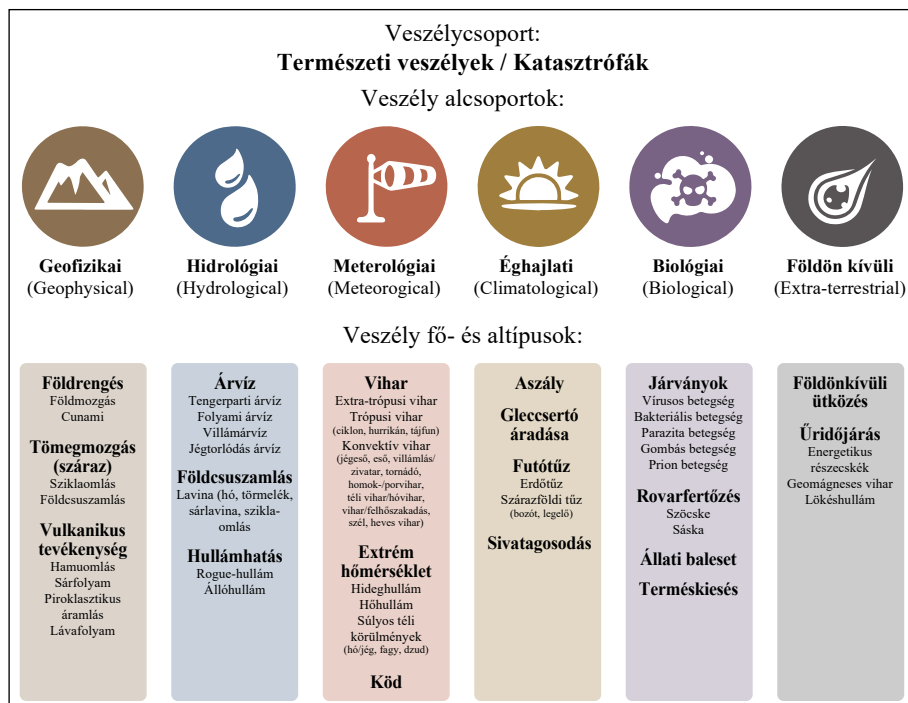
A természeti veszélyek osztályozása típusok szerint

E tanulmány céljaira az Integrated Research on Disaster Risk *Peril Classification and Hazard Glossary* (IRDR, 2014), valamint az EM-DAT The International Disaster Database (CRED, n. d.) veszélyek osztályozását és meghatározását tekintjük irányadónak. A természeti veszélyeket az alábbi hat kategóriába sorolhatjuk:

- 1) A geofizikai veszély a szilárd földből eredő veszély. Ezt a kifejezést felcserélhetően használják a geológiai veszély kifejezéssel.
- 2) A hidrológiai veszély a felszíni és felszín alatti édesvíz és sós víz előfordulása, mozgása és eloszlása által okozott veszély.
- 3) A meteorológiai veszély olyan veszély, amelyet a rövid ideig tartó, mikro- és mezoskála méretű, percekéntől napokig tartó szélsőséges időjárási és légköri viszonyok okoznak.
- 4) Az éghajlati veszély a hosszú élettartamú, mezo- és makroszintű légköri folyamatok által okozott veszély, az évszakon belüli és a több évtizedes éghajlati változékonyságtól kezdve.
- 5) A biológiai veszély olyan veszély, amelyet az élő szervezeteknek és mérgező anyagaiknak (például mérgező penész) vagy az általuk hordozott, vektorok által terjesztett betegségeknek való kitettség okoz. Ilyenek például a mérgező vadon élő állatok és rovarok, a mérgező növények, valamint a betegséget okozó kórokozókat, például parazitákat, baktériumokat vagy vírusokat (például malária) hordozó szúnyogok.
- 6) A földönkívüli veszély az aszteroidák, meteoroidák és üstökösök által okozott veszély, amikor a Föld közelében elhaladnak, belépnek a Föld légkörébe és/vagy becsapódnak a Földbe, valamint a bolygóközi körülmények változásai, amelyek hatással vannak a Föld magnetoszférájára, ionoszférájára és termoszférájára (IRDR, 2014).

4. számú ábra

A természeti veszélyek (természeti katasztrófák) osztályozása

Forrás. A szerző szerkesztése az [IRDR, 2014](#); a [CRED, n. d.](#) és az [UNDRR ISC, 2020](#) alapján.

Hirtelen és lassan bekövetkező természeti veszélyekkel kapcsolatos katasztrófák

A hirtelen vagy gyorsan bekövetkező (sudden-onset or rapid-onset) természeti veszélyekkel kapcsolatos katasztrófát egy gyorsan vagy váratlanul bekövetkező veszélyes esemény váltja ki. A következő veszélyek/katasztrófák tartoznak ebbe a kategóriába:

- Földrendés: földmozgás, cunami.
- Tömegmozgás (száraz): sziklaomlás.
- Vulkanikus tevékenység: hamuhullás, sárfolyam, piroklasztikus áramlás, lávaflowam.
- Vihar: extra-trópusi vihar, trópusi vihar (ciklon, hurrikán, tájfun), konvektív vihar (jégeső, villámás/zivatar, eső, tornádó, homok-/porvihar, téli vihar/hóvihar, vihar/felhőszakadás, szél, heves vihar).
- Köd.

- Árvíz: parti árvíz, folyami árvíz, villámárvíz, jégtorlódás árvíz.
- Földcsuszamlás: lavina (hó, törmelék, sárlavina, sziklaomlás).
- Hullámhatás: rogue hullám, állóhullám.
- Gleccser tó áradása.
- Futótűz: erdőtűz, földtűz (bozót, legelő).
- Rovarfertőzés: szöcske, sáska.
- Állati baleset.
- Földönkívüli ütközés.
- Úridőjárás: energetikus részecskék, geomágneses vihar, lökéshullám.

A lassan bekövetkező (slow on-set) természeti veszélyekkel kapcsolatos katasztrófát egy olyan veszélyes esemény váltja ki, amely fokozatosan, idővel, lassan alakul ki. A lassan bekövetkező természeti veszélyek/katasztrófák a következők:

- Aszály
- Sivatagosodás
- Járványok: vírusos betegség, bakteriális betegség, parazita betegség, gombás betegség, prion betegség.
- Terméskiesés.
- Extrém hőmérséklet: hideghullám, hóhullám, súlyos téli körülmények (hó/jég, fagy/fagy, dzud³).
- Tömegmozgás (száraz): földcsuszamlás.

Több veszély egyszerre és egymás után is bekövetkezhet. Egyidejű veszélyek akkor fordulnak elő, ha két különálló esemény, például egy vulkánkitörés és egy ciklon, egy időben, ugyanazon a helyen történik. Az egymást követő veszélyek akkor fordulnak elő, amikor két különálló esemény egymás után következik be ugyanazon a helyen, vagy amikor az egyik veszélyeztető esemény egy másikhoz vezet, például egy földrengés földcsuszamlásokat okoz, amelyek elzárják az utakat, és megváltoztatják a vízelvezetési vonalakat, ami váratlanul áradásokhoz vezet, mint ahogyan ez a 2006-os húsvéti földrengés után történt az indonéziai Nias szigetén. Gyakori egymásutániságok: a földrengések tüzeket, árvizeket, földcsuszamlásokat és vulkanikus tevékenységeket eredményeznek. A vulkáni tevékenység tüzekhez, árvizekhez, földcsuszamlásokhoz és földrengésekhez vezethet. A trópusi ciklonok tengerparti áradásokhoz vezetnek, amelyeket belföldi áradások követnek. Az árvizek kifordíthatják vagy elmozdíthatják

3 A dzud egy ciklikus, lassan bekövetkező katasztrófa, a mongol sztyeppén uralkodó szélsőséges téli körülményeket jelenti, amikor nagyszámú állat pusztul el éhenhalás vagy a hideg miatt. A szélsőséges hideg sokszor a nyári szárazsággal párosul, amikor az állatok nem tudnak felkészülni a télre. A dzud Mongóliában 2010-ben több mint 8 millió állatot pusztított el.

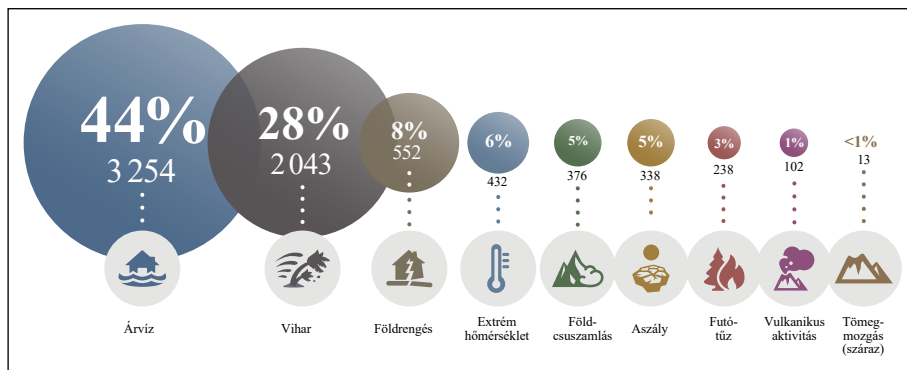
az aknákat és a fel nem robbant lőszereket a földből (OCHA et al., 2010). Ilyen egymást követő veszélyek előfordulását okozta a Japán partjainál 2011-ben bekövetkezett földrengés, amely cunamit váltott ki a Sendai régióban, és a földrengés a fukusimai nukleáris baleset is vezetett, amely sugárzást okozott.

A leggyakoribb természeti veszélyekkel kapcsolatos katasztrófák egy részének jellemzői

Míg az árvizek (44%) és a viharok (28%) a leggyakoribb természeti veszélyekkel kapcsolatos katasztrófák és 2000 óta az elmúlt két évtizedben a természeti veszélyekkel kapcsolatos összes katasztrófa közel háromnegyedét teszik ki, a földrengések 721 318 áldozattal messze a leghalálosabbak, ezt követik a viharok (199 718 áldozat) és a szélsőséges hőmérsékleti viszonyok (165 923 áldozat). A katasztrófák 2000 és 2019 között a bolygó lakosságának több mint felét érintették. Az árvizek 1,65 milliárd emberrel (41%) továbbra is vezetnek, míg az aszály 1,43 milliárd embert (35%) érint, kétszer annyit, mint a viharok (727 millió) (IRDR, 2014).

5. számú ábra

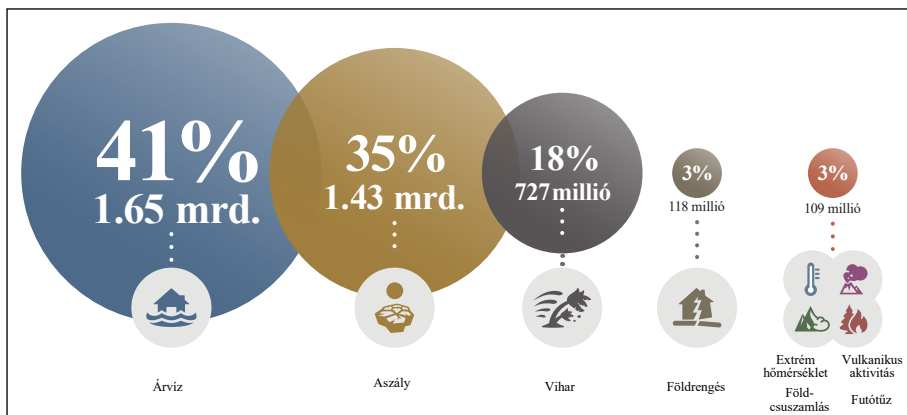
A katasztrófák előfordulásának százalékos aránya katasztrófatípusonként (2000–2019)

Forrás. CRED & UNDRR, 2020.

6. számú ábra

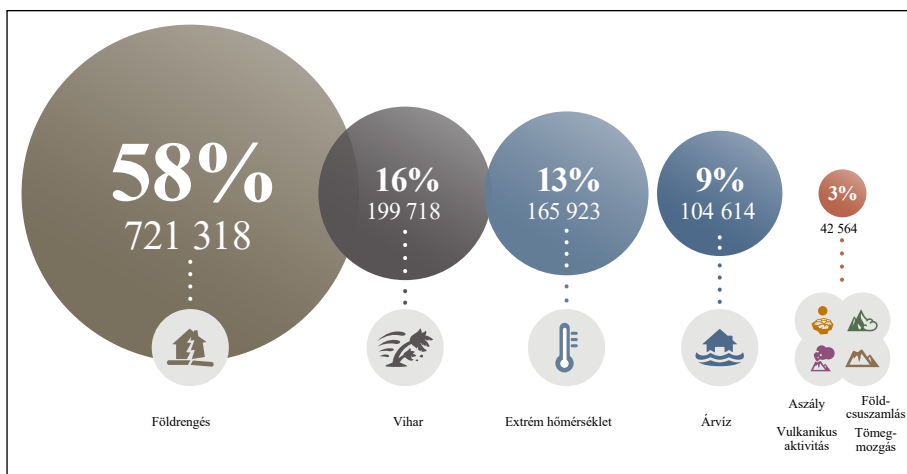
Az érintettek száma katasztrófatípusonként (2000–2019)

Forrás. CRED & UNDRR, 2020.

7. számú ábra

Halálokozottak száma katasztrófatípusonként (2000–2019)

Forrás. CRED & UNDRR, 2020.

Ha azonban visszatekintünk az elmúlt évszázadra, az adatok azt mutatják, hogy az aszály és az árvizek nagyságrendekkel több emberéletet követeltek, mint bármely más, természeti veszélyekkel kapcsolatos katasztrófa (Ritchie et al., 2022).

A média szerepe a humanitárius segítségnyújtásban

A CNN-effektus az 1991-es Öböl-háborúból ered, amikor minden fél ugyanazt az információforrást használta, a CNN-t mint vezető valós idejű hírszolgáltatót, amely felülmúlta riválisait. Livingston a CNN-hatást az új globális, valós idejű média diplomáciára és külpolitikára gyakorolt hatásaként határozza meg. Majd hozzáteszi, hogy a CNN-hatás háromféle jelenséget takar:

- 1) A politikai napirend meghatározó szereplője, amikor a média lerövidíti a döntéshozatali reakcióidőt. Háború idején az élő, globális televíziózás potenciális biztonsági-hírszerzési kockázatot jelent. Azonban a média lehet egyúttal az erő multiplikátora, a jelek küldésének módszere is.
- 2) A kívánt politikai célok elérésének akadályja. Az érzelmekkel teli, borzalmas tudósítások alááshatják a morált, mivel a kormányok megpróbálhatják tisztázni a háborút és korlátozni a harctérre való bejutást, ugyanakkor a globális, valós idejű média veszélyt jelent a műveleti biztonságra nézve.
- 3) A politikai döntéshozatal gyorsítója, mivel az atrocitásokról vagy a humanitárius válságokról szóló motiváló, meggyőző tudósítások átrendezik a külpolitikai prioritásokat (Livingston, 1997).

Piers Robinson a CNN-hatást úgy írja le, hogy a valós idejű kommunikációs technológia a hírmédián keresztül képes a hazai közönség és a politikai elit reakcióit kiváltani a globális eseményekre (Piers, 2002).

Ez egyértelműen bizonyította, hogy nemcsak a kormányok és a jelentős gazdasági erőközpontok befolyásolják a médiát, hanem a média a kormányzati politikát és döntéshozatalt, valamint a humanitárius és akár a katonai beavatkozásokat is. Bár a CNN-hatás, ahogyan azt fentebb és a legtöbb publikációban leírták, erre a jelenségre vonatkozik, a média hatalma azt is befolyásolja, hogy a katasztrófák és a komplex veszélyhelyzetek hogyan jelennek meg a hírcsatornákban, és hogyan értékeli őket a szélesebb közönség.

Minél több időt kap egy adott katasztrófa és összetett veszélyhelyzet a nemzetközi televíziós közvetítésekben, minél gyakrabban szerepelnek a nagyobb napilapok és magazinok címlapjain, és minél többet szerepelnek az online hírvilágban, tehát minél nagyobb figyelmet kapnak, annál valószínűbb, hogy a humanitárius segítségnyújtási erőfeszítések ezeken a helyszíneken jól finanszírozottak, jól felszereltek és folyamatosak lesznek. Ki tudna egy maroknyi speciális célzott humanitáriuson kívül a „kék emberek” sorsáról és küzdelmeiről⁴

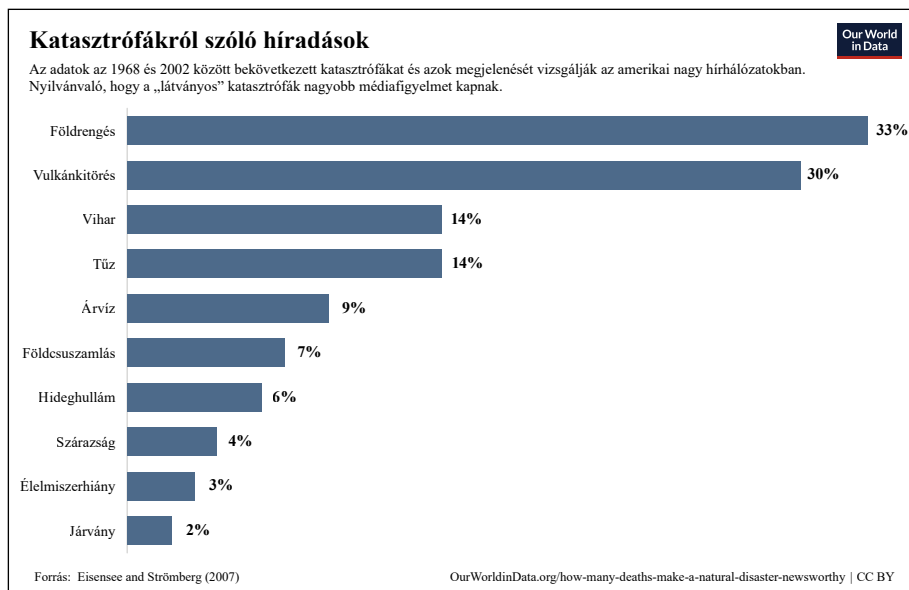
4 A nyugat-szaharai menekültek még mindig táborokban élnek Nyugat-Algéria egy zord, távoli szegletében, mióta Marokkó 1975-ben elfoglalta szülőföldjüket (Szilágyi, 2020).

(Szilágyi, 2020; Besenyő, 2019; 2020)? Ki ismerné a dzud által okozott károkat? Ezért a humanitárius munkások számára kulcsfontosságú, hogy a média figyelmét a katasztrófák vagy összetett veszélyhelyzetek okozta humanitárius helyzetre, a rászorulóknak szükségleteire és méltóságára, a segítségnyújtásuk és megerősítésük módjaira, továbbá – a hitelesség fenntartása érdekében – a nyújtott segítségre és az elért eredményekre irányítsák.

A katasztrófa típusa és helyszíne egyaránt számít, amikor a médiumok eldöntik, hogy azt mennyire tartják hírértékűnek. Az amerikai televíziós híradásokban a földrengések és a vulkánok vezetnek a tudósításokat. Negyvenezer embernek kell meghalnia élelmiszerhiányban, két-hármezernek hideghullámban és aszályban, hogy ugyanannyi figyelmet kapjon, mint egy-két vulkán és földrengés okozta haláleset. Ugyanakkor míg Európában egy ember halála bekerül a hírekbe, addig Afrikában vagy Ázsiában már csak negyvennél több ember halála váltja ki a média figyelmét, míg a Csendes-óceán térségében a halálos áldozatoknak 90 fölé kell emelkedniük ahhoz, hogy hírértékűek legyenek.

8. számú ábra

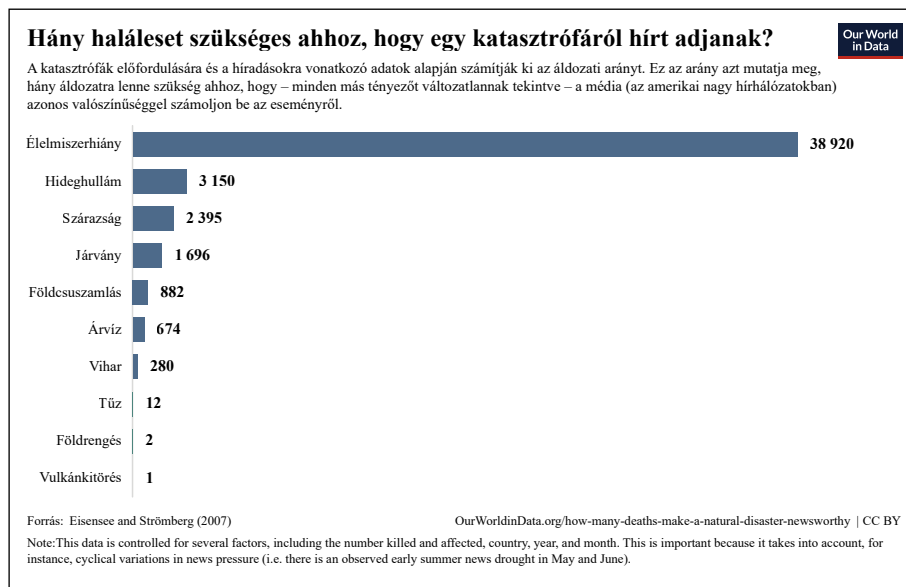
A híradások aránya katasztrófatípusonként

Forrás. Tzvetkova, 2017.

9. számú ábra

Hány haláleset kell ahhoz, hogy egy természeti katasztrófáról tudósítsanak?

Forrás. Tzvetkova, 2017.

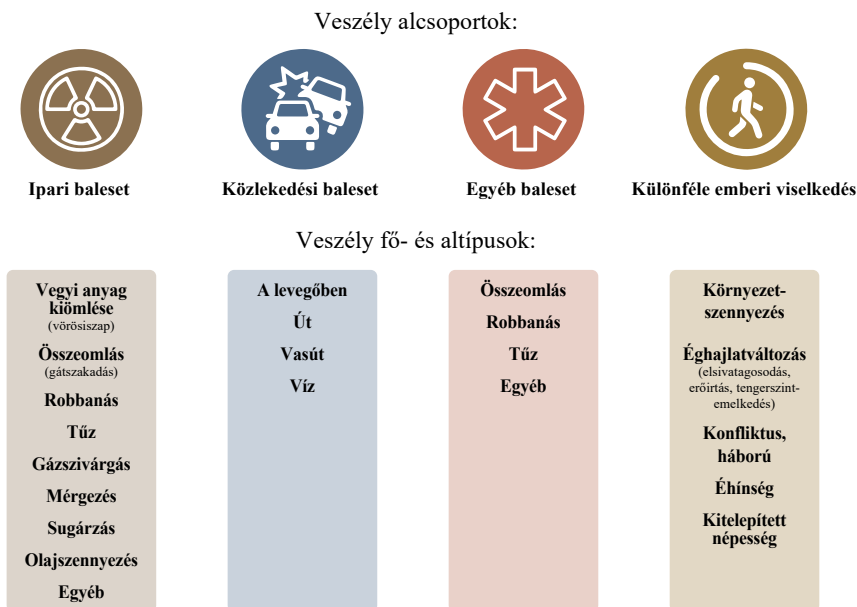
Az ember által előidézett veszélyek osztályozása⁵

Az ember által előidézett veszélyek, azaz civilizációs vagy antropogén veszélyek teljes mértékben vagy túlnyomórészt emberi tevékenységek és döntések által előidézett veszélyek (United Nations General Assembly, 2016). Az ember által előidézett veszélyek okozta katasztrófák a civilizációs tevékenységek sérülékenysége miatt következnek be, például vegyi, ipari, nukleáris balesetek, vagy a lakosság ellátásához szükséges kritikus infrastruktúra hirtelen összeomlása. Ezen veszélyek osztályozását mutatja be a 10. számú ábra.

⁵ Más terminológiával: technológiai vagy korábban ember okozta katasztrófák.

10. számú ábra

Az ember által előidézett/antropogén veszélyek osztályozása

Forrás. A szerző saját készítése az [IRDR, 2014](#); [CRED, n. d.](#); [UNDRR ISC, 2020](#) alapján.

Számos veszély társadalmi-természeti jellegű, mivel természetes és antropogén tényezők kombinációjával függ össze, beleértve a környezetromlást és az éghajlatváltozást ([United Nations General Assembly, 2016](#)). A természeti veszélyekkel összefüggő katasztrófák az emberi tevékenység eredményeként is bekövetkeznek – sokszor közvetlen ok-okozati összefüggésben – összetett társadalmi-gazdasági kapcsolataink és a még összetettebb ökológiai folyamatok miatt. Ide tartoznak a járványok, a vízkészletek szennyeződése, az intenzív mezőgazdasági tevékenységek okozta környezetromlásból eredő aszályok vagy árvizek.

Komplex veszélyhelyzetek

Az ember által előidézett/antropogén katasztrófák másik csoportja nem pusztán a civilizációs tevékenységek eredménye, hanem az erőszak egyenes következményei társadalmi szinten. Ide tartoznak a háborúk és az államok közötti fegyveres konfliktusok, az államok és a nem állami szereplők közötti fegyveres

konfliktusok, az általánossá vált erőszak, a fentiek miatt kialakult menekült-válságok, az etnikai tisztogatások, a népirtás. Ezeket az ember által előidézett humanitárius válságok közé soroljuk.

A társadalmi szintű erőszakkal vagy általános erőszakkal jellemezhető válsághelyzeteket (amelynek emellett lehetnek természeti katasztrófa által kiváltott katasztrófa elemei is) a humanitárius tevékenységben a komplex veszélyhelyzetek közé sorolják. Ezek abban az értelemben összetettek, hogy a humanitárius fellépés során a klasszikus humanitárius segítségnyújtáson túlmenően figyelembe kell venni a hadviselő felek közötti erőviszonyokat, a lakosság védtelenségét és a kiszolgáltatott kedvezményezettekhez való hozzáférést.

A komplex veszélyhelyzet az Inter-Agency Standing Committee (IASC)⁶ meghatározása szerint olyan humanitárius válsághelyzet egy országban, régióban vagy társadalomban, ahol belső vagy külső konfliktus következtében teljes vagy jelentős mértékben összeomlott a hatalom, és amely olyan nemzetközi választ igényel, amely meghaladja az ENSZ egyetlen és/vagy folyamatban lévő országos programjának megbízatását vagy kapacitását (UNHCR, 2001).

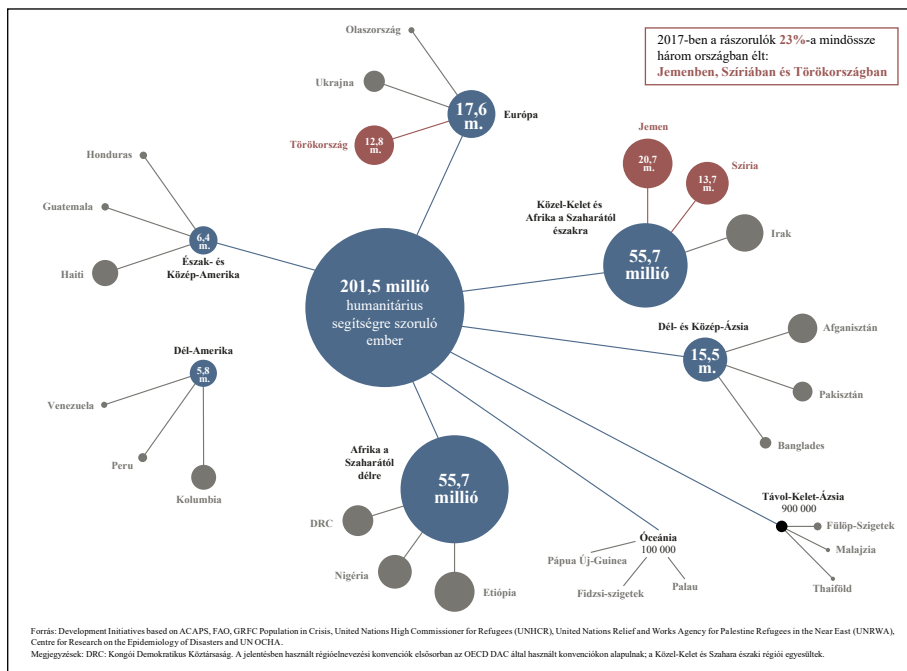
A komplex veszélyhelyzeteket jellemzően a kiterjedt erőszak és az emberéletek elvesztése, a népesség kitelepítése, a társadalom és gazdaság széles körű károsodása, a nagyszabású, sokoldalú humanitárius segítségnyújtás szükségessége, a humanitárius segítségnyújtás politikai és katonai korlátok általi akadályozása, valamint egyes területeken a humanitárius segélyszervezetek munkatársait érintő jelentős biztonsági kockázatok jellemzik (UNHCR, 2001).

Napjainkban a legnagyobb folyamatban lévő komplex veszélyhelyzetek a szíriai, iraki, jemeni, szudáni, dél-szudáni, kongói demokratikus köztársasági, közép-afrikai köztársasági, afganisztáni és ukrainai konfliktusok, valamint a rohingja nép elleni erőszak Mianmarban.

6 A Humanitárius Ügyek Koordinációs Hivatala (OCHA) az ENSZ azon szerve, amelynek feladata az ENSZ humanitárius segítségnyújtás koordinációjának megerősítése összetett veszélyhelyzetekben. Az Ügynökségközi Állandó Bizottság (Inter-Agency Standing Committee, IASC) egyedülálló ügynökségközi fórum a koordináció, a szakpolitika-fejlesztés és a döntéshozatal terén, amely a legfontosabb ENSZ és nem-ENSZ humanitárius partnereket foglalja magában. Az IASC-t 1992 júniusában hozták létre, az ENSZ Közgyűlése megerősítette a humanitárius segítségnyújtás ügynökségek közötti koordinációjának elsődleges mechanizmusaként betöltött szerepét. Az Ügynökségközi Állandó Bizottság elnöke a humanitárius partnerek részvételével a sürgősségi segélykoordinátor (Emergency Relief Coordinator). Az IASC teljes jogú tagjai: OCHA (összehívó), FAO, OCHA, UNDP, UNFPA, UN-HABITAT, UNHCR, UNICEF, WFP, WHO, valamint számos állandó meghívott, köztük az IOM, a Világbank, a Vöröskereszt mozgalom és a nem kormányzati szervezetek (UNDRR, 2013).

11. számú ábra

A rászorulókat száma régió szerint, 2017

Forrás. ALNAP, 2018.

Az ENSZ Humanitárius Ügyek Koordinációs Hivatala szerint 2016-ban a humanitárius intézkedések, a rászorulókat és a kiutalt források 97%-a komplex veszélyhelyzetekhez köthető, azokban valósult meg (Szilágyi, 2020). A The State of the Humanitarian System 2018-as kiadása szerint 2017-ben 134 országban becslések szerint 201,5 millió ember szorult nemzetközi humanitárius segítségre. Közel egynegyedük (23%) mindössze három országban élt: Jemenben, Szíriában és Törökországban. Ez meghaladja a 2016-os becslést, amely legalább 164,2 millió rászorulóval szolgált, akiknek 27%-a ismét három országban, Jemenben, Szíriában és Irakban koncentrálódott, míg 2015-ben „csak” 124,7 millió rászorulóval számoltak. Ezek az országok kapták 2016-ban a legnagyobb mennyiségű nemzetközi humanitárius segítséget. A növekedés hátterében a komplex veszélyhelyzetek álltak (OCHA, 2017). A legkimagaslóbb évben, 2020-ban az ENSZ felhívásai közel 440 millió rászorulóval számoltak be, és valamivel több mint 60%-ukat tervezték segíteni (ALNAP, 2022). 2021-ben Etiópiában, Jemenben, a Kongói Demokratikus Köztársaságban és Afganisztánban élt a legtöbb

nemzetközi humanitárius segítségre szoruló személy, számuk Etiópiában közel 25 millió fő volt, Jemenben meghaladta a 20 milliót, Kongóban és Afganisztánban pedig megközelítette a 20 millió főt (ALNAP, 2022).

Összegzés: a katasztrófákat kiváltó veszélyek osztályozásának modern megközelítése

A katasztrófák helyett a kiváltó veszélyeket célszerű kategorizálni, a „természeti katasztrófa” hagyományos terminológiája helyett pedig a „természeti veszély által kiváltott katasztrófa” megközelítést alkalmazni, mivel a katasztrófa a katasztrófakockázati egyenlet értelmében a veszély, sebezhetőség és kitettség viszonyának függvénye, míg a kapacitás és megküzdési képesség csökkentheti a negatív hatásokat. A természeti veszélyek hat fő kategóriába sorolhatók: geofizikai, hidrológiai, meteorológiai, éghajlati, biológiai és földönkívüli veszélyek, amelyek lehetnek hirtelen vagy lassan kialakuló típusúak. Az elmúlt két évtizedben az árvizek (44%) és viharok (28%) okozták a leggyakoribb természeti veszélyekkel kapcsolatos katasztrófákat, a földrengések követelték a legtöbb emberéletet, míg a komplex veszélyhelyzetek során végzett segítségnyújtás az utóbbi években a humanitárius erőforrások 97%-át igényelte. A média híradásai aránytalanul mutatják be a különböző katasztrófatípusokat és a különböző földrajzi régiókban történt katasztrófákat, ezzel jelentősen befolyásolják a humanitárius segítségnyújtás finanszírozását, sőt sajnálatos módon akár a prioritásait is.

A tanulmány által bemutatott váltás a strukturális sebezhetőség csökkentésére helyezve a hangsúlyt elismeri, hogy a veszélyek jelentős része természeti jelenség, de a katasztrófák nem azok. Ezeket a helyi körülmények, a kitettség és sebezhetőség határozza meg. Így a katasztrófák negatív hatásai megfelelő felkészüléssel, a sebezhetőség és kitettség csökkentésével, míg a kapacitás és megküzdési képesség növelésével jelentősen lecsökkenthetők.

Felhasznált irodalom

-
- ALNAP (2018). *The State of the Humanitarian System. 2018 Edition.* ALNAP Study. ALNAP/ODI. <https://alnap.org/help-library/resources/sohs-2018-full-report/>
- ALNAP (2022). *The State of the Humanitarian System. 2022 Edition.* ALNAP Study. ALNAP/ODI. <https://alnap.org/help-library/resources/2022-the-state-of-the-humanitarian-system-sohs--full-report/>

- Besenyő J. (2019). *Participation of Hungary in African Operations between 1989-2019*. Óbudai Egyetem.
- Besenyő J. (2020). *Magyarország és a nyugat-szaharai válság*. Monarchia Kiadó.
- Birkmann, J. (2007). Risk and Vulnerability Indicators at Different Scales: Applicability, Usefulness and Policy Implications. *Environmental Hazards*, 7(1), 20–31. <https://doi.org/10.1016/j.envhaz.2007.04.002>
- Blaikie, P. M., Cannon, T., Davies, I., & Wisner, B. (2003) *At Risk: Natural Hazards, People's Vulnerability, and Disasters*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203428764>
- Centre for Research on the Epidemiology of Disasters CRED (n.d.). *Disaster Classification System*. EM-DAT The International Disaster Database. <https://doc.emdat.be/docs/data-structure-and-content/disaster-classification-system/>
- Centre for Research on the Epidemiology of Disasters CRED, and UN Office for Disaster Risk Reduction UNDRR (2020). *Human Cost of Disasters. An Overview of the Last 20 Years 2000-2019*. www.undrr.org/media/48008/download
- Chmutina, K., Von Meding, J., & Boshier, L. (2019a). *Language Matters: Dangers of the 'Natural Disaster' Misnomer*. Contributing Paper to Global Assessment Report on Disaster Risk Reduction. https://www.preventionweb.net/files/65974_f410finalkseniachmutinalanguagematt.pdf
- Chmutina, K., & Von Meding, J. (2019b). *A Dilemma of Language: "Natural Disasters" in Academic Literature*. *International Journal of Disaster Risk Science*, 10, 283–292. <https://doi.org/10.1007/s13753-019-00232-2>
- Gu, D. (2019). *Population Division Exposure and Vulnerability to Natural Disasters for World's Cities*. United Nations, Department of Economics and Social Affairs, Population Division, 2019. Technical Paper No. 4. <https://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/technical/TP2019-4.pdf>
- Integrated Research on Disaster Risk IRDR (2014). *Peril Classification and Hazard Glossary* (IRDR DATA Publication No. 1). Integrated Research on Disaster Risk. <https://www.irdrinternational.org/upload/20250415/Peril-Classification-and-Hazard-Glossary-1.pdf>
- International Committee of the Red Cross ICRC, and International Federation of Red Cross IFRC, and Red Crescent Societies (1994). *Code of Conduct for the International Red Cross and Red Crescent Movement and Non-Governmental Organizations (NGOs) in Disaster Relief*. <https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/publications/icrc-002-1067.pdf>
- International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies IFRC (2019). *The cost of doing nothing – 2019*. The Humanitarian Price of Climate Change and how it can be avoided. <https://www.ifrc.org/document/cost-doing-nothing>
- Livingston, S. (1997). *Clarifying the CNN effect: an examination of media effects according to type of military intervention*. Harvard Research Paper R-18. Joan Shorenstein Barone Center on the Press, Politics and Public Policy. Harvard University. https://shorensteincenter.org/wp-content/uploads/2012/03/r18_livingston.pdf
- M. Balázs Á. (n.d.). *Veszélyhelyzet*. Közzolgálati Online Lexikon. Nemzeti Közzolgálati Egyetem. <https://lexikon.uni-nke.hu/szocikk/veszelyhelyzet-2/>

- Mizutori, M. (2020). *Time to say goodbye to “natural” disasters*. <https://www.preventionweb.net/experts/oped/view/72768>
- Office for the Coordination of Humanitarian Affairs OCHA (2017). *World Humanitarian Data and Trends 2017*. https://www.unocha.org/attachments/35361e58-ffcc-3a75-86fc-56e6153ebe9f/WHDT2017_Final_Singles.pdf
- Office for the Coordination of Humanitarian Affairs OCHA, Department for International Development DFID, and Shelter Centre (2010). *Shelter after Disaster. Strategies for Transitional Settlement and Reconstruction*. Humanitarian Library. https://www.humanitarianlibrary.org/sites/default/files/2014/01/shelterafterdisasterguidelines2010_0.pdf
- Piers, R. (2002). *The CNN Effect: The Myth of News Media, Foreign Policy and Intervention*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203995037>
- Ritchie, H., Rosado, P., & Roser, M. (2022). *Natural Disasters*. Our World in Data. <https://ourworldindata.org/natural-disasters>
- Szilágyi, B. (2020). Humanitarian Action to Empower the Most Vulnerable Social Groups in Disasters and Complex Emergencies. *Biztonságtudományi Szemle / Safety and Security Sciences Review*, 2, Special Edition, 1, 61–75. <https://biztonsagtudomanyi.szemle.uni-obuda.hu/index.php/home/article/view/79/89>
- Tzvetkova, S. (2017). *Not All Deaths Are Equal: How Many Deaths Make a Natural Disaster Newsworthy?* Our World in Data. <https://ourworldindata.org/how-many-deaths-make-a-natural-disaster-newsworthy>
- United Nations General Assembly (2016). *Report of the open-ended intergovernmental expert working group on indicators and terminology relating to disaster risk reduction. United Nations General Assembly*. A/71/644. 1 Dec. 2016. <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UN-DOC/GEN/N16/410/23/PDF/N1641023.pdf?OpenElement>
- United Nations High Commissioner for Refugees UNHCR (2001). *Coordination in Complex Emergencies*. <https://www.unhcr.org/partners/partners/3ba88e7c6/coordination-complex-emergencies.html>
- United Nations International Strategy for Disaster Reduction UNISDR (2009). *2009 UNISDR Terminology on Disaster Risk Reduction*. Geneva. https://www.unisdr.org/files/7817_UNISDRTerminologyEnglish.pdf
- United Nations Office for Disaster Risk Reduction UNDRR (2013). *Disaster Risk Reduction in the United Nations*. https://www.unisdr.org/files/32918_drrintheun2013.pdf
- United Nations Office for Disaster Risk Reduction UNDRR, and International Science Council ISC (2020). *Hazard Definition & Classification Review*. United Nations. https://council.science/wp-content/uploads/2020/06/UNDRR_Hazard-Report_DIGITAL.pdf

Alkalmazott jogszabályok

2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról

EP / EU COUNCIL (2013) European Parliament and The European Council, *Az Európai Parlament és a Tanács 1313/2013/EU határozata az uniós polgári védelmi mechanizmusról*
Magyarország Alaptörvényének kilencedik módosítása

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Szilágyi B. (2025). Meghaladható-e a természeti katasztrófa terminológia? A katasztrófákat kiváltó veszélyek osztályozásának modern megközelítése. *Belügyi Szemle*, 73(12), 2529–2554.
<https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i12.pp2529-2554>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk nyílt hozzáférésű (Open Access) közlemény, amely a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Ne változtasd! 4.0 Nemzetközi licenc (CC BY-NC-ND 4.0) feltételei szerint kerül publikálásra: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

A licenc alapján a közlemény változtatás nélkül és nem kereskedelmi célra bármely médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy a felhasználó megfelelő hivatkozással feltünteti az eredeti szerző(ke)t és a közlés helyét, valamint megadja a licenc linkjét. Származékos mű készítése (pl. átdolgozás, adaptáció, fordítás) és kereskedelmi felhasználás nem engedélyezett.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Szilágyi Béla, aki a belah@hbaid.org e-mail címen érhető el.

Characteristics of the Scandinavian Criminal Policy Model, its Features in Iceland, with a Special Focus on Alternative Solutions and Challenges

Márta Miklósi

PhD, senior lecturer
University of Debrecen,
Institute of Education and Cultural Studies
miklosimarta@unideb.hu

Abstract

Aim: In our study, after presenting the Scandinavian model of penal policy, we analyse the specific features of the Icelandic prison system. We examine the benefits of alternative sentencing in this island country, which already has a very low crime rate.

Methodology: To gain a thorough understanding of the topic, we searched the relevant national and international literature, especially Icelandic literature. I was assisted in this by spending a week in the island country as an invited lecturer of the Icelandic Society of Criminology, building up professional contacts with the main researchers in the field.

Findings: The main finding of the study is that Iceland is even more committed than other Nordic countries to running open prisons, with an emphasis on alternative sentencing, halfway houses and the use of imprisonment as an “ultima ratio”, or last resort.

Value: The main value is to summarise the main features of Scandinavian penal policy and to show how Iceland is different from other European, or even Northern European, countries, and how it achieves a reduction in the harms of imprisonment.

Keywords: Scandinavian penal policy, Icelandic prison system, ultima ratio, alternative sentences

English-language republication. The Hungarian version of this article was published in *Belügyi Szemle* 2025, issue 12. DOI link: <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i12.pp2421-2439>

Introduction

In examining penal policy models, it is worth devoting particular attention to the so-called Scandinavian model found in Finland, Norway, Sweden, Denmark and Iceland, whose operation is underpinned by the principles of liberalism and normalization. The Nordic countries recognised decades ago the harmful effects of imprisonment on those incarcerated – a phenomenon described in detail, among others, by Sykes (1958), Goffman (1961) and Crewe (2011) – and therefore set as a fundamental objective that imprisonment should be used only as an *ultima ratio*, a measure of last resort. These states accordingly give preference to the use of alternative sanctions. A number of Hungarian scholars have analysed Scandinavian penal policy – among them Péter Ruzsonyi (2011), Katalin Gönczöl (2018) and Ferenc Sipos (2017) – and all have referred to the penal practices of the Nordic countries as a positive example.

In this paper, after outlining the Scandinavian prison system, we turn to an examination of the specific features of the Icelandic prison system. In this island country, a significant proportion of prisons are not closed but open facilities; they are not surrounded by perimeter fences, so that, in this respect at least, prisoners' rights are not further restricted. Within the prisons, a core principle is to ensure that prisoners' daily lives resemble life in the community as closely as possible: they should spend as little time as possible in their cells and be able to participate in as many activities and programmes as possible, thereby supporting their reintegration. We pay particular attention to the range of opportunities available in Iceland for serving sentences in alternative forms. At the same time, it must be noted that, in line with international trends, this small country is also facing increasing difficulties in organising the execution of sentences. The problems associated with the waiting-list system – a distinctively Icelandic phenomenon that has been in place for years – remain unresolved.

The Scandinavian Penal Policy Model

The Scandinavian penal policy model has become a widely known paradigm across the world; in this chapter, we set out to present its core characteristics. In Scandinavia, the operation of the prison system is grounded in the principle of liberalism, which can be observed in the basic features of prison design and development as well as in the ways in which prisoners are managed and engaged with (Ruzsonyi, 2011). The primary aim of Scandinavian prisons is to prepare prisoners for their return to society, and this goal is pursued first and foremost

by providing realistic living conditions (Pakes & Gunnlaugsson, 2018). As Garland puts it, “in the application of penal measures, wherever possible, the rehabilitative dimension should prevail over a negative, retributive approach” (Garland, 2001). In relation to Scandinavian prisons, it is often said that they are places of punishment but not places for punishment “*Nordic prisons are places of punishment but not places for punishment*”. This formulation suggests that, for prisoners, the true punishment is the deprivation of liberty; at the same time, the experience of imprisonment should promote the prisoner’s personal development (Pakes & Gunnlaugsson, 2018).

The emergence and subsequent expansion of alternative forms of punishment to imprisonment are advantageous in several respects. In this regard, one may highlight the high costs associated with running prisons, the substantial human resources required to operate them, and the reduction of the harmful effects of imprisonment (such as removal from one’s familiar social environment, the disruption of normal life, exposure to criminal peer groups, and the negative impact of incarceration on personality). Taken together, these factors make the positive contribution of alternative sanctions difficult to dispute (Dashti et al., 2024; Heard, 2016; Mamak, 2024; McAlinden, 2011). A further undeniable advantage of alternative sanctions is that they facilitate social reintegration, since offenders remain in their own environments and communities, allowing them to maintain family ties and employment—both of which are crucial for preventing future offending (Pântea, 2024; Zohren & Rösner, 2020). At the same time, experts (for example, Jones, 2014) also point out that, in the case of alternative sanctions, the traditional aims of punishment (deterrence, retribution, general and special prevention) are not always fully achieved, and as a result, their social acceptance is still not universal.

Numerous scholars have sought to identify the sources of the success of Scandinavian penal policy. The first to address this question in depth was the British criminologist John Pratt. In 2006, Pratt travelled to the Nordic countries in order to determine in what respects Scandinavian penal policy differs from penal practice elsewhere in the world. Ironically, he concluded that the key component of this exceptionalism is in fact its apparent opposite: normalization (Pratt, 2008). This term refers to efforts to ensure that life in prison resembles life in the outside, free world as closely as possible, and that the restrictive impact of security measures is kept to a minimum (Crewe, 2011). Prisoners are viewed in a holistic manner and regarded as members of the wider society (Gunnlaugsson, 2021; Ruzsonyi, 2011). Even during the period of their punishment, they remain full citizens who are able to exercise almost all of their rights and fulfil almost all of their obligations (Gunnlaugsson, 2021; Ruzsonyi, 2011).

Pratt (2008) initially highlighted two main aspects. The first was that in the Scandinavian countries (his early research in 2006 focused on Finland, Norway and Sweden) the rate of imprisonment was lower than in other countries; prison was used as a measure of last resort. The second aspect concerned the conditions prevailing in the prisons of these countries. Pratt found that relations between staff and prisoners were more favourable and more strongly grounded in notions of equality, that food provision was of higher quality, and that prisoners were offered more opportunities to engage in meaningful activities (Pratt, 2008).

Pratt later examined the context of Scandinavian penal policy together with Anna Eriksson, and in their work they further refined the description of this paradigm (Pratt & Eriksson, 2011). In their article, Pratt and Eriksson (2011) identified seven features characteristic of Scandinavian prison systems: (1) prisons tend to be smaller; (2) there is more routine contact between officers and prisoners; (3) quality of life is higher (for example in terms of food, accommodation and hygiene); (4) prisoners are more likely to work or participate in training courses; (5) a higher proportion of prisoners are held in open institutions; (6) prison officers are less likely to have a military background; and (7) security is less of an overriding priority in the Nordic prison systems. They illustrate the more relaxed attitude toward escapes with the story of an inmate named Larsen: Larsen was seen leaving an area outside the open prison grounds while Pratt was talking to the prison governor, yet this sight did not cause any alarm (Pratt & Eriksson, 2011).

Pratt was frequently criticised for his methodology. He relied heavily on his visits to prisons – a practice referred to by experts as “prison tourism” (Pakes, 2020). Critics argued that during such brief visits he could gain only limited insight into the actual operation of prisons; moreover, it was also held against him that, as a Briton, he did not speak the Scandinavian languages and therefore, during his visits, could only partially understand what was being said within the institutions he toured (Pakes & Gunnlaugsson, 2018).

It is also a fact that not everyone agreed with Pratt’s theory, and numerous scholars voiced reservations. Ugelvik (2012) explicitly warned of the possible pitfalls of overly positive depictions of the Scandinavian penal paradigm, particularly with regard to the “differential treatment” of those within and outside the Norwegian criminal justice system. Scharff Smith (2012) draws attention to the growing strength of penal populism, primarily in Denmark but also in other Scandinavian countries (while at the same time highlighting Danish open prisons and the possibility of conjugal visits as examples of the traditionally humane Scandinavian ethos of imprisonment). Mathiesen (2012) cautions against assuming that the development of penal policy in the Nordic states has

everywhere been uniformly harmonious and consensus-based, and further notes that prison conditions may vary considerably from one institution to another. According to Barker (2013), the Nordic states (she writes primarily about Sweden) have always been both lenient and repressive, generous and intrusive at the same time—in a word, Janus-faced. Severity and harshness are often reserved for outsiders, particularly foreign nationals, while their own citizens are treated more leniently and permissively. Barker's claim calls into question the assumed straightforward link between the generosity of the welfare state and a mild penal orientation (Barker, 2013; Pakes & Gunnlaugsson, 2018).

In their joint work, Scharff Smith and Ugelvik (2017) also draw attention to the visual appeal of Nordic open prisons. As they put it, these institutions differ markedly from the archetypal Western prison: many specific facilities operate in former farm buildings, barracks and the like, sometimes without a fence or wall, which also contributes to their appearance as very open environments (Scharff Smith & Ugelvik, 2017).

Alongside the physical features of prison buildings, it is crucial to examine the pivotal role of staff, in which respect Scandinavian penal policy again differs from comparable systems in other states. Although the architecture and its characteristics are significant, it is ultimately the staff working there who embody the ethos that permeates the operation of the Scandinavian prison system (Ruzsonyi, 2011). Much is revealed by the fact that prisoners are referred to as “clients”. In Scandinavia, the role of the prison officer diverges markedly from common practice elsewhere: officers become, in effect, “personal officers” (in some institutions they are explicitly called “contact officers”). In the course of their work, officers are responsible for supporting a maximum of three prisoners; their task is not merely custodial supervision, but active involvement in the prisoners' development and in facilitating their social reintegration. In fulfilling their duties, they not only deal with the prisoner's everyday life inside the institution, but also place strong emphasis on the planning and support of post-release arrangements, which are crucial from the perspective of successful reintegration into society.

The essence of the paradigm is that one of the greatest assets of the Nordic prison systems is understood to lie in the cultivation of humane relationships between staff and prisoners (Ruzsonyi, 2011). Members of the custodial staff are expected to perform four key functions: “ensuring security conditions, providing care and social support, supervising work activities, and organising leisure-time programmes” (Ruzsonyi, 2011). Having outlined the distinctive features of Scandinavian penal policy, the next chapter turns to the characteristics and structure of the Icelandic prison system.

The Icelandic Prison System

In Iceland, all prison facilities are operated by the state, under the authority of the *Fangelsismálastofnun Ríkisins* (in English: the Prison and Probation Administration; hereinafter: Prison and Probation Administration) (Prison and Probation Administration, 2020). This multifaceted agency was established in 1989, modelled on similar Scandinavian organisations. Its primary responsibility is to manage the prisons and supervise the enforcement of sentences in accordance with Act No. 15/2016 on the Execution of Sentences, adopted by the Alþingi (the Icelandic Parliament) in 2016, and the regulations issued under that Act. In addition to overseeing the day-to-day operation of all facilities, its remit also extends to monitoring offenders who are serving their sentences by means of community service and those placed under electronic surveillance (Prison and Probation Administration, 2020).

In 2019, there were five correctional institutions in operation in Iceland—this number has since fallen to four—with a total of close to 200 cells (Pakes & Gunnlaugsson, 2018). The development of the number of prisons and available places is shown in Table 1.

Table 1.
Changes in the number of correctional facilities in Iceland between 2018 and 2022.

	2018	2019	2020	2021	2022
Number of open prisons	2	2	2	2	2
Capacity (number of places)	22	22	21	21	21
Number of closed prisons	3	3	2	2	2
Capacity (smallest prison – largest prison, number of places)	10–78	10–78	56–78	56–83	56–83
Total (number of institutions)	5	5	4	4	4

Source. Kristoffersen, 2024.

One prison is located in the vicinity of Reykjavík (Hólmsheiði Prison), while the others are scattered across different regions of the country: three in South-west Iceland [Litla-Hraun, Sogn and Kópavogur (now closed)], one in West Iceland (Kvíabryggja), and one in the largest town in North Iceland [Akureyri (now closed)]. Originally, only the new Reykjavík prison was purpose-built as a prison; the other buildings were designed for different functions and were later converted so that they could operate as correctional institutions.

The Reykjavík prison at Hólmsheiði opened at the end of 2016 and operates as a high-security closed prison, with capacity for a maximum of 56 prisoners. The complex is divided into three wings, separating remand prisoners, those

serving shorter sentences, and long-term female prisoners (Gunnlaugsson, 2021). In this prison, every effort is made to ensure that inmates spend as little time as possible locked in their cells and can participate in as many activities as possible, including studying, sports, work and visits to the library (Pétursson, 2024).

For a long time, the institution responsible for holding persons on remand was Iceland's largest prison, Litla-Hraun, but in 2017 this function was transferred to Hólmsheiði Prison. Litla-Hraun Prison is a high-security facility located roughly 60 kilometres south-east of Reykjavík and is surrounded by a tall metal fence. Around half of Iceland's entire prison population serve their sentences here; the prison has a capacity of 87 places. The unit designated for remand prisoners also used to operate here, but it has now been given a new role, providing accommodation for prison staff and space for family visits (Gunnlaugsson, 2021).

Kvíabryggja is an open prison in the Snæfellsnes area of north-west Iceland; it resembles a farm more than a prison and can accommodate 23 prisoners. It is reserved for inmates who have less than two years remaining on their sentence, are able to serve their punishment under minimal supervision, and do not suffer from substance addiction. Prisoners either work or take part in education (Gunnlaugsson, 2021). Finally, in 2012 a new open prison named Sogn was opened not far from Litla-Hraun, with capacity for twenty inmates (Gunnlaugsson, 2017). These two open prisons, Kvíabryggja and Sogn, have recently been the subject of a detailed study by an international researcher, who has written extensively about his experiences there (Pakes, 2020).

We also briefly present two prisons (Kópavogur and Akureyri) that are no longer in operation and were closed down in the recent past. Kópavogur Prison was opened in 1989 for women, and for more than a quarter of a century all female prisoners served their sentences there, until its closure in 2015. Typically, fewer than ten female inmates were held there at any one time; the remaining part of its maximum capacity of twelve places was filled by male prisoners. In the new prison at Hólmsheiði, a separate unit has been created for women, who began serving their sentences there in November 2016 (Gunnlaugsson, 2017). The prison in Akureyri, in northern Iceland, operated within the local police station and could accommodate ten inmates, most of whom were serving shorter sentences. In 2020, the Ministry of Justice announced that, due to the high costs associated with running such a small unit, the facility would be permanently closed; this was implemented in September 2020 (Ólafsdóttir, 2020; Ciric, 2020), leaving a total of four prisons in Iceland instead of five. When Akureyri Prison was closed in 2020 and its funding was transferred to the budget of Hólmsheiði Prison, the prison authorities planned to expand the staff complement at Hólmsheiði in order to make better use of the facility. The latter institution is

more economical to operate than the small unit in Akureyri and can accommodate twenty additional prisoners (Gunnlaugsson, 2021).

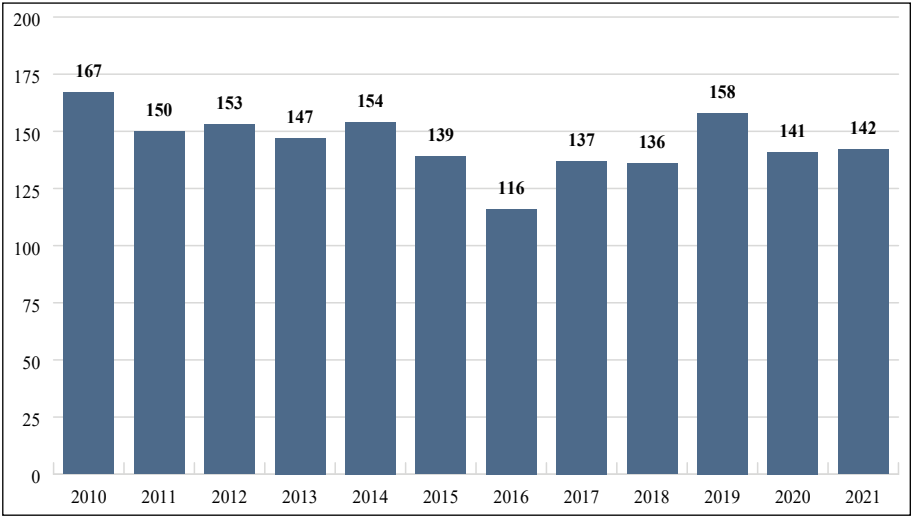
Icelandic correctional institutions can be divided into two groups: closed and open prisons; in addition, there is one halfway house. Of the four prisons currently operating in Iceland, two are open and two are closed. The open prisons are Sogn and Kvíabryggja, while the closed prisons are Hólmsheiði and Litla-Hraun. The open prisons are not surrounded by perimeter fences, there are fewer CCTV cameras, and the rooms are not locked at night. Furthermore, visits take place in the prisoners' own rooms rather than in a separate visiting area, and internet access is subject to less stringent control than in closed prisons. By contrast, in closed prisons the accommodation blocks are fenced off, cells are locked at night, and visits take place in dedicated visiting rooms (Davíðsdóttir & Jóhannsdóttir, 2024).

In Iceland, sentences are most commonly commenced in a closed prison (usually Hólmsheiði), after which the Prison and Probation Administration assesses whether the individual should continue serving their sentence in an open or a closed prison. This is not entirely clear-cut, however, since those placed in a closed prison may later be transferred to an open institution, while those initially allocated to an open prison may be moved to a closed one if their behaviour is deemed unacceptable (Davíðsdóttir & Jóhannsdóttir, 2024).

The Vernd halfway house forms part of the Icelandic correctional system; it is located in Reykjavík and operates as a transitional home. As part of the reintegration process, up to 20–25 residents can spend a maximum of 18 months there after leaving an open or closed prison; this period counts towards their sentence and forms an integral part of it (Vernd Fangahjálpi, 2025). Most residents struggle with alcohol- or drug-related problems, regularly attend AA meetings and participate in therapeutic groups. The majority are in employment, and a basic rule is that during the day everyone must be either at work or in a therapeutic group or other organised activity (Farestveit, 2021).

The imprisonment rate in Iceland is relatively low: 35 prisoners per 100,000 of the population, which is lower than in almost all other European countries, including the other Scandinavian states (World Prison Brief, 2024). The development of prisoner numbers in the island state is illustrated in Figure 1, which shows that following a dip in 2016 the figures have remained broadly stable from 2017 onwards, with only 2019 standing out as an exceptional year.

Figure 1.
Changes in the number of prisoners in Iceland.

Source. Statista, 2025.

Although the number of prisoners does not necessarily reflect the overall level of crime in a society, it implicitly supports the idea that Iceland is a low-crime country. Even in comparison with the other Scandinavian states, Iceland occupies an exceptional position (Pratt, 2008). The prison rate in Iceland – as in the Faroe Islands and Åland (Lauritsen, 2019) – is lower than in the other Nordic countries, and its prisons are smaller as well. Moreover, Iceland’s modest prison estate includes not only open prisons but also the halfway institution Vernd, which indicates that, like the other Scandinavian nations, Iceland is committed to operating an open, positively oriented prison system (Gunnlaugsson, 2021).

Distinctive features of the Icelandic Prison System: Non-Custodial Sanctions and Alternative Measures

In Iceland, alongside the serving of prison sentences, non-custodial sanctions are playing an increasingly important role. Such options include conditional release (parole), placement in a halfway house, electronic monitoring and community service.

The proportion of prisoners released on parole has been steadily rising. Between 2000 and 2008, around 60 per cent of inmates were able to leave a correctional institution before serving their full sentence (with 40 per cent serving their entire sentence in prison). By 2008, this figure had increased, with more than 70 per cent being granted parole (and roughly one quarter serving the full length of their sentence in custody) (Gunnlaugsson, 2021). The upward trend in the use of conditional release had, in fact, begun earlier: during the 1980s and 1990s, an increasing number of prisoners were released on parole, with the proportion rising from 36 per cent in 1985 to 57 per cent by 1998 (Gunnlaugsson & Galliher, 2000).

In recent decades, a higher proportion of prisoners have been granted parole, while at the same time the absolute number of prison sentences has also shown an upward trend. Under the former Icelandic Penal Code (Act No. 19/1940), parole was possible once the prisoner had served two-thirds of their sentence (and this had to amount to at least two months' imprisonment). In practice, however, exceptions were frequent, and many offenders were released after serving only half of their sentence (Gunnlaugsson, 2021). The new Act No. 15/2016 on the Execution of Sentences (Article 80) provides that offenders under the age of 21 may be granted parole after serving one-third of their sentence, whereas adult offenders become eligible after serving one-half.

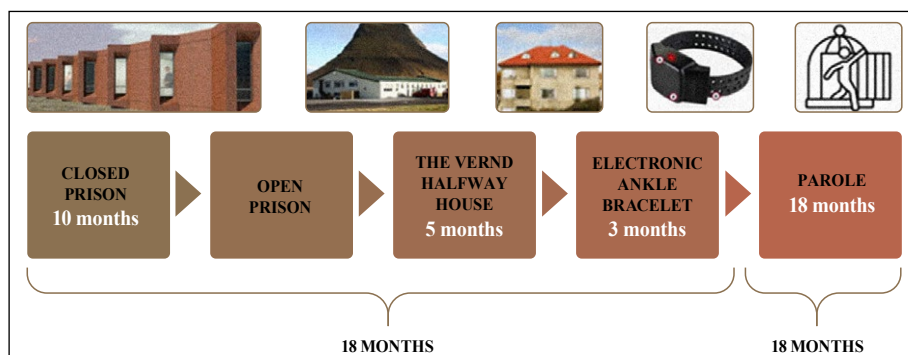
Those approaching the end of a long prison term who have secured employment or are participating in an educational programme are eligible to serve part of their sentence at Vernd, the halfway house in Reykjavík operated by a non-profit organisation, before being placed under electronic monitoring at their home and workplace (Gunnlaugsson, 2021).

Electronic monitoring has been in use in Iceland since 2012. It is currently available to offenders who have been sentenced to imprisonment for 12 months or more, and it allows them to leave prison earlier than would otherwise be the case (a so-called “back-door policy”).

If we take as an example a person sentenced by a criminal court to three years' imprisonment, then after serving half of this term in prison they may be released on parole—a typical procedure in Iceland for first-time, non-violent offenders. In such a case, the person may spend a total of ten months in an open or closed prison, followed by five months in the Reykjavík halfway house and finally three months under electronic surveillance (amounting to 18 months, i.e. one and a half years) before being granted conditional release (Gunnlaugsson, 2021). This process is illustrated in Figure 2.

Figure 2

Alternative Forms of Serving Prison Sentences in Iceland

Source. The author's own editing.

In recent decades, community service has been used with increasing frequency in Iceland as an alternative to deprivation of liberty. Community service as a sanction has existed since 1995; initially it was available only to those sentenced to 12 months' imprisonment, but it is now an option for offenders who have received an unconditional prison sentence of 24 months or less (Davíðsdóttir & Jóhannsdóttir, 2024). The decision to substitute community service for the execution of a prison sentence is taken by the Prison and Probation Administration rather than by the criminal courts, which marks a departure from common practice in other Nordic countries. The Prison and Probation Administration may decide that the sentence be served in the form of unpaid community work for a period of not less than 40 and not more than 480 hours. In Iceland, as many as two hundred individuals a year may serve their sentence in the form of community service instead of imprisonment; as a result, they do not appear in the usual prison statistics and do not place additional strain on the prison system (Gunnlaugsson, 2021).

The use of the various alternatives to imprisonment demonstrates that, in seeking to curb crime, the Icelandic authorities prefer to impose sanctions that can facilitate offenders' reintegration into society—whether through placement in a halfway house, the imposition of community service, or the use of electronic monitoring.

A further advantage of these measures is that, being less costly, they reduce state expenditure on prisons and are therefore politically attractive. In addition, these alternatives help to ease the pressure on the prison estate. Most of the offenders initially selected for such programmes were non-violent offenders

convicted of property offences or breaches of traffic regulations. Over time, the possibility of alternative sanctions has been extended to those convicted of more serious offences as well, thereby further relieving the burden on the prison system (Gunnlaugsson, 2021).

At the same time, an examination of the Icelandic prison situation cannot ignore the fact that, despite this undeniably generous regulatory framework and the clear preference for alternative solutions, significant challenges remain—above all the growing waiting list in recent years and the rising number of foreign offenders.

Operational Challenges of the Icelandic Prison System: Waiting Lists and the Rising Number of Foreign Offenders

The aim of Scandinavian penal policy is to reduce the harmful effects and costs associated with crime; however, as a result of international trends—rising numbers of offences and an increasing share of (especially foreign) offenders—the waiting-list-based system that has operated up to now has become increasingly difficult to sustain.

Waiting list

In Iceland, when a person is sentenced to a term of imprisonment but no prison cell is available in any institution, they are placed on a waiting list. They may only be able to begin serving their sentence months, or even years, later (Pakes & Gunnlaugsson, 2018). The steadily growing waiting list (in 2009, 200 people were on it, and this figure continued to rise) was one of the contradictions that prompted the partial construction of the new prison at Hólmshéiði and the adoption, in Act No. 15/2016 on the Execution of Sentences, of provisions aimed at replacing or mitigating custodial sentences. These changes, however, were still not sufficient: following continuous growth, the waiting list reached 500 people at the beginning of 2017 and had risen to 600 by 2020 (Gunnlaugsson, 2021). In March 2020, the Minister of Justice appointed an expert committee to draw up proposals for shortening the waiting list for offenders. The increase was attributed to the greater number of criminal court decisions reaching the prison authorities in recent years. In addition, there has been a clear trend towards a higher proportion of suspects being remanded in custody while their criminal cases are investigated. Financial and staffing problems affecting Hólmshéiði Prison have likewise contributed to tensions within the system (Gunnlaugsson, 2021).

The committee's first task was to analyse the nature of the waiting list and the types of offenders appearing on it. The vast majority had received short prison sentences—at most a few months—for minor offences. If those sentenced to community service and those who had already left Iceland were to be excluded, the waiting list would shrink to fewer than 300 individuals still awaiting enforcement of their sentence and admission to a prison. Some of them (up to 30 people) had already been on the list for more than three years. The committee formulated a number of recommendations as to how the list might be shortened. The main thrust of these proposals was to identify a broader range of non-custodial options as alternatives to imprisonment (Gunnlaugsson, 2021).

The committee recommended, first, that more offenders should be allowed to perform community service instead of serving a prison sentence. Those sentenced to imprisonment for up to two years, rather than just one year, should be eligible to apply for community service. Second, greater emphasis should be placed on restorative justice measures, and an amendment to the law should be considered to incorporate such provisions into the Penal Code. Third, suspended sentences should not be reserved exclusively for young offenders, but should be available for offenders of all ages. With the exception of the most serious offences, the general rule should be that prisoners are released on parole after serving six months in custody (Gunnlaugsson, 2021). Drug-related offences—such as the production, importation and distribution of narcotics—are excluded from this; in most such cases, parole is only possible after two-thirds of the sentence has been served in prison, which indicates that the Icelandic authorities take drug offences very seriously (Gunnlaugsson, 2021). Various therapeutic options should also be used more frequently prior to conditional release, effectively as a substitute for a custodial sentence. Finally, those who have been on the waiting list for more than three years should be granted clemency, provided they meet certain criteria (for example, that they are not subject to any other ongoing criminal proceedings) (Gunnlaugsson, 2021).

According to the expert group's estimate, implementing all or most of these recommendations would significantly reduce both the length of the list and the waiting time. At a press conference, the Minister of Justice welcomed the proposals (Justice Ministry, 2020) and announced plans for their implementation. As an example, it was mentioned that all those who had been on the list for three years or more were to be granted clemency (World News, 2020).

Foreign Nationals in Icelandic Prisons

The emerging and intensifying pressures on the Icelandic prison system in recent years – culminating in long waiting lists for offenders – are due in large part to

the increasingly heterogeneous character of Icelandic society. During the economic upswing of the first decade of the new millennium, large numbers of foreign visitors came to Iceland and many chose to settle there. In 1999, around 2.4 per cent of the population were of foreign origin; by 2010 this proportion had increased fivefold to 10 per cent. Following the 2008 financial crisis and the subsequent recovery driven by a boom in tourism, the share of immigrants rose to a peak of 15 per cent by 2020 ([Statistics Iceland, 2020](#)). Most immigrants arrived from Eastern Europe, primarily motivated by the prospect of earning money and taking up employment in the island state. Today, Iceland's population exceeds 365,000, and much of its growth over recent decades is attributable to foreign nationals. The increase in the number of foreign immigrants and tourists is also reflected in the country's criminal justice statistics, with a rise in offences committed by non-Icelandic citizens (Gunnlaugsson, 2019).

Whereas in 2000 an average of around two foreign nationals were serving sentences in Icelandic prisons on any given day, by 2008 this number had risen to 24, representing roughly 17 per cent of the total prison population ([Prison and Probation Administration, 2017](#)). In addition, six foreign nationals were being held on remand while the police investigated their cases (Gunnlaugsson, 2019). In 2011, the number of foreign nationals serving prison sentences during the year increased to 89, accounting for about 24 per cent of all prisoners in that year. More recently, however, the proportion of foreign prisoners has declined somewhat: in 2019, around 22 per cent of inmates—70 individuals in total—were foreign-born (Gunnlaugsson, 2019).

The types of offences committed by foreign nationals are generally similar to those committed by Icelandic offenders; the most common are property offences, drug-related crimes and violent offences (Gunnlaugsson, 2019).

Summary

In the Nordic countries, the harmful effects of imprisonment on those detained were recognised decades ago. As a result, it became a fundamental objective that imprisonment should be used only as a measure of last resort, and the development of harm-reduction strategies was defined as a central task (Gunnlaugsson, 2019; Ruzsonyi, 2011). Although the penal policies of the Scandinavian countries differ from one another in matters of detail, their criminal justice systems all place emphasis on the use of alternative sanctions (Lappi-Seppälä, 2007).

Iceland is a small and relatively homogeneous island state, characterised by a low crime rate even in comparison with the other Scandinavian countries

(Gunnlaugsson & Galliher, 2000; Ólafsdóttir & Bragadóttir, 2006). In addition to its low crime rate, Iceland—like the other Scandinavian states—is receptive to the use of alternative sanctions, and views on crime are not sharply divided along party-political lines: no political party is actively pushing for a more punitive approach (Gunnlaugsson, 2021). With its consistently low imprisonment rates and relatively short sentences, Iceland exemplifies what Pratt (2008) terms “Nordic exceptionalism”. Prisons in Iceland are small; of the four institutions, two are open and not even surrounded by fences. Relations between staff and prisoners are marked by a positive attitude and informality (Pakes, 2020). Moreover, the tacit acceptance of long prison waiting lists suggests that this is not perceived as particularly problematic: many offenders simply go home after receiving their sentence and only report to prison months or even years later to begin serving it. The favourable reception of the proposals put forward by the committee established to reduce the waiting lists clearly indicates that, in seeking to resolve the waiting-list crisis, experts are inclined not to demand more prison places, but instead to look for non-custodial, alternative options.

The many positive outcomes associated with Scandinavian penal policy are beyond dispute, and certain elements of this approach could be usefully employed even in states that operate conservative, retributive prison systems. Prioritising alternative sanctions reduces the costs of maintaining prisons, and their use can help to prevent the kinds of negative effects on prisoners’ lives and personalities that are an almost inevitable consequence of spending shorter or longer periods in custody. Finally, and importantly, by focusing not on isolation and segregation but on reintegration and return to society, the application of alternative sanctions is more likely to contribute to a reduction in reoffending (Pântea, 2024).

References

-
- Barker, V. (2013). Nordic exceptionalism revisited: Explaining the paradox of a Janus-faced penal regime. *Theoretical Criminology*, 17(1), 5–25. <https://doi.org/10.1177/1362480612468935>
- Ciric, J. (2020, July 9). Prison closure in Akureyri faces oppositon. *Iceland Review*. <https://www.icelandreview.com/politics/prison-closure-in-akureyri-faces-opposition/>
- Crewe, B. (2011). Depth, weight, tightness: Revisiting the pains of imprisonment. *Punishment & Society*, 13(5), 509–529.
- Dashti, M. S., Jamadi, A., & Janipour, A. (2024). The moral and social effects of implementing alternative punishments of imprisonment. *International Journal of Ethics and Society*, 6(1), 43–54.
- Daðiðsdóttir, R. J. B., & Jóhannsdóttir, A. S. (2024). *The prison system in plain language = Fangelsiskerfið á mannamáli*. <https://vernd.is/all-articles/fangelsiskerfidh-a-mannamali>

- Farestveit, Þ. B. (2021, May 14). *Þú ert víst fangi* (You are probably a prisoner). Vernd. <https://www.vernd.is/component/content/article/fangi-2?catid=20&Itemid=101>
- Garland, D. (2001). *The culture of control: crime and social order in contemporary society*. Oxford University Press.
- Goffman, E. (1961). *Asylums: Essays on the social situation of mental patients and other inmates*. Anchor Books.
- Gönczöl, K. (2018). Megőrizhető-e a skandináv büntetőpolitikai modell? [Can the Scandinavian criminal justice model be preserved?] *Acta Universitatis Szegediensis: acta juridica et politica*, 81, 349–357. https://acta.bibl.u-szeged.hu/53981/1/juridpol_081_323-331.pdf
- Gunnlaugsson, H., & Galliher, J. F. (2000). *Wayward Icelanders: Punishment, boundary maintenance, and the creation of crime*. University of Wisconsin Press.
- Gunnlaugsson, H. (2021). Criminal justice in a small Nordic country: The case of Iceland. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 108(1), 27–45.
- Gunnlaugsson, H. (2017). Criminal justice in Iceland: A case of Scandinavian exceptionalism? In *Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi* (pp. 155–166).
- Heard, C. (2016). *Alternatives to imprisonment in Europe: A handbook of good practice*. Penal Reform International.
- Jones, C. (2015). Does alternative sentencing reduce recidivism? A preliminary analysis. *Xavier Journal of Politics*, 5(1), 18–31.
- Justice Ministry. (2020. június 29.). Kynnti aðgerðir til að stytta boðunarlista [Introduced action plans to shorten waiting list]. Stjórnarráðið. <https://www.stjornarradid.is/gogn/rit-og-skyrslur/stakt-rit/2020/06/29/Kynnti-adgerdir-til-ad-stytta-bodunarlista/>
- Kristoffersen, R. (2024). *Correctional statistics of Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden 2018–2022*. University College of Norwegian Correctional Service. https://www.fangelsi.is/media/skjol/Nordic-Statistics-2018_2022_final.pdf
- Lappi-Seppälä, T. (2007). Penal policy in Scandinavia. *Crime and Justice*, 36(1), 217–295.
- Lauritsen, A. N. (2019). *Crime and crime control in four Nordic island societies: The Faroe Islands, Greenland, Iceland and the Åland Islands*. Scandinavian Research Council for Criminology.
- Mamak, K. (2024). A new opening for the alternative punishments debate: Applying the extended mind thesis. *Ratio Juris*, 37(3), 248–268.
- Mathiesen, T. (2012). Scandinavian exceptionalism in penal matters: Reality or wishful thinking? In T. Ugelvik & J. Dullum (Eds.), *Nordic prison practice and policy: Exceptional or not?* (pp. 13–37). Routledge.
- McAlinden, A. M. (2011). Transforming justice: Challenges for restorative justice in an era of punishment-based corrections. *Contemporary Justice Review*, 14(4), 383–406. <https://doi.org/10.1080/10282580.2011.616369>
- Ólafsdóttir, H., & Bragadóttir, R. (2006). Crime and criminal policy in Iceland: Criminology on the margins of Europe. *European Journal of Criminology*, 3(2), 221–253.
- Ólafsdóttir, K. (2020, July 6). *Loka fangelsinu á Akureyri* (Akureyri Prison to be closed). Visir.is. <https://www.visir.is/g/20201988680d/loka-fangelsinu-a-akureyri>

- Pakes, F. (2020). Old-fashioned Nordic penal exceptionalism: The case of Iceland's open prisons. *Nordic Journal of Criminology*, 21(2), 113–128. <https://doi.org/10.1080/2578983X.2020.1809199>
- Pakes, F., & Gunnlaugsson, H. (2018). A more Nordic Norway? Examining prisons in 21st century Iceland. *The Howard Journal of Crime and Justice*, 57(2), 137–151. <https://doi.org/10.1111/hojo.12244>
- Pánteá, A. (2024). The effectiveness of alternative sanctions through the lens of the punitive system. *Acta Universitatis Danubius. Juridica*, 20(3), 76–91.
- Pétursson, V. Ö. (2024). A constant struggle against not having people in isolation. *Visir.is*. <https://www.visir.is/g/20242597699d/-stans-laus-bar-atta-vid-thad-ad-vera-ekki-med-menn-i-ein-angrun->
- Pratt, J. (2008). Scandinavian exceptionalism in an era of penal excess: Part I: The nature and roots of Scandinavian exceptionalism. *British Journal of Criminology*, 48(2), 119–137. <https://doi.org/10.1093/bjc/azm072>
- Pratt, J., & Eriksson, A. (2011). 'Mr. Larsson is walking out again': The origins and development of Scandinavian prison systems. *Australian & New Zealand Journal of Criminology*, 44(1), 7–23. <https://doi.org/10.1177/0004865810393105>
- Prison and Probation Administration. (2017). *Ársskýrslur (Annual reports)*. <https://www.fangelsi.is/english>
- Prison and Probation Administration. (2020). *The Prison and Probation Administration home page*. <https://www.fangelsi.is/english>
- Ruzsonyi P. (2011). A skandináv országok büntetés-végrehajtási rendszerének elemzése. *Börtönügyi Szemle*, 30(1), 1–19.
- Scharff Smith, P., & Ugelvik, T. (2017). Introduction: Punishment, welfare and prison history in Scandinavia. In T. Ugelvik & P. Scharff Smith (Eds.), *Scandinavian penal history, culture and prison practice* (pp. 3–31). Palgrave Macmillan.
- Scharff Smith, P. (2012). A critical look at Scandinavian exceptionalism: Welfare state theories, penal populism and prison conditions in Denmark and Scandinavia. In T. Ugelvik & J. Dullum (Eds.), *Nordic prison practice and policy: Exceptional or not?* (pp. 38–57). Routledge.
- Sipos F. (2017). A közérdekű munka szerepe a börtönnépesség csökkentésében: a finn tapasztalatok. *Pro Futuro*, 7(2), 81–96. <https://doi.org/10.26521/Profuturo/2017/2/4764>
- Statista. (2025). *Number of people in prison in Iceland from 2010 to 2021*. Statista. <https://www.statista.com/statistics/1269089/number-prisoners-iceland/>
- Statistics Iceland. (2020). *Immigrants and persons with foreign background 2020*. <https://www.statice.is/publications/news-archive/inhabitants/immigrants-and-persons-with-foreign-background-2020/>
- Sykes, G. M. (1958). *The society of captives: A study of a maximum security prison*. Princeton University Press.
- Ugelvik, T. (2012). The dark side of a culture of equality: Reimagining communities in a Norwegian remand prison. In T. Ugelvik & J. Dullum (Eds.), *Penal exceptionalism? Nordic prison policy and practice* (pp. 119–138). Routledge.

- Vernd Fangahjálp. (2025). *Introduction*. <https://www.vernd.is/index.php/vernd/starfsemi>
- World News. (2020, October 3). *Vill náða þá sem beðið hafa lengi eftir afplánun (Plans to pardon all who have waited a long time for the completion of their sentence)*. <https://theworld-news.net/is-news/vill-nada-tha-sem-bedid-hafa-lengi-efir-afplanun>
- World Prison Brief. (2024). *Iceland*. <https://www.prisonstudies.org/country/iceland>
- Zohren, D., & Rösner, V. (2020). *Alternative punishments: The impact of prison sentences and the necessity of alternative punishments for convicts*.

Reference of the article according to APA regulation

- Miklósi, M. (2025). Characteristics of the Scandinavian Criminal Policy Model, its Features in Iceland, with a Special Focus on Alternative Solutions and Challenges. *Belügyi Szemle*, 73(12), 2555–2572. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i12.pp2555-2572>

Statements

Conflict of interest

The author has declared no conflict of interest.

Funding

This study was prepared with the support of the Bolyai János Research Scholarship (grant no. BO/00099/24/2).

Ethics

No dataset is associated with this article.

Open access

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution–NonCommercial–NoDerivatives 4.0 International License (CC BY-NC-ND 4.0): <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

The article may be used, shared and redistributed in any medium or format for non-commercial purposes, provided that appropriate credit is given to the author(s) and the source, and a link to the license is included. No derivatives are permitted (including adaptations or translations), and commercial use is not allowed.

Corresponding author

The corresponding author of this article is Márta Miklósi, who can be contacted at miklosimarta@unideb.hu.

Invisible Security at Sport Events: The Criminal Aspects of Sport Security

Béla Árpás

master lecturer, police lieutenant colonel
Ludovika University of Public Service,
Faculty of Law Enforcement
arpas.bela@uni-nke.hu

Zsolt Lippai

PhD, assistant lecturer, police lieutenant colonel
Ludovika University of Public Service,
Faculty of Law Enforcement
lippai.zsolt@uni-nke.hu

Abstract

Aim: The article presents the triumvirate of measures used in each age to guarantee the safety of major sport events from ancient times to the present day; the development and application of legal, physical and personal security tools. The thesis presents the sport and prominent sport events in the 20th century. It's importance in the 20th century, the fundamental condition of which is the creation of security. The work touches on the scope of competence of private and public security organizations, and the importance of precisely coordinated cooperative task execution.

Methodology: The authors present the 20th century evolutionary processes that led us to the safe organization of major sport events in Hungary, and give an overview of how individual factors influence the security of sport events, which crimes are related to the narrower and wider environment of the event, and which security professionals must consider as risk factors. We highlight the importance of the activity carried out by criminal experts; outline the elements of preventive and proactive measures, the substance of the conspiratorial tasks of detectives and criminal intelligence officers.

Findings: Security incidents at sporting events are broad but well-defined crimes. In the age of changes, the solution to ensuring security can be enhanced by complementary policing and the tools that available for the criminal service branch of the police, which have been used for centuries and millennia, and by future-oriented technological tools.

The manuscript was submitted in English. Received: 5 September 2025. Revised: 18 September 2025
Accepted: 22 September 2025.

Value: Based on the authors' existing knowledge and policing knowledge, as well as the results of the research, beyond simple visualization, a system of policing tools that can be used in the future to guarantee the safety of sporting events can be predicted, which will facilitate the conduct of a safe sporting event.

Keywords: major sport event, security, criminal service, future security solutions

Introduction

Publishing in the field of sport, security and criminal activity is a responsible and complex task. It is responsible, because even today, the employees of the criminal service, using the tools described in this topic, often try to maintain public safety in very dangerous situations, so the careless publication of this may even endanger the investigators and criminal intelligence officers. It is complicated, complex, as the topic is multifaceted, has many actors, is related to large masses, and is not constant at all. Due to the limitations of the scope of this publication, we cannot claim to be complete on the subject. We will present the development of sport security by presenting the historical origins of today's criminal activity and then write about the special tool of the criminal service. By comparing the methodological and technological innovations learned during our research with our police and criminal police professional experience, we would like to give future researchers thought-provoking impulses that can further enhance the security of sport events.

Research method

Due to the complexity of the topic of our study, the applied research method also consists of several elements. The framework of this work is the processing of domestic and international studies, textbooks, technical articles, and Internet resources. After that, we conducted interviews among practicing private security professionals and public law enforcement professionals in order to explore the current situation of sport law enforcement. Finally, we outline our thoughts on the introduction of the most modern tools and methods for crime prevention and law enforcement, supplemented by our own experience.

Historical overview

In ancient Greece, the *kalokagathia* (perfect body – beautiful soul) as an ideal of education could form the basis of the relationship between people and sports.

Although the origins of the Panhellenic Games and the Olympic Games, which stand out among them, are lost in the mists of the past, we can say that this is the foundation of today's giga-sized sport events. Security in Hellas was provided by various specialized law enforcement agencies based on the authorization from Areiospagos. Apart from Ancient Greece, the Roman Empire also had sport events that attracted crowds. In the beginning, sacred events had a psychotic, tension-relieving function in addition to sport and entertainment. This is well demonstrated by the "panem et circences" (bread and circus) from Juvenalis, which is still valid in certain social arrangements today. In that time there were regulations that applied for the participants, and also to the spectators, such as bans on drinking alcohol and carrying weapons. But we can also observe the term of the order ensured by physical security devices and manpower, since the spectators were separated from the struggles against the wild beasts by a protective net and armed soldiers (Tóth, 2011).

In the medieval Europe, with the spread of church dogmas, the training and care of the human body became worldly vanity, and because of the immortality of the soul, it became insignificant. While the lower social classes fought for survival and played folk games as much as possible, the sport life of the aristocratic society was dominated by hunting, sparring, or it was reported by jousting. The pillars of tourism and hospitality were castles, inns, pubs, security was ensured by the king's men (Erdősi, 2009).

From XIV. the XIX. th century onwards, thanks to the Renaissance scientists and arts, the ideal body came into focus again, so its training became important again. Later, physical education was more present in the training of the armies. Swimming, running, boxing, shooting are all training sports of militant origin. Over time, the process was generated by the urbanization that appeared as a result of the industrial revolution, the increase in the number of people living in cities. Ordinary people also wanted active rest more and more, and there was a growing conscious need for health and exercise. Sport clubs and sport organizations were established, which also contributed to the growth of the sport's popularity with their competition events. Finally, the XX. century brought the turn that resulted in the separation of competitive and leisure sports.

Sport safety

According to our opinion, the importance of a concept can best be determined through its function in society. Many functions of sport can be defined. These include health care, healing, entertainment, recreation, cultural and educational

function, political or even economic function. Advertising is closely related to the latter, for example.

Today, sport is a significant social and economic factor in itself, which is enhanced by the advertising value of the given sport. As a result of the development of information technology and telecommunications, the World Wide Web today provides millions of people with a virtual presence at individual sport events, which have become a huge source of income due to their media exponential advertising value. As a result of globalization, thousands of kilometers of travel have been simplified, the number of seats in stadiums has increased many times over, so today, when organizing a sport event, the organizers have to calculate tens of thousands of spectators.

Extraordinary events

In the 20th century, security can be examined from many aspects. We can talk about environmental security, health security, social and economic security, cyber and data security, but from the point of view of this thesis, the most important factor is public security.

In the definition of the Lexicon of Law Enforcement – *focused in terms of this thesis* – physical security is “a multi-factorial, complex concept that expresses the state of the state and society’s interests, values, the country’s territory and its population free from external and internal dangers and threats” (Boda et al., 2019). And public safety means “the state of social coexistence legally and physically protected by law enforcement agencies” (Boda et al., 2019). In addition to all of this, safety cannot be defined as a constant, universal value, since it is relative both in space and time and depends significantly on the individual’s value system, therefore one of the determinants of safety is the individual’s subjective sense of safety.

In many ways, the world’s biggest sport event is the Olympics. The 2020 Olympic Games – *held in Tokyo in 2021* – already being called the first “streaming Olympics”. Spectators consumed 1.3 billion minutes of Olympic content, and the competitions were watched by more than 372 million people in Europe on television and on various digital platforms (URL1).

The fact that sport events have become so massive has significantly increased the degree of security risk, and therefore the major sport event is a factor affecting public safety at its location and during its period. With the increase in the size of sport events, not only the probability of occurrence of extraordinary events increased, but also the volume of extraordinary events increased.

Hooliganism

In addition to the Olympics, professional football matches are prominent sport events. It must be said here that the aggression related to sport in medieval Italy (Harpastum) or it has English (Medieval Folk Football) roots (Lippai & Nagy, 2023). In the words of James Bannon, “*Just 90 years after England gave the world the ‘wonderful game’ of football, it also gave birth to its distorted child: football hooliganism*” (Bannon, 2014).

In the 1960's and 1980's, football was the main entertainment of the poor, where the spectator could be freed from the pressure of everyday life with others like him, in a group, facelessly, without consequences, which was a direct path to the birth of football hooliganism. In this period, the infrastructural background of football was lagging behind, the stadiums were technically in poor condition, the organization and security efforts were excessively aggressive, but still rudimentary. Three serious tragic events¹, during which nearly 200 people lost their lives and nearly 1,000 people were injured, led to a comprehensive regulation that highlighted the shortcomings and ultimately led to an international solution to the situation.

These events were clearly attributable to organizational and security deficiencies and infrastructural errors. Due to the series of tragic events and the English football hooliganism, which by this time had already caused international outrage, Margaret Thatcher, the Prime Minister of Great Britain, commissioned Lord Peter Taylor, the Chief Justice, to set up a commission of inquiry in 1989, which finally presented its report in January 1990.

The report made 76 different recommendations regarding the organization of sport events, and nine pieces of legislation were created as a result. Instead of a purely law-enforcement issue, Taylor steered the solution of the problem in the direction of complexity, recognizing that it is not advisable, and it is not possible, to stop the fans solely with criminal law measures. Following the Taylor report, the affected countries and sports federations started to create different levels of regulators. In accordance with international practice, Hungary also increased sport security. The exact range of tasks and responsibilities of private and public actors was defined, and the selection, up-to-date training and continuous further training of the persons responsible for security were also introduced.

¹ In May of 1985, a fire broke out at Bradford Stadium in England, killing 54 people and burning more than two hundred. Also in the May of 1985, a wall collapsed during a hooligan clash at the Heysel stadium in Brussels, killing 39 people and injuring hundreds of others. In April of 1989, in England's Hillsborough stadium, the panic caused by organizational problems and the excessive number of people allowed into the stands caused the death of nearly 100 people and the injury of at least 700 people.

Terrorism

Terrorism is another important risk factor for large-scale sport events, but also for non-sporting mass events. The on-site presence of the masses and the huge viewership available through the media represent a potential opportunity for terrorist organizations to demonstrate their striking power and spread their ideological ideas.

The XX. the first terrorist attack on the sport world of the 20th century took place on September 5, 1972, in the form of a hostage-taking by the terrorist group Black September in the Olympic village in Munich, which ended in the deaths of sixteen people. In 1996, a pipe bomb exploded in Atlanta's Olympic Village, killing a young mother and a reporter and injuring more than a hundred people. The police defused two more bombs at the scene. On April 15, 2013, a pair of Chechen brothers committed an explosion at the finish line of the Boston Marathon. During the attack, three people lost their lives, and 264 people were injured. On November 13, 2015, the Islamic State carried out a series of coordinated terrorist attacks in Paris, the first element of which was the site of the France-Germany soccer match. During the attacks, 128 people died and 200 were injured.

Hungary

Although he was a Hungarian athlete who achieved a lot of world success, before the political system change in 1989, mass sports in Hungary focused almost exclusively on the summer Olympic games and football, with low state subsidies. During the period of political easing, global trends related to sport also appeared in our country, in 1986 we organized the first Formula 1 Hungarian Grand Prix.

The reigning Hungarian government treated sport as a priority issue, and it still does. The Sport Act were created, which fully regulates sport from the amateur level to the complex system of tasks of stadium operators and state bodies accommodating more than 10,000 spectators. In 2010, sport became a “national strategic sector”, and in 2011, with the amendment of the tax legislation, the door was opened for spectator sports to receive financial subsidies from civil sources. As a result of the efforts, the volume of sport events began to grow turbulently, so the risk factors also increased significantly. The increase was also observed in the illegal activity of previously established ultra and hooligan groups related to football teams. Between August 22, 2022, and May 27, 2023, a total of five major riot-like organized clashes took place.

Unfortunately, terrorism has not avoided Hungary either. The first terrorist attack took place on September 13, 1931. Matuska Szilveszter carried out an inferno attack by blowing up the Vienna express train passing through the Biatorbágy Viaduct. Based on the message left by the perpetrator at the scene, the attack was politically motivated. Almost two dozen people lost their lives as a result of the explosion.

The literature classifies the 1973 Balassagyarmat hostage-taking as the second act of terrorism in Hungary, where one of the hostage-takers was shot by the interventionist police forces, and the other was sentenced to 15 years in prison by the court. This was followed by the bus bombing on Ferihegyi way in 1991, during which the bomb fitted to the bus fell prematurely, so some people injured, but no one was died. But, unfortunately, in September 2016, the Budapest VI. district Teréz körút explosion in which three people, including two police officers, were injured.

Until the creation of the Sport Act, the provision of sport events was a state monopoly task, and mostly the competence of the uniformed police. This was changed by the sport law, which states that the state, as defined in the basic law, takes care of public safety outside the stadium. The private security is responsible for maintaining order within the stadiums as a complementary police force.

Today's task of the criminal service branch

According to Article 46 (1) of the Basic Law of Hungary, “*The fundamental task of the police is to prevent and detect crimes, protect public safety, public order and the order of the state border.*” Maintaining public safety and order in public areas is an exclusive state task. XXXIV of 1994 on the police as a sectoral norm for the body established to perform general police tasks, i.e. the police, as well as the police's Counter Terrorism Center law defines – among other things – the fight against terrorism, the performance of crime prevention and crime detection tasks. The (public) law enforcement and criminal service branches perform the insurance tasks of sport events together.

The appearance of the criminal service at mass events is not a new thing. After the Second World War, Hungary was annexed to the Eastern Bloc. In the period following the 1956 War of Independence, the civilian-clothed internal security countermeasures officers working alongside the uniformed units were mostly present to monitor counter-activities related to the political system. From the 1980's onwards, the political relaxation and accompanying social changes brought with it an increase in the number of security risk factors. At sport events,

not only hooligans, but also criminogenic persons, parasitic criminals who take advantage of the inattention of the crowd, appeared to an increasing extent.

In response to the changes, the presence of the political police was replaced by the detective service branch performing actual criminal tasks. Their primary task was to prevent pickpocketing, car break-ins, and arrest criminals. As a result of global events and trends, the fire service was quickly included in the insurance, and even nowadays the Counter Terrorism Center (Terror Elhárítási Központ, TEK). Today, the security of sport events is preceded by serious preparations on the part of the police.

During the preparation period of the sport event, the authorities carry out a risk analysis required by law, on the basis of which they classify the event. After that, taking all the circumstances into account, they create the security plan. It defines the duties of the branches of the police service, certain specialized services and the order of command.

The criminal staff included in the security have essentially the same task as the law enforcement staff, but with the tools and abilities inherent in the professional specification of the criminal service. We would like to note that the use of special tools that seriously violate constitutional rights, such as wiretapping or internet monitoring, in crimes typically occurring in connection with sport events -with the exception of terrorism- cannot be used in today's normative environment.

The criminal part of security can basically be divided into two main segments:

- a) The proactive, preventive, operative group (criminal intelligence group),
- b) The investigative unit that responds after the occurrence of extraordinary events (*investigators, crime scene investigators and analysis officers*)

Human intelligence officers researching the circle of people who can be involved in the activity as collaborators, or in common usage as informants. Their task is to obtain information about events and groups from persons (informants) secretly cooperating with the police, to check the validity of the information, to classify it, and then to forward it as necessary. In addition, they can use other special tools to act against and disrupt groups, which are provided for by laws or the relevant internal standards – protected by certification and therefore cannot be reported here – provide an opportunity.

The task of the criminal intelligence unit is to carry out technical and open source reconnaissance during the preparation period of the event. During the event, their task is to conspire and control the most risky areas and places, and to report what is experienced there, especially the potentially dangerous, violent, rowdy persons and groups, to the crime commander. This team does not consist of undercover detectives, but of special police officers with personal

and local knowledge, who carry out their duties by concealing their police nature, in civilian clothes, without weapons, and in civilian-style cars.

In practice, this means that on the basis of personal knowledge, intelligence information, or what they have seen and experienced in public areas, the intelligence officers report to the command staff and, if necessary, bring potentially dangerous groups under conspiratorial control. The operative and public forces are in a communication relationship with each other, so the precise navigation of the open, law enforcement and reaction forces becomes simple and extremely fast. The criminal intelligence officers have the possibility to intervene and the obligation to take measures only in case of immediate danger to life.

Arriving early, even before a possible riot-like act, the police force can prevent a serious disturbance with a demonstrative presence.

If it is not possible to prevent the escalation of the situation, the criminal information is also important. In one hand, it becomes possible to isolate the whistle-blowers and the actual criminals and highlight them from the crowd, which is of key importance in such situations. This can establish the legality of the basis of the police action. In addition, trained law enforcement personnel with the necessary number of personnel, equipment and necessary for the successful completion of the measure can be directed to the scene. This allows the police to perform their constitutional duties quickly, efficiently, and presumably professionally, in the face of a rowdy crowd. Moreover, crowd management coercive devices and vehicles suitable for the rapid removal of arrested persons can also be prepared for their use in good time. What is also extremely important is that the police force can carry out all this as safely as possible, since they know what they will have to face, so they can start the action armed with the necessary and sufficient quantity and type of coercive and protective equipment.

The images, audio and video documentation created by the detective officers can not only help during the police action, but can also serve as material evidence during the subsequent criminal proceedings.

The classical detective tasks are the acquisition of evidence of crimes, the identification of unknown criminals, and the implementation of the necessary measures against persons suspected of committing a crime. Based on the applicable jurisdiction and jurisdiction rules, this is carried out by the criminal service of the police station responsible for the place of the crime. If necessary, other local captains' offices, or investigators in the current, competent county area, or in the criminal emergency service belonging to the regional staff, can also be reassigned to the task.

CSI tasks participate in the work, and if necessary, conduct inspections and record forensic traces. The spread of security cameras, the ever-increasing

amount of electronic data and its use as biological evidence support the success of criminal proceedings, but at the same time result in additional tasks and work associated with analysis. This is optimally carried out by the analysis and assessment officers.

Following the September 11, 2001 terrorist attacks in New York, national security and law enforcement organizations around the world implemented a number of security measures to prevent attacks. These measures also appeared at major sport events that attract large crowds and therefore represent a potential soft, unarmoured and easily attackable target (Lippai & Thieme-Eső, 2020). In addition, taking into account the specifics of the event insurance methodology used in Hungary today, it can be stated that sport events can be organized under fairly good security conditions, and the protected areas (so-called security zones) are apparently sufficiently protected.

The number of extraordinary events inside the stadium has dropped to an extremely low level. However, “good enough” security is not enough good. Perfect – and unfortunately unattainable – security must be achieved. The changing dynamics of crime also prevails in the hooliganism.

Since the beginning of the period after the stadiums were made safe, it has been observed that the violations mostly take place outside the stadium, before and after the matches. Moreover, lately the events are much more organized, and even the organization itself is much more conspiratorial.

A possible future direction

Our research and experience during the preparation of this study prompts me to call on the possibilities inherent in criminal intelligence and analysis based on the existing system, as a potential new source of paradigm shift, as well as the opportunities in the development of technology to the researchers dealing with sport policing, respectively. the attention of practitioners. Given that the police and private security use particularly modern tools and solutions in the field of sport policing, we believe that only a few steps can be taken in the way of necessary but not excessive development. The first step in this is the criminal service – law enforcement, or it lies in the introduction of subtle tools and methods already used in other areas of crime prevention in this area. However, before We go into this, we would definitely like to emphasize that the special means of secret information collection discussed in the rest of the thesis, which can be used without the knowledge of the affected person, severely limit basic rights. That is why these tools can only be used if absolutely necessary, and the desired goal cannot be achieved in any other way, or only with considerable difficulty. In this case,

too, only if the goal can be reached by using the given tool. Another condition for the use of special investigative tools is that, compared to the goal to be achieved, it does not entail a disproportionate restriction of the basic rights of an individual.

The legislators added additional state control to the system by making the use of some secret information gathering tools that seriously violate basic rights subject to the consent and permission of judicial bodies other than the police (*prosecutor's office and court*). Taking these circumstances into account, it must be stated that the current normative environment – even if not complete – provides the police with a sufficient opportunity to use investigative activities aimed at preventing violations that significantly disturb the safety of sport events of great importance from a social and economic point of view, much more effectively than today.

However, the basis of life is change, and as it was mentioned above, this can also be observed in criminological trends, to which the police, as the protective shield of society, must constantly respond. At the same time, in today's economic and social situation, the state bodies, such as the police also, have increasingly scarce resources available, which makes it necessary to use resources more precisely.

In addition, the social expectation can be felt, which expects modern, proactive, crime-preventing activities from the police instead of traditional, reactive, law-enforcement policing.

With regard to sport event insurance, one of the possible answers to this is the extension of the existing complementary police within itself. Taking into account this situation, the development of the insurance model and the more optimal use of the capacities must be thought about accordingly.

Human intelligence

In many countries of the world, special forces carry out criminal tasks related to sport events. This is not entirely the case in Hungary. There is a law enforcement coordination unit, but there is no specific criminal (investigative, intelligence) unit.

So, first of all – quoting the classic from Pál Sándor's movie of Old Time's Football – "*We need a team!*" A solution could be to create a permanent special crime unit with a small unit, whose dedicated task is to deal with hooligans, mobs or keeping an eye on manipulative individuals and communities, evaluating the information obtained in order to prevent crimes.

The basic assumption is to ensure the maximal security of sport events. The task is to definition of the specific intelligence goals and then the basic strategy

that best supports the achievement of the goal, or choosing a tactic. So defining the intelligence model is the primary task.

According to our mutual opinion, one of the basic tools for the paradigm shift in sport event insurance is the enhancement of human intelligence activity. The goals of intelligence gathering can be achieved primarily by increasing the use of “human tools” according to today’s conceptual definition, directly among the members of the target groups or in their environment, persons and informants who secretly cooperate with the authorities.

In Europol’s formulation, *“the informer is the person who, in return for guaranteeing confidentiality, transfers information, internal knowledge, or provides assistance to law enforcement agencies, or secret services, which facilitate the detection and investigation of crimes and the detection of terrorist acts”* (EUROPOL, 2012).

The big advantage of using collaborators is the dynamism and accuracy, and a third, extremely important factor. Human tools can be used not only for obtaining information. The direction of communication and information flow can also be reversed. With the help of the collaborators, the authority can introduce misleading or untrue information to the target group of the investigation. Through this, it is possible to weaken and disrupt the organization, and to create a disturbance in the operation of the criminal group.

It should be noted that conducting human intelligence with persons cooperating with the police carries many risks. This is for instance the distortion of information from a non-direct source. The current legal environment offers several opportunities for the intelligence agency to eliminate this.

One such solution is the introduction of an undercover detective into the circle of personnel involved in the investigation. This is beneficial from several points of view, since a police officer with special skills and special training is a much more reliable source of information, and his loyalty is not in question. English police used undercover detectives to curb football hooliganism in the early 1960’s. A significant example of this case is the young police officer James Bannon, who was successfully integrated into the Millwall Bushwackers brigade, and who later wrote an extremely interesting and instructive autobiographical novel entitled *Built-in Hooligan* (Bannon, 2014).

Technical Intelligence (TECHINT)

Just as the camera systems installed inside the stadium brought results, so many public area camera systems have also proven themselves in the field of public

safety. In connection with major sport events, it can be useful in public areas outside the stadium, precisely delimited by risk analysis, or placement of cameras with the same technical parameters on the roads leading there, which can be connected to the system. Previously, as the Hungarian representative of Europol's Homicide Working Group, one of the authors had the pleasure of visiting many European capitals. In several capitals, he has experienced that cameras in public areas are equipped with microphones and speakers. In the event of a disturbance, these systems can not only assist in detection and bio-opening. The disorderly act can even be interrupted by the official instruction given to the disorderly persons. Numerous forensic studies have proven that, in many cases, the fear of being caught is what deters the potential perpetrator from committing the crime. Thus, if the camera operator draws the attention of rowdy persons to the fact that the camera is recording their actions, which can be easily identified by the recording, it can have a deterrent effect.

Another direction of technical development is the introduction of Artificial Intelligence (AI), which is increasingly gaining ground in law enforcement today. To understand this, it is good to know what AI is. According to the European Parliament statement, *"Artificial intelligence (AI) refers to the human-like abilities of machines, such as reasoning, learning, planning and creativity. It allows the tech to sense its environment, deal with what it perceives, solve problems, and plan its actions to achieve a specific goal. A computer not only receives data (already prepared or collected through its sensors, such as a camera), but also processes and reacts to it. These systems are capable of modifying their behaviour to a certain degree, by analysing the effects of their previous steps and working independently"* (URL2).

In one hand the AI can contribute to making the economy more innovative, efficient, sustainable and competitive, and on the other hand, it can lead to improvements for citizens in the fields of security, education and healthcare. It also helps fight climate change. These systems are capable of modifying their behaviour to a certain degree, by analysing the effects of their previous steps and working independently.

„In mitigating the vulnerability of the sport event, artificial intelligence can provide significant help, taking into account that at the current level of development of the technology, the use of AI by law enforcement officers can mostly take place in analytical and decision support situations, and in no case can it replace human decision-making autonomy" (Gyaraki, 2023).

AI's analytical and evaluation activities can help the police's sport policing activities in many areas. A precise, all-encompassing analysis, based on

which you can feed the already existing data into the system, can be of great help in the event preparation phase, in connection with the disclosure of risk factors and the calculation of the number of insurance personnel required to manage the crowd.

The connection of the audio-visual control system explained above with AI technology *-the sociological and psychological regularities fed into the system, or based on historical samples-* it can perform real-time analytical activities that can give an alarm signal to the crowd, or when detecting risk inherent in the behaviour of individuals in a crowd.

The signal given in good time can put the competent manager of the state or even private security organization of the insurance company in an optimal decision-making position, through which the illegal act can be prevented by redeploying the forces, or the illegal act can be eliminated extremely quickly, even before the situation escalates. Monitoring the movement and behaviour of known potential risk persons and groups in parallel can be a significant help, but the analysis and proof of violations that have already occurred will also become much faster and more efficient.

Thanks to the correct allocation of forces and tools, event security can be organized with precision management, which can save significant costs after the undoubted significant initial investments have been returned. In addition to prevention, the use of facial recognition capabilities on the camera system can of course facilitate detection and proof, given the facial image identification system already operating in Hungary, linked to official records.

Special tools

The development of computing devices, mobile phones, programs and applications, as well as the appearance and spread of the Internet not only opened up new communication channels, but also created a new, parallel, virtual world for society. The various intelligence organizations also had to respond to this, so technical intelligence was developed in this direction, which has become an extremely complex area and affects many areas, from radio-electronic signal detection, through the acquisition of bank data, to geospatial intelligence based on aerial photographs, to open-source cyberspace until intelligence.

Today the hooliganism is more and more organized and committed in groups, and the members of the groups have to communicate with each other, which mostly happens via electronic communication devices and systems. It is easy to see that the easiest thing for the police to do would be to check the communication channels. However, based on the effective domestic material law *-in*

contrast to terrorist acts- these riotous acts are not considered to be such serious violations of the law against which the application of these special tools (*such as wiretapping or secret monitoring of the information system*) subject to judicial authorization could be introduced. In the field of law enforcement and crime prevention, the use of technical intelligence tools is a routine task for the police, but it does not appear, or only barely, when it comes to securing sport events.

We would like to highlight one of the existing tools, the not-so-long-used OSINT activity, i.e. open source intelligence. Today the basic source of OSINT is the Internet, the various file sharing platforms (*blog, vblog, image and video*), social, commercial and other sites. The primary or secondary information can be extremely useful for investigating the plans of a group, or in the field of monitoring group dynamic events.

However, the fact is that AI technology is potentially so widely applicable that today's people have no idea what tomorrow's professionals will be able to do with the technology. In addition to the fact that the primary condition for the application of AI technology is the creation of a legal environment for data protection, it can be said with some exaggeration that the development of AI technology is only limited by human imagination and the available, mostly material, resources.

Conclusion

Summing up our study, it can be seen that from ancient times to the present, sport and sport events have a particularly great economic and social significance in the history of mankind and in our time. The array of incidents that violate safety at sport events is at least as diverse as the reality of the frailty of human nature itself. In the age of change, private security and its state law enforcement agencies work together to guarantee the security of sport events at a high level through complementary policing, but full security is still only a goal to be achieved, not a realized reality. Criminogenic, deviant persons, or groups constantly adapt to the reactive, follow-up security measures of the law enforcement agencies, in order to avoid them and commit their illegal acts without sanction. For this very reason, law enforcement professionals must constantly examine the effectiveness of the applied security model.

In the light of this study, one of the alternatives to the path of development is the increased use of the powers and modern tools of the criminal service that have been used since ancient times, as well as the introduction of future-oriented artificial intelligence technology into the field of sport policing.

Thanks to these proactive criminal intelligence tools, the security of sport events can be ensured at a much higher level and, presumably, with significantly more effective resource management.

References

- Bannon, J. (2013). *A beépített huligán: Kettős életem igaz története fedett zsaruként a rettegett Millwallnál* [The undercover hooligan: My double life as a covert police officer inside the notorious Millwall firm] (Kovács G., Ford.). Candover Kft.
- Boda J., Baksai É., Deák J., Ivaskovics K., Mátyás Sz., & Tóth N. Á. (Szerk.). (2019). *Rendészettudományi szakszótár* [Encyclopedia of law enforcement science]. Dialóg Campus Kiadó. https://real.mtak.hu/153920/1/743_Rendeszettudomanyai_Szaklexikon_e_2020_04_28_.pdf
- Erdősi Z. (2009). *Sporttörténet* [History of sport] (pp. 12–16). Csanádi Árpád Általános Iskola Közép Iskola és Pedagógiai Intézet. <https://csanadi-bp.edu.hu/docs/sportjegyzet/Erd%C5%91si-Sport%C3%B6rt%C3%A9net.pdf>
- Europol. (2012). *Europol's Permanent Working Group on Informant Handling* [Europol Permanent Working Group on Informant Handling].
- Gyaraki R. (2023). A Mesterséges Intelligencia felhasználási lehetősége és fejlesztésének szükségessége a jogalkalmazásban [Opportunities for the use of artificial intelligence and the need for its development in law enforcement practice]. In Kovács Z. & Gurály R. (Szerk.), *A Mesterséges Intelligencia és egyéb felforgató technológiák hatásainak átfogó vizsgálata* [A comprehensive analysis of the impacts of artificial intelligence and other disruptive technologies] (pp. 393–422). Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat. https://unipub.lib.uni-corvinus.hu/8690/1/MI_2023_konyv.pdf
- Lippai Zs. & Nagy T. I. (2023). Néhány szóban a futballhuliganizmusról [A brief overview of football hooliganism]. *Magyar Rendészet*, 23(2), 37–59. <https://doi.org/10.32577/mr.2023.2.2>
- Lippai Zs. & Thieme-Eső M. (2020). A szállodák, mint „puha célpontok” [Hotels as “soft targets”]. In Zágon Cs. & Szabó A. (Szerk.), *Közös kihívások – egykor és most: Tanulmánykötet* [Common challenges – past and present: Edited volume] (pp. 160–183). Magyar Rendészet-tudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozat.
- Tóth N. Á. (2011). A sportrendezvények biztosítása az antik Róma sportjogában a hatályos hazai szabályrendszer figyelembevételével [Security of sporting events in the sports law of ancient Rome with consideration of the current Hungarian regulatory framework]. *Publicationes Universitatis Miskolcensis: Sectio Juridica et Politica*, 29(1), 153–166. http://www.matarka.hu/koz/ISSN_0866-6032/tomus_29_1_2011/ISSN_0866-6032_tomus_29_1_2011_153-166.pdf

Online links in the article

URL1: *A Világ gazdaság cikke az olimpiai játékok nemzetközi nézettségi rekordjairól és médiapiaci hatásairól.* [Világ gazdaság article on the Olympic Games setting international viewership records and their media market impacts.] <https://www.vg.hu/sportgazdasag/2021/08/nemzetkozi-nezettségi-rekordokat-dontott-az-olimpia>

URL2: *Az Európai Parlament tematikus tájékoztató oldala a mesterséges intelligencia fogalmáról, működéséről és fő felhasználási területeiről.* [European Parliament thematic information page on what artificial intelligence is, how it works, and its main areas of application.] <https://www.europarl.europa.eu/topics/hu/article/20200827STO85804/mi-az-a-mesterseges-intelligencia-es-mire-hasznaljak>

Reference of the article according to APA regulation

Árpás, B., & Lippai, Zs. (2025). Invisible Security at Sport Events: The Criminal Aspects of Sport Security. *Belügyi Szemle*, 73(12), 2573–2589. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i12.pp2573-2589>

Statements

Conflict of interest

The authors have declared no conflict of interest.

Funding

The authors received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this article.

Ethics

No dataset is associated with this article.

Open access

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution–NonCommercial–NoDerivatives 4.0 International License (CC BY-NC-ND 4.0): <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

The article may be used, shared and redistributed in any medium or format for non-commercial purposes, provided that appropriate credit is given to the author(s) and the source, and a link to the license is included. No derivatives are permitted (including adaptations or translations), and commercial use is not allowed.

Corresponding author

The corresponding author of this article is Béla Árpás, who can be contacted at arpas.bela@uni-nke.hu.

KÖNYVISMERTETÉS

Tanulmányok Nagy Zoltán András habilitált egyetemi docens tiszteletére

Studies in honor of a university associate professor,
András Zoltán Nagy

Ázsóth Szilvia

Dr., doktorandusz
Pécsi Tudományegyetem,
Állam- és Jogtudományi Kar
azsoth.szilvia@ajk.pte.hu

Absztrakt

Cél: Nagy Zoltán Andrást a Pécsi Tudományegyetem és a Nemzeti Közszo-
lgalmati Egyetem nyugállományba vonuló habilitált egyetemi docensét Pécssett,
az egyetem Állam- és Jogtudományi Karán a kollégái egy bensőséges ünne-
pesség keretében köszöntötték 65. születésnapja alkalmából. Az ünnepelt örömet
nemcsak az ország más jogi karairól érkező kollégák, és a titokként őrzött csa-
ládtagok részvétele okozta, hanem az ünnepség részeként egy, az ünnepelt szá-
mára készített emlékkötet bemutatása is.

Módszertan: A kötetben 19 szerzőtől olvashatunk tanulmányokat. A szerzők
között vannak MTA doktorok, egyetemi professzorok, pécsiek és budapestiek
egyaránt.

Megállapítások: A tanulmánykötet további érdekessége az, hogy a szerzőket
arra kérték fel, néhány mondatban idézzék fel Nagy Zoltánhoz fűződő emléke-
iket. A kiadvány ennyiben sajátosabb, mint a többi emlékkötet.

Érték: A tanulmánykötet forrása lehet további kutatásoknak, s bemutatja az ün-
nepelt mind a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán, mind
pedig a Nemzeti Közszo-
lgalmati Egyetem Rendészettudományi Karán végzett ki-
emelkedő oktatói, kutatói tevékenységét, munkásságát, azontúl emberi mivoltát is.

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2025. 08. 25. Átdolgozás: 2025. 09. 02. El-
fogadás: 2025. 09. 10.

Kulcsszavak: emlékkötet, Pécsi Tudományegyetem, Nemzeti Közszerolgalati Egyetem, kiberbűnözés

Abstract

Aim: Zoltán András Nagy, a retiring habilitated associate professor at the University of Pécs and the National University of Public Service, was honored by his colleagues at the Faculty of Law of the University of Pécs in an intimate ceremony on the occasion of his 65th birthday. The celebrant's joy was not only due to the presence of colleagues who traveled from other law faculties across the country and his family members, whose participation had been kept a secret, but also to the presentation of a commemorative volume prepared in his honor as part of the celebration.

Methodology: The volume contains studies written by 19 authors. Among the contributors are doctors of the Hungarian Academy of Sciences (MTA), University professors, as well as scholars from both Pécs and Budapest.

Findings: An additional unique feature of the commemorative volume is that the authors were invited to recall and share personal memories related to Zoltán András Nagy in a few sentences. This aspect makes it more distinctive than other similar commemorative publications.

Value: Beyond serving as a valuable resource for further research, the commemorative volume highlights the outstanding teaching and research contributions of the celebrant at both the Faculty of Law of the University of Pécs and the Faculty of Law Enforcement at the National University of Public Service, as well as his professional achievements and personal character.

Keywords: commemorative volume, University of Pécs, University of Public Service, cybercrime

A kötet szerzői közül elsőként Korinek László (a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja) *Szabadság és biztonság – újratervezés* című tanulmányának néhány tézisszerű megállapítását idézzük. Professzor úr bevezetőjében hangsúlyozza, hogy a biztonság relatív kategória abban az értelemben, hogy a különböző közösségekre, sőt személyekre egyaránt értelmezhető.

A biztonság objektív, abban az értelemben, hogy az értékeink rendkívüli sokfélesége miatt sajnos a maga teljességében, mindenkor, minden szinten nem létezik.

A biztonság fogalma felosztható függő és független biztonságra. Az előzőek alapján a közösség, személy feletti jogi, hatósági, politikai „védőernyő” mellett a magunk, családunk biztonsága az öngondoskodásra, önvédelemre épül.

A független védelemről magunknak kell gondoskodni. Ugyanakkor a függő és független egymást nem kizáró, sőt összhangba hozható, például a családból leváló gyermekek esetében.

Az értékes tanulmány másik súlyponti kérdése a biztonsággal sokszor konfliktusba kerülő szabadságjogok léte, terjedelme. Előre bocsátva, hibás az a megközelítés, amely szerint a személy csak a közhatalomtól várhatja, remélheti biztonságát, emberi jogainak, szabadságának érvényesülését. A demokrácia fokmérője lehet az, hogy a társadalom mennyire képes olyan jogi környezetet teremteni, ahol a közhatalom a társadalom által kialakított és védelmükre hivatott jogszabályok és nem az önkény érdekében lép.

A kötet kiemelt szerzői közül az MTA doktor Tóth Mihály *A hagyományos rendkívüli jogorvoslatok néhány aktuális kérdése* című izgalmas tanulmányából idézünk néhány gondolatot. A tanulmány két fő részre tagolt. A szerző a bevezetőben kitér arra az „örök problémára”, miszerint mi is az a „nóvum”, amely alapját képezheti a perújításnak. A Kúria ítéleteinek elemzéséből a perújítás feltételeit összegzi. Úgymint új bizonyíték, aminek a bizonyítandó tényre kell vonatkoznia, és alkalmasnak, egyben perdöntőnek kell lennie a jogerős ítélet megváltoztatására. E feltételek konjunktívák és sorrendet is jelentenek.

Tóth professzor úr felhívja a figyelmet a fogalmak helyes értelmezésének fontosságára. Az általa idécitált ügyben a Kúria szerint: a bizonyítási eszköz a szakvélemény adója, a szakvélemény pedig a bizonyíték. Ezzel szemben – támogatva Tóth Mihály megállapítását – a szakvélemény adója nem bizonyítási eszköz, hanem a bizonyíték forrása, továbbá nem a szakvélemény a bizonyíték, hanem a szakvéleményben megfogalmazott releváns tény.

Egy másik ügyben „új szakértő igénybevételére vonatkozó indítvány már az alapeljárásban elhangzott, ezért nem új bizonyíték”. A Kúria ebben az ügyben egy új szakértő által megállapított bizonyíték beemelése helyett abban foglalt állást, hogy indokoltnak tartja-e ilyen bizonyíték beszerzését.

Herke Csongor MTA doktor (tanszékvezető egyetemi tanár, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar) *A VPN, mint a számítógépes bűnözés elleni védekezés egyik eszköze* című tanulmányában az ünnepeelt kutatási témára utalva kiemelte, hogy a dél-szerbiai muszlim közösség konfliktusaihoz jelen esetben nem szól hozzá, viszont a kiberbűnözés témája – sajnos – kimeríthetetlen. Tanulmánya első részében bemutatja, hogy az elkövető által használt IP-szám (internet protokoll, ami a számítógép „személyi okmánya”) leplezésének lehetőségei kétélű lehetőség, nem ritkán ténylegesen fegyver. Egyfelől a különböző támadások végrehajtásakor az elkövetők leplezéséhez, másfelől a felhasználók közötti titkosításra szánt kommunikációhoz, távmunkához is bevált módszer. Erre hívja fel a figyelmet a szerző, hogy sok esetben ez jelent

megoldást az egyre rafináltabb elkövetőkkel szemben. Az IP-szám titkosítási módszereinek bemutatását akár oktatási segédanyagként is javasolhatjuk.

A szerző ezt követően a számítógépes bűnözés fő formáit tekinti át, tipizálja a cselekményeket, kiemelve a kriptoeszközökkel kapcsolatos visszaéléseket.

Gál István László (tanszékvezető egyetemi tanár, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar) professzor úr, *Új tendenciák a kiberbűnözésben és az ellene folytatott küzdelemben Magyarországon* címmel írt dolgozatában a mesterséges intelligencia (MI) bűnüldözésben várható szerepéről értekezik. A szerző szerint a valódi gondolkodó MI megjelenése jelentős hatást fog gyakorolni a bűnüldözésre, bűnmegelőzésre. A Big Data elemzések már ma meghaladják az emberi képességeket. Emellett az MI rutinfeladatokat is elláthat nemcsak a büntetőeljáráásokban.

Egy másik vetülete a problémának, hogyan tekintsük azokra az esetekre, amikor az MI követ el bűncselekményeket? Nemcsak a felhasználó vagy a programozó felelőssége merül fel, hanem azon is el kell gondolkodnunk, ha ezenfelül az MI deep learning folyamatában a „saját logikája” alapján dönt.

Fenyvesi Csaba, a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának egyetemi tanára, *Majdnem világhíres bűnügyek a büntetőjogásznak* címmel, egy szakember számára is szórakoztató gyűjteményt állított össze. Ebben olvashatunk többek között arról, hogyan lehet a természet segítségével (konkrétan döglegyek falánkságának segítségével) kiválasztani a bűncselekmény elkövetéséhez használt eszközt a többi közül. Szó esik egy idomított patkánnyal elkövetett lopásról, és a filmbe illő antwerpeni gyémántrablásról is. Utóbbi során az elkövetők saját videófelvételeikkel manipulálták a biztonsági kamera felvételeit (az ötletet talán az *Ocean's Eleven* című film adta? – Á. Sz.), és a munkaszüneti nap előtti éjszakán elbújtak a páncélteremben zárásig (ahogy azt a *How to Steal a Million* című filmben is láthattuk – Á. Sz.). Megállapítható, hogy a filmek jó tanácsadók lehetnek bűnügyekben.

A szerző a híres-hírhedt magyar–csehszlovák kooperációban megvalósított 1977-es Ferenc körúti postarablást elemzi részletesen, amelyben egy prostituált buktatta le az Arany János által már megénekelt cseh vitézt, mert felismerte őt korábbi kuncsaftjai közül. A magyar elkövető viszont a gyors rendőri elfogásnak köszönheti életét, mivel menekülés közben erősen vérző comblövést kapott.

Kétségtelen, hogy a szerző írása a jogászok generációinak üdítő olvasmány.

Kőhalmi László (tanszékvezető egyetemi tanár, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar) professzor úr *A kiberbűnözés világa* című írásában e bűnözési típust kriminológiai aspektusból jellemzi a bűncselekmények sajnálatos dinamizmusától, a sértettek és a látencia nagyságán át a nemzetközi összefüggésekig tárgyalva ennek a területnek sajátosságait. Kiemelve azt,

hogyan az egyre bővülő mobil applikációknak és a kriptovaluták elterjedésének köszönhetően erőteljesen növekszik a készpénz nélküli fizetési rendszerek elleni támadások száma. A kiberbűnözés elleni küzdelem rendkívül összetett, a jogalkotástól a jogalkalmazáson és a kiberbiztonságon át a felhasználók felkészítéséig és a rájuk leselkedő veszélyekig.

A szerző reményét fejezi ki, hogy az egyetemeken megkezdett munka is meg hozza a gyümölcsét.

Szendrei Ferenc (rendőr ezredes, tanszékvezető egyetemi docens, Nemzeti Közszo lgálati Egyetem Rendészettudományi Kar) *Néhány gondolat a terrorizmus finanszírozásáról* címmel írt dolgozatában a terrorizmus és a pénzmosás összefüggéséről, egymásra épüléséről és egyre szofisztikáltabb formáiról értekezik. Így a szervezett bűnözést gazdagíthatják az adományok, a rejtélyes alapítványok számára juttatott pénzek (Haddad és Tayseer esetek – Á. Sz.), más bűncselekmények bevételei, a kriptovalutázás, más államok, illetőleg a lakosság nyílt vagy bűjtatott nemcsak pénzügyi támogatása. Az is realitás, hogy a terror-szervezetek – az összegyűjtött pénzeikből, támogatásokból – saját legális tevékenységéből származó bevételekből tartják fenn magukat, pénzelik akcióikat.

Nemzetközi összefogásra, a pénzcsepok elzárására, a radikalizáció lehetőségének visszafogására és más intézkedésekre mihamarabb szükség lenne. Kérdés az, hogy az államoknak, a multinacionális technológiai cégeknek megvan-e, meglesz-e az együttműködésre való készsége.

Hautzinger Zoltán (rendőr ezredes, c. egyetemi docens, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar) *Nagy Zoltán és a Pécsi Határőr Tudományos Közlemények* címmel a fenti kiadványokban publikált tanulmányokból citált megállapításokkal jellemzi az ünnevelt munkásságát, kiemelve a szervezett bűnözés, az adatvédelem, a zsarolóvírusok és a modern technológiákkal összefüggő (például 3D-nyomtatással, kvantum számítógépek segítségével előkövetett stb.) bűncselekményekről tartott előadásait, illetve írott tanulmányait.

A szerző utal az ünnevelt iskolateremtő szerepére a Pécsi Tudományegyetemen és a Nemzeti Közszo lgálati Egyetemen.

Nyeste Péter (rendőr alezredes, egyetemi docens, Nemzeti Közszo lgálati Egyetem Rendészettudományi Kar) *Gondolatok a hazai bűnügyi hírszerzésről* című dolgozatában a hazai bűnügyi hírszerzés helyzetét összegzi a jogalkotás, jogalkalmazás tükrében. Kifejezetten a szakmai érdeklődőknek szól a dolgozata azon része, amely a nemzetközi és hazai hírszerzési modelleket mutatja be és összeveti azokat. Véleményét abban összegzi, hogy szükséges a végrehajtói állomány folyamatos képzése, a hazai hírszerzés megújítása, a tevékenység monitorozása és ennek széles körű szakmai megalapozottsága.

Gyaraki Réka (rendőr őrnagy, adjunktus, Nemzeti Közszo lgálati Egyetem Rendészettudományi Kar) *Gazdasági bűncselekmények és felhasználók az*

interneten című tanulmányában tipizálja a gazdasági deliktumokat, így elsősorban az egyéni felhasználót megcélzott megtévesztésekről, a személyazonosság lopásról, az ezzel visszaélve elkövetett csalásokról, az adathalászatról, a social engineeringről, a deep-fake technológia teremtett visszaélésekről, a csalárd e-mailekről.

Kulcsár Gabriella (adjunktus, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar) *A stigma- és előítélet-alapú bullying jelensége* című tanulmányában arra hívja fel a figyelmet, hogy a címben jelzett zaklatás egyre ártalmasabb és sajnos, gyakoribb is. A zaklatás a sértett valamely tulajdonsága (testi, faji, vallási, szexuális orientáltság stb.) miatt történik, s a további zaklatások indítják el a stigmatizáció folyamatát. Éppen ezért a megelőzés során – akár már bölcsődétől, óvodától kezdve – fokozottan kell figyelni azokra a személyekre, különösen kis közösségekben, akik valamely vonatkozásban „mások”.

Értékes színfoltja a tanulmánykötetnek Tóth Dávid (adjunktus, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar) *Criminological features of identity theft* című angol nyelvű cikke a személyiséglopásról. A jelenség definiálását, különböző formáinak összefoglalását követően, a különböző személyiséglopási technikákról ír a szerző. Felhívja a figyelmet arra is, hogy a személyiséglopással a sértettnek különböző károk okozhatók a pénzügyi veszteségektől a pszichológiai problémákig.

(Itt jegyezzük meg, hogy az ünnepelt készítette 2021–2023 között a magyar jelentést az Európai Unió *Study on online identity theft and identity-related crime* című tanulmányához.)

Nagy Melánia (adjunktus, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar) *A kiskorúak sérelmére megvalósuló nemi erkölcs elleni deliktumok* címmel az e korosztály sérelmére elkövetett nemi erkölcs elleni bűncselekményeket gyűjtötte össze és ezeket elemzi, kiemelve az életkori sajátosságokat.

Hengl Melinda (adjunktus, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar) *Az írott szó és az internet anonimitása* címmel közölt írása a kiberbűnözéssel foglalkozók számára különösen hasznos, mert felhívja a figyelmet a digitális kommunikációban is alkalmazható grafológia eszköztárára, a nyelvhasználat (szavak, szófordulatok, szakkifejezések, írásjelek, smiley-ek stb.) egyes elemeire, amelyek segítenek a keresett személy és cselekményének azonosításában.

Ripszám Dóra (PhD, óraadó, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar) *Az emberkereskedelem és kényszermunka fogyasztója* című dolgozatában az emberkereskedelem tényállása módosításának kapcsán rávilágít a kényszermunka idevonható esetére és a gyermekprostitúció konkurálásának lehetőségére és az ebből eredő aránytalanságra.

Németh-Kiss Henrietta (doktoranda, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar) *A kábítószerhelyzet uniós szintű kezeléséről* című tanulmányában

összegezi az Európai Unió kábítószerbűnözéssel szembeni küzdelmének szereplő törekvéseit és annak hatását a hazai drogpolitikára, ideértve a büntetőjogi szabályozást.

Hottó István (doktorandusz, tudományos munkatárs, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar) *A gyermek útja a család válságából az online tér világába* című dolgozatában elemzi a valós tér problémáiból, az elmagányosodásból, a digitális világba jellemzően kiszolgáltatottként menekülő kamaszok gondjaiból adódó nehézségeket. Végkövetkeztetése az, hogy a társadalomnak, ezen belül is a családnak, iskolának sokkal többet kell tenni a kamaszok védelméért, hogy a fiatalok ne váljanak áldozattá.

Bendes Ákos (doktorandusz, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar) *Az in dubio pro reo létjogosultsága* című írásában arról értekezik, hogy a jogalkalmazás hagyományos elvét milyen kihívások érhetik a mesterséges intelligencia alkalmazása során, például az átláthatóság, elszámoltathatóság az adatvédelem terén. Hogyan küszöbölhető ki az elfogultság (diszkrimináció)? Kizárható-e az emberi tényező a döntéshozatalban? Ezek mind olyan kérdések, amelyeket az MI pozitív hozadéka mellett a jogalkalmazásban történő általános bevezetése előtt tisztázni kell.

Ázsoth Szilvia (doktoranda, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar) *Gondolatok a „speciális” családokban élő gyermekek védelméről* c. tanulmányában a családi erőszak oksági kapcsolatában egy sajátos körülményre hívja fel figyelmet. A bipoláris zavarral küzdő szülői környezetben felnövő, traumával terhelt gyermek felnőttkorában egy érzelmileg felfokozott konfliktusszituációban egy már látott, átélt megoldást választhat. A szerző szerint a 12–18. életév közötti korosztály a leginkább veszélyeztetett. Izgalmas adalék a családi erőszak kutatásában.

Felhasznált irodalom

Gál I. L., Ripszám D., & Ázsoth Sz. (Szerk.). (2024). *Tanulmányok Nagy Zoltán András habilitált egyetemi docens tiszteletére*. PTE.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Ázsoth Sz. (2025). *Tanulmányok Nagy Zoltán András habilitált egyetemi docens tiszteletére. Belügyi Szemle*, 73(12), 2591–2598. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i12.pp2591-2598>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk nyílt hozzáférésű (Open Access) közlemény, amely a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Ne változtasd! 4.0 Nemzetközi licenc (CC BY-NC-ND 4.0) feltételei szerint kerül publikálásra: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

A licenc alapján a közlemény változtatás nélkül és nem kereskedelmi célra bármely médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy a felhasználó megfelelő hivatkozással feltünteti az eredeti szerző(ke)t és a közlés helyét, valamint megadja a licenc linkjét. Származékos mű készítése (pl. átdolgozás, adaptáció, fordítás) és kereskedelmi felhasználás nem engedélyezett.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Ázsoth Szilvia, aki az azsoth.szilvia@ajk.pte.hu e-mail címen érhető el.

INTERJÚ

Schengen, határigazgatás és nemzetközi együttműködés

Interjú Herczeg Mónika asszonnyal a Belügyminisztérium európai uniós és nemzetközi helyettes államtitkárával

Schengen, Border Management and International Cooperation

Interview with Ms Mónika Herczeg, Deputy State Secretary for European Union and International Affairs, Ministry of Interior of Hungary

Szabó Csaba

Dr. PhD, főszerkesztő-helyettes, egyetemi docens, rendőr alezredes
Belügyminisztérium,
Belügyi Szemle szerkesztősége,
Széchenyi István Egyetem,
Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar
csaba.szabo3@bm.gov.hu

Magyar
Szemle
Tudomány
Társaság

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2025. 11. 10. Átdolgozás: 2025. 11. 18.
Elfogadás: 2025. 11. 26.

Absztrakt

Az interjú Herczeg Mónika európai uniós és nemzetközi helyettes államtitkár stratégiai prioritásait és szakmai megközelítését mutatja be a Belügyminisztérium uniós–nemzetközi portfóliójában. A beszélgetés középpontjában a határellenőrzés és az irreguláris migráció elleni fellépés áll, kiemelve a magyar érdekek következetes képviselését az uniós döntéshozatalban, valamint a multilaterális partnerekkel és szomszédos államokkal folytatott operatív együttműködések erősítését az embercsempészás, a szervezett bűnözés és a terrorizmus visszaszorítása érdekében. Az interjú részletezi a schengeni és határigazgatási napirend aktuális hangsúlyait, így különösen a menekültügyi eljárások gyorsítását, a visszatérítési mechanizmusok hatékonyabb működtetését, továbbá az uniós nagy méretű információs rendszerek fejlesztését és interoperabilitását, az adatvédelmi és kiberbiztonsági standardokkal összhangban. Külön tematikus blokk vizsgálja az Interpol globális eszköztárának és az EU-s információs rendszereknek a gyakorlati komplementaritását, valamint a bizonyítékalapú döntés-előkészítés szerepét (indikátorok, helyzetképek, tudományos eredmények). Az interjú zárásában helyettes államtitkár asszony a BM–NKE együttműködési irányokat vázolja fel (alkalmazott kutatás, innováció, képzés), a határigazgatás adaptív és reziliens fejlesztésének támogatásával kapcsolatban.

Kulcsszavak: interjú, nemzetközi, Európai Unió, Belügyminisztérium

Abstract

The interview presents the strategic priorities and professional approach of Mónika Herczeg, Deputy State Secretary for European Union and International Affairs, within the European Union and international portfolio of the Ministry of Interior of Hungary. The discussion focuses on border control and the fight against irregular migration, highlighting the consistent representation of Hungarian interests in EU decision-making, as well as the strengthening of operational cooperation with multilateral partners and neighbouring states to curb migrant smuggling, organised crime, and terrorism. The interview details the current priorities of the Schengen and border management agenda, with particular emphasis on accelerating asylum procedures, improving the effectiveness of return mechanisms, and advancing the development and interoperability of large-scale EU information systems, in line with data protection and cybersecurity standards. A dedicated thematic section examines the practical complementarity between Interpol's global toolset and EU information systems, as well as the role of evidence-based decision preparation (indicators, situational awareness, and scientific findings). In the concluding section, the Deputy State Secretary outlines directions for

cooperation between the Ministry of Interior and the Ludovika University of Public Service, focusing on applied research, innovation, and training to support the adaptive and resilient development of border management.

Keywords: interview, international, European Union, Ministry of Interior of Hungary

Helyettes államtitkár asszony, gratulálunk a kinevezéséhez! Mely stratégiai prioritásokat tartja a legfontosabbnak az európai uniós és nemzetközi portfólióban az első időszakban?

Köszönöm szépen a gratulációt. A rendészeti területen az első időszakban kiemelten a határellenőrzés és az irreguláris migráció elleni küzdelem európai és nemzetközi szintű együttműködésének megerősítésére fogok törekedni. Számomra alapvető, hogy következetesen képviseljük a magyar érdekeket az uniós döntéshozatalban, ezért aktívan részt veszek az uniós mechanizmusok és közös stratégiák kialakításában, valamint a multilaterális szervezetekkel folytatott párbeszédben. Ugyancsak elengedhetetlennek tartom a szorosabb operatív együttműködést a szomszédos országokkal és a megbízható nemzetközi partnerekkel az embercsempészás és a szervezett bűnözés hatékony visszaszorítása érdekében. Végső célom, hogy ezekkel az intézkedésekkel Magyarország hatékonyan érvényesítse érdekeit, megőrizze belső biztonságát, és hozzájáruljon a régió stabilitásához.

Portfólióm részeként azonban kiemelt figyelmet fordítok az egészségügyre, a gondoskodáspolitikára és az oktatásra is. Az egészségügyi együttműködésben a hatékony válságkezelés és a határokon átnyúló járványügyi koordináció erősítése mellett a hazai kapacitások nemzetközi forrásokkal és szakmai partneri támogatással történő megerősítése a cél. A gondoskodáspolitikában a családok és az idősek ellátásának minőségi javítása, a társadalmi szolidaritás erősítése és a bevált külföldi gyakorlatok adaptálása áll első helyen. Az oktatás terén pedig a nemzetközi együttműködések, csereprogramok és képzési kezdeményezések támogatásával szeretném előmozdítani a munkaerőpiaci igényekhez igazodó szakképzést, a határmenti oktatási együttműködést, valamint a fiatalok mobilitásának és szakmai esélyeinek növelését.

Az ön portfóliójához tartozik a belügyi szervek EU-s és nemzetközi tevékenységének koordinációja, valamint a magyar részvétel biztosítása az uniós szakértői munkacsoportokban. Mely tematikus napirendek lesznek most a leghangsúlyosabbak?

A rendészet területén jelenleg különösen hangsúlyosak a határigazgatási és schengeni kérdések, valamint az irreguláris migráció kezelése, illetve az uniós nagy méretű információs rendszerek fejlesztése. Kiemelten foglalkozunk az irreguláris migrációt megelőző és visszaszorító intézkedések harmonizálásával, a menekültügyi eljárások gyorsításával és a visszatérítési mechanizmusok hatékonyabb működtetésével.

Prioritás továbbá az uniós és nemzetközi együttműködések megerősítése az embercsempészés, a szervezett bűnözés és a terrorizmus elleni közös fellépésben. Az operatív információmegosztás, közös képzések és koordinált rendészeti akciók révén kívánjuk növelni a hatékonyságot. Emellett nagy hangsúlyt kapnak az innovatív technológiai megoldások, mint például a biometrikus adatokon alapuló határellenőrzés, vagy a kiberdefenzív eszközök bevezetése és szabályozott alkalmazása.

Munkacsoporti szinten fontos lesz az interoperábilis informatikai rendszerek, adatvédelmi és kiberbiztonsági standardok egyeztetése, valamint a közös gyakorlatok és reagálási protokollok kidolgozása válsághelyzetekre. Szintén napirenden marad a határokon átnyúló egészségügyi koordináció és járványügyi együttműködés, továbbá a rendészeti kapacitások fenntartható finanszírozásának és szakmai fejlesztésének biztosítása.

Összességében olyan tematikákat helyezünk előtérbe, amelyek egyszerre erősítik a belső biztonságot, védik a magyar állampolgárokat és lehetővé teszik a hatékony, partnerségi alapú nemzetközi fellépést.

Több mint két évtizedes rendészeti és minisztériumi pálya áll ön mögött. Mely gyakorlati tapasztalatokat tartja ma is iránytűnek a döntés-előkészítésben?

A döntés-előkészítésben ma is iránytűként szolgálnak számomra azok az elvek és tapasztalatok, amelyeket a rendészeti és minisztériumi pályán szereztem. Elsősorban a nyitottságot és a párbeszédet tartom meghatározónak. A különböző szaktárcák, rendészeti szervek, helyi szereplők és nemzetközi partnerek bevonása nélkülözhetetlen ahhoz, hogy a döntések kiegyensúlyozottak, megalapozottak és végrehajthatóak legyenek.

Ugyanilyen jelentőséget tulajdonítok a folyamatos tanulásnak és a visszajelzések rendszeres beépítésének. A gyakorlatban szerzett tapasztalatok és azok elemzése alapján finomított protokollok biztosítják, hogy az intézkedések valóban működőképesek és alkalmazkodóak maradjanak.

Mindig szem előtt tartom az átláthatóságot, a kölcsönös tiszteletet és a szakmai megfontoltságot. Ezek az elvek ugyanis elősegítik a hatékony végrehajtást, és hozzájárulnak ahhoz, hogy a döntések hosszú távon is fenntarthatóak legyenek.

A Ludovika Fesztiválon, 2024. május 10-én „Az illegális migráció elleni rendészeti fellépés dimenziói” címmel tartott előadást. Mit emelne ki ebből ma intézményi szemszögből?

A pódiumbeszélgetésen elhangzottakból ma elsősorban azt emelném ki, hogy az irreguláris migráció elleni hatékony fellépés csak olyan komplex, több szintű és jól koordinált intézkedések révén biztosítható, amelyek megfelelnek a folyamatosan változó kihívásoknak. Ez magában foglalja a belföldi szervek, a rendőrség és az idegenrendészeti hatóságok közötti szoros operatív együttműködést, valamint az uniós és nemzetközi partnerekkel folytatott folyamatos információ- és tapasztalatcserét.

Fontosnak tartom a közös adatbázisok fejlesztését és az azok közötti interoperabilitás megteremtését, mivel ezek nélkülözhetetlenek ahhoz, hogy gyorsan és hatékonyan tudjunk reagálni a változó helyzetekre. Emellett kiemelt szerepet kell, hogy kapjon a visszatérítési és reintegrációs mechanizmusok működtetése és összehangolása, hiszen a hatékony fellépés nem ér véget a határokon való feltartóztatásnál; a jogszerű és koordinált visszatérések, valamint a kibocsátó országokkal folytatott együttműködés hosszú távon jelentős eredményeket hozhat, ami hozzájárul a migrációs nyomás csökkentéséhez.

2023-ban a Belügyi Szemlében publikálta „Az Interpol szerepe az európai integrált határigazgatásban” című tanulmányát. Miben látja az Interpol-eszközök és az uniós információs rendszerek gyakorlati komplementaritását?

Az Interpol eszközei és az uniós információs rendszerek alapvetően kiegészítik egymást abból a szempontból, hogy az Európai Unió által működtetett rendszerek gyors, egységes és szoros adatmegosztást tesznek lehetővé a tagállamok között, míg az Interpol globális hálózata kiterjedt nemzetközi kapcsolatokat biztosít, ezáltal lehetővé teszi az EU-tagállamokon túli együttműködést és az információk nemzetközi szintű áramlását. Ez a két rendszer így együtt hatékonyabb és rugalmasabb válaszokat tesz lehetővé a különböző fenyegetések, például a nemzetközi bűnözői hálózatok elleni küzdelemben.

A gyakorlatban ez azt eredményezi, hogy a tagállamok gyorsabban tudnak reagálni a nemzetközi bűnözői hálózatok tevékenységével kapcsolatos változásokra, mivel a rövidebb reakcióidő és a magasabb adatpontosság növeli a bűncselekmények megelőzésének és felderítésének esélyeit. Az összekapcsoltság nemcsak az adatok hozzáférhetőségét és pontosságát javítja, hanem ösztönzi az intézmények közötti kommunikációt és az együttműködést is, amely különösen kritikus a határokon átnyúló fenyegetések hatékony felderítésében és

felszámolásában. Ezek együttesen járulnak hozzá az európai és a globális biztonság erősítéséhez.

Államtitkár asszony 2021 óta az NKE Rendészettudományi Doktori Iskolájának doktorandusza. Mire fókuszál a disszertációja, és milyen közvetlen hasznosulást vár a belügyi igazgatásban?

Doktori kutatásom középpontjában az EU határigazgatási politikájának tagállami gyakorlatokra tett hatásának tudományos módszertani keretben történő vizsgálata állt, amelyet kvalitatív és részben kvantitatív, rendszerező jellegű szisztematikus kutatással végeztem. Fontosnak tartom, hogy ennek eredményei gyakorlatban is jól hasznosuljanak, különösen az uniós és tagállami határigazgatás fejlesztése terén. Az empirikus adatgyűjtés és szabályozási megállapítások alkalmazható tudásanyagot adnak, amely beépíthető a szakmai működésbe, a döntéshozatalba és az oktatásba. Elemzéseim közül például a válságkezelő gyakorlatok összehasonlítása értékes alapot nyújt a hazai és uniós jogszabályok finomhangolásához, különösen a tehermegosztás, gyorsreagálás és harmadik országokkal folytatott együttműködés jogi kereteiben. Végül, de nem utolsósorban az eredményeim azt is lehetővé teszik, hogy olyan tudományos kutatási irányok alakuljanak ki a jövőben, amelyek a határigazgatás és a tagállami szuverenitás viszonyát, a strukturális tényezőket, vagy a jogi szabályozás és a végrehajtás közötti eltéréseket vizsgálják. Ezek a kutatások nemcsak tudományosan relevánsak, hanem hozzájárulhatnak egy adaptív, szolidaritásalapú uniós határigazgatási rendszer kialakításához is.

Rendszeresen publikál határigazgatásról, rendészeti együttműködésről és schengeni kérdésekről. Hogyan épül be a bizonyítékokra támaszkodó elemzés (indikátorok, helyzetképek, cikkek) a minisztériumi döntéshozatalba?

A bizonyítékalapú megközelítés már régóta alapvető elv a hatékony minisztériumi döntéshozatalban. Az adatok, indikátorok és helyzetképek folyamatos gyűjtése, elemzése és értékelése biztosítja, hogy a politikai és operatív döntések megfelelő tényeken alapuljanak. Ez a folyamat magába foglalja többek között a különböző adatforrások integrált kezelését, a trendek és kockázati tényezők felismerését, valamint a legfrissebb tudományos kutatások, szakmai cikkek és nemzetközi tapasztalatok alkalmazását.

A rendszeres elemzések és szakértői vélemények révén folyamatosan finomhangolhatók a stratégiák és intézkedések, így növelve a folyamatok eredményességét és rugalmasságát. Emellett ez a megközelítés lehetővé teszi a gyors,

adaptív reakciókat a változó körülményekre, különösen a határrendészeti és schengeni kérdésekben, ahol a helyzet gyors alakulása sokszor kihívást jelent a döntéshozóknak. Végso soron ez garantálja, hogy a minisztériumi intézkedések tudományosan megalapozottak és a valós környezeti tényezőkre alapozva reagáljanak a rendészeti, ezen belül a határigazgatás kihívásaira.

Ön egyszerre belügyminisztériumi vezető és az NKE doktorandusza. Milyen új BM–NKE együttműködési formákat (kutatás, pilot, képzés) lát kulcsfontosságúnak a határigazgatás és a rendészettudomány kapcsolatának erősítésére?

Az egyik kiemelt lehetőség a kutatásalapú együttműködések, például közös kutatási projektek, innovációs platformok, valamint alkalmazott tanulmányi programok, amelyek lehetővé teszik az elméleti tudás és a gyakorlati tapasztalat szorosabb összehangolását. Ezek a kezdeményezések nemcsak az aktuális kihívások mélyebb megértését és innovatív megoldások kidolgozását segítik elő, hanem hozzájárulnak az innovatív technológiák és módszertani újítások integrálásához a határigazgatás működésébe.

Emellett rendkívül fontosnak tartom, hogy erősödjének a közös oktatási és képzési programok, amelyek nemcsak a személyi kompetenciák fejlesztését szolgálják, hanem a korszerű technológiai eszközök és az innovatív módszerek széles körű alkalmazását is támogatják a határigazgatásban. A tudás- és tapasztalatbázisok fejlesztése, valamint az egyetemek és minisztériumi szervek közötti közvetlen kommunikáció és információáramlás megerősítése lehetőséget adna arra, hogy gyorsabban és hatékonyabban reagáljunk a változó kihívásokra, ezáltal növelve a rendszer rugalmasságát és adaptív képességét. Összességében ezek az együttműködési formák elengedhetetlenek ahhoz, hogy a határigazgatás tudományos és technológiai szempontból is korszerű, hatékony és előrelátó rendszerként működhessen.

Végül egy személyes kérdés: a helyettes államtitkári munka és a doktori kutatás mellett mivel tud a legjobban kikapcsolódni, hogyan tartja egyensúlyban a mindennapokat?

A munkám és a doktori kutatás mellett kiemelten fontosnak tartom, hogy időt szánjak a családomra és a személyes kikapcsolódásra. A magánéletemben is nagyon aktív vagyok, szeretem az aktív mozgásformákat, imádok kerékpározni. Ezek a szabadidős tevékenységek segítenek a legjobban levezetni a napi stresszt, és feltöltődést is adnak. Mivel időm nagy részét a kormányelőterjesztések, hivatalos papírok és szakkönyvek között töltöm, így kis túlzással a szépirodalmi

művek olvasása és a zenehallgatás számomra inkább csak ritka kiváltság, de minden percet igyekszem kihasználni. Különösen jó alkalom erre a hivatalos találkozók előtt és után a repülőgépen való utazás, ahol a nyugtató zene és egy kedvenc könyv társaságában végre sikerül kicsit kiszakadni a hivatali élet monoton világából. Bár, néha az is csoda, ha sikerül egyáltalán egy szabad percet találni, de talán éppen ezért minden ilyen pillanatot értékesnek tartok, mert ezek a tevékenységek segítenek feltöltődni. A kiegyensúlyozottság fenntartásához igyekszem tudatosan tervezni az időbeosztásom, minden nap próbálok időt szánni az élet apró örömeire, legyen az egy jó beszélgetés, vagy egy pohár finom bor, vagy a kettő egyben. Ez a tudatos egyensúlyteremtés teszi lehetővé számomra, hogy a mindennapokat harmonikusan kezeljem, és energikus, inspirált maradjak mind a munkában, mind a magánéletben.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Szabó Cs. (2025). Schengen, határigazgatás és nemzetközi együttműködés. Interjú Herczeg Mónika asszonnyal a Belügyminisztérium európai uniós és nemzetközi helyettes államtitkárával. *Belügyi Szemle*, 73(12), 2599–2606. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i12.pp2599-2606>

Nyilatkozatok

Összeférhetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk nyílt hozzáférésű (Open Access) közlemény, amely a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Ne változtasd! 4.0 Nemzetközi licenc (CC BY-NC-ND 4.0) feltételei szerint kerül publikálásra: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

A licenc alapján a közlemény változtatás nélkül és nem kereskedelmi célra bármely médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy a felhasználó megfelelő hivatkozással feltünteti az eredeti szerző(ke)t és a közlés helyét, valamint megadja a licenc linkjét. Származékos mű készítése (pl. átdolgozás, adaptáció, fordítás) és kereskedelmi felhasználás nem engedélyezett.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Szabó Csaba, aki a csaba.szabo3@bm.gov.hu e-mail címen érhető el.

INTERJÚ

A korrupciós kockázat láthatóvá tétele Interjú dr. Temesi Máriával és Kocsis Lászlóval a KAR-MAP rendszer megalkotóival

Making Corruption Risk Visible
Interview with Dr Mária Temesi and László Kocsis,
creators of the KAR-MAP system

Szabó Csaba

Dr. PhD, főszerkesztő-helyettes, egyetemi docens, rendőr alezredes
Belügyminisztérium,
Belügyi Szemle szerkesztősége,
Széchenyi István Egyetem,
Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar
csaba.szabo3@bm.gov.hu

Magyar
Szemle

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2025. 11. 17. Átdolgozás: 2025. 11. 26.
Elfogadás: 2025. 12. 01.

*“If you don’t want to change, don’t expect change.”
(„Ha nem akarsz változni, ne várj változást.”)
OECD, Public Integrity Handbook (2020)*

Absztrakt

A közigazgatásban a korrupció megelőzése ma már nem csupán jogi vagy etikai, hanem a digitális kormányzás egyik legfontosabb kihívása. A mesterséges intelligencia, az adatvezérelt döntéshozatal és az integritásmenedzsment találkozása új korszakot nyit a közszolgálat működésében, ahol az adatok és algoritmusok nem az ellenőrzés, hanem a bizalom és tanulás eszközei.

A Belügyi Szemle 2026. évi februári, korrupciómegelőzéssel és integritásirányítással foglalkozó tematikus számához kapcsolódva jelen interjú egy olyan hazai fejlesztésű innovációt mutat be, amely hidat képez a hagyományos jogi-etikai megközelítés és a modern, adatvezérelt kockázatkezelés között.

A KAR-MAP (Korrupciós kockázat Azonosító Rendszer – Monitoring, Analitika, Prevenció) az álláshely és munkaköralapú korrupciós kitettségelemzést (a továbbiakban: álláshelyalapú elemzést) új szintre emeli, mesterséges intelligenciával támogatott, objektív és összehasonlítható értékelést biztosít a korrupciós kockázati tényezők (KT1–KT20) strukturált elemzésére építve a humánpolitikai, ellenőrzési és integritásirányítási döntések támogatásához.

A rendszer a Belügyminisztérium koordinálásával végrehajtott országos felmérés adataira épül, amely a 2024–2025. évi Nemzeti Korrupcióellenes Stratégia (NKS) keretében készült. A több mint 69 000 álláshelyre kiterjedő adatgyűjtés eredménye feldolgozásának kihívásai új távlatokat nyitottak a kormányzati integritásmenedzsmentben, megteremtve az egységes, összehasonlítható kockázati elemzés alapját. A rendszer egyik kulcsmetrikája a Korrupciós Kitejttség Főszám (KKF), amely az álláshelyalapú elemzés kvantitatív összegző mutatója, és alapját képezi a vizuális megjelenítéshez használt KKF országos térképnek.

A KAR-MAP fejlesztése illeszkedik az Európai Parlament és Tanács 2024/1689/EU rendeletéhez (AI Act) és a 2025. évi LXXV. törvényhez – a magyar mesterséges intelligencia törvényhez –, amelyek a mesterséges intelligencia felelős, etikus és biztonságos alkalmazását szabályozzák az Európai Unióban és a magyar közsférában egyaránt. A rendszer architektúrája eleve úgy épült fel, hogy megfeleljen a jogszabályok követelményeinek, és később fejleszthető legyen tanuló algoritmusokkal és prediktív elemző modellekkel.

A KAR-MAP nemcsak a korrupciós kockázati kitejttség mérését, hanem annak megelőzését is szolgálja, segíti a HR folyamatok, a döntéstámogatás és az ellenőrzési funkciók megerősítését, és nemzetközi szabványokhoz (OECD, UNODC) illeszthető adatstruktúrát biztosít, ami lehetővé teszi a nemzetközi összehasonlítást is.

Az alábbi interjúban dr. Temesi Máriát és Kocsis Lászlót, a rendszer megalkotóit kérdezzük, bemutatva, hogyan válhat a technológia a közigazgatásban nemcsak a korrupciómegelőzés, hanem a szervezeti tanulás és átláthatóság kulcseszközévé.

Kulcsszavak: korrupció megelőzés, KAR-MAP, mesterséges intelligencia, integritásirányítás

Abstract

In public administration, the prevention of corruption has become not merely a legal or ethical issue but one of the central challenges of digital governance. The convergence of artificial intelligence, data-driven decision-making, and integrity management marks a new era in public service, in which data and algorithms function not as instruments of control, but as tools for trust and organisational learning.

Linked to the February 2026 thematic issue of *Belügyi Szemle* focusing on corruption prevention and integrity management, this interview presents a domestically developed innovation that bridges the traditional legal–ethical approach and modern, data-driven risk management.

KAR-MAP (Corruption Risk Identification System – Monitoring, Analytics, Prevention) elevates position- and job-based corruption exposure analysis (hereinafter: position-based analysis) to a new level by providing AI-supported, objective, and comparable assessments based on the structured analysis of corruption risk factors (CRF1–CRF20), thereby supporting human resources, control, and integrity management decision-making.

The system is built on data from a nationwide survey conducted under the coordination of the Ministry of Interior within the framework of the 2024–2025 National Anti-Corruption Strategy (NACS). Processing the results of data collection covering more than 69,000 positions posed significant analytical challenges, while simultaneously opening new perspectives in governmental integrity management by establishing the foundations of a unified and comparable risk analysis. A key metric of the system is the Corruption Exposure Composite Index (CECI), a quantitative summary indicator of position-based analysis that underpins the nationwide CECI map used for visualisation.

The development of KAR-MAP aligns with Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council (the AI Act) and with Act LXXXV of 2025, the Hungarian Artificial Intelligence Act, which regulate the responsible, ethical, and secure use of artificial intelligence within both the European Union and the Hungarian public sector. The system’s architecture was designed from the outset to comply with these regulatory requirements and to allow for future development with learning algorithms and predictive analytical models.

Beyond measuring corruption risk exposure, KAR-MAP also serves prevention objectives by strengthening HR processes, decision support, and control functions, while providing a data structure compatible with international standards (OECD, UNODC), thereby enabling international comparability.

In the following interview, Dr Mária Temesi and László Kocsis, the creators of the system, explain how technology can become a key instrument in public administration not only for corruption prevention, but also for organisational learning and transparency.

Keywords: corruption prevention, KAR-MAP, artificial intelligence, integrity management

Egy gazdasági, informatikai, logisztikai és egy igazgatási, jogi szakember ül velem szemben. Mi volt a munkamegosztás a fejlesztés során?

T.M.: Tulajdonképpen pontosan ez volt a kulcs. Az igazgatási kérdések és a jogi megfelelés az én területem, ami ebben az esetben nem sokat ért volna László megoldáscentrikus, integratív szemlélete és szoftverfejlesztői tudása nélkül.

Hogyan merült fel az igény egy ilyen korrupciós kitettségelemző szoftver kifejlesztésére?

T.M.: A 1025/2024. (II. 14.) Korm. határozat, amely a 2024–2025 közötti időszakra szóló középtávú Nemzeti Korrupcióellenes Stratégia végrehajtásáról rendelkezik, feladatul szabta az érintett minisztereknek, hogy gondoskodjanak az általuk irányított államigazgatási szervek teljes állománya tekintetében álláshely-, illetve munkaköralapú kockázatelemzés végrehajtásáról. A minisztériumok bevonásával a Belügyminisztérium elvégezte a felmérést egy egységes, 20 + 2 (20 fő és 2 kiegészítő validációs, felelősségi dimenziókra vonatkozó) kérdést tartalmazó kérdőív alapján, amely több mint 69 000 álláshelyre vonatkozóan gyűjtött különböző korrupciós kitettségére vonatkozó adatokat (NKS 2024–2025 felmérés), többek között pénzügyi, igazgatási, döntési jogkörre, bizalmas információ megismerésére, kötelezettségvállalásra, felelősségre és kapcsolattartásra vonatkozó szempontok szerint. A kockázati típusok mindegyikét egy nyolc fokozatú gyakorisági skálán kellett besorolni.

Hamar beláttuk, hogy ilyen mennyiségű adat elemzése csak strukturált, gépi feldolgozással lehetséges, ehhez azonban nem állt rendelkezésre megfelelő eszköz és anyagi forrás sem. Emiatt hoztuk létre a KAR-MAP rendszert.

Milyen adatokra épül az elemzés, és hogyan biztosítható ezek megbízhatósága?

K. L.: Az elemzés a kormányzati szervek adatszolgáltatására épül, amihez egy-egy kérdésívet és módszertant biztosított a Belügyminisztérium. A valós kép kialakítása minden szerv elemi érdeke, mert az eredmény végső soron az ő fejlődésüket szolgálja.

A kérdőívek kitöltését módszertani útmutató és tájékoztatók segítették, így a HR-szakértők vagy a szervezeti egységek vezetői az adott álláshelyek kockázatait pontosan értékelhették. Ez garantálja az adatok megbízhatóságát.

Hogyan biztosítható az adatok védelme, a GDPR-nak való megfelelés?

T. M.: Az elemzés az úgynevezett álláshelyazonosítóhoz kapcsolódik, ami mögött ebben a rendszerben a foglalkoztatott személy nem jelenik meg, ezért a szoftveren belül kizárt a személyes azonosítás. Az adatkezelés így pszeudonimizált, a felhasznált adatok a gyakorlatban nem visszafejthetők.

K. L.: Technikai szempontból a legnagyobb kihívás az volt, hogy az adatvédelmi követelményeket ne csak jogi, hanem architekturális szinten is beépítsük. A rendszerben minden adatút naplózott, a személyhez köthető elemek pedig már a feldolgozás első fázisában pszeudonimizálódnak. Ez azért fontos, mert így a biztonság nem külső kontroll, hanem a rendszerbe épített alapelv. Emellett az MI-modul kizárólag anonimizált, aggregált adatokon tanul, így nem azonosítható szervezeti vagy személyes információ. A lehetséges KSZDR-integráció ezt nemcsak megtartja, hanem tovább is erősíti, hiszen a KSZDR egy központi kormányzati személyügyi platform, saját auditált IT-biztonsági infrastruktúrával.

Miben jelölhető meg a rendszer innovációja?

T. M.: Abban, hogy eddig nem volt ilyen. Komplexitása révén képes fókuszáltan támogatni a korrupciómegelőzési technikákat és kezelési lehetőségeket. Például HR szempontból használható munkaköri leírás, toborzás vagy áthelyezés során. Segít annak meghatározásában is, hogy mely területen, hány fő részére és milyen oktatást kell tartani, hol szükséges a mentori rendszer beépítése. A húsz kérdés alapján minden pozícióhoz hozzárendelhető egy „kockázati lábnyom”, amely fontos elemévé válhat a humánpolitikai döntéstámogatásnak. A „korrupciós kockázati index” beépíthető a HR-analitikába, és segíti az ellenőrzési szakemberek és az integritás tanácsadók munkáját a kockázati gócpontok azonosításában. Mindez nem a személyi döntések automatizálását jelenti, hanem a vezetői mérlegelést támogató objektív adatelemzést. Így az emberi

értékelés és az algoritmikus elemzés kiegészítik egymást, ami tovább növeli az eredmények objektivitását.

K. L.: A rendszer egyedülálló abban, hogy álláshelyalapú elemzés szintjéről építkezik, így képes a szervezeti és a szervezeti egység szintű korrupciós kitétségek feltérképezésére. Az úgynevezett KKF-mutató egy normalizált kitétségi mutató, amely objektív mérőszámként lehetővé teszi az összehasonlítást szervezetek és szervezeti egységek között. Az adatok alapján országos korrupciós kitétségi térkép (KKF-térkép) készíthető, amely a kormányzati döntések fontos alapja lehet.

Milyen szoftveres megoldások és technológiák húzódnak meg a rendszer mögött?

K. L.: A szoftver funkcionális architektúrája a szervezeti kockázatok feltérképezésére és a kockázatos álláshelyek rangsorolására épülő metodikákat alkalmaz, ezáltal támogatva a hatékony kockázatkezelést és a rendszerezett ellenőrzést. A rendszer több rétegű architektúrán alapul, ahol az adatbáziskezelés, az analitikai motor és a vizualizációs támogatás egymásra épül.

A szoftver ugyanakkor még nem minősül a 2025. évi LXXV. törvény szerinti mesterséges intelligencia rendszernek, mert bár kísérleti jelleggel elkezdődött a fejlesztés, de még nem alkalmaz önálló gépi tanulási vagy döntési mechanizmust. Ugyanakkor architektúrája és adatkezelési logikája MI kompatibilis, vagyis technológiai és etikai értelemben megfelel a mesterséges intelligencia szabályozás biztonsági és átláthatósági követelményeinek. A rendszer így már most megfelel az „AI-ready” elvnek emberi felügyelet mellett, átlátható algoritmusokkal működik, és később tanuló algoritmusokkal bővíthető.

Használ-e a KAR-MAP mesterséges intelligenciát vagy gépi tanulási algoritmusokat?

K. L.: A mesterséges intelligencia modul jelenleg korlátozott funkcionalitású, de a rendszer tanuló algoritmusainak integrációja folyamatban van, így az MI támogatás még kísérleti fejlesztés, amely az anomáliák azonosítását és az adatok validálását segíti, emberi ellenőrzés mellett. Ez a jövőbeli fejlesztések kulcsa is. A mesterséges intelligencia itt nem önálló döntéshozó elem, hanem egyfajta intelligens asszisztens, képes észrevenni a mintázatokat, amelyeket emberi szem talán nem látna, de a végső értelmezés mindig szakértői kézben marad. Mi MI-t nem az integritás fölé, hanem annak szolgálatába építünk.

Hogyan illeszkedik ez a megoldás a hazai MI-kezdeményezésekhez?

K. L.: A mesterséges intelligencia és adatvezérelt rendszerek alkalmazása a korrupció megelőzésében ma már nemzetközi és hazai trend. Az Integritás Hatóság 2025-ös projektje, valamint a Biztonságtudományi Szemle tanulmánya (Soós, 2025) is kiemeli, hogy az MI képes a kockázatok korai jelzésére, ugyanakkor új etikai és adatvédelmi dilemmákat is felvet. A KAR-MAP fejlesztése ezzel párhuzamosan, de saját, a 2024–2025-ös álláshelyalapú korrupciós kockázatelemzés és annak módszertani fejlesztése során szerzett empirikus alapokon valósult meg, több tízezer álláshely adataira épül, így a magyar közigazgatásban elsőként teszi lehetővé a valós, mért korrupciós kitettség összehasonlítását és prediktív elemzését.

Hogyan lehetne a rendszert továbbfejleszteni, hogy még pontosabb kockázatbecslést adjon?

K. L.: Az idősoros elemzés fontos előrelépés lesz, amint megvalósul a kockázati adatok valós idejű folyamatos vezetése.

Emellett a mesterséges intelligencia bevonható az adatok validálásába és más adatforrásokkal – például fegyelmi vagy büntetőeljárások eredményeivel – való összevetésébe, így még pontosabbá válik a kockázatbecslés, valamint jó alapot biztosít új módszertanok kutatásához kifejlesztéséhez.

Milyen lehetőségek vannak a rendszer kereteinek bővítésére, például ha új kockázati tényezők merülnek fel?

K. L.: A rendszerünk nyitott szerkezetű, így ha új kockázati tényezők merülnek fel, azok beépíthetők a modellbe. A háttérben működő adatmodell úgy van felépítve, hogy rugalmasan fogadja az új mutatókat – például egy új szervezeti kitettséget, döntési jogosultságot vagy külső befolyási csatornát. Éppen ez az, ami lehetőséget biztosít arra, hogy a közigazgatás mellett a vállalati szférára is adaptálható legyen. A célunk az, hogy a rendszer mindig a valós kockázati környezethez igazodjon, és képes legyen tanulni a felhasználói adatokból. A mesterséges intelligencia alkalmazása pedig lehetővé teszi, hogy a jövőben a rendszer maga is felismerje az új kockázati mintákat.

Alkalmazható-e a rendszer más területeken is, például pályázati pénzek felhasználására?

K. L.: Természetesen. A kérdőív módosításával akár a vállalati szférában is használható.

A KAR-MAP nem önmagában a pályázati pénzek felhasználásának ellenőrzésére készült, de kiváló kiegészítő eszköz lehet a korrupciós kitétségek korai jelzésére. A KAR-Systemmel együtt pedig már egy komplex korrupciós esemény felderítő és kockázatelemző rendszert alkot.

T. M.: Fontos, hogy a KAR-System nemcsak pénzügyi kitétségeket kezel, hanem például a diszkrecionális döntések területén is hatékony. A két rendszer együtt lehetővé teszi a megelőző beavatkozást még a cselekmény büntetőjogi-lag releváns stádiuma előtt – ez a korrupcióellenes szemlélet valódi erősítése.

Többször használták; mit jelent a KAR-MAP név és hogyan kapcsolódik a Belügyi Szemle 2025. februárjában megjelenő tanulmányban tárgyalt KAR rendszerhez, a KAR-Systemhez?

K. L.: A KAR-System a Korrupcióazonosító Rendszer rövidítése (angolul: Corruption Analysis and Recognition System). Ez volt a fejlesztéseink első lépése, egy mesterséges intelligenciával támogatott rendszer, amely a közigazgatási folyamatokban előforduló anomáliák és gyanús minták azonosítását és előrejelzését végzi.

A második fejlesztési szakasz a KAR-MAP, amely a Korrupciós kockázat Azonosító Rendszer – Monitoring, Analitika, Prevenció elnevezést viseli (angolul: Corruption Analysis and Risk Mapping – Monitoring, Analytics & Prevention). Az elnevezésben a „MAP” egyszerre jelenti a térképet, és utal a rendszer három alapfunkciójára – monitoring, analitika és prevenció –, amelyek a szervezeti és álláshelyi korrupciós kockázatok adatvezérelt feltérképezését és rangsorolását végzik.

A két rendszer együtt komplementer egységet alkot, összehangoltan tudnak működni. A KAR-MAP által előállított kockázati kitétségi adatok képezik a KAR-System prediktív logikájának egyik alapját, míg a KAR-System visszacsatolási információkat ad a kockázati elemzés finomításához. A koncepció lehetőséget ad arra is, hogy a jövőben a módszertan a magánszektorban is alkalmazható legyen.

T. M.: A névben a „KAR” nemcsak a Korrupcióazonosító Rendszer rövidítése, hanem szimbolikus jelentéssel is bír. A „kar” szó a támogatást és cselekvést fejezi ki, mintha kezét nyújtanánk az integritásnak, ugyanakkor olyan kart is jelképez, ami elér a hibás cselekvés gyökeréig. Ez az a jelenlét és átláthatóság, ami láthatatlan erejével képes visszatartani a szabálytalanságtól.

K. L.: Valóban, ez a visszatartó erő a KAR rendszer egyik legerősebb hatása. Aki tudja, hogy a rendszer figyel, elemzi a döntési mintázatokat, és képes az anomáliák azonosítására, az már sokkal figyelmesebben dönt. Az a tudat, hogy

az adatokból minden lépés kirajzolódik, önmagában fegyelmet teremt. A KAR így nemcsak segítő kéz, hanem egyfajta intelligens intézményi jelenlét is, az átláthatóság ereje, amely önmagában képes rendet tartani.

Megnéztük az aktuális megtekintési és letöltési adatokat az egy évvel ezelőtti megjelent tanulmányuk kapcsán. Eszerint a magyar letöltési szám 1273, a nemzetközi platformokon a letöltések száma 725. Emellett a megtekintések száma a kézirat lezárásakor 1566 volt. Ez azt jelenti, hogy Belügyi Szemle OJS-platformjának statisztikai adatbázisa alapján a vizsgált időszakban a letöltés- és megtekintésszám alapján a tanulmányuk a harmadik helyen áll. Mit szólnak ehhez?

K. L.: Büszkék vagyunk arra, hogy elkészíthettük és bemutatathattuk ezt a rendszert, amelyről úgy gondoljuk, hogy innovatív és hiánypótló. Külön előny, hogy egy kormányzati feladat kapcsán tovább tudtunk lépni és más szemszögből is megközelíthettük a témát.

Ezek szerint bemutatták és megmértették a felhasználás előtt?

K. L.: Igen, a KAR-System és a KAR-MAP rendszert is bemutattuk lehetséges autentikus felhasználóknak. Már 2024. év őszén bemutatót tartottunk a működő KAR-System szoftverről az NVSZ vezetőinek, elemezve a lehetséges felhasználási módokat, majd 2025 nyarán az NVSZ Tudományos Tanácsa részére már egyszerre tudtuk bemutatni a KAR-System és KAR-MAP rendszert működés közben. A résztvevők pozitívan nyilatkoztak a bemutató alkalmával a rendszerekről. Emellett 2025. év szeptemberben mindkét rendszerről tartottunk bemutatót a Nemzeti Fejlesztési Központ Belső Ellenőrzési és Integritás Igazgatóság vezetői részére, ahonnan szintén nagyon pozitív visszajelzést kaptunk.

T. M.: A módszertan és a szoftver alkalmazását közigazgatási államtitkár úr szakmai szinten támogatta, így annak felhasználása az NKS keretében hivatalosan is megalapozott volt.

Milyen szerepet játszhat a rendszer a korrupció elleni stratégiák nemzetközi szintű összehangolásában?

T. M.: A kérdőív tartalmi dimenziói megfeleltethetők az OECD és UNODC ke-retrendszerek fő kitettségi kategóriáinak, ami biztosítja az adatstruktúra nemzetközi illeszthetőségét és az OECD–UNODC antikorrupciós menedzsment-rendszerek alapelveihez való közvetlen kapcsolódását (OECD, 2017; UNODC, 2019). A korrupciós kitettségi főszám az egyedi kitettségekből képzett aggregált

mutató, ami lehetővé teszi a benchmarkingot. Ez komoly előrelépés a nemzetközi összehasonlíthatóság felé egy magyar fejlesztésű rendszerrel.

K. L.: A nemzetközi illeszkedés nálunk nemcsak hivatkozás, hanem fejlesztési irány. Az adatstruktúrát már úgy alakítottuk ki, hogy az OECD integritásindikátorai szerinti adatleképezés (mapping) is lehetséges legyen, vagyis az integritásindikátorok, mint például a döntési felelősség, átláthatóság, kontrollmechanizmusok alapján a rendszer feltérképezi, hogy mely területeken nagyobb vagy kisebb a korrupciós kitettség. Ez azért lényeges, mert így a magyar adatok bármikor összevethetők nemzetközi benchmarkokkal, ami a nemzetközi illeszthetőség mellett a vezető antikorrupciós keretrendszerekhez való tényleges, szakmai kapcsolódást is biztosítja (OECD, 2017; UNODC, 2019).

Miben látják a fejlesztés erősségét és milyen jövőbeli feladatokat, lehetőséget látnak a szoftverrel kapcsolatban?

K. L.: A KAR-MAP és a KAR-System fejlesztése egyszerre technológiai, módszertani és szemléletbeli előrelépés. A rendszerek integrálásával a korrupciós kitettség nemcsak mérhetővé, hanem kezelhetővé is válik, ami a megelőző államigazgatási gyakorlat egyik kulcsfontosságú eszköze lehet.

A szoftver önállóan is használható és testre szabható, de más rendszerekhez is illeszthető. Egy logikus, vezetői szinten támogatott és működési szempontból is nagyon ígéretes irány a Kormányzati Személyügyi Döntéstámogató Rendszerbe (KSZDR) való integráció. A Belügyminisztérium személyügyi helyettes államtitkára támogatása azt jelzi, hogy a módszertani fejlesztés, amely eredetileg egy önálló innovációként indult, olyan szakmai érettséget ért el, hogy a kormányzati HR-ökoszisztéma hivatalos, törvényben rögzített döntéstámogató rendszerének új alrendszereként is alkalmazásra kerülhet.

Ez nemcsak elismerés, hanem komoly gyakorlati előny is, hiszen ezzel biztosított a folyamatos adatfrissülés, lehetővé teszi a valós idejű trendanalízist, továbbá közös adatkörre helyezi a humánpolitikai, integritási és ellenőrzési funkciókat, fenntartható döntéstámogatást hozva létre.

Technológiai oldalról mi úgy tekintünk a KAR-MAP-ra, mint egy moduláris rendszerre. Azaz nem zárt szoftver, hanem nyitott architektúra, amely képes új kérdőíveket, új kockázati tényezőket, sőt új elemzési logikákat is befogadni. Ez biztosítja, hogy a rendszer 5–10 év múlva is aktuális maradjon, ahogy változnak a korrupciós mintázatok.

Ha egy mondatban kellene összefoglalni, mi a rendszer legnagyobb értéke, mi lenne az?

K. L.: A KAR-MAP legnagyobb értéke, hogy a korrupciós kockázatokat mérhetővé és összehasonlíthatóvá teszi, ezáltal a vezetői döntéseket objektív, adat-alapú tudással támogatja.

T. M.: A módszer és a feldolgozó rendszer erőssége, hogy kiegyensúlyozott, átlátható, továbbá humánpolitikai és ellenőrzési szempontból is releváns, így gyakorlati, vezetői döntéstámogatásra kifejezetten alkalmas. Mindez egy olyan állami platformra integrálható, amelyet a teljes kormányzati igazgatás használ.

Együtt gondolkodásuk eredményeként létrejött rendszer láthatóvá teszi a korrupciós kockázatot, és új perspektívát kínál a közszolgálati integritás erősítéséhez. Zárszól, mit gondolnak magáról a korrupciómegelőzésről, mi az, amit az új módszer és az azt megvalósító rendszer ad a közigazgatásnak?

K. L.: A módszertan és a szoftver együttesen egy új integritás ökoszisztéma alapját képezik. Az adatalapú kockázatelemzés, az algoritmikus támogatás és a szakmai függetlenség egymást erősítve teremtenek lehetőséget arra, hogy a korrupciómegelőzés ne reagáljon, hanem előre jelezzen.

A módszertannal és a szoftverrel olyan rendszerszintű innovációt valósítottunk meg, amely képes a kormányzati igazgatás integritásvédelmét a 21. századi digitális kormányzás szintjére emelni.

A korrupciómegelőzés jövője nem csupán az adatokban vagy az algoritmusokban rejlik, hanem abban a felismerésben, hogy a szervezeti tisztaság nem statikus állapot, hanem tanulási folyamat. A technológia számunkra nem cél, hanem nyelv. Egy olyan új nyelv, amin keresztül az integritásról és bizalomról beszélhetünk az adatok segítségével.

T. M.: Általánosságban elmondhatjuk, hogy véleményünk szerint a megelőzés kulcsa nemcsak az ellenőrzésben és a várható szankciókban keresendő, hanem fontos az is, hogy hogyan tud egy szervezet őszintén ránézni önmagára – nem a hibákat keresve, hanem a fejlődés lehetőségét.

A módszertanunk és a KAR-metodikát megvalósító rendszer nem ítélt, hanem jelez. Nem helyettesíti az emberi felelősséget, hanem láthatóvá teszi annak tezeit. Segít abban, hogy az adatokon keresztül jobban értsük a működésünket, és így jobban értsük egymást is. A változás tehát nem csupán technológiai, hanem szemléleti kérdés is. Ahogy az OECD idézet is emlékeztet, hogy a fejlődés kulcsa mindig a kezünkben van – ha nem akarunk változni, változás sem történik.

Azt gondoljuk, hogy az integritás végső soron nem adminisztratív kategória, hanem közös érték, így amikor az adat, a döntés és az etika egy irányba mutat, akkor nemcsak átláthatóbb, hanem tanuló és emberközpontúbb közigazgatást építünk.

Ahol az adat nem a hatalom, hanem a bizalom forrása, ott kezdődik a valódi integritás.

Felhasznált irodalom

Integritás Hatóság (2025). *Mesterséges intelligenciával támogatott korrupcióellenes rendszert fejleszt az Integritás Hatóság*. <https://integritashatosag.hu/mesterseges-intelligenciaval-tamogatott-korrupcioellenes-rendszert-fejleszt-az-integritas-hatosag/>

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2017). *OECD Integrity Framework*. OECD Publishing.

Soós G. (2025). *A mesterséges intelligencia korrupciós kockázatai, avagy mire érdemes figyelni az AI aranykorában. Biztonságtudományi Szemle*, 9(2), 87-101. <https://biztonsagtudomanyi.szemle.uni-obuda.hu/index.php/home/article/view/571>

Surányiné Temesi M., & Kocsis L. (2025). Mesterséges intelligenciával támogatott innovatív korrupcióazonosító rendszer alapvetései a közigazgatásban. *Belügyi Szemle*, 73(2), 235–252. <https://doi.org/10.38146/bsz-ajia.2025.v73.i2.pp235-252>

United Nations Office on Drugs and Crime. (2019). *Corruption Prevention Guidelines*. UNODC.

Alkalmazott jogszabályok

2025. évi LXXV. törvény a mesterséges intelligencia alkalmazásáról és szabályozásáról

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Szabó Cs. (2025). A korrupciós kockázat láthatóvá tétele. Interjú dr. Temesi Máriával és Kocsis Lászlóval a KAR-MAP rendszer megalkotóival. *Belügyi Szemle*, 73(12), 2607–2619. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i12.pp2607-2619>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk nyílt hozzáférésű (Open Access) közlemény, amely a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Ne változtasd! 4.0 Nemzetközi licenc (CC BY-NC-ND 4.0) feltételei szerint kerül publikálásra: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

A licenc alapján a közlemény változtatás nélkül és nem kereskedelmi célra bármely médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy a felhasználó megfelelő hivatkozással feltünteti az eredeti szerző(ke)t és a közlés helyét, valamint megadja a licenc linkjét. Származékos mű készítése (pl. átdolgozás, adaptáció, fordítás) és kereskedelmi felhasználás nem engedélyezett.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Szabó Csaba, aki a csaba.szabo3@bm.gov.hu e-mail címen érhető el.

RECENZÍÓ

Az elterelés és/vagy börtönből való szabadulás

(Katherine Beckett cikkének ismertetése)

Diversion and/as decarceration

Diversion and/or Release from Prison

(Review of the article by Katherine Beckett)

Bartus Gábor

tanársegéd, doktorandusz, rendőr őrnagy
Nemzeti Köszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Doktori Iskola
bartus.gabor@uni-nke.hu

Absztrakt

Cél: A recenzio szerzője célként tűzte ki, hogy bemutassa a tömeges bebörtönzés és kriminalizálás alternatív megközelítéseként az Amerikai Egyesült Államokban alkalmazott büntető igazságszolgáltatás rendszerén kívüli elterelési modelleket, továbbá részletesen megvizsgálja az azokkal kapcsolatos előnyöket és hátrányokat.

Módszertan: Az ismertetett mű szerzője az elterelési modellek elemzését a bírósági elterelési módszerek, különösen a drogbíróságokról szóló másodlagos források, szakirodalmak áttanulmányozása, valamint a Seattle és más városokban működő, úgynevezett LEAD-modell elsődleges kutatása és elemzése alapján végezte. Mindezen túlmenően megfigyeléseket, egyéni és fókuszcsoportos interjúkat végzett.

Megállapítások: Az elemzések alapján az alkalmazott modellek önmagukban nem képesek tökéletes megoldást találni a felvetett problémakörre, ugyanakkor rávilágít az alapproblémát jelentő összetett intézményi és társadalmi problémákra.

Érték: A különböző elterelési modellek közül a cikk szerzője ismerteti azok előnyeit és fontosságát.

A szerző a kéziratot magyar nyelven nyújtotta be. Benyújtás: 2025. 09. 01. Átdolgozás: 2025. 09. 09.
Elfogadás: 2025. 09. 16.

Kulcsszavak: elterelés, büntető igazságszolgáltatás, bebörtönzés

Abstract

Aim: The aim of the review is to present diversion models operating outside the criminal justice system in the United States as alternative approaches to mass incarceration and criminalisation, and to examine in detail their associated advantages and limitations.

Methodology: The author of the reviewed work analyses diversion models on the basis of secondary sources and scholarly literature on court-based diversion methods, in particular drug courts, as well as through primary research and analysis of the so-called LEAD model implemented in Seattle and other cities. In addition, observations and individual and focus group interviews were conducted.

Findings: The analysis indicates that the models examined are not, in themselves, capable of providing a comprehensive solution to the issues identified; however, they draw attention to the complex institutional and social problems underlying the phenomenon.

Value: Among the various diversion models, the article highlights their respective strengths and their significance.

Keywords: diversion, criminal justice, incarceration

A szerző a büntető igazságszolgáltatási rendszerhez kapcsolódó, illetve azon kívül elhelyezkedő diverziós, azaz elterelési modelleket elemzi az Amerikai Egyesült Államok kontextusában, azok bevételek vizsgálatának kíséretében. A tudományos cikk olvasmányos, s strukturális felépítésének köszönhetően könnyen áttekinthető. A cikk hat fejezetre van tagolva, külön bevezetővel, történelmi háttérrel, valamint az elterelési modellek külön fejezet szerinti bemutatásával és a következtetések levonásával.

A bevezetőben a szerző kijelenti, hogy a nagy létszámú bebörtönzés és kriminalizáció egyre nagyobb problémát jelent, mivel a bebörtönzött személyek és felügyelet alatt állók aránya az 1970-es években mért adatokhoz képest napjainkra az ötszörösére nőtt. Ezen arány a 2008-as csúcspont óta jelentősen csökkent, azonban továbbra is a legmagasabb között van a világon, és okkal feltételezhető, hogy a pandémia okozta lassulást követően a börtönökben lévőek száma újra emelkedik. A cikkben fontos szerepet kap azon aspektus, hogy a nagy létszámú bebörtönzések mennyire hátrányos hatással vannak a színes bőrűekre, különösen a fiatal afroamerikai férfiakra. A faji egyenlőtlenségek az elmúlt években csökkentek, azonban továbbra is jelentős különbségek vannak.

2010-ben például az afroamerikai lakosok bebörtönzési aránya hatszor magasabb volt, mint a fehér bőrű lakosoké, 2020-ban pedig 5,1-szer volt magasabb.

A cikk szerzőjének véleménye alapján a büntetőjogi rendszer rendkívül szigorú, többek között az erőszakos rendőri gyakorlat, a börtönkörülmények, a magánzárkák alkalmazása, továbbá a társadalmi problémák büntető jellegű megközelítése – például a függőségek kezelése – tekintetében. Az igazságszolgáltatás költségeinek növekedésével párhuzamosan egyre nagyobb igény jelentkezik az alternatív jellegű megoldásokra, amelyek lehetőséget teremthetnek a börtönök megszüntetésére és a bűnözés háttérében álló társadalmi problémák valódi kezelésére. Ezen alternatív megoldások között van a bíróságok által felügyelt elterelés, a bűnüldöző szervek által vezetett előzetes letartóztatás előtti elterelés, valamint a közösség alapú elterelési modellek alkalmazása.

A történelmi háttér tekintetében a cikk szerzője szerint a drogellenes kampányok idejétől a nagyon sok letartóztatást és rekordszámú bebörtönzést faji egyenlőtlenségek jellemezték. Az 1980-as és 1990-es években a kábítószer birtoklását és kereskedelmét szigorító büntetőjogi szankciók eredményeképpen a kábítószerrel kapcsolatos letartóztatások száma majdnem megkétszereződött 1981 és 2006 között (félmillióról közel 1,9 millióra emelkedett). Ezen letartóztatások személyi körét tekintve aránytalanul sok színes bőrű személy volt letartóztatva, ezen személyek között is az afroamerikaiak kábítószerrel kapcsolatos letartóztatási aránya 1980 és 2006 között országos szinten 1000 lakosra vetítve 5-ről 15,9-re nőtt, míg a fehérek aránya sokkal szerényebben, 2,2-ről 5 lakosra emelkedett.

A kábítószer elleni „háború” kudarca miatt az azt övező politikai személet is megváltozott, a kezdetekkor azt támogató afroamerikai politikai vezetők is felismerték a drogellenes kampány szigorú fellépésének az afroamerikai közösségre és családokra gyakorolt aránytalanul hátrányos hatását. Jellemzően a baloldali politikusok bírálják a drogháború kudarcait, ugyanakkor egyre több konzervatív politikus aggódik annak költségvetési és társadalmi költségei miatt.

A bíróság által felügyelt elterelést a szerző az Amerikai Egyesült Államok drog-bíróságainak működésén keresztül mutatja be. A drogbíróságok abból indulnak ki, hogy a bebörtönzés önmagában nem oldja meg a kábítószerhasználat kiváltó okát, továbbá költséges és hatástalan választ jelent a függőség problémájának kezelésére. A drogbíróságok lehetőséget kínálnak egyes vádlottaknak – akiket kábítószerrel kapcsolatos jogsértéssel vádolnak –, hogy az elterelésben részt vegyenek, azonban el kell ismerniük az általuk elkövetett bűncselekményt, bűnösnek kell magukat vallani, mindezzel lemondanak számos, rendes körülmények között őket megillető jogról. A drogbíróságok elsődlegesen a kezelésre helyezik a hangsúlyt, a tárgyalóteremben történő találkozókat arra használják,

hogyan kidolgozzák a kezelési tervet, figyelemmel kísérik a terv betartását és meghatározzák mikor kell szankciókat kiszabni, illetve elbocsátani személyeket a programból. Ezen típusú bíróságokon megjelenik a terápiás jelleg, amely során a bírósági szereplők (bíró, ügyész, védőügyvéd) új szerepet kapnak, a jog érvényesítése mellett inkább a kezelésre összpontosítanak, ugyanakkor a bírák gyakran olyan egészségügyi tárgyú döntéseket hoznak, amelyekre nincsenek felkészítve és kiképezve.

A program résztvevőinek meg kell felelniük a bíróság által támasztott követelményeknek – például a teljes munkaidős foglalkoztatás megléte számos helyen feltétel –, akik nem felelnek meg, kikerülnek az elterelési programból és le kell tölteniük a szabadságvesztéssel járó eredeti büntetésüket. A közfinanszírozott kábítószer-kezelési programokra történő beutalások többségét a drogbíróságok adják, mint próbaidős feltételes szabadságra bocsátást. Ezen programok gyakran szigorú feltételek írnak elő: bentlakásos tartózkodást, személyzeti felügyeletet és számos kötelezettséget, amelynek középpontjában azon nézet uralkodik, hogy a bűnelkövetés hátterében a függőség áll, és a józanság az egyetlen megoldás a problémára.

A progresszív pártolók és tudósok egyre kritikusabbak, ugyanakkor a drogbíróságok továbbra is erős kétpárti politikai támogatást élveznek az Amerikai Egyesült Államokban. Becslések szerint 2014-ben 2800 drogbíróság működött ötven állam területén, a megyék felében legalább egy. Ezen elterelési gyakorlat politikai támogatói számára elfogadható gyakorlatot jelent, mivel a programban részt vevők rehabilitációjára és kezelésére helyezi a hangsúlyt, megőrzi az ügyészi és bírói mérlegelési jogkört, tovább megmarad a bíróságok fennhatósága.

Másik oldalról viszont különböző kutatások azt mutatták, hogy a drogbíróságok a hagyományos büntetőjogi rendszerhez képest kisebb mértékben csökkentik a visszaesést, amely kutatási eredményeket a program támogatói megkérdőjelezik azok módszertana és a kiválasztási módszerei miatt, ezért a visszaesésre gyakorolt hatása ezen elterelési modellnek továbbra sem egyértelmű. A cikk szerzője a közelmúltban készült tanulmányokra hivatkozva hátrányként említi, hogy a drogbíróságok számos terhet és költséget jelentenek, általánosságban növelik a kábítószerrel kapcsolatos letartóztatások számát és a rácsok mögött letöltött időt. Egy tanulmány megállapította, hogy azokban a városokban, ahol drogbíróságot hoztak létre, évente közel 17%-kal nőtt a kábítószerrel kapcsolatos letartóztatások száma, tovább növekedett a fogvatartási időtartam is. Ennek oka, hogy akik nem képesek megfelelni a bíróság által támasztott követelményeknek, gyakran még súlyosabb büntetésben részesülnek, mintha egyáltalán nem vettek volna részt a programban. Másik hátrányként jelenik meg, hogy a drogbíróságok fokozzák a faji egyenlőtlenségeket, mivel a színes bőrű

személyek nagyobb valószínűséggel már büntetett előéletűek, amikor elkövetik a kábítószerrel kapcsolatos jogellenes cselekményt, mindezzel nagyobb valószínűséggel zárják ki őket a programban való részvétel lehetőségétől. Egyes tanulmányok azt találták, hogy a programban részt vevő, szabályokat megszegő színes bőrű személyeknél súlyosabbak szankciókat szabtak ki, mint a fehér bőrű résztvevőknél.

Az elmúlt 15 évben a fenti hátrányok miatt több előzetes letartóztatás előtti elterelési kezdeményezés jelent meg, mivel felismerték, hogy már rövid ideig tartó bebörtönzés is gyakran traumatikus és káros hatással jár. A rendőrök által vezetett elterelés, amely során a bűnüldöző tisztviselők felelősök a programba való beutalásokért eredetileg *Law Enforcement Assisted Diversion* (LEAD rövidítéssel) közismert elterelési program volt, amely mára *Let Everyone Advance with Dignity* néven ismert drog- és prostitúciós vádakkal letartóztatott személyek számára jelent elterelési programot, bevonva a szervezeti partnerek széles körét. Az elterelési programban a rendőröknek engedélyezték, hogy a bizonyos vádak miatt letartóztatott – egyébként börtönbe kerülő – személyeket a LEAD-programba tereljék. A rendőrök arra is felhatalmazást kaptak, hogy szociális kapcsolattartásra utalják azokat a személyeket, akiket a múltban gyakran letartóztattak és akikről a rendőrök úgy vélték, hogy a jövőben valószínűleg ismét letartóztatják őket, mindezzel kialakítottak egy letartóztatás előtti elterelési mechanizmust. Amíg a drogbíróság az absztinencia szükségességét hangsúlyozza, addig a LEAD-program esetében az ártalomcsökkentés filozófiája jelenik meg. A LEAD-program azt vallja, hogy az absztinenciához vezető út gyakran hosszú és néha nem is létezik, ugyanakkor az emberi szenvedés jelentős csökkentése és a megőrzés a józanság hiányában is elérhető, továbbá a büntető igazságszolgáltatás beavatkozása kontraproduktív hatású, kárt és szégyent okoz az egyénnek. A LEAD nem követeli meg az absztinenciát, azon az elméleten alapul, hogy a kábítószer-használatnak számos oka van, gyakran traumában és mélyszegénységben gyökerezik. A gyógyulás akkor következik be, ha a traumatizált és marginalizálódott emberek bizalmi kapcsolatot alakítanak ki olyan emberekkel, akik segítenek nekik tisztázni saját életcéljaikat és prioritásukat, továbbá támogatják őket a célok elérésére irányuló erőfeszítéseikben. Ezzel ellentétben ezen személyeknél a fenyegetések és szankciók megerősítik az elszigeteltséget és megőrzést, amellyel a kábítószerfüggők egyébként is küzdenek. Az ártalomcsökkentési törekvések miatt néhány rendőr körében a LEAD-program népszerűtlenné vált, ugyanakkor voltak, akik megértették és elfogadták annak logikáját. Az interjúk alapján sok bíróság már a LEAD-hez irányítja azokat az embereket, akik szerintük a drogbíróságon nem fognak boldogulni. Ezen ügyfelek a drogbírósággal összefüggésben hátrányként említik annak „teljes munkaidős mivoltát”, ahol ezernyi szabály van, ami

megterheli idejüket és energiájukat, továbbá a szégyenérzet, hogy ha nem sikerül a programot teljesíteniük, az sokszor rosszabb, mint a függőségük. A tanulmányok kimutatták, hogy a LEAD-programban részt vevő személyek 39 nappal kevesebbet töltöttek börtönben, mint a programon kívül eső személyek. Kimutatták, hogy a LEAD-ügyfelek vonatkozásában a büntető igazságszolgáltatási rendszer igénybevétele és az ahhoz kapcsolódó költségek mértéke a LEAD-be való beiratkozást megelőző évhez képest 30%-kal csökkent, míg a nem LEAD résztvevők költségei több mint kétszeresére emelkedtek. Emellett a LEAD-ben részt vevők különösen egészségük és életszínvonaluk javulásáról számoltak be (kétszer nagyobb valószínűséggel jutottak fedélhez, 89%-kal nagyobb valószínűséggel jutottak állandó lakáshoz, 33%-kal nagyobb valószínűséggel jutottak jövedelemhez vagy segélyhez).

A LEAD-program hátrányaként jelentkezett, hogy a rendőrök által vezetett elterelési kezdeményezések jelentős mérlegelési jogkört és hatalmat hagynak a rendőrség kezében, mivel a rendőrök hajlamosabbak a fehér bőrű személyeket irányítani a LEAD-hez a színes bőrűekkel szemben. A tanulmányok azt mutatták, hogy az elterelési modellből hiányzik azon beépített mechanizmus, amely megakadályozná, hogy a faji egyenlőtlenségek előforduljanak az elterelési gyakorlatban. A rendőrökkel készített interjúk alapján megállapítható, hogy nagyfokú bizalmatlanságot és ellenállást tanúsítottak a LEAD-del szemben annak ártalomcsökkentő filozófiája miatt.

A rendőrök meggyőzésére irányuló erőfeszítéseknek köszönhető folyamatosan javuló tendenciának a pandémia és George Floyd halálát követő időszak vetett véget. A LEAD beutalások száma meredeken csökkent, a rendőrség finanszírozásának csökkentésére irányuló tervek miatt a Seattle LEAD-program vezetői úgy döntöttek, megszüntetik a rendőrség programban betöltött „kapuőr” szerepét, hogy a beutalási folyamatból a rendőrségi kapcsolatfelvételt kizárva, közvetlenül a közösség fordulhasson a LEAD-hez a szolgáltatások elérése céljából. Ezeket a közösségi beutalási ajánlásokat a LEAD-projektmenedzsment hagyja jóvá, azonban a kereslet messze meghaladja a rendelkezésre álló kapacitást, ezért előre rögzített három kritérium alapján rangsorolják a jelentkezőket (viselkedési és egészségügyi problémákra vonatkozó bizonyítékok; faji és etnikai hovatartozás, színes bőrűeket előnyben részesítve; földrajzi szempontok, közbiztonsági helyzet alapján). Ezen elterelési programban a LEAD nemcsak passzív befogadója a közösségi ajánlásoknak, hanem a projektvezetők felkérlik a helyi rendőrséget, hogy állítsanak össze részükre egy „prioritási listát” a veszélyeztetett személyekről.

A lakóközösség is összeállít egy saját listát, továbbá alternatív panasztételi mechanizmust biztosítanak a lakosság részére a 911-es segélyhívó helyett

a segítségnyújtás érdekében, hogy csökkenjen a normál segélyhívás esetén bekövetkező letartóztatás a kiszolgáltatott és marginalizálódott emberek vonatkozásában. A pandémia idején ezen közösségi beutalási módszer vált elsődlegessé, miután a rendőrség általi szociális beutalások lényegében megszűntek. Ezen módszer előnyeként a LEAD ügyfelek arról számoltak be, hogy ezzel a legkiszolgáltatottabb személyek lettek előnyben részesítve a szolgáltatásoknál, a rendőrség szűrő szerepe pedig ki lett iktatva. A közösségi beutalás alapú elterelési módszer hátrányaként a kapacitás folyamatos hiánya, továbbá a rangsorolási rendszer etika dilemmákat felvető gyakorlata is felmerült. Ironikusnak tűnhet a LEAD bűnüldöző szervekkel történő kommunikációja, ugyanis kapcsolattartás mindenképpen szükséges, hogy a rendőrök tudjanak róla, milyen személyeket irányítottak a LEAD-programhoz. A cikk szerzője a megválasztott politikusok (Seattle, New York, San Francisco) közbiztonsági programjának megvalósítása tárgyában párhuzamot vont a rendőrség erőteljesebb finanszírozása, valamint a hajléktalan személyekkel szembeni hatékonyabb fellépés, illetve letartóztatások növekvő száma között.

Minden elterelési módszernek vannak előnyei és hátrányai, de nincsen tökéletes módszer, a közösségi átirányítás is tökéletlen megoldás marad egy összetett társadalmi problémára (lakáspolitikai, egyetemes egészségügyi ellátás hiánya). A szerző az elterelési programok vezetőinek arra hívja fel figyelmét, hogy a faji egyenlőtlenségekkel, a mélyszegénységgel, valamint az ezeket kiváltó társadalmi problémákkal is foglalkozni kell, nem csak törekedni a saját programjuk költségvetésének növelésére.

Alternatív megközelítést jelentene a dekriminalizáció megvalósítása (például marihuána legalizálása), amely ugyanakkor az elterelés szükségességének megkérdőjelezését eredményezné. Másik alternatív megközelítés is népszerűvé vált az utóbbi években, amelyben civil személyeket felhatalmaznak, hogy válaszoljanak válsághelyzetben lévő emberek 911-es segélyhívásaira. Ezek jellemzően olyan hívások, amelyeket mentális egészségügyi zavarok kódolnak, és nem tartalmaznak fegyveres jelleget, illetve más bűnügyi motívumot. Mindezzel a krízist és a bűnözést egymástól elkülönítik a segélyhívás során. Ezen alternatív válságkezelési modell, habár segít csökkenteni a rendőrség és a kiszolgáltatott személyek közötti találkozásokat, ugyanakkor nem jár az általuk segített emberek folyamatos támogatásával, vagy az erőforrások jelentős átcsoportosításával. A cikk szerzőjének véleménye alapján, amíg a nagyobb strukturális és politikai összefüggések nem változnak, addig továbbra is szükséges az elterelési modellek alkalmazása.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Bartus G. (2025). Az elterelés és/vagy börtönből való szabadulás. (Katherine Beckett cikkének ismertetése). *Belügyi Szemle*, 73(12), 2621–2628. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i12.pp2621-2628>

Nyilatkozatok

Összeférhetetlenség

A szerző nem jelentett összeférhetetlenséget.

Finanszírozás

A szerző nem kapott pénzügyi támogatást a kutatáshoz, a szerzőséghez és/vagy a cikk publikálásához.

Etikai nyilatkozat

Jelen cikkhez nem kapcsolódik adatkészlet.

Nyílt hozzáférésről szóló tájékoztatás

Jelen cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

Levelező szerző

A cikk levelező szerzője Bartus Gábor, aki a bartus.gabor@uni-nke.hu e-mail címen érhető el.

Ára: 530 Ft

